de Galicia

R (Ms)
17

Sala Reservada SS-4

15

18019

(c) 2006 Ministerio de Cultura

[illegible] l. quo et quibus libr
[illegible] tem et [illegible] fund
[illegible] mantis tibi [illegible]
[illegible] cum nerbi [illegible]
[illegible] ad mandatum. ff. man. l. i. § i. si ad
dicatur quod [illegible] reo ut emeret [illegible]
fundum suggerendo [illegible] exortando quod eum
et non sine obligatione nisi [illegible]
[illegible] mandatum. ff. de his qui no[illegible]
[illegible] Item ponit quod testis [illegible]
gratis talem mandatum accepit. Inde test
quod [illegible] quod ipse gratis suscepit mandatum
ff. de his qui [illegible] ob hoc [illegible] Item ponit quod
testis gratis [illegible] mandatum accepit.
Est [illegible] si [illegible] nos [illegible] quod [illegible]
[illegible] emi [illegible] non [illegible]
[illegible] sufficit ut gratis [illegible]
[illegible] dicere [illegible] ipse [illegible]
[illegible] mandatum gratis et sponte [illegible] nec
[illegible] aliquis molestiam
[illegible] metum [illegible] ut suscepto mandato
[illegible] tunc [illegible]
c. sol. ut [illegible] mandatum suscepit et [illegible]
[illegible] test. nulla ei est actio [illegible] nec
[illegible] mandatum [illegible] pro
[illegible] ex [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] nos [illegible] quod man
[illegible] accepit. [illegible] quod actor
[illegible] dedit ei. c. sol. pre
[illegible] laboris [illegible] est man
datum et [illegible] actio mandati. ff. man.
si remunerandi [illegible] Item ponit test. ac
quod ipse solvit [illegible] precium dicti fundi. ff.
c. libr. [illegible] test. ubi et quo [illegible] et q[illegible]
[illegible] assistentibus. Item si forte pecunia
[illegible] non fuit ei soluta [illegible] actorem [illegible]
[illegible] pecuniam et [illegible]
[illegible] in iudicio ipsi reo et est in [illegible] quod [illegible]
tat [illegible] pecuniam aptet [illegible] iudici
si ut [illegible] facultatem illam [illegible] recipiendi si
noluit. ff. de act. [illegible] offerri. et
[illegible] pendentem. et si [illegible]
[illegible] ager si [illegible]
[illegible] ager [illegible] et quod [illegible]
[illegible] deponat in loco sacro [illegible]
[illegible] faciendum. [illegible]
[illegible] accepturum. Item [illegible] advocatus omnia
[illegible] in actis scribi [illegible]
[illegible] probare per alia documenta
[illegible] ponit test. ac quod test. [illegible] dictum fundum

emit et [illegible] accepit. [illegible]
[illegible] responsione [illegible]
[illegible] fuisse [illegible] reo. a.
non [illegible] ex quo ipse ac. non [illegible]
ex quo [illegible] ff. man. [illegible]
[illegible] dolo. [illegible]
suscepto mandato [illegible]
integris [illegible]
[illegible] si valebat [illegible] mandatum [illegible]
[illegible] probato. Sequitur [illegible]
[illegible] mandatum. Inde test. an [illegible]
[illegible] ille fundus ab aliquo [illegible]
[illegible] non [illegible] mandatum [illegible]
[illegible] mandatori [illegible] per se [illegible]
[illegible] faciendum [illegible]
[illegible] nec liberatur [illegible]
[illegible] collatio [illegible]
Item ponit test. [illegible] quod ipse emit [illegible] fundum
pro precio c. libr. Et [illegible] quod [illegible] auctor [illegible]
[illegible] se solvisse c. libr. [illegible] non [illegible]
[illegible] integre [illegible]
[illegible] non tenetur ut in [illegible]
[illegible] et c. [illegible]
[illegible] et ei alia [illegible] ponere [illegible]
[illegible]
[illegible] ponit [illegible] intentio [illegible]
in mod. [illegible] et [illegible]
et pro [illegible] diligentius [illegible]
faciat quod non debet [illegible]
[illegible] aliquem. ff. de test. [illegible]
[illegible] per mod. [illegible]
[illegible] et per mod. [illegible]
[illegible] In tercio [illegible]
[illegible]
[illegible] quod vel preco [illegible]
[illegible] debet [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] testes [illegible]
[illegible] intelligunt. [illegible] et [illegible]
[illegible] si [illegible] iudicia [illegible]
[illegible] sit probata ferat sen[illegible]
mod. Item constat. w. [illegible]
[illegible] simulasse [illegible]
[illegible] fundum [illegible]
[illegible] ex dicto fundo [illegible]
ac. ipse [illegible] oppenentem [illegible]
[illegible] nec et ut caveat [illegible]
fundum vel servitutem [illegible]
[illegible] dolum [illegible] per d. ff. [illegible]
ipsius [illegible]. Coram. w.
[illegible] d[illegible]

BIBLIOTECA PUBLICA [illegible]

nes i mod ꝯ ipm q io tenet' augeat & nō ob
ligasse decem fund ut seruitute ne sibi emeret
eo talem fid. vnū cū dicit ac. dimitte eos mu
tuo emit dō io decem fid ꝑ pas. c. libr. nu
ce dic c. libr. soluit necdum summo eas. a
tali modo sub usur. scilicet v. sol' pro lib. m. ino
et sic usur. continuant. vs. ad c. sol. agit dc
ac. q decem ten. ut dc. c. libr. ꝑ pas. et c. libr
pro usur. sibi soluat iquib. [illegible]
ut decem ten. pnos sententias ꝯdep. et ꝯdep.
opp. iusticia mediante. ¶ Probat iste l. ff. man
si nō remandi ꝯ de insti. ꝯ ꝯ usuras. ac. aut
i hac aia. actore necesse hz probare mutuū itue
nisse sic. s. divi idebita. vnū faciat hic illas ꝑ
nec q i facere ac. et re ꝯ illas ꝑones ita ꝑ
eisdem interrogationis. ¶ Verū ac. ponit sic ꝑ.
ac. q ipse solū dō aquo emit decem fid. c. libr
tur. ing. ¶ Interes. quo scire q soluit et i
quo loco, et q̄b. ꝑsentib. ¶ Itē ꝑ. q ipse sibi de
tur ꝑcunia, aut iudicio sub usur. v. sol. ꝑ lib.
iudeo recepit ¶ Inter. tes. an q̄t lune usur.
l. libr. pro tot sol' meretur ethol. ¶ Effect'
est q sufficit tales dare q̄les i regione aut
ul freq̄ntur. c. de usur. l. eos c. l. ult ū. ob
dic. q usuras ubi ꝯ q matauri usuris gra
nissi mutuat' soluit. ¶ Nā si i c[illegible] quo dc
maiori b' debebat ꝑcunia matauri ꝯ[illegible]
cum fuit soluta ¶ Item. ꝑ. q ipse dc pecu
niā accepit a tali iudico tali die sit hoc tes.
diligēt' i[illegible] iam iustū fuerit ꝑ im' vel sup
ptis et hoc cū declarat diei i quo fuit ꝑcunia
debita sit ꝑvisione q̄ta pecu' in libello. dc
tū mo. ꝑ matauer. ¶ Inter. tes. an l[illegible] eo
tur ꝯ dc ac e[illegible] fid. ¶ Effect' est. ꝑ
re q'as ū matauri li[illegible] ma[illegible]
ac. et ꝯ matauri. ¶ Itē ꝑ. dc re. die tali
obtulit eo ac. summa dc ꝑcu. et eo uole
re recipe ꝯsignauit ad pōit ap' i actis, sci
licet. ¶ Effect' ut possit a mō ad ip'as, s
re quiri ū[illegible] clariū s. q ipm
l[illegible] quem ille actor nō i[illegible] c. de usu
f. l. acceptam. i. et o[illegible]. pro le. ne. ce[illegible]
ac. q re' ex hns. ipecū. libello dc sit pcu'
ꝑnide et n[illegible] ut[illegible] et hus
suplear diligēt' a nocer'. ¶ Verū secu
sententiaz i hūc mod ¶ Q'. ꝯstat no. tm
ac. suas ītudne fuisse. id eo i c. libr. tu
t. ꝑ pas dc fid. et i c. libr sol ꝑ usur. dc
ten. ut dc ac. dc ac. soluit. seu ꝯdep.

Sup[er] ꝯ ex maleficiis i actre furti
sic forte. l. ¶ Cū no. ꝯ. ac. a[illegible]
b. q. i. dicens et ꝑones i mod ꝯ ipm q
dc l. fuit furtim e' ac. q ꝯ equū al
bū eū talib. signis qui vale bat. l. libr
tur. t'pe furti q'misit. vnū cū dc re. eo di
c. quo furtū fec. uis. fuit ducendo dc
equū seu[illegible] deprehens' cū dc ani q' pnes
sit a dolo eū iquā mansit testamauit dcū
die agit dc ac. ꝯ dc decem ten. ꝑ offitiaz
dn ꝯdep. et ꝯdep. ut quadruplū esti
mationis dc equi sibi dandis et solucudis
ꝑ quadruplo estimacionis dc equi decem
ten. ꝑ deinde seu ꝯdep. et ꝯdep. opp. iusticia
mediante. petit etiā expensas
et c. probat' istesi. s. de ob. q ex delic.
nal. ꝯ manifest. ff. de furt. l. iii. et
iii. ꝑ. ac. sic pōit. q dc re. abstraxit
furtive decem equū de stabulo dc ac. ¶ Inter
tes. quo sciūt q abstraxit furtive decem
equū de stabulo dc ac. ¶ Inter. tes quo sciūt
q abstraxit furtive decem equū de stabulo
dc ac. Itaq nulla erat eū eo de domo ul
familia actore q̄ hūt ꝑtm' accedentes
ere vraci hi sufficiat ut videatur hum
sse aīo furandi et sine dolo nō ꝯtat' fur
tū ff. de furt. l. ꝯ. sufficit. dolū eū i
diens ꝑbare. c. de dolo. l. dolū. vltimū
et ipse re' hic probare dūm ꝑmissus
se. ff. de ui. l. si nō ꝯnecy et ē nō ōs
q postq' aīo ꝑbatū ē q testes videat
eū eū equo nō oz ultī querere an sit
fur manifest'. nā ex sola visione cū re
q' nō deprehendat' dr fur manifest'.
s. eod. que ex delic. nal. ꝯ. manifest'.
et hi siue a dn̄o siue ab alio. ut ibidem
eo ff. c. l. iii. ꝑ ipm. Itē pōit dc ac. q
dc re' fuisse visus ꝑ tales, iitinere ꝑ q'
de tol' ūso castrū nouū ducens seu
equitans decem equū. et hi ipse sit ut su
ma' ꝯiectura, ut de ꝯplens' fuit a[illegible]
q' ueniet ad locū destinatū ꝑ [illegible] aīo
appllar' eū locū destinatū iquo fur
cū re furtiua eod die ꝑponebat mane
et ib' sibi est in talie est q an dep
hendit' ista villa vmt' diete q tūc de ꝑse
ctur an q' ueniat ad locū destinatū
sic in castre nulla. hi furtū ꝯ sciete i
qua domiciliū ūble est ipm ferre ꝯ
ad domiciliū deferendi ut sit ītum
deprehensus ul visus eū ipsa re furtiua
manifestus fur ꝯsendat' ac. c. de ag.

Diccionario

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(1.)

Primus titulus de electione
principum et de communione
eorum, qualiter iuste iudicent
vel de ultione nequiter inu-
dicantium. ex concilio toleta
no in libro. XL. VII. capitulo. edito in
presencia sisenandi regis tercio eius
anno regni sui. Era. DC. LXXI. sise
nandus Rex.

Cum studio amo
ris Christi ac diligencia
religiosissimi sise
nandi regis hyspanie
atque gallecie sacer
dotes apud toletan
am urbem in no
mine domini nostri in unum
conuenissemus. ut eius
imperiis atque iussis communis a nobis agi
taretur de quibusdam ecclesie disciplinis trac
tatus. Primum quidem nos gracias salua
tori nostro deo omnipotenti egimus. Post hec
cetum nostrum adesse dignatus est iam fatus ex
cellentissimus et gloriosissimus et nobilissimus
noster rex ingressus est. Primum coram omnibus
nobis dei sacerdotibus humo prostratus cum la
crimis et gemitibus pro se interueniendum do
mino postulauit. Deinde religiosa prosequ
utione synodum exortatus est. ut patrum decre
torum memores ad conseruanda nobis iura ec
clesiastica studium preberemus et illa corrige
remus que dudum per negligentiam maligni ta
tis usu uenerant contra ecclesiasticos mores.
et licentiam sibi iam dudum usurpatione principum
fecerant. Talibus ergo eius monitis nos omnes
in domino consentientes. et in nostro clementissimo gratias
agentes necessarium sane duximus. ut iuxta
eius imperia, uotum tractaremus, que deo dig
na essent et competunt siue in sacramentis diuinis
quouis atque illicito iam in hyspania ecclesiis

celebrantur. seu que in moribus prius usurpa
ta in auditate uel deceptione principum esse
noscantur. communi deo iuuante posuimus. que
quam mox ab illicitis sese unusquisque abstineat secun
dum nostris et receptionibus cum dei timore et diligen
tia frenum disciplinae ponere curauimus. Primus titulus de electione principum et eorum ac
Quales principes eligantur et quisitis.

Reges acquisita succedenti regno mane
ant accepta. Reges enim a regendo uocati se
nam regnum a regibus deductum est. et sic reges a re
gendo uocati sunt ita quod regnum est a regibus
nuncupatum.

Sicut enim sacerdos a sanctificando ita et rex a mode
ramine pie regendo uocatur. Si enim aut
pie regit qui non misericorditer corrigit.

Recte igitur faciendo, regis nomen teneat.
Peccando non amittitur amittitur
unde et apud ueteres tale erat prouerbium. Rex
eris si recte facias. Si autem non facias non eris.

Regie ergo uirtutes precipue due sunt. Iusticia et ueritas.
plus autem in regibus laudatur pietas. Quia
iusticia per se est seuera est. Ex concilio toletano. VIII. (3)

Decime collocutionis assensus mo
lestis actibus quos sagax indagacio pie
tati obuiare decreuit. et non bene regendi licen
ciam que se mansuetudo impugnasse probatur.
Satis ut comprimam et lege principi glorioso pri
ncipis et decreto sancte synodi huic contradictum est
conspeximus. Ita enim spiritus sanctus per transgressorum definitiones
corda mortalium perflauit ut in tali statu in
bre in postrinum omnem exuerent male concu
piscentium rabiem animorum. Actum est namque
in definitionibus ipsis. ut quia pietas diuine i
comprehensibilis et ignota natura sese condicioni
mortalium unione persone coniunxit in mini
sterio redemptionis humane. nos quamuis amen
tis capitis liuore et perfidie malum ex concu
piscentia que radix est omnium malorum. auaricia
ricia que inuenitur fontis et doloris parti

Index. de. cri. electione rectoris

Nota... de dignitatibus. I. iudices. et de officio...

Decima collocutio de... decima dicti.

hoc est... de duplex defensio in duplici auctoritate...

...

Este Codice del Fuero Juzgo es original
y pertenece á la libreria del Conv.to
de S. Juan de los Reyes de Toledo =
Fr. Agustin Garcia Lorenzo

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO
COMISION DE MONUMENTOS HISTORICOS Y ARTISTICOS DE LA PROVINCIA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO
(c) 2006 Ministerio de Cultura

simul igitur innocentie totius artificio radicitus euellamus. ac deleamus. Abhinc ergo deinceps ineuntes in regni gloriam perficiendi rectores ut aut morte regia aut uiuo non princeps accesserit. cum consensu pontificum maiorumque palatii uel populi omnium eligantur assensu. Non fornitis aut conspirationis prauorum aut rusticarum plebium sediciose tumultu. Erunt quippe ipsi principes catholice fidei assertores. eamque ab hac que immineat iudeorum perfidia et heticorum hereticorum defendentes iniuria. Erunt in actibus iudiciis mitissimi et uita modesti. Erunt in preuisionibus rerum tam parci ampliusque quam exitui ita ut nulla in aui factione sepeciuntur uel diffinitioni quodammodo aliqua decreti absolutionis uel exigant aut exigenda intendant. quia non ut filios suos erunt condendi sed succedenti regno fuerint concessa. Erunt quippe ipsi in conquisitis oblationibus grauissime rebus non perspectantes proprii uitia domini sed consulentes patrie atque genti. Rebus uero congregatis a regibus illas tantum sanctam uindicet unusquisque partes quas idem contulit aucto principalis. Rerum quoque in ordinatione relinquentur hereditabunt gloriosi successores. Propria uero eorum et ante regnum iustissime conquisita aut filii aut heredes capiant aut inter proximitatis. De assumtum uero successione uel nunc sic hereditatem in ordinata a regibus fuerint relicta. ad quos tamen filius aut heredibus sequentes perficiant uel propinquis atque in eorum ita cunctis actibus motibus atque rebus perfate legis erit auctoritate perualitura ut et perhennitate maneat inconuulsa. et ab omnibus sui aliqua heretitacione ad implenda. Nullo tamen per apicem regni perpetuiar qui se illam per omnia suppleturum uel iurando teneatur districtoque firmiter custodiat. et fidelius ad implendum. et ipsum pollicatione coram dei sacer

dotibus et palatino officio prumissam nullus audacter perfirmare presumat illam domini precepti sententiam. Non preuaricabis in nomine meo et non polluens nomen domini dei tui. Ego dominus et cetera. Non assumes nomen domini dei tui in uanum non enim habebit dominus insontem eum qui assumpserit nomen domini dei sui frustra. Et rursum. Maledictus omnis qui iurat in nomine dei sui mendaciter. Cum etiam legi uel decreto episcopali non solum institutum. sed etiam in presenti referentes sententiam apponentes decreuimus. ut quicumque autem ex deinceps decreuerit. et non potius ueniat eidem decreti atque legis esse noluit siue religiosus ille sit. siue laicus. non solum ecclesiastica excommunicatione plectatur uerum etiam et sui ordinis dignitate priuetur. Ex concilio toletano. iiii.

Amonicio sacerdotum qualiter moderati et mites maneant reges erga subiectos.

Post institutionem eorum cuncta que sunt ecclesiastice dignitatis perigimus. ita quoque te presentem prestantissimum regem sisenandum cum optatum uel iussu hic in sententia sanccimus futurosque principes ceterum sequentium humilitate qua debemus deposcimus atque in duntaxat tantarum conuenimus sanctum. ut moderati et mites erga subiectos existentes cum iusticia et pietate populos a deo uobis creditos regatis bonamque uicissitudinem qui uos constituit uel elegit largitori Christo respondeatis. regnantes in humilitate cordis cum studio bone actionis. Nec quisquam uestrum solus in causis capitum aut rerum sententiam ferat sed in conuentu dei sacerdotum atque obsecrationem in seniorum in publicis. et cum consensu publico cum rectoribus etiam ex iudicio manifesto delinquentium culpa patescat. Seruata uobis in offensis mansuetudine pietatis ut non seuitate magis in illis quam in

(4)

(c) 2008 Ministerio de Cultura

diligentia imitationis polleatis. Et revera
omnia auctore deo pro animabus maximeque con-
stituta et impleta extiterint. Et reges in po-
pulis, et populi in regibus, et deus in utrisque lete-
tur. Felix enim iam tunc illa contra hostes prin-
cipis congressio erit, quam domestica equitas
auxerit. Id est: et securiores erunt in hostium
preliatione mucrones quos de domibus mode-
ste potuerint reges. Expeditum enim na-
turalis est rerum iustitia illa consideratur hos-
tem que tuetur principem et externam in-
de profligat litem unde suorum internam pro-
fecerit pacem. Sic ergo modestia princi-
pum temperantia est legum, ita quod concordia
civium victoria est hostium. Ex moderatione
moderamine principum enim oritur disposi-
tio legum. ex dispositione legum institutio
morum. ex institutione morum concordia civium
triumphus hostium. Sic bonus princeps
interna regens et externa conquirens dic-
tam pacem possidet. et alienam litem
abrumpit. celebratur quoque et in civi-
bus rector. et in hostibus victor. Hinc post
labentia tempora requiem sempiternam pro
diademate et purpuram glorie coronam. Si
pronus non deficiet esse rex. quem dum ter-
renum relinquit et celeste conquirit. non er-
it amisisse regni gloriam sed auxisse. Sa-
ne tamen de prefatis quoque de futuris regibus
hanc sententiam cum dei timore promulgam-
us ut siquis ex eis contra reverentiam can-
onum vel legum superba dominatione et fastu re-
gio in flagitiis et facinore potentatis sui
cupiditatis et avaritie simul crudelis-
simam potestatem exercuerit in populis a-
nathematis sententia a christo domino condempnetur
et habeat a deo separationem atque iudicium
propter quod presumpserit prava agere et in perniciem
regni convertere. Explicit concilium toletanum. viii.

Decretum iudicii universalis editum
in nomine principis qualiter pietatis debitum
sacrum conmissum iniscedit regere populum.

Sollicitudinem regendi esse fatemur. atque
fecisse consingere quod extenti dedisse et
incrementum est usuare mercedis et
plenitudo consumare perfectionis. Ponderi enim
collidentis ruine si equum premere cen-
tum convenit obviare quanto gravius oneratur
ut cum per plures cum per incurie discrimine in-
currere si nunquam valent ex actionis bone con-
missos poterunt populos sublevare. Propinquo
est ergo inter ruinas collisionum cardinis eri-
ge collisorum ut exhibe iugiter. et ut non iugi-
ter nocendi habeat excedendi presumptio et pravis
compulsus noverit se sanctionis esse sacre conla-
ta remedia. Cum decursis ergo temporibus du-
re dominationis sese potestas gravius attolleret
et in subiectis populis imperium dominationis non
frenare viam regiminis. sed excedentium vel
actionis asperitatis subditorum statum non ex
ordine vegetari rectoris. sed sera exigentium
ne potestatis. Conniventibus enim leges eleva-
ta fastigia invidiarum dissidio machinatis
et aut in culpis lex ardua servebat. aut
in spoliis favorem lex voluntaria commoda-
bat. Inde mestos animos non spes fovebat ex-
trinsecus sed tolerantia vexabat in finem. Vi-
am inspirationis horum occursu non solum ne-
tam abire sola ratio cogit verum etiam ipsa
et commonitio rerum impellit ut ex omnium a-
morum nostrorum deliberatione decreti illa emanet sen-
tentia directa quod finem auxiliis tute principibus
ponat illicitis. et consultum salvationis inve-
niret in populis dignissime.

Quosdam namque conspeximus reges post
adeptum regni gloriam assensitos ex
terminatis iuribus populorum rebus ipsis extrinseca
exsistere congerere lucrum et oblitique regere
populos a deo sunt vocati et defensionem in vastatio-
nem convertunt qui vastationem defensione

T. l. ii. c. iii. l. ult.
Si quis donationem di-
cit regi lesionem autem.
Hoc. Si. ex mutuum vel
lum vel aliam munificentiam
rex det. alienam nobili
vicario poterit aliquid ad
utilitatis pervenire. Si
e donatio munifica
fuerit non exinatur. Si sic
magni valoris dare
rem enim non valet.

Et quod rex tenetur eas
has leges observare et ca-
nones et leges. Sic ii. l.
v. ii. i. l. Siquis ex-
cepti. l. Sedes episcopi. xv. i. l.
iii. ii. iiii. l. Quia quon-
cumque fiunt et inter se. ii.
Et de Ferdinandi regis. in
no quod titulo. xv. l. iii.
ii. iiii. l. Dominis videtur. Vide
quod si de rebus. xv. l. iii. ii.
l. l. Cum de rebus. (5)
et medium legis redu-
cantur vel illud ad roma-
nas leges.

BIBLIOTECA PUBLICA · TOLEDO ·

(c) 2006 Ministerio de Cultura

In aut. ut differentes iudices § 1.
In aut. de mandatis. non solum §.

de hec dixi. 9. c. Decernit.

c. de ueri iure enucleando l. 1.

l. 8. c. decernit.
In dec. vii. q. i. c. 1. xv. q. iii. c. 1.
In aut. de eccl. ti. § Infulentum.

hic

j. l. i. ti. iiii. l. Exterminatione 7
l. vi. ti. i. l. prius.

pellere debuerant. Illud denique gravius ipsi principes innectentes quod ea que videntur post regnum acquirere non regni cupiunt honori vel glorie sed ita malunt iussione confundi, ut velut ex debito proprio decernant. sed in liberorum posteritate transmittant. Unde in ordinem ita impetratis illa conantur redigere sinu quod pro solo constat illos imperiali percepisse fastigio. aut quo libitum inmutis proprii collocant arbitrio. quod publice utilitatis acquisitum esse constat obtentu. Si enim nequaquam ad illos aut ipsorum aduentus. aut rerum poterant concurrere census. non extitissent glorie sublimati culminibus. aut de quibus illi poterant rerum coacervare ditati non sublimis glorioso apice potuissent glorie attolli. Omnia certe totius plebis membra subiecta dum ad principale caput releuauerant attentum debitum iussionis obtutu ab illorum negotiorum prospectum remedium. Cum nec gratuitum. nec debitum irrogant censum. Regalis proinde ordo cui cuncta se deberi iudicat. cuius se rege cuncta cognoscit. et inde conquisita non alii quam sibi defendit. et unde non persone sed potencie sue se deberi cuncta non ambigit. Regem enim iura faciunt non persona. quia non constat sui mediocritate sed sublimitatis honore. Que ergo honori debentur honori deseruiant et que reges accumulant regno relinquant. ut quem eos gloria regni decorat. ipsi quoque regni gloriam non extenuent sed exornent. habeat deinceps per hanc nostram sanctionem iure conditi reges cum dei timore in regendo corda sollicita in operando facta moderata. In decernendo iudicia iusta in parcendo pectora prompta in conquirendo studia parca in conseruando uota sincera. ut tanto gloriam regni cum felicitate redemptoris quanto iura regiminis ex mansuetudinis confirmauerint et equitate duxerint. ut dum princeps pastorum aduenerit percipiant inmarcessibilem glorie coronam. Prospexisse sed primum dicionis ne non prodisse putetur ex fomite rationis. Reuelare conuenit euidentissimam speciem operis ut ex illo nos assertores ydoneos habeat probitas ueritatis cuius se per semetipsam reseruauit qualitas actionis. Extiterunt enim ita exactis nostre mediocribus maioribusque personis multos actenus corruisse repentinis et defectionibus ut eorum agnitis ruinis non aliud possimus considerare quam diuino iudicio punitionis. Verum quidam domorum spolia et potentiarum diuicias simul ac predia conspeximus prorsus exinanita ut non fisci usibus commoda nec palatinis officiis reperiantur in remedium salutare collata. cum rei exitio quoque concurrente defectu. dum et ad iudicantis sententiam iudiciorum elisit et eorum bonis ad ipsorum iudicem munificatos nemo surrexerit. Pene non res ista disciplinam in ordine sed defectum posuisse pensatur ingentem. Illo maiori salutis dispendio cumulato quod tam bonis quam iudicantis uigor iudiciorum abstraheretur. quam illa que quibuscumque prouentis ordine prologationis decresceret tota prorsus principium amplitudo in sinu sue receptionis includeretur. Sicque solo principali uentre suppleto cuncta totius gentis membra uacuata languescerent ex defectu. unde euenit ut non subsidium mediocres non dignitatem ualeant obtinere maiores. quia dum soli potestatis uigor maxima occupauit totius plebis status non minima uita defendit. Pro his enim illicitis presumptionibus corrigendis adest cum maiorum omni palatino officio simul quoque cum maiorum minorumque conuentu. nos omnes tam pontifices quam sacerdotes. qui a domino Ihesu Christo constituti sumus populorum rectores atque pastores. et uniuersi sacris ordinibus famulantes concordi diffinimus fidentes iudicio. decernimus et optamus omnis ut conquisitionis prerogatio in omnium

(c) 2006 Ministerio de Cultura

rerum inuentium. ac non inuentum immo
bilium quoque et mouentium ualentium corpore uel
specie forma uel genere que egisse memorie chi
ntiuinto rege a die quo in regni dignoscitur con
scendisse repertus quibus non constitit augmentasse
omnia uniuersa serenissimi atque clementissimi domini
nostri recesuinti principis pleno transeant
potestate. et perpetuo deputentur iure. Sta
bilienda quidem parentali successione sed pos
sidenda regali iure congressione. Ita ut iuste
sibi debita quisque irreuocabiliter percipiat. et de re
liquis ad remedia subiectorum quecumque ele
gerit principis uoluntas exerceat. Illis tan
tummodo exceptis que memoratus diue me
morie chintasuintus princeps ante regnum
aut ex parentibus aut ex iustissime conquisitis in
suis est habuisse. In quibus filius eius u
na cum glorioso domino nostro recesuinto re
ge maneat. et diuisio libera et possessio pa
ce plenissima. Sed et ille res quas prefatus
princeps de iustis prouentibus filiis suis uel
quibuslibet iustissime uisus est contulisse uel
reliquisse omnes eorum iure maneant incon
uulse. Illa igitur negocii huius uirtute firmata
que a deo inspirante uirtuteque annuente gra
ta uoluntas glorioso domino nostro recces
uinto regi dignissime ablesit abstracta
uniuersaque indebite ad iure memorie geni
tores suo chintasuindo omnia reddi decer
nit. et nemo inuasionis per calumpniam in
oneat aut damna requirat pro quo gloriose
memorie genitorem eius quandam indebi
(6) te abstulisse constiterat. Titulus de rep
batione primum adipiscendi regnum. De re
probatione personarum que prohibentur adipiscendi regni.
De his qui sibi regnum blandiuntur spe rege
superstite. De his qui rege superstite aut sibi aut
aliis ad futurum regnum prouident. et
de personis que prohibentur ad regnum accedere.
De reprobatione personarum que prohibentur adipisce

di regnum. Ex concilio toletano .v.

Nefariis et nouis moribus et nouam de
cet inuenire medelam. Sed ipsi quam incon
siderate conuicti a mentes. et minime sem
etipsos capientes quos non origo ornat non di
gnitatis uirtus decorat. passim putant lice
re sibi ad regie maiestatis peruenire fastigia.
Ideirco cum uota omnium cum innocentie diuina
et cum consensu regie potestatis uel totius con
uenientia pro profecturi ultionis sancimus. ut quis
quis talia meditatus fuerit quem non electio homi
num prouehit. non gotice gentis nobilitas ad h
unc honoris apicem trahit sit a consortio ho
minum catholicorum priuatus et sanctam legum affe
ctus atque diuino iudicio anathemate condem
natus. De his qui sibi regnum blandiuntur (7)
spe rege superstite. Ex concilio to
letano quinto.

Ergo quia et religionem numinis et cunc
tis hominibus constat esse studiosissimum futura
illicita cogitare. et casum principum exquirere.
ac sibi in postmodum prouidere cum scriptum sit. Non
est uestrum nosse tempora uel momenta que pater posuit in
sua potestate. hoc decreto cum dei adiuuamine
censemus ut quisquis inuentus fuerit talia
perquisisse. et uiuente principe in alium attendi
sse pro futura regni spe. aut alios in se pro hoc attr
axisse a conuentu omnium catholicorum ex
communis sententia repellatur. De his qui rege (8)
superstite aut sibi aut aliis ad futurum prouident re
gnum. et de personis que prohibentur ad regnum.
Ex concilio toletano .vi. Sancimus.

Quamuis in concilio actionum qui anno primo
gloriosissimi principis nostri huius est de
bita fuerit promulgata sententia tamen placet iterare quod
conuenit custodire. Ita regis uita constante
nullus sibi aliquid expetat uel deliberatione seu cuiusque
dignitatis laycus seu gradu et ordinis pre
sbiter aut diaconus consecutus ecclesiastique
clericatus officii deditus regi prouideat quod

In anti. li. xii. tito. vi. [illegible] 24. in pn.

In anti. de ecclesiis. ti. [illegible] interlinimus

In de. [illegible] pro. l. i.

In c. capitulo pro

In c. capitulo primo

BIBLIOTECA PUBLICA DE [illegible]

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uincentis regis ultricem et procul ab
illo uoluntate nullo blandimento uel suasio
ne procedam spe. aut alios insectabitur.
aut ipse in aliud acquiescat. Iniquum
enim et nimis execrabile arcanis debere se fu
turis temporibus illicita perquirere. et ignorat in
certa sua futura dispositione. Et ideo si quisquam tam ta
lia inique deliberatione cum quoquam est medi
tatus sciens nouerit esse sacerdotali moderatione co
ercendum ut uitabiliter possit sine mora sine
presentis principis auribus publicare. Si
autem obstinata deliberatione sua machinamen
ta noluerit dicere pessimo plectatur in eter
num anathemate iudicio. Rege uero de
functo nullus tyrannica presumptione re
gnum assumat. Nullus sub religio
nis habitu detonsus aut turpiter decalua
tus. Nullus seruilem originem trahens
uel extranee gentis homo nisi genere gotus
et moribus dignus apex prouehatur. Cum consen
tientia omnium dei sacerdotum et totius prima
tus gotorum. et consensu omnium populorum. ad
apicem regni prouehatur. Ut dum una
nimitate et fidei conseruatione permanserint
tunc pax et longanimitas bonorum iudicio
rum maneat et possit. sub nostrorum potestate
regum. et in futuro consecuti in ueniente
possint eum cetu omnium sanctorum. Temerator
autem huius preceptionis nostre. feriatur perpe
tuo anathemate. Titulus commonitionis
ne in principem populus delinquat et trans
gressione fidei quam principibus a populis pro
mittitur. et custodia principum. et plurime ho
rum. De commonitione plebis ne in principes
delinquatur. et de transgressione fidei que
principibus promittitur a populis. Ex concilio
toletano. IIII.

Post instituta quedam ecclesiastici ordi
nis uel decreta que ad quorundam per
tinent disciplinam. postrema nobis

cunctis sacerdotibus dei sinodus est adhiben
da. et firmitas in dominum concepta pro robo
re nostrorum omnium principum. et stabilitatis
gentis gotorum. uel omnium cunctorum nostre populorum gotorum
pontificale ultimum sub deo iudice indis
solubile ferimus decretum. Multarum
quippe gentium ut fama est. tanta extat per
fidia animorum. ut fidem sacramento promis
sam regibus suis seruare contemnant. et ore si
mulent iuramenti professionem dum reti
neant mente perfidie impietatem. Iu
rant enim regibus suis. et fidem quam polli
centur preuaricantur nec metuunt uolumen
illud iudicium dei per quod inducitur maledic
tio cunctaque penarum comminatio super eos
qui iurant in nomine dei omnipotentis men
daciter. sicut scriptum est. Non assumes no
men domini dei tui in uanum. non enim habebit in
sontem dominus eum qui assumpserit no
men domini sui frustra. Et item. Non peiera
bis in nomine meo nec pollues nomen domini
dei tui. Ego dominus. Rursumque. Ma
ledictus omnis qui iurat in nomine dei sui men
daciter. Hec igitur spes talibus populis erit contra
hostes laborantibus aduersis. Hec fides eo
rum ulterius cum aliis gentibus in pace
erit credenda. Que federa eorum poterit esse non
uiolanda. quia in hostibus aduersis sponsio con
permanebit. qui nec ipsis propriis regibus in
iuratam fidem conseruant. Hec enim adeo furiosus
est qui capud suum manu propria desecet. Il
lud enim notum est quia illi memores sunt
salutis sue qui propria manu se ipsos interim
unt. Et dum in semetipsos suosque reg
es propriis ulciscendo conuertunt uires obli
ti illud preceptum domini dicentis. Nolite
tangere christos meos. et in prophetis meis no
lite malignari. Et dauid dixit. Quis extendit manum suam in christum
domini et innocens erit. Et rursum. Quare non
timuisti mittere manum tuas in christum domini. Illis

e de crimine ma. l. pls. q. e. l. i. In expensis. e de epis relat. l. In aliqua.

(9)

(10)

q. e. l. a. de crimine collo. meam fuit

Ff. cum. l. si aq. C. Idem scili. Ff. de reditibus. l. cum aut. C. ij. Ff. de bonis eorum qui ante sententiam l. iiij.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ff. de pac. l. con ventionis. py

nibus· nichil malignus non vitare metuens
est proruptum. nec regibus fidus inferre
mortis exitium. Nam si in bello data sp
onsio pacti valet. quanto magis in suis p
rincipibus et propriis. sine dubio servanda est. Sa
crilegium quippe est. si violetur a gentibus
regum suorum promissa fides. quia non sol
um in eis fit pacti transgressio sed et in
deum in cuius nomine pollicetur ipsa promissio.
Inde est enim quod multa regna terre celes
tis iracundia ita permutavit et destru
it per impietatem fidei et morum alte
rum ab altero solveretur et ad nichilum
redigeretur. Unde et nos qui christi sang
uine redempti sumus magis cavere oportet
casum huius gentium ne simili plaga feri
amur perempti. Et pena qua absit puniamur
cruenta. Si enim deus angelis suis pre
varicantibus non pepercit qui per inobedientiam
celeste habitaculum perdiderunt de quo
rum per ysaiam idem dominus dicit. Inebria
tus est gladius meus in celo. quanto magis nos
nostre salutis intuitum cavere debemus ne p
er infidelitatem eandem sententiam dei gladio
pereamus. Ergo si iracundiam vitare volu
mus et severitatem eius ad clementiam p
rovocare cupimus. nos ipsi servemus erga deum
timorem atque religionis cultum. Custo
diamus erga principes nostros pollicitam fidem
atque sponsionem. quam eis facimus in sancte tri
nitatis nomine. qui nos eruit de diabolica pote
state et fecit filios adoptionis esse. Ita enim
promissam custodiamus fidem. ut non sit i
n nobis sicut in quibusdam gentibus infidelitatis
subtilitas impia. non subdola mentis per
fidia. non periurii nefas mente perin
carta nec coniurationum nefanda molimi
na. Si maneat in nobis fides casta et caritas
indisrupta. pro qua possimus salvamenti
nostri requiem percipere gratiam dicente

S. e. l. i. decimo ... fin. l. consentaneos c. de transl. l. ... minorum.

apostolo. Deus caritas est. et qui manet in caritate in
deo manet et deus in eo. Et dominus in evangelio
dicit. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli si
invicem vos dilexeritis. Nullus igitur apud
nos studio presumptionis regnum arripiat. nul
lus excitet seditiones mutuas sed des gen
tium nemo meditetur interitus regum sed
defuncto in pace principe primatus totius
gentis cum sacerdotibus qui ligandi solvendi
que acceperunt potestatem quemcumque bene
dicere vel maledicere ipsi confirmaverint principes
simul omnes unanimes consensu communi succes
sorem regni decreto communi constituant ut
dum unitatis concordia a nobis retinetur et
nullum patrie gentisque discidium per vim atque
ambitum oriatur. Sed et si hec sancta admonitio
mentes nostras non corrigit et ad salutem commu
nem ex toto nequaquam pervenerit audiente
sententiam ferientis nostram quam cum dei nu
mine ferimus quibus data est a deo potestas po
pulo ore. credulo corde. auribus vestris inti
mamus et presentis promendam et observandam
conceptam christi gratia.

Quicumque igitur a nobis vel tocius Spanie po
pulis qualibet coniuratione vel studio sac
ramentum fidei sue quod pro patrie gentisque
statu vel conservatione regie salutis polli
citus est temeraverit vel regem nece aut p
otestate regni exuerit aut presumptione ty
rannica regni fastigium usurpaverit sit
ipse ille deo primitus reus ab ecclesia catholica quam
periurio profanaverit efficiatur ex
traneus et ab omni cetu christianorum alienus. Sic et
anathema in conspectu dei patris et angelorum
eius cum omnibus impietatis sue sociis quos
oportet ut una pena teneat obnoxios
quos similis error invenerit implicatos.
Quod iterum secundo replicantes
dicentes. Quicumque amodo ex nobis vel cunc
tis Spanie populis qualibet conamine vel

In aut. de defen. civi.

c. de translat. ... dignitatibus.

c. ad l. iul. maiest. l. pl.

C. eod. ... l. viii. ... dd. c. de epis. ...

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) BDE Ministerio de Cultura

studio amoris sacramentum fidei sue singu-
lariter tractatum est violaverit vel usurpaverit
sit ille a bonorum consortio sanctorum alienus
atque ab ecclesia catholica quam periurio contami-
naverit efficiatur extraneus. Sicque ana-
thema in conspectu Christi et apostolorum eius et dampna-
tus in futuro eius iudicio habeatur cum parti-
cipibus suis quod dignum est qui talibus socian-
tur ipsi etiam dampnationis eorum participatione
obnoxii teneantur.

c. de rapt. vir. l. 1.

Hoc etiam tertio adclamamus dicentes
Quicumque amodo ex nobis vel cunctis Yspa-
nie populis quolibet ingenio vel studio sacra-
mentum fidei quod pro patrie salute gentisque goto-
rum statu vel conservatione regie potestatis
pollicitus est violaverit vel usurpaverit sit
ipse a bonorum communione sanctorum alienus
atque ab ecclesia catholica quam periurio profa-
naverit efficiatur extraneus et ab extre-
mo sit anathema in conspectu sancti spiritus et sancto-
rum martirum ita ut partem non habeat cum
cetu iustorum sed cum diabolo et angelis eius
eternis suppliciis condempnetur una cum
eis qui adversus coniurationem violare ni-
tuntur ut par pena perditionis constrin-
gat quos pravitatis prava societas copulat.
Et ideo si placet vobis omnibus qui adestis
hec tertio reiterata sententia vestre vocis et fidei cor-
dis eam unanimes consensu firmate.
Ab universo clero et populo dictum est. Qui contra hu-
ne sententiam vestramque vestram diffinitionem que
pro animarum nostrarum institutionis salute aliud
agere presumpserit et intemeratam imple-
re neglexerit sit anathema maranatha hoc est
perditio in adventu domini nostri ihesu christi et cum
iuda scarioth partem habeat suppliciorum et
ipse quam et socii eius. Post hec nos ipsi dei sacerdotes
qui a domino potestatem ligandi solven-
dique accepimus omnem ecclesiam vel ad populum ad-
monemus pariter et convenimus et per indi-

s. aut. ut sive fili. s. cetera

7 sic. 7. c. si quis

visam sanctamque trinitatem ut hanc tren-
dam et tociens iteratam sententiam ita imple-
re satagatis in hoc seculo ut nullum ex nobis presen-
ti atque eterno condempnet iudicio sed fidem in
domino promissam gloriosissimo domino Sise-
nando regi nostro vel succedentibus regibus in-
violabiliter custodientes ac sincera illi
devotione famulantes non solum divine
pietatis desiderabilem clementiam in
nobis provocemus sed etiam gratiam pro nostra benigni-
tate antedicti principis prestita mereamur
percipere secundum illud apostoli observantes precep-
tum dicentis. Omnibus potestatibus subli-
mioribus subditi estote. Non enim est potes-
tas nisi a deo et qui resistit potestati dei or-
dinationi resistit. Nam principes non sunt
timori boni operis sed mali. Vis autem non
timere potestatem bonum fac et habebis laudem
ex ea. Dei autem minister est vindex in iram
ei qui malum agit. Constitutum
regis. ep. v. v. v. (11)

Iudex. xi. q. iii. cum resist.

**De perfidis clericis sive laicis qui sub principe ma-
litius electione consentiunt.** Ex concilio toleta-
no. vii. pars capituli. i.

Clericos quoque et etiam clericos tante levita-
tis interdum perversitas elevat ut
preter missa sui ordinis gravitate ac pol-
liciti sacramenti immemores strenue principi
cui fidem servare promiserunt in alterius
electione temeraria levitate consentiant.
Abrogare decet hanc omnino licentiam et
a nostro consortio penitus extirpari ita ut
si quicumque laicorum quod quidem inter fin-
es patrie gotorum se vivens regni apicem
sumere fortasse temptaverit eique cleri-
corum quilibet ad intoitum vel favorem pre-
stiterit atque hunc qui sibi videtur ad
eandem regni ambitionem prevalente de-
licto pervenire contigerit ex eo quidem die
vel tempore eundem episcopum vel clericum or-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nis clericum exordinatum manere perpetim
oportebit. qui tali se scelere implicabit.
tamen si improbitate principis eum in
hoc consensisse non potuit instantia sacerdotum
actione suspendi saltim qui sententiam
eum sibi post eiusdem regis obitum tempore
invenerit severioris anathematis correctioni
subiaceat. Hic cumque non illi pater in ultimo mor
te sue tempore si tamen hunc legitime penitentie
prebuerit communionis gratiam consenserit im
pendendam. particeps eius in illis effectus
anathema fiat in perpetuum. Sola ob tamen ra
tio persuasit synodalis ut sic hanc constitu
tionem debemus aliud plasmis decretis. Hic cuique
et laicorum in predictis capitulis hec est adiuncta
ti gratis vel regie potestatis se conferre no
luit vel talibus opere prebendo noxius fuit ultra
repertus. non solum ut deinde est omnium re
siliarium perpetua privetur sed etiam et perpetua exco
municatione dampnetur. numquam illi pre
ter in ultimo die mortis sue communio
tribuatur excepto si aliter communionis
ei remedium adhibeatur. Si legitime
hunc adhibeatur penitentie prebuerit. vel i
petratione sacerdotum apud principem fu
erit impetratum. Nam si quod omnino fieri
non oportet in derogatione aut contumelia
principis adhuc reperiatur aliquis ne
quiter loqui. aut in necem regis seu deiec
tionem intendere vel consilium aliis prebe
nos siquidem hii operantem excommunicatione
dignum censemus. verumtamen ut sit illi quoque
licentia communicandi pietati principis discer
nendo relinquimus cuius procul dubio pote
statis est. subditorum culpas misericordie iuditique
sententiam temperare.

Contestamur autem clementissimos prin
cipes nostros et per ineffabile divi
ni nominis sacramentum contestantes unani
miter obsecramus. neque quisquam eorum absque i

ticia non necesse fuerit imploratione sacerdotali ex
communicationis huius sententia apertioris clericis vel
laicis talia perpetrantibus vel consensum pre
bentibus quamcumque temeritate suspendant. Sed
tam magis eorum principum utilitatibus in
tuitu ferre consultum sit huius constitutionis nostre for
ma ab ipsis principibus servetur. et omnibus sub
iectis impleri cogatur. Siquis non hanc insti
tuta expectanda putaverit. Et impleri negle
xerit. anathema fiat velud preiecator et pre
varicator catholice fidei. et semper apud de
um reus existat. quicumque regum deince
ps canonis huius censuram in quocumque excede
derit vel permiserit violandam. Egica rex
lx. episcoporum. **De his qui inventi sunt profa
natores extitisse noscuntur.**

Ex concilio toletano. xvi.

Sicut ulcus quod grande serpit in cor
pore. non nisi gravioribus medicami
nibus aut ferro curatur aut ustione co
hibetur ita perfidorum obstinatio quam nullate
nus inhibetur durioribus sententiis ne
cesse est ut mulctetur. Nam quamquam dominica sanc
tio protestetur non morietur pater pro filiis. neque
filii pro parentibus. sed unusquisque pro peccato
suo morietur. et iterum. filius non portabit in
iquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filii. tamen quia iur
iurandi transgressio valde molestum et
machinandi contra principes nostros et con
suetudo seva decreverit. quo autem necesse di
visa principes intimare aut regni digni
tate privetur. quod nequaquam prohiberi potest. non se
verior censura. ideo per huius institutionis nostre
decretum sancimus ut quicumque deince
ps cuiuslibet honoris vel ordinis persona
in necem vel deiectionem regiam quippiam
machinaverit. eumque quilibet nobilitati
te impediendum crediderit aut gentem ei
vel patriam quibuslibet factionibus vel machin
ationibus disturbare contenderit tamen ipse quam

C. de episco. audi. l. Reprimen.

C. ad l. iul. maie. l. quisquis.

Ff. de penis. l. aut facta. §. eventus.

C. ad l. iul. maie. l. quisquis.

(12)

BIBLIOTECA PUBLICA DE ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

[illegible]

omnis posteritas ab omni palatini or
dinis dignitate priuati fisci uiribus sub
iecti in seruitute maneant relegati. Po
testate tamen gloriosi principis nostri uel succe
dentium regum seruata. ut sicut qui iam pro
sue infidelitatis perfidia canonice lega
literque diiudicati sunt aut eos qui de
inceps a fidei sue iuramento exorbitaui
erint. et aduersus principem nostrum uel eius
successorem aliquid nocibilitatis a
gere aut machinari studuerint. si eos
ut diximus pie indulgentie iure
uoto quoque releuare uoluerint licentia
illi quoque inuiolata manebit. que res eorum
iusto ac legali ordine in eidem princi
pis nostri dominio peruenerit. Ex quibus
etiam quedam eidem principis nostri colla
tione seu et alii plures ex ipso pro sui ser
uitii merito accipere meruerint. pro
inde instituentes decernimus. ut nullo
umquam tempore eorum filii qui inuentum sui
profanatores extitisse noscuntur. seu
extiterint uel subsequens eorum posteritas in
nocibilitate eorum intendere. audeant in
ipsis res ipsas auferre quas pacto sibi
deant. Ideo denique ut premisimus securissi
mam hanc decreti nostri curauimus pro
mulgare sententiam. ut qui sibi non formi
dat exitium. saltim filiorum cunctorumque
sue posteritatis sue pertimescat interi
tum.

Siquis sane regum succendentium
cuncta huius constitutionis
ac diffinitiones custodire aut implere
distulerit omnis ignea gehennis ei
perenni condempnatum depereat. et in isto ex
diuino iudicio rebus omnibus et honore pre
sum in hoc seculo careat atque ex iudicante
cum dia eisque sociis ad interitum gehen
ne perueniat. Et ideo si placet omnibus

qui adestis hic nostra sententia. uestris uocis eam
pariter sensum firmate. Ab uniuersis dei sacer
dotibus palatiique senioribus seu et clero et omni
populo dictum est. Quicumque profanator huius con
stitutionis diffinitionem et regiam electionem ue
nire presumpserit sit anathema maranatha
id est perditio in aduentu domini nostri ihesu
christi. et cum iuda scariothis habeat partem
pheniciter obnoxius ipse et socii eorum. Ex (13)
concilio toletano. vj. De custodia uite
principum et defensione precedentium
ad uitandam regum a sequentibus

Nam quidem in antecedenti principibus
uniuersali synodo pro salute nostrorum
principum constat esse consultum. Sed tamen liber
tate bene sancitum et digna auctoritate. munitum
ne salubriter inordinata. Idque contestamur
coram deo et omni ordine angelorum coram
prophetarum atque apostolorum uel omnium martirum cho
ro coram omni ecclesia catholica et christianorum cetu. ut nemo deinceps intendat interitum regis. Nemo regni eum guberna
culis priuet. Nemo tyrannica presumptio
ne apicem regni sibi usurpet. Nemo qua
libet machinamento in principis aduersita
te coniuratorum manum adsociet. Quod si in qua
piam horum quisquam nostrorum temerario au
su presumptor extiterit anathemate diui
no perculsus absque ullo remedii loco habea
tur condempnatus eterno iudicio. Is autem
hic fuit princeps assecutus si uult se ip
sum arbitrio expiare piaculo quia propri
patris eius ulciscatur interitum in eius
defensionis auxilio. uniuersa regni go
torum consentiat fortitudo. Si autem desidi
cum. et minori zelo tam funestum no
luerit uindicare. scelus sint exitium omnes
sua obprobium cetis gentibus. Ex concilio (14)
toletano. v. De indulgentia
Principum noxiis servata.

[illegible] | Sic [illegible] certa [illegible]

[illegible]

[illegible] Post [illegible]

[illegible]

Ab his omnibus qui promissum potestatem in
diligentiae maculis delinquentium principi
fuerint nostrae pietatis et bonitatis sine mo
deramine ut non emendationem perceperit mi
tiorem veniam tribuat culpae. Ex decreto (15)
toletano. v. De custodia salutis regis

Summa autem nobis et devotione pro pie
vigilantia et grandi cura principi et fidei
religionis cura providendum ut mala quae as
sidue prohibita perpetrantur canonum sancita dis
ciplina ecclesiastica extirpentur. Non enim
in cassum scriptum est. Pestilente flagel
lo stultus sapientior erit. Sed in obviam
quam in ponderantiae honore delictorum expe
rientia pene semper ac saepe fieri discimus
quod magno opere vitare debemus quod etiam
custodimus nos cum divinis sacramen
tis spondemus et supplici tenitate molamur
quod frequenter est decipiendos quod crebro in
veniuntur transgressum. Sed inde succeden
tes praecedentibus ac deinde sequentes minu
antur antiquioribus ut cuncta quieta et pacata per
maneant. Hoc nostri decreti continuitur consideratione
ta defertur sua quaerentibus statuta quaecumque uni
versali et magna synodo promulgata atque con
scripta circa principum salutem et utilita
tem sunt. Hoc quoque adiecta custodiantur ita
indelebiter ut omni benignitate omnique
firmitate circa omnem posteritatem princi
pis nostri vel succedentium regum teneatur
dilectio et servetur venerabile defensio
nis adminiculum ut nec rebus eorum iuste
provisis aut etiam parentum digna
provisione perceptis vel nostra largitate pos
sidendis aliquibus iniuste fraudentur
nec aliquam causae alicuius exquisite le
dendi eos assensu priventur nec quacum
que in quibuslibet rebus spreta dilectione mole
stentur sed diligenter cuncta quae decreti
eo concessu vel donatu habentur feliciter pos

sideantur. Hoc enim licentia efficiet et princip
es subditis munitos esse suspectos et subiectos
in bonis principum cupidos. Sed nec circa hoc
promissa temerentur et ut cupiditas in
dicto omnium malorum auferatur et contestamur
omnes posteros vel futuris temporibus subse
quentes coram deo et angelis eius. Et si quis
quam hoc nostrae constitutionis violator exstiterit
atque contemptor et quacumque argumentatione
odiose filios regum molestare aut mali
que fuerint eos cognatus laedere sit in aeternum
anathema aeterni atque superno condem
netur iudicio sit exprobrabilis omnibus ca
tholicis et abhominabilis sanctis angelis
in ministerio dei constitutis. Sed in hoc saeculo per
ditus et in futuro damnatus qui tam rec
te provisioni nostrae noluit praebere consensum
Ex decreto toletano. vi. De incolumi (16)
tate et habenda dilectione regie prolis

Sicut insolentia malorum regum odio
sa saepe et execrabilis exstitit in subiec
tis ita quod bonorum providentia utilitas amabilis
efficitur populis. Sed circa quis ferat tole
randum ut post obitum videat regis soboles
a potestate expoliari rebus aut privari
dignitatibus quod ne fiat generalis promittimus
de principis filius sua nostro iure de praesen
tis excellentissimi principis vel succe
dentium regum posteritate continetur aut
aperta decreta ut ea quae synodo priore a
ne constituit circa omnem posteritatem eius univer
sitas regni sui consensu. Hoc est ut praestentur
filiis eius benigna et firma tribuantur
eis vel loci opportunitatis fuerint defensionis
adminicula iusta ne de rebus iuste pro
ligatis aut parentum dignitate prae
cantis vel largitate principis adeptis
aut alicuius impensis attributis aut con
spectare debita fraudentur quibus in sinistra
calliditatis. Neve aliquam laedendi eos

(c) 2006 Ministerio de Cultura

preveantur argumenta machinationis. quia
dignum est. ut cuius regimine beneficio securi
tatem eius posteritati decreto concilii impendamus
quietem atque honorem. Qui vero temerator huius
nostre sanctionis extiterit sententie ultionis subiaceat.

Item de munitione regie prolis.

(17) Signum Eruigii regis. Ex concilio toletano. xiii.

Cogunt ceteris nostri reverentiam aliquid
promulgare quod valeat et pietati regie
vicem beneficentie reddere. et principali so
boli ad futurum prodesse. De hiis sane principe
nostro id nos diffinisse convenit. cuius principatus
pietatem in proprio regimine. Et ideo qui tot erga
gentis affectu fovemur premiis fruimur.
Et ideo qui tot erga gentis sue eius beneficia
persentimus. dignum est ut saltim eius filiis
ut fertia tuitionis ad futurum adminicula
proroguemus. Contestamur ergo omnes presentes et
absentes seu et futuris temporibus subsequen
tes sacerdotes vel principes. seu cuiuscumque ho
noris vel ordinis homines. coram deo et sanc
tis angelis eius. ut nulli in futuro posteri
tati eius vel glorie coniugis sue atque his qui glo
rie sue filiis vel filiabus coniuncti esse noscun
tur. seu etiam qui adhuc coniuncti sunt
et postmodum coniungendi sunt iniustas lesio
nis occasiones exquirant. Nullus occulte
vel publice per quod abdicetur malitie sue
contra eos vota extendat. Nemo eos gladio
vel quibuslibet perniciosa factione intimat. Nul
lus consilium iniuste operis quibus decipiantur
vel iudicentur exhibeat. Nullus his iniuste
et violenter tonsure signaculum imprimat.
Nullus vestem contra ordinem gloriose co
niugi eius vel filiabus suis atque viris mu
tare presumat. Nullus quoque extra evidentis
culpe meritum aut exilius eos relegan
dos indicat aut eorum corporibus quibuslibet
detruncationum vel flagellorum inferat detri
mentum. Verum premmemoratis omnibus
omnis eius in toto assistentia gloriosa poste
ritatis lesionis iniustam non perferat no
tam nec rerum sentiat detrimenta. Siqui
aut hominum tam regia potestas quam
etiam cuiuslibet sit ordinis aut honoris h
uic nostre sanctioni non adquiescens filios. filias
glorie sue una cum serenissima con
iuge sua. vel superdictis omnibus coniunctis aut vel
quemquam sine iusto partis sue negotio aut
ledendos impetierit aut detinendos ele
gerit vel extra propria delinquentie consensu fuerit quo aut
rebus suis debitis iniuste expoliati nude
tur aut dolo vel machinamento quibuslibet deci
piantur sit eterno anathemate iudicio
condempnatus. Egica rex. lx. episcopi.

Item de munitione coniugis atque prolis regie (18)

Ex concilio toletano. xvii.

Cum enim religiosissimus et glorio
sissimus princeps noster zelo zelatus pro domino
exercitum inimicos vere fidei sancte qui dudum
sa occasione maluerunt catholice credu
litatis statum evertere et iuris iurandi
prophanationes usi sunt incurrisse ita rec
to iudicii tramite digna cernitur ultione
percutere quatenus et iniuriam sancte crucis vin
dicare quatenus et iniurias et statum totius
sancte ecclesie confirmat. atque genti ac patrie sue
defensionis munimina necessaria
providet. ideo nos pro tot tantisque bene
ficiis quibus tam ecclesie quam genti ac patrie
sue impugnare intendit cupientes in ali
quo eidem principi aliam retributionem depen
dere per huius diffinitionis nostre sanctiones
decrevimus et pro individue trinitatis invi
olabile sacramentum cunctos tam nunc in pre
senti consistentes quam futuris temporibus
cuiuslibet ordinis vel generis homines succeden
tes convenimus atque contestamur. ut si quando
contigit quod gloriosa nostra domina regina divinus
et felicioribus serenissimi nostri principis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

annis transactis religiose existat in
indumento sanctitatis. Atque ideo huius dilectis-
simas plebes nulla mordacitate aquilo-
nis invidie pulsi, nullis odiorum stimulis
acti, nullo diabolice fraudis instrumento
permoti, quos eos quisquam cognoscitur adstrin-
gere. Nullus citra evidentiam culparum
et indicium perquisitum subtilissimas
indagationes nobilitatis adversus eos
perquirat occasiones. Nullus eorum vitam cuius-
libet in sententia obtineat; in iustissimis te-
diis nullus mactetur incommodis. Nullus quoque
filiis ac filiabus eorum vel succedentium re-
gum contra voluntatem religionis habitum
imponat aut exilii ergastulis mancipi-
os statuat, vel flagellorum verberibus cruciet;
per quod et dignitate pereuntur et extra de-
bitum iustitie ordinem rerum suarum eis ab-
eo auferatur. Sed quietis ac tranquillitatis
ope fulti tam que eis de parentali facul-
tate debita successio dedit quam etiam que per a-
nnotationem oracula idem clementissimus dominus
noster illis conferre maluit vel que ab illis in-
te conquisita extiterint in tandem iure pos-
sideant, et de rebus ipsis iudicare quod voluerint
licentiam habeant. Sicut ecclesiarum enim unicuique
quod debet iure ut sacerdotalibus premunian-
tur oraculis et eorum edictis reddantur per
omnia habiles. Hec si qui extiterint destruere
sine canonici rigorem edicti sacerdotum
manebunt defensionibus continendi. Siquis
igitur hoc pietatis edictum violando de-
legerit infirmandum crediderit aut quod pacto
temerarie intenderit, sit perpetua anathema-
tis ultione damnatus et pagina celesti
abrasus, atque cum diabolo eiusque sociis eter-
nis suppliciis alligatus. De remu- (19)
neratione collata fidelibus re-

Premium
...

deque eum fidei meritum tam in rebus
divinis quam in humanis non habetur ingra-
tum dignum videtur ut sacerdotali sen-
tentia consultius fidelibus regis. Proinde
ut anno primo serenissimi principis nostri de-
cernit consultum sanctum omnes qui fideli obse-
quio et sincero famulatu voluntatibus vel ius-
sis paruerint principis totaque intenti-
one salutis eius custodiam vel vigilanti-
am habuerint a regni successoribus nec a di-
gnitate nec a rebus pristinis ea repellantur
iniuste. Sed et nunc ita pro uniuscuiusque
utilitate principis moderentur discretione si-
cut eos perspexerit necessarios esse patrie. Et
sic illis impertiatur benignitas et in ce-
teris maneat gratia potestas quatinus omnia
ita in rebus iuste conquisitis habeantur ut
possint relinquendi vel quibus voluntas eorum
decreverit conferendi spontaneo fruantur
arbitrio. Ceterum infideles quisquam in
capite regio aut in aliis rebus commis-
sis perseveraverit pessimo domino nostro vel suc-
cedentium regum extiterit clementie est
ex potestatis nutu consideratione moderatio.
Nefas enim est in dubium deducere eius pote-
statem cui omnium gubernatio superno consta-
tat delegata iudicio. Ideo si post eius iudicium
quispiam repertus fuerit eius iure fu-
isse infidelis quicquid largitate ipsius in re-
bus habuerit conquisitis careat in confiscandum
et fidelibus largiendum. Huius quoque sive fortitu-
dine vel valore decreti nostri seriem quam
in serenissimi principis nostri edidimus
nomine. Nos omnes hanc extractam fidei et
pietatis ac iustitie fonte manante co-
ram deo et angelis sanctis eius ordinis o-
bus et nunc et in futurum irrevocabiliter
confirmare consentimus obsecramus cunctos
ut hanc et reverenter cum dei timore ad-
impleant et abeuntibus benigne defe-

e. De revocandis donat. l. ult.

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dant. Contēpnentibꝫ eam diuine seu
eritatis ultio patienda perueniat. Ob
seruantibꝫ aūt mīa profluens pax p̄
tua. ⁊ glīa sempit'na ꝯtingat amen.

De instrumentis legalibꝫ liber pri
mus. Titulus de legis latore.

Quod sit artificium ꝯdendarū legum. i
Quo īstrumēto uti debeat artifex legum. ii
Qualis erit in inueniendo artifex legū. iii
Qualis erit in ꝯsiliando artifex legū. iiii
Qualis erit in eloquendo artifex legum. v
Qualis erit in iudicando artifex legū. vi
Qualis erit in pub'licis ul' p'uatis. ar. le. vii
Quod dare debeat legibꝫ disciplinā. ar. le. viii
Qd obseruabit legis lator in legibꝫ
suadendis.

Idem in suadendis legibꝫ erit plena cā
dicendi nō ut partem orōnis induat
meditandi grām obtinere s; desiderā
tum pfectōnis obtinuisse laborē. In
earum namq; formatōnibꝫ n̄ soph'is
mata disputatōnis s; uirtutem iuris
imitari uult cā discimus. Requirit ei
n̄ quid ꝯtempto dicat. s; q̄ acto p̄mat
Rēa etiam excessus metum n̄ cohor
cendi i sunt ꝯtinuo locutōni s; tempu
ro uirtutū. Qd sit lex

Lex est emula diuinitatis. antist
es religionis. fons disciplinarū.
artifex iuris. bonos mores inueniens
atq; ꝯponens. gubernaclm ciuitat'
iustitie nuntia magistra uite aīa
totius corporis p'uincis. Qd sit arti
ficium ꝯdendarū legum.

Salutare dam
...ri in legum
...ditione. p̄ui
...ui ad noue
...patōnis fe
...mā antiquo

rum studiis nouos. artis. ap'tamo
referentes uirtutem tam formam
de legis q̄m p'uatam formandis arti
ficis. Cuius artis insigne ex h' ꝯdecen
tius plābit emitere. s; n̄ ex ꝯtemna
tatibꝫ formam similitudinis s; ex
uenustate formet ꝯpositam sanctōnis. sic
q; sillogismos accumulā figuris in
p'mat disputatōnis s; p'uris honestis
q; p̄ceptis modeste statuat articulos
legis. Ex eni ut ars operis hui se i
hac dispensatōne ꝯponat ordo in mag
ne ratiocinatōnis exoptat. Si autē
ex p'mitta rerum manus artificis te
net. ad disputatōem forme frustra
queritur in uestigatō rōnis. Inm
promissis certe acuti exp'it ratio se i
digniōe ꝯgnosci. In nō ignoris aūt
exp'imto faciendi se ꝯp'it relem
ri. Latenus ergo lex q̄ sp̄es ignorat
n̄ in uisto ꝯsideratōnis ordo requirit.
Cum g' expertos usus in speculo uisi
onis fides ueritatis adducit. n̄ tam
maīa forme inuentatōem dicti. sed
operatōem fieri desiderat. Unde nos
melius mores q̄m eloquia ordinantes
nō p'sonam oratoris induerim' sed
rectoris uitā disposuim'. Qd modo

formam uti debeat artifex le
gum. Condarū ergo artifex legum qui
nō disceptatōe d; uti s; iure. n̄ ma
teri congruū ē ꝯtentiōe legem ꝯdi
disse s; ordine ab illo negocia rer' n̄ ex
perimur in tractatu fauore clamore
s; in ex optata salutare p' legē ma
nifestā. Qd requirens ē in arti

Tunc p'mū requi de legum
rendū ē. ut id q̄ inducitur pos
sibile credatur. Nouissime n̄ osten
dendū si nō pfamiliari ꝯpendio s;

Sic. j. p'mo ti. l. f.

Sic. j. p'mo ti. l. i. in fine

Inde. ti. ii. c. lex ē. Iustiniani. de iur. nat. ꝯ. lex ē. ff. de leg. ꝯ. li. l. i.

c. de ediue. co. f. p'b. Inde. vij. q. i. sciat fr̄e.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

compunctione ipsa suadetur ut appareat eum qui legis lator existit nullo privato commodo sed omnium civium utilitate communi emolumentum personisque oportune legis induxe. Qualis erit in utendo artifex legum.

Erit consequenter idem artifex legum clarus ut ac legis mores eloquiis anteponens, ut actio illius plus virtute consonet quam sermone. Sicque quod dixerit amplius factis quam dictis exornet perfectumque promendo compleat quam implenda depromat. Qualis erit in consiliando artifex legum.

Erit in adinvenientie dos. consiliisque tantum in consensu consilio probis. et parcus ad inventis assensu civibus probisque communis ut aliene pusille salutis commodius existimata consensu exerceat gubernaculum quam ingenii ex singulari potestate iudicium. Qualis erit in eloquendo artifex legum.

Erit continens eloquio clarus sententia non dubius evidentia plenus ut quicquid ex legali fonte prodierit in rivulis audientium sine tarditate decurrat. totumque qui audierit ita agnoscat ut nulla hunc difficultas dubii reddat. Qualis erit in iudicando artifex legum.

Erit iudicans in indagando iniuste(?). in puniendo firmus. in discernendo non anxius. in pertinaciendo parcus. in parcendo assiduus. in innocente vindex. in noxio temperans. in advena sollicitus. in indigena mansuetus. personam tanto nesciet accipere quanto et competenter eligere. Qualis erit in publicis vel privatis artifex legum.

Erit quecumque sunt publica patrie rectitudinis amore quecumque privata humilitate dispensatur ex potestate. ut hunc universitas patrem parvitas dominum habeat. Sicque diligatur in toto timeatur in parte quatinus ut nullus hunc servare paveat. et omnis amorem eius morte expetendum exoptent. Qualiter dare debeat legibus disciplinam artifex legum.

Tunc deinde sciet omnibus maxime stare gratuita[m] ... tis publice gratiam et sic det ipsis legibus disciplinam. Nam cum salus tota plebium in conservando iure consistat. leges ipse corrigere debeat antequam mores. Veniunt enim ut quemque libet inordinatem leges pro arbitrio suo ferunt. Induunt enim se fictam de gravitate ac pudore personam. adeo ut sit illis lex publica in honesta privata. Sicque obtentu legum contraria legibus adoptant qui vigore legis obviam legibus evellere debuerant. Titulus de lege.

Quid observabit legis lator in legibus suadendis.

Quid sit lex. Qualiter agit lex. Qualis sit lex. Qualiter sit lex. Quid triplicem dolositatis lex. Require has duas leges in tertio precedenti filio quarti tituli ita incipiunt. Quid observabit. Quid sit lex. Quid agit lex.

Lex regit omnem civitatis ordinem omnemque hominis etatem que etiam sic feminis datur maribus ut. iuventutem complectitur et senectutem tam prudentibus quam indoctis. tam urbanis quam rusticis fertur que summi salutis principum ac populorum culmen obtinet. et cum manifesto ... provinio in modo lucidissimi solis effulget. Qualis erit lex.

Lex erit manifesta nec erit quemquam in captionem civium devocabit. erit secundum naturam secundum consuetudinem civitatis. loco temporique conveniens iusta

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

equabilia preserbens, congruens, honesta et digna, utilis, necessaria. in qua perpendendum est ex utilitate que prevenit amplius comodi, amplius iniquitatis oriatur. ut dinosci possit si plus utilitati prospiciatur publice quam regiominus videatur obesse. an et si honestatem tuetur, et non eum salutis periculo arguitur. Lex ua.

Fieri autem leges ratio re fit lex.

Hilla cogit. ut earum metu humana coerceatur improbitas. sitque tuta inter noxios innocentium vita. atque in ipsis impiis formidato supplicio refrenetur nocendi presumptio. Lex vi.

Quod domestica pace prosit et de hostibus victoria.

Sic domestica pace perfectis totisque pro a principibus sedatis actibus ex hinc aplis et adiomo maiorum peste se clusa civium est in adversis, et obviando hostibus potentialiter ac fideliter tanto in externis spe fida victorie quanto nichil erit quod extrinsecus formidari valeat aut timeri. Pacis enim olo et legum uno toti plebium massa in statu salutari decreta erit. exit hostibus inde in victos unde illesos artus producentur iustis ad uitam legibus tutela. Erit namque viri melius equitate quam telo muniri. ut contra hostem iusticiam ante dirigat princeps quam vibret spicula miles. felicior iam tunc illa principis congressio erit qui domestica equitas anteibit. Lex a. et seniores eunt in hostium pplante mucrones quos de domibus modeste produxerint leges. experimentum enim nativitatis est tot ut iusticia illa confodiat hostem que tuitione tuetur civem. et extitiam inde primet hostes unde suorum intimam possederit pacem. Sic ergo modestia principum temperancia est legum. ita concordia civium victoria est hostium. Ex mansuetudine enim principum oboritur dispositio legum. Ex dispositione legum institutio morum civium. Ex institutione morum concordia civium. Ex concordia civium triumphus hostium. Sic felicissimus princeps interna regens et externa conquirens dum suam pacem possidet alienam litem abrumpit. celebratur et in civibus rector et in hostibus victor. Initurus post labentia tempora requiem sempiternam. post luteum aurum celeste regnum. post diadema et purpuram glorie coronam. Lex ... potius nec deficiet esse rex qui dum regnum terrenum relinquit et celeste conquirit. non erit amisisse regnum gloriam sed auxisse.

De negotiis causarum liber secundus. Titulus de iudiciis et iudicatis.

i Quod erit regia potestas et populorum universitas legum reverentie sit subiecta.
ii Quod nulli leges nescire liceat.
iii Quod antea ordinari oporteat negotia principum et postea populorum.
iiii De tempore quo debeant leges emendate valere.
v De principum cupiditate damnata et iure eius ordinandis et qualiter conficiende sunt scripture in nomine principum facte.
vi De his qui contra principem vel gentem aut patriam refugium vel insolentes existunt.
vii De non excitando principem nec maledicendo illi.
viii De remotis alienarum gentium legibus.
ix Ne excepto tali libro qualis hic qui nuper est editus alium quisque presumat habere.
x De diebus festis et feriatis in quibus non sunt negotia exequenda.
xi Ut nulla causa audientie audiatur que legibus non continetur.
xii Ut determinate cause nullatenus revolvantur reliquie vero ac de huius serie terminentur.

ff. de iusti. et iur. l. i. et inde ex vi. iii. cen.

i. minimus

hoc est subditus.

Unde prudentius. Sed sunt domestica virtute iam populi. nullaque foris. quod dissidet intus.

e. de temp. in integr. restit. l. si int.

adiciendi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

adiciendi leges principib9 libertate manere. xiii

Quod nulli liceat dirimere causas quibus nisi aut principe aut consensu voluntatis potestatem dederit iudicandi. xiiii

Quales causas debeant audire tiuphadi et quibus personis causas audiendas iniungant. xv.

Ut iudices tam criminales quam omnes tiunerent causas, pacis aut assertores sola regia potestas committet et tantum arcere commissa negocia iudicent. xvi

De dampnis eorum qui non accepta potestate presumpserint iudicare. xvii

De his qui ammoniti iudicis epistola. vel sigillo ad iudicium venire contendunt xviii

Si iudex interpellantem audire contempnat vel fraudulenter aut ignoranter iudicium promat. xviiii.

Si iudex aut per comodum aut per ignorantiam iniuste dicet eam. xx

Si iudex dolo. vel calliditate aut unam aut ambas causantium partes dispendium faciat sustinere. xxi

Quid premium iudex observare debeat ut eam bene agnoscat. xxii

Si evenerit honoris aut ordinis iudex iudicantibus suspectus. vel si iudex contra leges presumat iudicium

Iudex qualiter faciat iudicium. xxiii. — Q dare

De comodis atque dampnis iudicantium vel saionis. xxiiii

xv Quod omnis qui potestatem accepit iudicandi iudicis nomine censeatur ex lege. xxv

Ut omne iudicium quod post iudicium datum iniustum acausidias fuerit violenter exactum habeatur invalido.

xvi Ut iniustum iudicium et definitio iniusta regio metu. vel iussu a iudicibus ordinata non valeant. xxvii.

De data episcopis potestate distringendi neque iudicium

xxix De data episcopis potestate ammonendi nequiter iudicantes. xxx

Ut iudex si agentique fuerit pulsatus noverit se petenti reddere rationem. xxxi

De dampnis iudicum aliena contingentium xxxii

De his qui regiam contempserint iussionem.

In nomine domini Flavius gloriosus. Recesuindus. Rex. Quod tam regia potestas quam populorum universitas legum reverentie sit subiecta.

Omnipotens rerum dominus et conditor universorum prudens comoda humane salutis. discere iusticiam habitatores terre sacre legis sacris decenter imperavit oraculis. et quia solus immense tam divinitatis imperiis quam cordibus imprimitur humanis convenit omnium terrenorum quamvis excellentissimas potestates illi colla submittere mentis cui etiam milicie celestis famulatur dignitatis sublimitas. Si ergo apostolus obediendum est deo diligenda est iusticia. Que si fuerit dilecta erit instanter expendenda in illa. Ibi quisque timet vel ardentius diligit cum unius equitatis sententia cum proximo semet ipsum astringit. Gratanter ergo iussa celestia amplectentes damus modestas simul nobis et subditis leges quibus ita et nostri culminis clementia et succedentium regum novitas adfutura una cum regiminis nostri generali multitudine universa obedire decernitur ac parere iubetur ut nullus factionibus aciem odia legum que iniciatur subditis aliciunt reddat cuiuslibet persona vel potentia dignitatis quam vis subiectos ad reverentiam legis impellat necessitas principis vel voluntas. Flavius recesvindus rex. Quod nulli leges nescire liceat

Omnis sapientia et scientie similiter ordinabilis vitat ignorantiam exercendam sicut cum scriptum sit noluit intelligere ut bene ageret. certum est quod qui intelligere noluit bene agere contendit. Nullus ergo ideo existimet non licitum sibi esse

¶ In initio quam sub iudice regia sedet auctorum. si ne iudex legum subiecti precepit. hoc tenoris ostendendo se et principes suos esse legum reverentie esse subiectos.

¶ Quamvis solutus legibus simus cum legibus vivere volumus. et ceterum quia si volumus. vel capitulum amissionem sentimus. vel quasi gravius est nec periculum mereamur. ut. c. l. eminentie. ff. de l. et p. principis. te. de testa. ex ip.

¶ Sic iudex. ij. di. c. imperator. xg. l. i. ii. pr. lex enim consequitur.

et si principe non necessitate intelligere legibus astrictum et facere. ff. de le. et principes.

¶ de l. et c. in pri. l. digna vox. et c. ii. l. eminentie. vbi. pri.

vero

¶ Non principem de necessitate voluntatem de legibus subiecte.

¶ Infra. e. l. ii. l. primo et ff. de. legum vero dire credimus aut legis vim prohibito.

¶ Hoc enim quia non minore reatu legum statuta nescire quam in l. s. contempte. vt. s. l. vi. de consuetudine. iiii. l. v.

¶ Hoc ignorantiam iuris non excusare. c. de leg. et c. l. leges et c. de iur. et fa. igno. l. constitutiones.

¶ Sic. s. libro. vi. ti. iii. l. sic in nocentem et j. e. l. iudex. si quod et ibi est.

¶ Superiori libro compendiose habuit de legibus tractatum. Que licet ab omnibus sciri debeant. ut unusquisque eorum manifeste cognito. et prima sua lectione exhibita debent. tamen quia vel eas quam ignorare contingit. eo modo causa ignorantia quam de volunt iure excusandam supponit. Sed notandum quod ignorantia vel facti vel iuris est. facti ignorantie excusabile est. iuris non ignorantie excusabile est. nec immerito. cum ius finitum esse debeat. et id facti semper eadem. facti autem aliter et innumerabilia et non scit. unde et plerumque prudentissimos fallit. Relinquitur ergo iuris ignorantiam unicuique nocere. facti non ignorantiam non nocere. Non forte causa sit et supina adeo ut summa et possit obici negligentia. Evidenti si omnes in civitate sciant quod ille solo ignorat. hic et dominum ideo duo ex dis simplex curred in causam de causa aliquid ignorantia. in solo. et c. Reum nomine excuset. si non ibidem diffinit.

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

licere quolibet quia se novit legum decreta sanctionesque nescire. Nam non insontem faciet ignorantie causa quem noxiorum dampnis implicavit culpa. Flavius Recesvindus rex. **Quod antea ordinari oportuit negocia principum et postea populorum.**

Bene deus conditor rerum disponens humanum corporis formam in sublime caput erexit atque ex illo cunctas membrorum fibras exoriri decrevit. Unde et hoc a capiendis initiis caput vocari precensuit formans in illo et fulgorem luminum ex quo prospici possint quecumque noxia decurrissent. Constituens in eo et intelligendi vigorem per quem connexa et subdita membra vel dispositio regeret vel providentia ordinaret. Hinc est et peritorum medicorum cura ut ante capiti quam membris incipiant adhibere medelam. Quod ideo non inmerito ordinabiliter exerceri censetur, cum artificis perita hec dispensata parte sciunt quia si salutare caput extiterit tunc colligere quia cetera membra certa possit. Nam si arcem molestia occupaverit capitis non poterit in artus diruatitem dare salutis quam in se consumpserit vigoris causa languoris. Ordinanda igitur sunt prius negocia principum, tutanda salus, defendenda vita. Sicque in statu et negociis plebium ordinatio dirigenda ut dum salus competens providetur regum fida valentius teneatur salvatio populorum. **De tempore quo debeant leges emendate valere.**

Quoniam novitatem legum vetustas morum exigit et innovare leges vetustas sua peccaminum antiquitas impetravit, ideo leges in hoc libro conscriptas anno secundo digne memorie domini et genitoris nostri Cindasuindi regis in cunctis personis ac gentibus nostre amplitudinis imperio subiugatis omni robore valere decrevimus. Hac iugi mansuram observantia consecutivum, ita ut rectis illis quas non equitas iudicantis sed libitus impresserat potestatis, evacuatisque viribus omnibusque scripturis cum ordinatione confectis, hec sole valeant leges quas aut ex antiquitate iuste tenemus aut idem genitor noster pro equitate iudiciorum vel pro austeritate culparum usus est non immerito condidisse, prolatis seu connexis aliis legibus quas nostri culminis fastigium iudiciali presidens throno coram universis sacerdotibus dei sanctis cunctisque officiis palatinis docente deo atque favente audientium universali consensu condidit et formavit atque sue glorie titulis annotavit, ita ut tam hec que iam prolate consistunt quam ille quas adhuc novorum iurgiorum exortus conventis intulerit valido ac iustissimo vigore perdurent et eterno soliditatis iure teneantur. **De principum cupiditate dampnata deque rebus iniuste ordinandis et qualiter conficiende sunt scripture in nomine principis facte.** Ex decreto toletano .viii.

Eminentie celsitudo tenue tunc salubrius sublimia probatur appetere cum salutem proximorum pia cernitur compassione procurare. Unde solet contingere ut plus commodi de aliena salute conquirat quam de propria utilitate quisque percipiat. In multis enim qui multorum salus attenditur maioris lucri summa percipitur. Ipse autem qui privati commodi fructus appetitur non satis est summi beneficii premia conquiruntur. Hinc et illa regendarum tantum salus est plebium que non suos fines privata voluntate concludit, sed que universitatis limites communi prosperitate lege defendit. Quapropter ne salutaris ordo imperialibus videatur ubique precepta obtinere quam fructus de sublimitatis

¶ principaliter caput cum supereminet alia cetera membra. os homini sublime dedit. celumque videre iussit. et erectos ad sidera tollere vultus.

¶ de religiosis et sumptibus et fide.

¶ Simile in decretis. lxi. di. c. miramur. et vi. q. i. c. ex merito.

¶ hodie non in omnibus ordinandis sunt primo negocia ecclesie tuenda. deinde negocia regis. et postea negocia populorum. de re. iu. in decretalibus. c. in prima. et c. iudicio. et c. deinde.

¶ Dicit. i. c. ti. i. ille videtur. et i. addiciendi leges.

¶ In sacris editis qui sanctus enormiter fiebat

¶ violente donationes et qui constituerunt quidem totius patrie vitrexemplis.

¶ Simile. q. l. i. ti. iiij. l. nunc primum. et de laude principis l. unicae. p. y.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

obtentu reclinavimus ad vota supplicantium tranquille visionis aspectum, ut inde salutaris compassio liberet commodum, unde conquestione plebium adepte fuerunt supplicationis effectum. Cum igitur precedentium serie temporum immoderata aviditas principum sese per ea diffunderet in spoliis ipsorum et augeret rei proprie censum, erumna flebilis subiectorum tandem superne respectionis afflatu nobis est divinitus inspiratum, ut qui subiectis leges reverentie dederimus, principum quoque excessibus retinaculum temperantie poneremus. Proinde sinceritate mansuetudinis nostre deliberatione tam nobis quam cunctis nostre glorie successoribus affuturis, deo mediante, legem ponimus decretumque communalis observantie promulgamus, ut nullus regum impulsionis sive quibuscumque motibus aut factionibus scripturas de quibuslibet rebus alicui debitis ita extorqueat vel extorquendas instituat, quatinus inviste ac nolenti debitum rei quisque alienari possit dominio rerum. Sed si alicui gratissima voluntate quippiam de rebus acquirendis pepererit vel proveniente potestate lucratus aliquid fuerit, in eadem scriptura patris voluntatis ac presentium conventio annotetur, per quam aut impulsio principis aut conferentis fraus evidentissime comprobetur. Et si patuerit nolente fuisse scripturam exactam aut resipiscat improbitas principis, ut evacuetur quod male contigit, aut certe post mortem eius ad eundem cui exacta est scriptura vel ad heredes eius res ipse sine cunctatione debeant revocari. Simile preceptum observari censemus, ut cum iniustitiam motibus aut actionibus principis claruerit alio loco esse conclusam aut sui vigorem obtinere decretam. Ille autem res que seclusa omni compulsionis aggravatione decreto aliorum directo in transierint in principis potestatem, nec aliter perenniter iure possideant. Et quicquid ex rebus ipsis idem princeps ordinare voluerit, sue potestatis arbitrio subiacebit. Ita tamen ut omne huius negotium actionis robur sit certitatis, cum quantecumque rerum scripture in principis nomine extiterint facte, mox testes qui in eadem scriptura subscriptores accesserint ab hiis quos elegerit princeps diligentissime perquirantur, si non aliquod indicium aut impulsione principis aut defraudatione scripturam facientis modo quocumque agnoverint, aut si aliter facta series scripture permaneat aut irrite confecta innotescat. Similis quoque ordo de terris, vineis atque familiis sive quibuslibet rebus observetur, si sine scripture textu tantum coram testibus quelibet facta fuerit diffinitio. De rebus autem omnibus a tempore Sinttilani regis vel ab antiquis principibus acquisitis, aut deinceps si provenerit acquirendis, quecumque forsitan princeps inordinata sive relinquit sive relinquerit, quam iam pro regni apice probantur acquisita fuisse, ad successorem eiusdem regni decernimus pertinere. Ita legitima potestate, ut quicquid ex hiis elegerit facere liberum habeat velle. In illis autem rebus que ipsi aut de bonis parentum aut undecumque provenerunt successionibus priorum, ita eidem principi eiusdem filiis, aut si filii fuerint, heredibus quos legitimis hereditatis iura patebunt. Sic etiam decretis lege vel successione patrie noscuntur. Sed si aliquid ex rebus undecumque parentum aut priorum non solum successione sed etiam quibuslibet collatione aut quocumque conquestu ad eum ipsius pervenire patuerit, si contingat hec inordinata relinquere, non ad successorem regni sed ad filios eius vel heredes qui conquirunt spectabit omnius

Nota principes non debere aliqua per vim usurpare.

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Tractatum est de iudiciis legis latoris primum de tempore quo debeant leges emendate valere designando a quo tempore incipiant habere vigorem. Et notandum quod quamvis in toto quasi in principem leges emendant ut in sequentibus patet exemplis.

eadem conquisita pertinebit. Nam et de illis rebus quas idem princeps ante regnum aut ex proprio aut ex iustissimo conquisitu dinoscitur habuisse, irrevocabili ordine cui faciendum quod voluerit potestatem habebit; aut certe filiis eius successio plena patebit. Quod si filii defuerint, legitimis heredibus ex his que inordinata reliquerit hereditatem adire licebit. Huius sane legis sententia in solis erit principum negotiis observanda atque ita perpetim valitura ut non cuiquam quispiam solium regale conscendat, quin iuramenti fide hanc legem se in omnibus implere promittat. Quod si quis aut per tumultuosas plebes aut per absconsa dignitatis publice machinamenta adeptum esse constiterit regni fastigia, mox idem cum omnibus tam nefarie sibi consentientes anathema fiat et christianorum communionem amittat. Tam dire percussionis ultione collisus, ut omnis divini ordinis cultor qui illi cultores communicare presumserit, simul cum ipso damnatione dispereat et pena tabescat. Nam et siquis legis huius seriem ex officio palatino malivole detrahendo lacerare voluerit aut evacuandam quoque vel silenter musitans vel aperte resistens per legum decreta fuerit evincens, palatine dignitatis et consortiis et offitiis mox iniatus omnium rerum suarum dimidiam partem amittat, et in deputato sibi loco redactus, atque eius palatii maneat societate exclusus. Religiosus etiam qui se in eadem culpa voluerit admiscere, similiter rerum proprietatis sue dispendio subiabit. De tempore quo debeant leges emendate valere.

Pragma grece latine est. Inde pragmatica sanctio, id est in consistorio approbata.

Pragma sanctionis emendatis legibus assignantes illud primi ordine prestantionis et loco primitivum, quia sicut legum evidentia presentium est et excessibus utilis, ita sanctionum obscuritas turbat ordines equitatis. Nam plerumque dum que bene ordinata nebulosa verborum contegatione consistunt, iusta sibi repugnantia minuunt dum litigantium controversias lucide non excludunt. Sicque non debuerint fine ferire calumniis, in novos sese separant laqueos captionis. Hinc ergo diversitas causarum exoritur; hinc controversie litigantium generantur; hinc etiam estuatio iudicum nascitur, ita ut in finiendis vel compescendis calumpniis habere minime nesciant que utique nutantia semper approbantur et dubia. Et ideo que perstringi totaque in controversiam veniunt brevi complecti non possumus, saltem ea que in intentione pertractam dei sese gloriosis nostre celsitudinis sensibus ingesserunt, et in hoc libro specialiter corrigi et eliminata probitatis sententia decernimus ordinari, evidentiam maliciae dubiis, prestantiam noxiis, clementiam mortiferis, apertionem clausis, perfectionem ceptis. Jam presentes institutis quo nostri regni regimus continet hinc deinceps institutio correctarum legum ordinandos atque retineri. Et ideo harum legum correctio vel novellarum nostrarum sanctionum ordinata construetur sicut in hoc libro et ordinatis titulis posita et subsequenti est serie annotata, ita ab anno secundo regni nostri a duodecimo kalendas novembris in cunctis personis ac gentibus nostre amplitudinis imperio subiugatis in nervum sui anostra gloria valorem obtineat, et in convulso celebritatis nostre oraculo valitura consistat, ut sicut in sublimi throno serenitatis nostre celsitudinis residente

(c) 2006 Ministerio de Cultura

audientibus cunctis dei sacerdotibus senioribus et palatinis atque gardingis. eorum manifestatio claruit. ita ea iam deinde celebritas vel reverentia in cunctis regni nostri provinciis debeat observari. Leges sane quas in videndum excessibus nostra gloria promulgavit ab eo tempore valituras esse decrevimus. ex quo his confirmationem gloriosa serenitatis nostre renotatione impressimus. Flavius rex.

De his qui contra principem vel gentem aut patriam refugi sive insolentes existunt.

Quantis actenus Gotorum patria concussa sit cladibus quantisque iugiter quatiatur stimulis profugorum ac nefandi sibi dedicione extra pene cunctis est cognitum quo et patrie diminutionem agnoscunt. et hac occasione potius quam expugnandorum hostium extraneorum arma sumere sepe compellimur. ut igitur tam dira temeritatis calcem debita repeat. et his transgressoribus manifesta scelera non relinquuntur ulterius impunita hac omne perennium valitura lege sancimus. ut quicumque ex tempore reverende memorie Chintilani principis usque ad annum deo favente regni nostri secundum annum et ultra ad adversam gentem vel extraneam partem perrexit sive perrexerit. aut ire voluit. aut qui ire voluerit ut scelestissimo ausu contra gentem Gotorum vel patriam agere aut fortasse conetur aliquatenus agere. et captus sive detectus extitit vel extiterit seu ab anno regni nostri primo vel deinceps quispiam intra fines patrie Gotorum quecumque conturbationem aut scandalum in contrarietatem regni nostri facere voluerit sive extra tempus nostri regiminis talia ad agere vel disponere cognitus est aut fuerit. atque quod indignum dictu videtur in necem vel abiectionem nostram sive subsequentium regum intendere vel intendisse probatur videtur esse vel fuerit. horum omnium scelerum vel unius ex his quisque reus inventus fuerit irretractabilem sententiam mortis excipiat. nec ulla ei deinceps sit vivendi libertas indulta. Quod si fortasse pietatis intuitu a principe fuerit illi vita concessa alia luminum aut decalvatus centum flagella suscipiat. et sub arctiori vel perpetuo erit religandus exilio pene in sic nullo umquam tempore ad palatinum officium reditur est dignitatem. Si suus principis frater fuerit is catena in principis potestate redactus etiam tenebris exilii religatione obnoxius non aliter quam effossis oculis relinquetur ad vitam. quoniam non excidium videatur quo fuerit nequiter delectatus. et amarissimam vitam ducere se perenniter doleat esse multatus. Res tamen omnis eius qui morte est pro tali scelere puniendus vel eius qui vite perpetuam nequitiam infelicissime reservatur ad integrum in regis potestate persistant. et cui donate fuerint ita perpetim secure possideat. ut nullus umquam succedentium regum eam suam et gentis inciatur has nullatenus auferre presumat. Quoniam quod multi plerumque reperiuntur quidam his et talibus pravis meditationibus occupantur argumento quodam fallaci in ecclesiis aut uxoribus vel filiis atque amicis seu in aliis quibuscumque personas suas inveniuntur tradidisse vel tradidere fraudulentes etiam ipsa que fraudulenter in dominio alieno contulerint iure precario repossidentes sub calliditatis studio in suo denuo dominio possidenda recipiant. unde nichil de suis rebus iuste

Cardingi sunt minores officiales palatini de his ... l. ix. ti. ij. l. Si amator ...

T. j. c. l. ti. v. l. ultima.

Nam eadem sententia voluntate scelus quam effectum puniri iura voluerunt. ut ff. ad l. iul. maiest. l. Quisquis. In maleficiis enim voluntas spectatur non exitus. ut ff. ad l. cor. de sicar. l. diuus. et j. l. vi. ti. v. l. i. et l. xj. et l. Si diuinitus ... et l. consilio.

In ipso intuitu vel in ipso humane sortis fragilitate rebus humanis exemptus. hoc iure et nos utimur. ut in mortem necatum hoc emme in eosdem possit.

C. c. ad l. iul. magest. l. pen.

Decretis nam esse antea firmare non sunt uisitande. sed in certe necdum firmare secundum has leges sunt firmande. ut j. c. admittendi.

C. c. ne fiscus rem quam vendit evincat. ut.

C. de leg. p. euict. l. ult. pr.

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

amisisse non solum condemnationes falsissimas fictasque veridicis iudicantur sententias confecisse. Idcirco hanc nequissimam iniquitatem presentis legis decreto amputare elegimus: ut calcatis vel evacuatis seu recisis scripturis hac fraude confectis quicquid eo tempore quisque possidere reperiatur quod fuerit in predictis criminibus deprehensus, totum omnino fisci iuribus ad integrum applicetur; ut de ceteris iam dictis facultatibus, sicut iam superius dictum est, cui rex voluerit vel facere ex inde quicquid elegerit ipsius potestatis consistit arbitrio. Alia vero quecumque ab hac fraude aliena inventa extiterint ordinata legibus, confecta vigore legum maneant solidata. Illis tamen ab huius legis sententia personis evidenter exceptis quibus a precedentibus regibus culpa dinoscitur fuisse concessa. Nam si humanitatis causa quod cuicumque perfidorum rex largiri voluerit, non deficultate est, sed unde placuit principi tamen ei solum concessum est quantum hereditatis eiusdem culpati vicesima porcione fuisse constiterit.

Flavius Recesvindus rex. De non criminando principe vel maledicendo.

Sicut in personam principis omnibus prohibemus aut commovere nequitiam cogitationis aut manum inicere ultionis aut machinari, ita etiam nullum patimur in eum aut notam ponere criminis aut vim congerere maledictionis. Sacre namque auctoritatis sententie non iubet accipere obprobrium adversus proximum suum; et hunc qui maledixerit principi populi sui, demonstrat existere reum. Ergo quicumque in principem falsum aut crimen iniecerit aut maledictum intulerit, ita ut hunc de vita sua non humiliter et suaviter monere peroret, sed hunc superbe et contumeliose insultare presumpserit, sive etiam in detractionibus eius ignominiosa, turpia et iniuriosa presumat, si ex nobilibus primoribusque personis fuerit seu religiosus sive etiam laicus mox detectus extiterit, et inventus dimidiam omnium suarum rerum partem amittat, de qua item princeps faciendi quod sibi placuerit potestatem obtineat. Nam si de inferioribus humilioribusque personis fuerit, aut certe que nullam dignitatis exornabitur, quod de illo vel de rebus eius princeps voluerit iudicandi licentiam habebit. Similiter quoque precepto defuncto etiam principe ausu oportune in detractionis detrahendi incassum. Etenim is qui vivit defunctis in defunctum iacula mittit, cum iam defunctus nec constitutionibus iniuriis nec increpationibus possit argui. Sed quia procerto illi insania innotescat, qui frustra in non sentientem detractionis verba transmittit, ideo iste presumptor L verberibus vapulabit, et presumptionis sue oportuna silentia adhibit. Reservata cunctis hac plenius libertate, ut principe tam superstite quam defuncto liceat unicuique pro negotiis ac rebus omnibus eloqui quod ad causam pertinet, et ostendere sicut decet, et iudicium promereri quod adherit. Ita ei ponere nitimur humane reverentiam dignitatis ut devote servare probemus iusticiam dei.

Flavius Recesvindus rex. De remotis alienarum gentium legibus.

Aliene gentis legibus ad exercitium utilitatis imbui et permittimus et optamus; ad negociorum vero discussionem

Nota septimas fraudulenter factas non valere. C. ad l. iul. ma. l. ult.

ff. de inm. mo. l. ij.

Nota hic quod sententia puniuntur nobiles. Alias magis puniuntur viles et pauperes quam nobiles et divites. ut. x. c. l. ... in fine. et sic ad ... l. i. ... l. vi. ti. i. l. ... ... ti. iiij. l. prima.

c. si quis vel aliter mo. ... l. ij.

c. de postul. ... quis.

Cum ipsius principis ... ne magnitudo ... eius ... ut ... x. c. ... ti. de manda. ... l. prima. ... l. ... ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ut resultantium prohibeamus. Sed cum his eminenti
eloquiis polleant, tamen difficultatibus he
rent. Adeo cum sufficiat ad iustitie pleni
tudinem et perscrutatio rationum et com
petentium ordo verborum, que codicis huius seri
es agnoscitur continere, nolumus sive ro
manis legibus seu alienis institutionibus
amodo amplius convexari. Flavius Recesvindus
rex. Ne excepto libro isto, quod hic
qui nuper est editus, alium quisquam presumat
habere.

Nullus prorsus ex omnibus
regni nostri preter hunc librum qui nu
per est editus, atque secundum seriem huius amo
do translatum, librum alium legum pro
quocumque negotio ferre presumat. Quod
si presumpserit, XXX. libras auri fisco
persolvat. Iudex quoque si vetitum librum
sibi postoblatum disrumpere fortasse dis
tulerit, predicte damnationis dispen
dio subiacebit. Illos tamen a damno huius le
gis immunes esse iubemus, qui preteritas et
antiores leges non ad confirmationem hari
legum nostrarum, sed ad comprobationem preteritarum
causarum proferre in iudicio fortasse volu
erint. Flavius Recesvindus rex. De diebus feria
tis in quibus non sunt negotia exequenda.

Die dominico neminem liceat aliquem ex
ecutione constringi, quoniam omnes causas
religio debet excludere. In quo nullus
ad causam dicendam nec pro aliquod debi
tum fortasse solvendum quemquam in
quietare presumat. Diebus etiam paschalibus
nulla patimur quemlibet executione te
neri. Idem per quindecim dies, septem
qui paschalem sollempnitatem preced
unt, et septem alios qui secuntur.
Nativitatis quoque dominice et circumcisionis,
epiphanie, ascensionis et pentecos
ten singuli dies simili reverentia ve
nientur. Sic etiam et pro messivis feriis
a quinto decimo kalendas augusti usque ad
quinto decimo kalendas septembris. In cartaginen
si vero provinciam propter locustarum vastitatem
usque ad XV kalendas augusti messivas ferias
precipimus observandas. Et propter vindemias col
ligendas a quinto decimo kalendas octobris
usque ad quinto decimo kalendas novembris omni
bus hanc constitutionem decernimus, ut per hec
tempora nullus ad causam dicendam venire co
gatur, vel sub executione aliquid deputetur,
nisi forte causa pro qua compellitur cepta iam apud
iudicem fuisse videatur. Si autem pro lo
cutio si in ceteris fuisse actio reperitur,
ad peragendum negotium absque ulla feriarum
dierum obiectione cogendus est qui pulsatur,
ita ut si persona est cui facile credi pos
sit, placito districtus absolvatur. Si certe
sit cuius fides dubitetur, pro se fideiusso
rem adhibeat, quatenus peractis tempori
bus supradictis finiendam cum petitore ca
usam ubi iudex elegerit remota dilatione
occurrat. Preter quod tale crimen admise
rit, quod necesse sit sine mortis punire. Sic
etiam in talibus omnibus diebus et comprehende
di sunt et ardua vinculis custodia re
tinendi. Quo usque peracto die dominico vel
feriis supradictis debita eos subsequatur
ultio iudicantis. Messivis sane vel
vindemialibus feriis in criminosas et
dignas morte personas legalis nullate
nus censura cessabit. Sed nec illum
ista lex excusatum habebit qui nec
dum ad iudicium causam compulsus, et tamen
sciens se esse compellendum quibusque re
liquis se temporibus dilatans. Ad hec tem
poris feriis ille a quo pulsandus est se
indubitanter ostendit, quod putat se ad
causam dicendam nulla legis sanctione
posse teneri. Sed in tali autem per placitum
distringi precipimus. Sed adeo cum petito
sit

cam timere sit perterritus aut si forte talis
est cuius suspecta sit placiti fides. ne-
que fideiussorem pro se adhibere potue-
rit apud iudicem sub custodia maneat:
ut expleto tempore feriato causa pro qua compel-
litur finem accipiat. Siquis autem con-
tra decretum legis huius agere presumpse-
rit ad iudicem eius querelam pervenerit
.L. ictus flagellorum accipiat publice ex-
tensus. Flavius Recesvindus rex. Ut nullus causam
a iudice audiatur que legibus non

Nullus iudex causas audire contineri
presumat que legibus non continentur: sed
comes civitatis aut iudex. aut per se aut
per executorem suum conspectui principis
utrasque partes presentare procuret quo
facilius et res finem accipiat et potestatis re-
gie discretione tractetur qualiter exortum ne-
gocium legibus inseratur. Flavius Recesvindus rex.
Ut terminate cause nullatenus revol-
vantur reliqua ad libri huius seriem per-

Adiciendi leges principibus li-[tinentes]
bertate manente quecumque cau-
sarum negocia inchoata sunt nondum
vero finita. secundum has leges determinari sanci-
mus. Illas autem causas que antequam iste le-
ges determinari sive antiqua emen-
darentur legaliter determinate sunt
id est secundum modum legum quas ab anno pro-
pitio regni nostri imperiis observatis est res-
suscitari nullatenus patimur. Sane leg-
es adiciendi si iusta novitas causa-
rum exegit principalis electio licen-
tiam habebit que ad instar presentium legum
vigorem plenissimum obtinebunt.
Flavius Recesvindus rex. Ut non liceat dirimere
causas nisi quibus aut principe aut con-
sensu iudicis potestatem dederit iu-

Dirimere causas dicendi
nulli liceat nisi aut a principibus

potestate concessa aut cum consensu parti-
um electio iudicis. cum duorum vel tri-
um testium fuerit electionis pactio si-
gnis. vel suscriptionibus roborata. Quia
et si hii qui potestatem iudicandi a rege
acceperunt seu etiam hii qui per com-
missoria comitum vel iudicum iudiciaria
potestate utuntur vices suas aliis quibus
fas fuerit scriptis per agendas iniunxe-
rint licitum illis per omnia erit. Simi-
literque et ipsi qui in formam iudicibus
fuerint in iudicando sicut et illi a quibus de-
terminandi acceperint vigorem habebunt
in discernendis vel ordinandis quibus-
que negociis potestatem. Flavius Recesvindus rex.
Quales causas debeant audire thiufadi

Cum ceteris et quibus personis causas
negociis etiam persequendas iniuga-
minalium etiam causarum thiuphadis in
iudicandi sit concessa licentia criminosos
alegum sententia: ipsi iudicare non audeant
sed debitam in eis ut competit censuram ex-
erceant. Sed thiuphadi tales eligant quibus
vicissitudines suas iniungant. ut ipsis
absentibus illi causas eorum tempore discu-
tiant. et iuste decernant. Flavius Recesvindus
rex. Ut iudices tam criminales quam civil-

Omnium negociorum examinent causas
causas ita iudices habeant deputa-
tas. ut et criminalia et cetera negocia termi-
nandi sit illis concessa licentia. Pacis
autem assertores non alias dirimant ca-
usas nisi quas illis regia deputaverit or-
dinandi potestas. Pacis vero assertor
est qui sola faciende pacis intencione
regali sola destinatur auctoritate. Flavius re-
cesvindus rex. De dampnis eorum qui non acce-
pta potestate presumpserint iudicare.

Nullus in iudicio
[te]rrio nisi consensu vel ille qui iudi-

C. sic. ff. l. v. ti. vii. l. si in lib... tate. et ff. l. viii. ti. i. l. si fugi... ve in domo

Sic. C. de l. ... l. i. et l. ult.

C. Simile. j. e. ti. l. Adiciendi. et ff. e. ti. l. Cum novitate.

C. sic. e. ti. l. Cum novitate. et s. e. t. l. Nullus iudex

ff. de iudic. l. Quoniam

C. j. e. t. iij. sic et l. Cum ... et j. iudic. ... sic regul. l. Item si aliquis.

C. i. delegati. et dur in forma ti admissione que inutile legibus infamatos vel vocant. vt. j. e. Nullus.

C. de iudiciis. a iudice. ff. de officio eius cui man. ...

C. Tiufadi sunt ... qui post ... habent aliter ... centenas ... sunt ... tres ... de quibus h. s. ... Siquis centenarius.

C. In quibus iudices ... vt. j. e. t. l. Cum negociorum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

candi potestatem nullam habeat omnino commissam quecumque presumat aut per iussio
nem. aut per saionem vel distringere
vel in aliquibus molestiis inquietare non exi
gua iussione vel preceptum electione sui
consensu. vel commissoris atque informa
tionibus comitum. sui etiam iudicii
sicut in lege superiori tenetur iudex quis
que fuerit institutus. Certe que a potestatis non
institutus iudex presumptuosa illici
te hec que prohibentur presumpserit
agere confestim ut causa pervenerit ad
provincie ducem aut ipse si velit aut per
quem ipse preceperit tam illicitam presumptionem
coercere poterit. et illi quidem cui presump
tuosus presumptor extiterit. si solum contu
meliam vel iniuriam fecit libram
auri coactus exsolvat. Si vero rem aliquam
temerarie abstulerit vel auferre pre
cepit tantidem. cum eadem re quam tule
rit de suo coactus exsolvat. quod si non ha
buerit unde componat. Si quis vero quicumque iu
dex fuerit sive alienum ad discucien
da negocia elegit deputandum pro his
que idem fuerit contra iusticiam et leges
attemptaverit agere ad omnem satisfaction
em legis iudex qui hunc ordinavit se
noverit teneri. Saio vero seu quisquis fu
erit qui hunc obsequens presumptori ali
um consenserit comprehendere. distringere
vel ad rerum auferre. c. ictus acci
piat flagellorum. et presumptionem tali
emendatione coherceat. Flavius rex.

xix. De his qui ad monitum iudicis epistola
vel sigillo admoniti venire contemp
serint. Quicumque aliquo fuerit mit
te interpellatus adversarium querelantis a
monitionem vel epistole vel sigillo ad iudi
cium venire compellat sub ea iudex
intentione ut coram ingenuis personis
is qui a iudice missus extitit illi qui
ad causam dicendam compellitur. offerat
epistolam vel sigillum. Et si tali amonitio
ne conventus aut secundum vel tertio aut adiu
dicium venire contempserit pro dilatione so
la. v. auri solidos petitori. et pro contemp
tu. v. alios iudici coactus exsolvat quos
si non habuerit unde componat. l. flagella sus
cipiat contemptor vel dilatator coram iu
dice verberatus. ita ut non flagellorum ista
correptio inducat notam infamie. Si
autem solummodo contemptor extiterit. et non habuerit
unde compositionem exsolvat absque ulla re
stitutione iactura. xxx. flagella suscipi
at. his autem qui pulsatur si ad capien
dum amonitionem iudicis se dixerit nulla
tenus dilatasse vel contempsisse. et nullo po
tuerit teste convinci dum sacramentum reddide
rit quod per nullam occasionem vel contemp
tum hec fecisse adminus vel flagellis sit
comprehensus. habeatur indemnis. Si vero si quis
liber episcopi amonitionem iudicis fretus ho
nore sacerdotali contempserit et pro sua per
sona assertorem dare distulerit confestim
a iudice territorii seu a provincie sue duce
vel comite compulsus. l. solidorum damnum
excipiat. Dequa summa pecunie. xx. soli
di contempto iudici proficiant. xxx. vero sa
cerdotis ipsius petitori consequitur. Si certe
presbiter. diaconus vel subdiaconus. atque cle
ricus. vel monachus ad accipiendam iudicis
epistolam vel sigillum se dilataverint aut
pro sua persona ad respondendum in iudicio
minime direxerint pro sententie ne(l)
contumaciter fuerint contemptores. unusquisque
eorum iuxta leges huius seriam que laycis su
perius lata est indicta damna solidorum sus
cipiat. Si vero si non habuerint unde componant
eis episcopus moneatur ut pro eis satisfaciat
si voluerit licentiam habeat. Si autem nolu

C. de ... [illegible]

Aliena e[st] ... [illegible]

Nota quod ... [illegible]

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sacramentis coram iudice se noverit obligandum quod sub predictis districtionem talem adhibeat ut per XXX dierum spacium ieiuniis continuis affligantur. Sufficiat namque illis circa solis occasum per dies singulos panis et aque refectionem accipere que contumacis vitam rationabili possit districtione corrigere. Illa quoque discretione servata, ut si aut etatis aut egritudinis instantia patitur quod hanc disciplinam sustinere non possit demonstret tamen medicis cunctisque ordinibus quorum in laicis non tam durissime sententiam castigationis instantia compleat iudicis. Sed adhibita consideratione pro egritudine vel etate ita contemptorem corripiat, ne ipse contemptor aut languorem maximum aut debilitatem vel mortem incurrat. Ille vero qui ad implendam commonitionem iudicis contemptor extiterit, sepe ita dilatavit ut eum iudex tam facile reperire non possit, et post tempus indicti iudicio quatuor non occurrit, si quinto die venerit, omnem huius legis sententiam se noverit incursurum. Pari modo et qui longius centum milibus pervenerit si ad duodecimum diem post tempus constitutum occurrerit, et hunc nullatenus sanctionis huius pena dampnabit. Similiter qui in ducentorum milium spatium constitutus vicesima prima die postquam iussus fuerat se ipsum iudicio presentaverit audiendum, eo modo ac tamen legis huius habeatur indempnis. Si milibus quoque servabitur ordo, ut fuerit amplior itineris longitudo. Huius denique qualitatis tam rationabile tempus adiectum est ut si se in itinere dilatantes minime ad institutum diem sine adiectionibus occurrerint, confestim iudex ea que pars petit querelantis reservato negocio dilatoris tradere non differat petitori, ita ut dum contemptor imperium ad negocium dicendum successerit, si in tricesimum primum diem transcenderit, XX auri solidos coactus exsolvat. Is autem qui quintum diem preterierit, quinque auri solidos reddat. Illi etiam his qui in C milibus inferiorem ordinem presens constitutum undecimum diei fuerit sine gressu et idem V solidorum dampnum excipiat. De quibus dampnis superius institutis medietatem sibi iudex adquirat, alteram vero medietatem pars petitoris obtineat. Si tamen ad commonitum aut egritudo ad veniendum nulla suspenderit, aut inundatio fluminum non retinuerit vel aditum non obstruxerit, in quo montes transituri sunt conspersio sive fluamina nivium que necessitas utrum evidenter evenerit hanc persecutionem iudicatur opponi aut idoneis testibus aut suo sacramento firmabit. Flavius Recesvindus rex.

Si iudex interpellantem audire contempnat vel veritatem fraudulenter aut ignoranter iudicium pro

Siquis iudici pro adversa mar-rio suo querelam intulerit et ipse eum audire noluerit, aut sigillum negaverit, et per diversas occasiones causam eius protraxerit pro patrocinio aut amicicia nolens legibus obtemperare, et ipse qui petit hec testibus potuerit approbare, det ille iudex ei quem audire noluit pro fatigatione eius tantum quantum ipse ab adversario suo secundum legale iudicium fuerat accepturus, et ipsam causam ille qui petit usque ad tempus legibus constitutum ita habeat reservatam, ut cui eam proponere voluit debitam sibi percipiat veritatem. Certe si fraudem aut dilationem iudicis non potuerit petitor approbare, sacra

---

C. ff. de minoribus. uno l. ii. ff. de pena. ad. ff. siquis ing.

C. Notabile quod per egritudinem et debilitatem. extra i. e. l. in fine. et i. e. ti. l. Quicumque ingenuorum. et ii. ti. pe. l. Sepe negligentia. vel prima secundum illam l. si non potest ad diem occurrere propter impedimentum hoc ipsum det iudici intimare.

C. Sic ff. siquis cau. et si per tur.

C. ff. de rei vend. l. Qui decernuntur. Simile i. ti. pe. l. Reminii. et i. l. iii. ti. i. l. Siquis sigillum ostenderit.

C. c. quomodo et quando iudex. l. ostendantur. c. de iudiciis. l. properandum nos.

C. C. de pena qui iudicare non (?). si. i. l. viii. ti. i. l. vii. quod sit missio in possessionem. extra i. l. viii. ti. i. l. Nullo dominante. et i. l. iiii. ti. iii. l. Si patre moriente. Similiter et i. l. v. ti. ii. Sepe quod contraria signatur. si ibi est.

C. Multis tamen rationibus ordinum contumacia. nam si presenti die vel tempore steterit, ille si excusationem habet nulla contumacia dicitur. est tamen contumax et presumptione et pertinacis. extra i. e. ti. l. Quicumque.

C. Aliter in esse contumace. extra i. e. v. ff. siquis liber.

C. Simile i. e. l. Quicumque ingenuorum. et i. ti. pe. l. Sepe negligentia. cum mediante legis. et ff. siquis causa. l. ii. c. ii. et i. e. l. ti. iiii. l. Cum divine. pr. et i. l. vi. ti. vii. nisi iure in fine.

C. In autentica ut sine ordine. l. c. et ii. c. de testibus. l. Si quis. pp.

C. Simile i. e. ti. l. pe. et i. l. Siquis iudex. et iudex si aliquando (?). et i. l. Tranquille. ostenditur. et iudex. Alfonsi regis. c. Si vero maiori. ii. et c. Si vero aliis.

C. Quod. i. l. v. ti. ii. omnia. et i. l. Sepe.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

C. c. de pena iudi. qui mal. iudic. aut. p.

nito suam iudex ɔsciam expiet. q. eū nullo malignitatis obtemptu ulquolibet fauore aut amicicia audire distulerit. Et ppl's culpabilis idem iudex nullatenus habeatur. Et idem tñ iudici liceat ut in una ebdomada duobus diebus ul' omnibus meridianis horis si uoluit absque causarum audientia suæ uacare domui pquiete. Reliquo ū tpr plati q̃s negocia frequens. 7 absque dilatione q̃libet q̃s negocia frequens examinet. Flauius rees̃s rex. Antiq. Si iudex aut per quomodū aut per ignorantiā

C. Hora q. iudex de. es. frequt. assidue. dea. audiam esse. excepto ipe. aleq. cessus.

Iudex si per quolibet comod' iudicet male iudicauit. 7 cuicumque in cām. iniuste q̃cq̃m auferri pceperit ille qui a iudice ordinatus ad tollend' fuerit destinatus ea q̃ tulit restituat. Nam iudex ipe ɔtem̄ ū ūitatis aliud tm̄ de suo qn̄titm auferri iusserit mox reformet. id ē ablatū. Simpla de iniq̃ gratię ɔcessa psatisfactione sue temeritatis aliud tm̄ qn̄tū auferri pcepit de sua facultate illi qm̄ iniuste dampnauerit reddat. Quod si tm̄ qn̄tū abstulit n̄ habuit unde ɔponat. saltim ul' ipm̄ ex toto q̃ habuit hre uidetur. illi q̃ dampnauerit pro omi ɔpositione restituat. Quod si ex omnibus nichil habuit unde ɔpositionem exsoluat. L. flagella publice extenso suscipiat. Sin aut per ignorantiam iniuste iudicauit 7 sacr̃ nito se potuerit excusare q. n̄ pro amicicia ul cupiditate aut per comodum quolibet s; tm̄ ignoranter hoc fecerit q. iudicauit non ualeat. 7 ipe iudex n̄ implicetur in culpa. Flauius recess̃ rex. Si iudex dolo ul' aliq̃ an calliditate. aut unā. aut ambas cāusantium partes dispendium fa

C. c. de pena iudi. qui male iudicat. l. 1. py. 7 c. c. r. l. 91 quis iudicem. l. Iudex flagua ...

C. Simile in aut. ut lingue. inf. c. 7. c. de fide instr. l. g. ... instr. de obli. ... q̃. mal. ...

C. s. c. r. l. ... ibi loquit de ignorantia ... q̃ ... excusar. ... de ignorantia facti ... ff. ... vide h. ... c. ...

ciat sustinere

Tranquille a sollicite instantia maɔsuetudinis iure pmonet iudices ōis n̄ debere dilactare causidicos nec grauium dispendio aliqũtenus hongetur. Quod si dolo aut calliditate aliq̃ ad h' iudicatur iudex differre negocium. ut una pars aut ambe naufragium perferat quicq' dispendii sr̃ octo dies a die cepte actionis causantes pertulerit reddat sacm̄ito totum ei iudex de ipe suo reddere ɔpellatur. Si aut egritudo ul' publice utilitatis motus suspendit iudicem ad negocium pagendum nullā moram exhibeat litigantibus s; eos sub hac diffinitione ɔfestim absoluat ut ad cām expediendam ɔpetenti tpr in dubitant' occurrant. Flauius recess̃ rex. Quod pō iudex fuare debeat ut bene cā cognoscat.

C. Simile. 7. n. 7. l. Cui cm̄.

C. Sic. c. de testi. l. si q̃n̄. r. c. de iudic. ... ff. si ...

Iudex ut bene cām agnoscat pmū testes interroget. deinde scripturā requirat ut ūitas possit certius inueniri. ne ad sacm̄ītum facile ueniatur. h' enim iusticie pcī indagatio uera comdat ut scriptura in omnibus intercurrat 7 iurandi necessitas sese oīo suspendat. In his ū causis sacm̄ita p̄stent' in quib' nullam scripturam uel placitū seu certa indicia ūitatis discussio inueniri dicuntur inuenit. Flauius rees̃s. rex. Si cuiuslibet honoris aut ordinis iudex dicatur haberi suspectus

Iud' tm̄ de 7 aq̃ ... ne fiat in iudicio ... pbat ɔsistat.

C. Simile. c. de iudic. l. iudi. ... c. de rebus credi. ... fide ... de iureiur. ... iudi. ... iudicia. py.

C. Hora in quib' cāis tm̄ sacm̄ita p̄stent ... alibi ... l. ... ibi notant ... ca. ... sacm̄ita ...

C. q. sufficiat ... indagatio ... diffini ...

Siquis iudicem ul' comitem uel uicarium comitis seu thiufphadi suspectos hre se dixerit. 7 ad sui ducem adtum accedendi poposcerit ul' fortasse eundē ducem suspectum hre se dixerit n̄ sub hac occasione pentis ac presertim pauper quilibet paciat' ultra dilationem. s; ipi qui iudicant ei

C. ... inf. c. ... de iudic. ... c. de ... iudi. aut.

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

negocii inde suspecti dicuntur haberi
cum episcopo ciuitatis adliquid discutiant
ac pertractent. et de quo iudicauerint pa
riter conscribant iudicium. Et qui suspec
tum iudicem habere se dixerit si contra eum
deinceps fuerit querelatus. completis prius
que pro iudicium statuta sunt sciat se apud
audientiam principis appellare iudicem
esse permissum. ita ut si iudex uel sacerdos re
perti fuerint nequiter iudicasse. et res abla
te restituantur que relatum ad integrum.
et a quibus aliter quam iustitie habuit iudicatum
est aliud tamen de rebus propriis ei sit satisfactum.
Si certe iniuste contra iudicem querelam
detulerit. et eum de quo agitur iuste iudi
catum fuisse constiterit damnum quod iudex
sortiri debuit. petitor sortiatur. et si non ha
buerit unde compositionem exsoluat. c. fla
gellis publice extensus. in eiusdem iudicis
presentia uerberetur. Nam si forte quisquam
pro utilitatis regia aliquid scire se dixerit
aditus ei ad conspectum nostre glorie negari non
poterit. Flauius Recesuindus rex. Iudex qualiter
faciat iudicium

Si de facultatibus uel de rebus maximis
aut etiam dignis negotium agitur.
iudex presentibus utrisque partibus duo iudicia
de re discussa conscribat que simili textu
et subscriptionibus roborata litigantium partes
accipiant. Certe si de rebus modicis mota
fuerit actio sole conditiones ad quas iurantur
apud eum qui uictor extiterit pro ordine
iudicii habeantur. De quibus tamen conditioni
bus et ille qui uictus est ab eisdem testibus
roboratum exemplar habebit. Quod si pars
que pro negocio quocumque compellitur pro fes
sa fuerit apud iudicem non esse necessarium
apertore dari probationem quibuslibet partibus ne
rei sit actio. conscribendum est a iudice sua
que manu iudicium roborandum ne fortasse
quibuslibet ad finem exitus inuentio moueat.
Si sub ordinante iudice una pars testes
adduxerit. et dum oportuit eorum testimonium de
bere recipi. pars altera se de iudicio absque iu
dicis consultu subtraxerit liceat iudici plures
testes accipere. et quia ipsi testio suo firmaue
rint. ille qui eos protulit sua in sententia pro
tulerit consignari. Nam ei qui se fraudu
lenter de iudicio substulit producere testem
alium omnino erit illicitum qui scilicet iam
se tamen nouit esse concessum. ut aliquando testes
illi qui testimonium dixerant moriantur. et si ha
buerit quod rationabiliter in eis accuset pacienter
audiatur a iudice. et si accusatus testis
fuerit euidenter conuictus huius testimonium pro nichi
lo habeatur. uerumtamen si duo testes non remanse
rint qui digni in eodem testimonio ma
neant. ille qui per testem obtulerat in
fra trium mensium spatium testes alios qui
ceptum negotium firment. inquire
re non desistat. Quod si nequiuerit rem uniuer
sam ille recipiat qui eam ante iniustus
fuerat possedisse. Iudex sane de omnibus
causis quas iudicauerit exemplar penes
se pro conpescendis contentionibus reseruare
curabit. Flauius gloriosus Recesuindus rex.
De commodis atque damnis iudicum uel
saionis

Cognouimus multos iudi
ces uel saiones eo quod per cupidita
tis occasionem se gerentes legum
ordinem ex causis alienis etiam se pre
sumant tollere presumant tollere par
tem. Propterea nunc presenti lege constituimus
ut hec talis iudicum cupiditatis au
feratur. ut non amplius iudex pro labore
suo iudicata causa ac legitime delibe
rata quam sicut constitutum fuerat in lege
per uicesimum solidum presumat accipere.
Quod si quicumque fraude quisquam se huius nu
merum plus auferre temptauerit.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(c) 2006 Ministerio de Cultura

omnia q legitime debuerat accipere perdat. Illud uero q iniuste contra huius legis ordinem sibi uicesimum solidum tulerit, duplum illi exsoluat cui hoc auferri precepit. Simul etiam cognouimus q saiones qui pro causis qui pro causis alienis uadunt maiores pro labore suo mercedes quam merentur accipiant. Propterea simul decreto legis huius adicitur ut q pro causis alienis uadunt decimum tantum solidum pro suo labore consequantur. Quod si aliquis sibi hunc constitutum numerum usurpare presumpserit et mercedes quas legitime debuit accipere perdat ut quicquid sibi decimum solidum fraude quacumque perceperit duplatum illi cui abstulit reddat. Sed non tamen commodi summam ex lege tamdiu iudex quam saio de restitutione rei compositionem consequitur. Jdeo tamen ad dicendo nouiter hinc lege inserimus ut si talis causa occurrerit unde compositio minime possit exsolui: tunc ab illo ratio prescripta commodi exigenda est iudicis uel saionis qui aut commendatam secundum rem institutio die reddere non occurrerit aut qui rei aliene debitor uel iniustus possessor fuerit. Pro celebrandis autem diuisionibus si causa extiterit. que inter quas partes et competentia secundum ... retro fecerit et debitum secundum partem portionis requirit. ab utrisque partibus predicta commodi exigenda sunt. Similiter autem et in huiusmodi causis ubi nulla est culpa presumptionis usurpatio uel debitum possessor. hic ordo seruabitur ut commodum iudicis uel saionis deinde quam causantium partibus exigatur. Quod si diuisionem noluerint celebrare et dilationem ad here de suo protulerit. cum hec causa ab eo qui dilationem protulit iudicia intimata extiterit. ab eodem iudex commodi sui uel saionis exigere debet qui tardus pro ipsa diuisione extitit facienda. Quod si eam iudex que ordinare decreuerit saio cassionis implere neglexerit res de qua agitur si unciam auri uel infra ualere constiterit. illi cui res debita est. idem saio de suo auri solidum reddat. Si certe plus ualuerit per singulis unciis singulos solidos pro sua tarditate persoluat. Et si super duas uncias usque ad libram auri eadem res ualere patuerit: xii. solidos reddat ac sic excrescere auri numero crescat et compositionis solutio. Jdem non saiones qui pro causis alienis uadunt si minor causa est et persona duos caballos tantum ab eo cui causa est accipiant fatigandos. Si uero maior et persona fuerit et causa non amplius quam .vi. caballos pro itinere et dignitate debebit accipere. Flauius recesuindus rex.

Quod omnis qui potestatem accipit iudicandi iudicis nomine censeatur ex

Quoniam negociorum lege. remedia multimode diuisitatis compendio gaudent diuisitatis ideo dux comes uicarius pacis assertor tinphadus. millenarius. quingentenarius. centenarius. decanus defensor. numerarius. uel qui ex regia iussione aut etiam ex consensu partium iudices in negociis eliguntur sine cuiuscumque ordinis omnino persona cui debite iudicare decernitur: ita ut omnis in quantum iudicandi potestatem acceperint iudicis nomine censeantur ex lege. ut sicut iudicium acceperint ita iura legum sustineant siue commoda siue dampna. Flauius gloriosus recesuindus rex.

Ut omne iudicium quod post damni in iustum iudicium aut causidicis fuerit uiolenter exactum habeatur

Vidimus interdum in ualidum iusticiam aliquis iudicibus ex

[Left margin:] Nota hic q saio siue maiordomus et per decimam partem in sibi quam in expensis pro suo labore exige

[Left margin:] Et hic nota q nec iudex uicesimam partem nec saio decimam partem exige antequam res fit restituta petenti. et tunc de pena non debet, cum determinationi sequitur.

[Right margin:] C. de iudi. l. vi. ti. i. l. ... excepta

[Right margin:] C. concor. hic lex de auri soldo. et j. e. ti. ij. Audientia. in fine. et forte de tali solido intelliguntur leges que puniunt in solidos sic est j. e. t. ij. Remouit. et ad hoc. j. l. vii. t. vi. l. ij. et l. ult. sed cum aliis est q in isto libro tractant de solido ad numerum sed ad pondus q euidenter quilibet potest colligere ex textu legis que habetur j. l. vi. ti. iiij. Quicumque. v. certe. et j. l. vii. ti. ult. l. ult. si quanti ponderis sit solidus non aliter per aliquam legem. sed dic q solidus est sexta pars uncie. secundum q in antiquis pondibus inuenitur et inueniatur in custodiis antiquorum librorum legionensium numerum et quantitate ponderum quod est per quam necessarium ad intellectum legum que de ponderibus faciunt mentionem ut de libra obolo et siliqua et ceteris. et secundum leges romanas bene colligitur quantum ualeat solidus. quia septuaginta duo soldi ualent libram auri. ut C. de susceptoribus et arcariis. C. uo... .

[Right margin:] C. et. q ... sunt expense secundum qualitatem esse et persone.

[Right margin:] C. Patrimonii regalis alibi talis uocatur comes patrimonii. j. l. xii. ti. i. l. ij.

[Right margin:] Et de regulis iur. secundum pr.

[Right margin:] C. de iudi. e. ti. i. l. Diuine. et l. Nullus in iudicio.

[Right margin:] C. j. ti. iij. l. Sicut lucrum. et j. l. iiij. ti. ij. l. quamuis.

BIBLIOTECA PUBLICA ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

3. e. cum con.

suo loco seclusam. et debito uigore so
lutam. Iniusticiam autem in loco iusti
cie introductam. et multimodis decep
tionum uinculis alligatam. Quamdiu enim
pressura iudicia iniusta consistunt aut
unam aut ambas causantium partes
placitorum inter se nexibus ligant ne in
iuste dictum iudicium quandoque iusta
contentione resoluant. Ideo ubi non est di
ctus et beneplacitus conuenientie
modus sed uel pro comprimenda iuste cau
santis intentione uel uoce reprimitur
quocumque modo diffinitionum uincla col
ligata omnimodis habeantur inualida
ne sint adinuentionis alicuius conue
rsione firmata. Flauius Recesuindus rex.

Ut iniustum iudicium et diffinitio in
iusta regio metu uel iussu a iudicibus

Nonnumquam grauedo ordinata non
potestatis deprauare solet uale
iusticiam sanctionis que dum sepe at
ualet certum est quod semper nocet quia
dum frequentatur uigorem pondis iustici
am premit numquam iustitiam sine rec
titudinis hanc reddere permittit. Ideo
quod que sepe principum metu uel iussu so
lent iudices in ordinem iusticie inter
dum legibus contraria iudicare per hec tam
quisitatis nostre uno medicamine con
cedimus duo mala sanare docentes
ut tantum repertum fuerit clementieque
scriptione contrarium seu quodcumque iudi
cium non iusticia debitis legibus sed ius
su aut metu principum esse confectum.
et hoc quod obuiam iusticie uel legibus
iudicatum est atque decretum inuel
lum redeat et eos qui iudicauerint
uel hoc facere egerint nullius infamie
noti constringat uel rei alicuius dam
num affligat. Sed tamen iudices tunc er

C. 1. non litigationis aliene

C. simile. 3. e. l. 11. v. l. pactum q
3 uim. et s. l. v. u. uii. l. 2. xl. uj.

unt aliquorum criminis immunes si se iu
ramento firmauerint non sua prauitate
sed regio uigore nequiter iudicasse. Fla
uius gloriosissimus Recesuindus rex. De dato
episcopis ordinatione distringendi iu
dices nequiter iudicantes

Sacerdotes dei quibus pro remediis
oppressorum uel pauperum diuinitus
cura commissa est deo mediante testam
ur iudices peruersis iudiciis populos opp
rimentes paterna pietate commoneant quia
male iudicata melioriter debeant emen
dare sententia. Quod si hi qui iudiciaria
potestate funguntur aut iniuste iu
dicauerint causam aut peruerse uoluerint
in quolibet ferre sententiam tunc episcopus in cuius
territorio agitur conuocato iudice ipso qui
iniustus asseritur atque sacerdotibus uel
idoneis aliis uiris negocium ipsum una
cum iudice communi sententia terminabit
iustissime. Quod si peruersa contentione iudex
ipse motus iniquum asseratum iudicium
exstantem episcopo noluerit reformare in me
lius tunc episcopo ipsi licitum erit iudicium
de oppressi causa conscribere ita ut quod aliud
ac ipse peruerse iudicatum a se cognouerit
exstiterit speciali formula iudicii sui de
beat enotari. Siquidem episcopus et cum que
opprimuntur et emissum a se de oppressi cau
sa iudicium uiris per aliquos dirigere sensibus
pertinentibus ut quae pars uideatur ueri
tatis habere statim gloriose serenitatis nostre o
culis confirmetur. Iam si iudex cui qui
male opprimitur episcopo dare distulerit quomodo
ipse gloriae nostre debeat presentari. iudex
ipse duas auri libras nostre debeat presenta
ri. iudex ipse duas auri libras nostre glo
rie presentari. partibus persoluebit. Fla
uius Recesuindus rex. Si iudex a quocumque fu
erit pulsatus. noluit se petenti reddere
rationem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ff. de iniuriis. l. si ex magis.

Iudex quicumque fuerit pulsatus persona
sciat se vel ante comitem ciuitatis vel
ante eos quos ad personam suam comes
elegit racionem plenissimam legali ordi
ne redditurum. Sane si regia iussione
gocio fuerit postulata perceptio remoto
episcopus aliisque iudicibus causam qui fuerint in
dices instituti terminare curabunt. Et
si cepta iam aut finita seu apud sacer
dotes siue apud comitem acte causi
dicis ille tamen cui regali iussione oc
curerit is qui causam cepit iudicare seu
apud finiuit illis rei geste redditurus
est racionem qui per regium decretum in
stituti sunt iudices. Quatinus si male
iudicasse conuincitur iuxta leges satisfa
ciat petitori. Certe si iniuste fuerit ad
uersatus legali se nouerint petitor sen
tentia damnandum. Flauius gloriosus
recesuindus rex. **De dampnis iudicum alie**
na contingentium.

Cum cetera iudices re na contingere
commediorum causa esse creatos qui tan
dam ex his per contrarium quod debue
runt iudicij equitatem defendere il
latis contemporaneis presumptionibus impu
gnare. Accepta namque auctoritate iudicij
presumunt non debitam in alienis re
bus exercere licentiam. et ut cumque libi
tum metuunt aliorum bonis inferre dispen
dia nocte potestatis. Proinde quicumque
iudicij contra iussa et ordines legum de
alienis rebus quippiam auferre vel inici
aliquid nocuum presumpserint agere.
iuxta omnem censuram damni qua po
tiunt alios iudicare. seueritas legis illos
debeat contempnare. Flauius recesuindus
rex. **De his qui regiam contempserint**
iussionem.

Quicumque ingenuorum re
giam iussionem contempnere inue
niuntur aut taliter se egisse pluri
que sub calliditatis aliqua fictione proponant
et dicant eandem iussionem eis nec in
dusse aut nec accepisse. dum calli
ditatis huius fraus manifesta patuerit.
si nobilior persona est tres libras auri fis
co componat. Si autem talis sit qui non habet
unde hanc rei compositionem adimpleat.
sine sue infamia dignitatis. c. ictus
flagellorum accipiat. Quod si euentus e
gritudinis commotis tempestatis inun
dationis fluminis aspersio unius vel siqua
inevitabile noxie rei obuiasse ueris
patuerit indiciis non erit reus regie ius
sionis aut damnis indictis. cui obui
ans fuit causa manifeste necessitatis

Titulus de negociorum exordiis i

Quod nullus se ideo denegare potest responde
re petenti quia causam cum petentis auctore non dixerit.
Ut nulla audiencia clamore aut tumultu tur ii
Et de plurimis litigantibus duo electi iussi iur
gantur qui suscepta ualeant explicare ne
gocia. iiii
Ut ante partes causantium auditor vel saio
ne placitum distinguantur quo possint ad per
scindendum negocium partes conuenire. v
Quid ab utraque parte causantium sit prolu
cio requirenda. vi
De quantitate numeris quo aliquis quisque in
uacuitatem fatigare presumpsit vii
Si quilibet ex aliquo iudicis presentare in al
terius iudicis territorio uenit cum. viii
Ut hii qui negocia sua iudicialiter incipi
unt finienda nullatenus per alia pueri re iuxta se
postea extra iudicium audeant. x
De his qui in causis alienis patrocinari presump serit
Et petenti seruo alieno respondere ingenuus x
non recuset. **Quod nullus se ideo denegare**
potest respondere petenti quia causam cum
petentis auctore non tantum di
xerit.

Nullus quicumque

C. de pe. tri. qui ... commer. ... per ex. p. ... ver. ... v. e. ti. l. si de fruct. ... et ... e. i. ti. ... l. iudex ...

C. ... manife corrup ... iudex in iuste iudicauerit ... potest ... iudex ... per ... p ... v. vi. et ... v. ii. vii. l. si ... ingenuum in fine.

C. ... s. e. ii. l. iudex ... et i. si quis iudex ... et i. si quis iudex.

C. vi. s. e. ii. l. si quis iudicem.

C. in aut. ut diff. iud. py.

C. ff. si fuum ut. l. pomponius. py.

C. in aut. ... n ... py.

Iudex ... v. d. i. c. ... nonnumquam.

C. similiter s. e. l. di ... ti. ... in ... et i. iudex alfonsi regis. c. ... si aliquis.

C. p rebel quibus cessantibus sacramentum prestabit. ver. ... s. e. t. de dominae in illa l. iudex cum.

C. Decr si autem quolibet nocet. tunc enim iam in pecunia quam in flagellis minus punitur. et mi ... nam minus delinquit ... quis ... ver. s. e. iudex cum ab aliquo.

C. s. e. ii. l. iudex cum ab aliquo. ff. si quis caut. l. ii. s. ii. et ... ti. ... l. ... s. e. ii. l. ... in ...

C. Testibus. l. idoneis et approbantis ... si ... sustinendo ... pro ... ver. s. e. l. iudex cum ab aliquo. in fine.

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

petentem hac obiectione suspendat ut dicat ideo se non posse de negocio conveniri. quia ille qui pulsat causam cum eius auctore non diffinivit. Si eum aliqua repeticione pulsaverit excepto si legum tempora obviare monstraverit. Flavius Recesvindus rex.

Ut nullo in audientia clamore ad tumultu audientia turbetur.

Ne in multitudine aut clamore turbetur. sed in parte positis qui causam non habent illi soli in iudicio ingrediantur quos constat interesse debere. Iudex autem si elegerit auditores alios secum esse presentes aut forte causam que proponitur cum eis conferre voluerit sue sit potestatis. Si vero noluerit nullus se in audientiam intromittat parte alterius quem quasi suffragante aut obiectu impugnaturus qualiter veritas perimi possit impedimentum. Quod si admonitus quisquam fuerit a iudice ut in causa taceat ac prestare causando patrocinium non presumat. et ausus ultra fuerit parti cuilibet patrocinari. x. auri solidos eidem iudici profuturos coactus exsolvat. ipse non in nullo resultans contumeliose de iudicio proiectus abscedat.

De plurimis litigatoribus duo eligantur qui suscepta valeant expedire negocia.

Si pars adversariorum vel litigantium una plures habeat et alia pauciores. iudicantis inter eos erit electio ut utreque partes impugnantes se invicem eligant. qui eorum negocia suscipiant quia omnis ad causam discendam non debebit admitti. Sed ut diximus ab utraque parte electi. in iudicio ingrediantur ut nulla pars multorum intentione aut clamore turbetur. Flavius Recesvindus rex.

Ut ambe partes causantium a iudice vel sagione placito distringantur quo presint ad prosequendum negocium pariter convenire.

Sepe negligentia iudicum vel sagionum dum duarum partium suspensio non exigitur una pars sine fine conveniatur. Nam occurrente una ad placitum et alia differente non parvum dispendium uni parti decernitur. Statuimus ergo cunctos iudices vel quoscumque iudicandi potestas est commonendum ut quociens proceditur negocio per sponsionem placiti constituendum est tempus quando aut in causa dicatur. vel debitum fortasse reddatur. pars utraque sit tam petentis quam etiam respondentis. ita placito distringantur ita ut in constituto die aut ipse aut per mandatores suos presentes sint in iudicio qualiter aut propositum negocium finiatur aut debitum reformetur. et pars que distulerit ac sese a prefixo die suspenderit. aut si infirmitas eum vel itineris necessitas impedierit hoc ipsum iudici aut causidico suo non intimaverit neque ad peragendum negocium infra tempus alia lege constitutum occurrerit instante negocio penam placiti sui illi cogatur exsolvere. qui iuxta suam promissionem in iudicio adesse constitit. Quod si iudex sive aut saione aut adimplere neglexerit. et unam partem distringens placito alteram preterierit penam illam quam illum dampnari voluit. quam solum sub placito misit de suo illi adimpleat cui placitum est exegisse. Certe si in dampno partis alterius placitum quod ab altero exegit alteri parti iudex vel saio reddiderit aut fortasse ruperit vel absconderit. penam quidem que in placito inserta fuit de suo illi persolvat. pro cuius

C. i. cum ille a quo causam habuit.

C. eo habuitur. j. l. x. ti. ii. ex. e. i. se.

C. Simile. j. e. ti. v. par. ist.

C. Sic quod post iudex convocare alios ad audiendam causam secum. cum quibus conferat iudicium. vi. j. l. vij. ti. j. l. q necia hominum. et iudex. v. q un. e. In leo b(ene)dicto. et ce. de postu. l. Quisquis.

C. In hac penam eius qui super iudici sedenti pro tribunali. et hoc alibi penam eius quod multitudo ad iudicium veniat. S. ti. pr. Iudex cum.

C. j. e. ti. l. Quicumque habuerit. et s. ti. pr. l. cognovimus dei finem.

C. i. si alia partium hec dicit si plures convenerint pauciores vel eis iudex compellebat partes omnes petitores.

C. Simile. s. e. ti. v. pr. inpu.

C. i. cum iudicio sisti.

C. i. petitorem iudicio sisti.

C. Ut utreque partes iudicii.

C. Non sit quod infirmitate et itineris necessitate excusandum hic. Sic. s. ti. pr. l. Iudex cum ab- in medio et in fine. et l. Cum ingenuo tum. et l. Quicumque.

C. q e. s. ti. pr. l. Iudex. et l. ab aliq.

C. et j. e. i. habuerit. s. ibi loquitur quod iudex sive saio sibi penam stipulat.

C. i. in posita causa et fideiussoria et pignoracionem et tali placito loquitur ita lex. alibi pernit placitum ex iuratoria tum s. e. ti. v. de do minico ad fin.

C. s. ti. pr. l. tranquille.

causa

(c) 2006 Ministerio de Cultura

causa conceptum placitum esse constabat. ac deinde tantum ille cui competit per agendam instituat. Damnum sane quod per placitum continetur iudicis aut saionis institui esse constiterit, non ad saionem vel iudicem ex omnibus pertinebit. sed salvo negotio veritatem habitis medietatem sibi exinde iudex et saio et medietatem pars petentis per omnia vendicabit. Flavius Recesvindus rex. Ut hii qui negotia sua iudicialiter inceperint finienda. nullatenus pro ea pacti de inter se postea citra iudicium audeant.

Susceptam causantium negotia dirimentis non tantum discreti censura. non solum difficile sed dantur altercantium negotia sed diversis questionibus obligationibus perquisita iustitia. Solent enim plerique post initium suarum intentionum iurgia principaliter appetunt examine finienda quin resoluti licentia legalem fugientes iacturam vel censuram ad convenientie finem deveniunt quam regis auditibus protulerant causam. Sic ergo sub causis fraudis huius argumento pars causantium iudicialis fori equitatem effugiat. ideo presentis legis sanctione decernimus. ut quicumque deinceps causam suam vel alterius regno intimaverit culmini discienda nulla ratione se ex iudicio submoveat. nec quamlibet cum suo adversario convenientiam agat. sed tamen diu post ceptionem negotii intendat donec regalis clementia speciale partibus iudicium proferat. Sed si in contemptum coronam principis vel quos idem princeps arbitros elegerit expedire neglexerint et quecumque cum suo causidico diffinitione pergerint. tam petitor quam qui pulsatur tantum regie potestati se persolvere noverit quantum ille cui petitio extitit per causarum commodum conquirere poterat. Ita videlicet: ut quod regia potestas exinde facere vel iudicare voluerit in arbitrio sue voluntatis subiaceat. Similiter quoque damno et illi multandi sunt qui iurgia intentionum suarum iudicia si appetunt examine finienda. et post cause initium venientes iudicium in contemptum presumpserit pulsare negotium. Sic quoque tamen ut iudex quantum de damnum ipsi exsolutionem dimidie debeat. et suo iure victurum obtineat. Sed et si ipsi causidici non habuerint unde damnum ipsum exsolvant centenos ictus flagellorum uterque accipiat. et sic deinde iudex ille causam ipsam terminandi licentiam habeat. Illos tamen legis huius iactura non afficiat. quos aut regalis iussio dilatationis copiam indulserit aut quos iudex ille cum terminasset se pacificandos exsolvit. Flavius Recesvindus rex. Quod ab utraque causantium plurimo parte sit requirenda

Quotiens causa auditur

Probatio quidem ab utraque parte debet inquiri. sed est tamen a petente quam ab eo qui petitur. et quo magis recipi debet iudicem decernere competenter oportet. Nam si per plurimum rei veritatis investigari nequiverit. tunc ille qui pulsatur sacramentis se expiet. rem vel singula ab eo requiritur nec habuisse nec habere nec aliquid de causa unde interrogatur se conscium esse vel quicquam inde veritatis scire. non reddidisse vel illi parti cui debet commisisse. et postquam iuraverit qui pulsatus est quinque solidos ille qui pulsavit ei coactus exsolvere. Flavius Recesvindus rex. De quantitate itineris quo alium quisque innocentium fatigare eius presumpserit

Removeri debet iniuria ab rit his quorum plurimum innocentia

Marginal glosses:

Nota quod secundum istam legem non possunt partes post ceptum negotium componere sine speciali mandato principis vel iudicis coram quo fuit ceptum ut hic [illegible]. Similiter quoque [illegible] l. vi. [illegible] l. i.

Nota quod de negotio [illegible] [illegible] ipsi iudici [illegible] [illegible] hic [illegible] S. [illegible] [illegible] ut quicumque deinceps causam suam.

[illegible] iudicium [illegible] potest iudicia [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] l. ubi dicitur ut quicumque deinceps causam suam et c.

[illegible] ut debitor an velit cedere vel contendere vel debitor [illegible] iudicium contemptione.

[illegible] de testibus [illegible] de testibus [illegible]

[illegible] [illegible] iudex [illegible] l. [illegible] ingenuum.

[illegible] de iudicibus et iudicatis l. iudex ut bene.

[illegible] supplua [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si ipsum [illegible] debet [illegible] de testibus l. iudex [illegible] iudex [illegible] dolo malo [illegible] [illegible] iudex si [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] l. [illegible] l. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] l. [illegible] [illegible]

[illegible] l. qui iniuria [illegible] l. [illegible] iniuria sua [illegible] l. si [illegible] pecunia [illegible] l. [illegible] [illegible] l. ad cuius domum [illegible] l. [illegible] [illegible] l. iudex est ab aliquo [illegible] l. [illegible] iudicia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uno teste.

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

J. e fouit intelligi de auri soldo .i. de auro .xv. s. e. l. au dienua .xx. s. n. p. l. cog nouim ceu fin. die i. ibi.

II. C simile. s. n. p. l. cog nouim ceu fine .x. j. l. viij. n. j. l. sicut sign. nui comprehenderetur.

et a molestiis impulerunt existere
aliena. Proinde cum quis aliquem ad prin
cipis conspectum vel ad discussionem quorum
libet iudicum iniuste compulerit ad prosequendum
negotium mox ut probatum fuerit non iusta pe
tentis esse contentio. si usque .L. milia vel
infra .L. milium quibuslibet partium spa
tium compulsus iniuste extiterit conveni
tus .v. solidos pro iniusta petitione tan
tumdem a petitore recipiat. Si vero se
xaginta milia idem iniustus petitor
.vi. solidos reddat. ac si deinceps creve
rit .x. milium numero singulorum solidorum
crescat et numerus per .c. milia inde
bite fatigato .x. solidi apertissime den
tur iniuste. Sic per extra pro .L. milia
solidi .v. et per .c. milia crescentibus so
lidis .x. usque adeo perveniat summa
compositionis usque pervenerit et duc
tus iniustus. Flavius Recesvindus rex. Si
quilibet exaltius iudicis potesta
te in alterius iudicis territorio.

Si quisquam ingenuorum habeat cau
sam cum suo extra territorium suum
in quo manet in alterius territorio iu
dicis causatorem huius iudex ad eius
ordinationem idem pertinet petitor epistolam
sua manu conscriptam atque signatam ei
tum iudici dirigat in qua premoneat ut
negotium querelantis audire et ordina
re non differat. Reclamantis audire. Et si
ad unam conventionem vel idem spatium
eius implere distulerit tunc iudex de
cuius territorio est ille qui petit de re
bus iudicis illius ad quem direxerit epistolam
in quibuscumque locis repperire potuerit
tantum usurpet. quantum res illa esse
dinoscitur. de qua petitor querelam intu
lerit que eidem petitori possidendam
nomine dabitur. Ita tamen ut possi

deat. qui accepit et conservans alius rebus
de solis frugibus usum et expensas obti
neat. Cum vero iudex ille qui ad epistolam al
terius iudicis querelantis audire noluit.
iustitiam ex eodem negotio querelanti
peregi fecerit. ea que ille iudex qui eo
monuit de rebus eius abstulerat ipse al
teri iudici sine tarditate restituat. de fru
ctibus vero rationabiliter expensis ille qui ex
pendit nichil reddat. Si autem si postea ve
rissime discusso negotio invenitur
iudex ille per iniustam petitoris que
relam inclinatum ad iniustitiam tunc in
iustus petitor rem quam accepit illi iu
dici cuius fuit ex integro reddat. et ali
ud tantum de suo ei coactus exsolvat. Si autem
si iudex ille qui dilationem fecit rerum
suarum possibilitatem in iudicio non habeat un
de alteri iudici qui commonuit petitori re
penset. tunc de territorio eidem iudicis
differentis quacumque rem tantum au
ferat et petenti signet. aut certe ob
signata petitori faciat iussionem in qua
pignoris quantitatem auctoritate per quam
petitor presumendi sibi habeat potestatem
Dum vero ille qui pignoratus extitit
regi. iudici. vel comiti probatus fuerit pi
gnore querelatus. eam pignoris dam
na que idem suggerens pertulit in quo
rupli ei de suo iudex ipse dilationis
coactus restituat. Si autem si de rebus peti
tor debitoris pignus abstulerit ad su
periorem satisfactionem iudex tenere non
potest. Certe si idem iudex animo
sitatis absque dilatione eam audierit
petitoris in quem pervenit brevem in
latam veritatem iudicium per quod eius
iustitia patuerit. evidentius scriptis
emittat. de cuius tenore exemplar si
de subscriptum suaque manu sub

J. Ca. brevis si gillatis quam nuntiis pignoris.

© 2006 Monasterio de [illegible]

Hic maior pena ipsius resistentis iudici pro tribunali sedenti q. s. c. audientiam e nō q nō pacuntur leges q alii potentia alter apiui ualar ut terci.ii.q.iii.

xx. nulli autem tur. s. pena pro potentibus gravant.

scriptum atque signatum iudici a quo monitus fuerat dirigere non moretur et sic post hec equitatis iudicium patietur presumptio pigneorantis. Ingenuus siquidem ea que cum pigneris abstulit dupla id est amissam rem cum simili re in satisfactione restituat. Servus autem qui talia commisisse detegitur c. ictus flagellorum accipiat atque turpiter decalvatus in integrum mox reformet rem quam causa pigneris occupavit. Illi vero qui ad pigneorandum convenerint si servi sunt et sua sponte concurrerint centenis et ipsi verberentur flagellis. Si vero ingenui aliud tamen domino restituant quantum ei abstulisse probantur sequestrata compositione illi qui pignus indebite fecisse agnoscitur. Antiqua.

De his qui in causis alienis patrocinari presumpserit.

1. Chr. [illegible] n. xx. l. nulli liceat potentiorum. c. ne liceat potentiori per [illegible]

Scilicet tum paupertatem suam cum contrahentium potentiori, dum non potentiori non sit suo adversario. [illegible] de mandatis et mandatoribus l. [illegible]

Quicumque vir causam ad maiorem personam se potius contulerit ut in iudicio per patrocinium illius per adversarium suum possit opprimere, liceat iudici mox ut viderit quemcumque potentem in causis huiusmodi patrocinari de iudicio eum abicere. Quod si potens contempserit iudicem et proterve resistens de iudicio egredi et locum dare iudicanti noluerit, potestatem habeat iudex ab ipso potente duas libras auri, unam sibi, alteram parti eius cuius potens ipse adversarius extitit, profuturas exigere, et hunc cum iniuria violenter a iudicio expulsare. Reliqui vero ingenui sive servi qui admoniti a iudice abscedere de iudicio non consenserint, singuli publice publice extendantur et quinquagenis flagellorum ictibus verberentur. [illegible]undasuindus rex.

S. c. ii. l. audientia. c. de summa trin. l. nemo.

Ut petenti servo alieno respondere ingenuus non recuset.

Super hac re excusante lex iusta conscripsit ut omnis presumptio coherceri facillime possit. Non nulli enim ingenui servos alienos ledere presumpti sunt et ad petitionem servi in iudicio adesse contemnunt asserentes se utique cum eo causam dicere non debere. Atque eis compositio non potest sic ut iuctores exsolvi. Sed ne per hanc dilationem diu etiam servi dominus super L. milibus absens est aut utilitati domini sui fiat impedimentum aut ipse servus indebite perferat fortasse preiudicium, id constitutissime decernendum elegimus ut nulli penitus audientia denegetur. Sed si cuicumque servus cum quolibet se asserunt se ut suum sive domini sui vel domine huiusmodi negocium illecta quam habet causam prius esse ad iudicium compellatur aut procul dubio respondit aut compositionis summam legaliter impleturus. Si a servo fuit iustissime suppetitus ita ut si servus quod proponit convincere non potuerit ingenuus idem causam suam expiet sacramentis se nichil horum unde appellatur scire vel habere nec fecisse vel fieri precepisse. Et post tale sacramentum servus promissa petitione sic ingenuus componere non moretur sicut in percussionem compositionem ultra resultet domini eius. Tamen ut si minor est actio quam v. solidi possit valere servus compositionis medietatem id est duos semis solidos cogatur exsolvere. Quod si infra L. milia servi dominus esse constiterit non aliter servus ingenuum petere potest nisi forte per se dominus eius in iudicium adesse non possit et ad proponendum a servo negocium epistola manu sua subscriptam per eundem servum iudici destinaverit. Quod si servus dominum suum inciavit vel perdidit liceat domino eius eadem inciatam causam aut per se ai

.l. cause sit.

.c. si per vim vel alio m. t. i. .c. de iudiciis. Sunt. [illegible]

Chr. [illegible] c. l. querens et c. de his que ad eccl. ofti. l. ult. et in aut. ut litigantes iurent.

1. C. infra. c. l. [illegible] l. et honestas. c. [illegible] intelligi qui dominum sunt absentes et servi alia eorum negotia administrant illa qui domini sunt presentes per se negotia sua gerentes.

BIBLIOTECA PUBLICA DE [illegible] 1818

(c) 2006 Ministerio de Cultura

per legitimum mandatarium suum re noluisse, et iustissime idem negocium partis sue reparare. **Titulus de mandatoribus et mandatis.**

Quod principum et episcoporum negocia non per eos set per subditos sunt agenda. i

Et ut iudex altigatorem perquirat utrum suam an alienam sit causa prolata. ii

Et qui per se causam non dicit scriptis assertorem informet. iii

Et in personis nobilibus questio per mandatum nullatenus agentur, et qualiter humilior ingenuus sive servus per mandatum questionibus subdatur. v

Ut si ad dilationem iudicii patitur qui mandatum fecit, liceat ei immutare mandatum. vi

Ne causam suscipiat femina per mandatum, licet non propriam negocium exsequitur. vii

Et sic lucrum ita et dampnum reputatur ad mandatorem. viii

De comodis etiam mandatis accipientis. ix

Et si mortuus fuerit his qui mandatum accepit, commodum illi debitum heredes eius accipiant. x

Quibus pretiis personis et qualibus pauperes prosequendas actiones iniungantur. xi

Quod liceat his quibus commissum est fiscale pro fis ci quibus voluerint exequendas iniungere actiones. Flavius Reccesvindus rex. Antiqua. **Ut principum et episcoporum negocia non per eos sed per subditos sunt agenda.**

Maiorum culminum excellentiam in quanto negociis rerum adire indignum decet, tanto negociorum molestiis si implicare non decet. Si ergo princeps vel episcopum cum aliquibus contingit habere negocium, ipsi pro suis personis eligant quibus negocia sua committant dicenda. Sed tantis culminibus videri potest contumelia irrogari, si contra eos vilior persona in contradictione cause videatur assistere. Ceterum et rex si voluerit dare quibuscumque pro suis assertorem assumere, quis ei audeat ullatenus resultare? Ita ne magnitudo culminis eius evacuet veritatem, non per se set per subditos agantur negocii actiones. **Ut iudex altigatorem perquirat utrum suam causam dicat an alienam.**

Iudex primum altigatorem perquirat, an alienam fortasse susceperit. Inquiratur etiam cuius mandatum habeat. Et postquam causam indicaverit iudex comprehendat in iudicio quam ad eventum mandato audierit negocium prosequendum. Adpreterea mandati exemplar accipiat ille assertoris apud se cum iudicati exemplaribus reservandum. Liceat tamen illi qui pulsatus est mandatum aperte de coram iudice petere, et quam obligatum causam fuit in iudicio presentatus, vel quod de nomine mandati continet indubitanter possit agnoscere. **Ut qui per se causam non dicit scriptis mandatorem informet.**

Siquis per se causam dicere non potuerit, aut forte noluerit, assertorem per scriptum sue manus, vel testium signis aut subscriptionibus roboratum dare debebit, ita ut si idem assertor aliquod colludium fecerit, qualiter adversario suo possit in iudicio superari. Aliud tamen ipse mandator de facultate sua mandatori restituat, quantum dereliquerit eius perdiderit, aut etiam vel quod ipse mandator obtinere seu adquirere debuit. Servus autem non liceat per mandatum causas quorumlibet suscipere nisi tantum domini vel domine sue causarum, que vel pauperum sunt etiam negociorum fiscalium. Flavius Chindasvindus rex. **Ut in personis nobilibus questio per mandatum nullatenus agitetur, et qualiter humilior ingenuus sive servus per mandatum questioni subdatur.**

(c) 2006 Ministerio de Cultura

i. procuratoribus. si vero non per maliciam aliquam vero per negligentiam negocium dilatavit procurator ultra .x. dies non potest mandator ab illo revocare mandatum. ut .i. c. et .i. l. sicuti lucrum.

C. de iudic. et iudi. l. properandum ... dies a die cepte litis computandos non dei iudex negare ... vel rogare. ... ff. de pact. ...

Questionem in personis nobilibus in quantum per mandatarium patimur agitari. Ingenuam vero et pauperem personam atque mulierem iam ante reperiam. non aliter ex mandato subeundam questionem permittimus, quam ut mandator de eadem persona, vel suo scilicet ingenuo per mandatarium sua vel trium testium annotatione firmatum specialiter committat agendum. Et si forte innocentem fecit tormentis affligi, sciat se ut mandator censuram illius legis novarum teneri que continetur in libro .vi. titulo .i. Cod. l. ii. ubi precipitur pro quibus et quibus rebus ingenuorum persone subeunde sunt questioni. Reliquas autem criminales causas ita per mandatarium liceat committendas sit sic pariter e. ... personam ingenuam ingenuo assertori questionis actio committitur. Servi vero per mandatarium subeunde questioni, tam ingenuo quam suo iure committitur. hac indeclinabili constitutione firmata. ut si tormenta vel damna innocentibus fuerint irrogata ad omnem satisfactionem mandator superioris iudicis compellatur instantia nec dimittendus est. Tamen is qui mandatum accepit donec ei mandator sit coram iudice presens aut satisfactionem adimpleat legum. et tamen qui questionem ex mandato agitaturus est ante se velud proprii iuris domini per placiti vinculum audire se noverit obligandum.

Antiqua. Ut si in ea dilationem patitur qui mandatum facit liceat ei immutare mandatum.

Quicumque alicui ex mandato suscepit ut negotium peragatur in sistat: ... si protrahit tempus et causam forsitam que celeri potuerat expediri aut actionibus subtilius aut fraudulenta dilatione suspenditur mandator recurrat ad iudicem. Et qui mandatum acceperat. si malicie alicuius aut cupiditatis vel negligentie vitio. adversarie persone vel iudice suscepti negotii ultra .x. dies absque precepto iudicis dilatavit is qui mandaverat aut per se proprie aut alii quem elegit suam liceat committere actionem.

Antiqua. Ne causam suscipiat femina.

Femina nisi per mandatum licite non per mandatum causam non suscipit propriam. at si suum proprium negotium in iudicio per exceptionem ponere non vetetur. Maritus sane non sine mandato causam dicat uxoris. aut certe si ante iudicem se tali obliget cautione quod uxor negotium eius non revolvat. Et si revolverit dampnum quod cautio demonstrat. maritus excipiat qui sine mandato coniugis sue causam presumpsit dicere uxoris. Ideo si maritus causam quam sine mandato coniugis sue persequitur amisit uxor preiudicium pertimescat. si aut per se aut per alium negotium persequitur. aut eum voluit ea que ipsi competunt prosequenda commendet. Ita ut si marito per mandatum iuste superato denuo ad causam dicendam adversarium illum qui victor extitit pars mulieris crediderit convenire atque in secundo iudicio patiatur. eundem eius maritum non indebite victum fuisse noverit eadem mulier non solum se iudici qui causam prius examinavit. sed et illi causidico qui tractatum ad iudicium compulit iuxta legis sententiam esse satisfacturum.

Antiqua. Ut sicut lucrum ita et dampnum refundatur ad mandatorem de comodis etiam mandatum accipientis.

Sicuti lucrum ita et dampnum iuxta conditionem mandati ad eum qui causam mandavit refundatur ita ut qui causam ex mandato dixerit. et si fecerit ut negotium peragatur instituerit ab eo mandatore nec mandatum repetat si ipsa persona ad alium transferat actionem. quod in

maliciam dilatavit assertor. tunc mandator potest ad alium transferre actionem. ut .C. e. t. l. qui causam.

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

iustum est ut mercedem sui laboris
amittat. qui pro suscepta causa fideliter
laborasse cognoscitur. Ita ut his qui
negocium prosecutus est. ante cause prin
cipium cum mandatore diffiniat quan
tum pro quantitate sui laboris finito negotio
ab eo sit accepturus. Sed si receptam rem
prosecutor infra tres menses recedere ne
glexerit mandatori neglexerit mandato
ri quamquam de eadem causa per quamcumque dif
finitionem consequi potuit. pater et manda
tor iudicis instantia rem suam competen
tem accipiat. Antiqua. Ut si mortuus
fuit is qui mandatum accepit. commo
dum illi debitum heres eius accipiat.

Qui mandatum fecit si mortuus fuit ant
equam causam diceret. mandatum quod fece
rat non valeat. Et qui mandatum sus
cepit. si antequam causa dicatur mortuus fuit pre
ueniens mandatum ullam habeat firmi
tatem. Sed si antequam moreretur causam di
xisse dinoscitur. atque per suam instanti
am ad fines usque legitimos perduxisse
et tamen quocumque causa interueniente nondum per
fecta res aut exacta remanserit. si ad
hunc forte tinnitum fuit causa deducta quod
eam ille qui per mandatum secutus est. tam
antea accelerauit omne lucrum quod ipse
fuerat habiturus. heredibus eius a mandato
ris partibus exsoluatur. Flauius Chindasuin
dus rex. Si uabilibus personis potentes. et qui
bus pauperes persequendas actiones iniungant

Nulli liceat potentiori quam ipse est
qui committit causam suam ulla rati
one committere ut non equales sibi possint po
tentia opprimi uel terreri. Nam etiam si po
tens cum paupere causam habuit et per se
asserere noluit non alteri quam equali per
sone aut fortasse inferiori a potente
causa potest committi. Pauper uero si nolue
rit tam potenti suam causam quam debili com
mittere quam potens ille est cui quod negocium in
tenditur habere. Flauius Chindasuindus rex.
Sed liceat his quibus commissum est fiscale
fiscus pro re fisci quibus uoluerint ex
equendas iniungere actiones.

Nullus quidem fiscalium rerum terme
ntator debet existere. tamen si quicumque
pro iure fisci contra quemlibet prouenit
interitum mouit ille cui commissa res
est apud comitem ciuitatis uel iudicem
habebit licentiam legaliter exigendi ne
gocium et prosequendi. Sed enim si absentem
ab eo ubi res agenda est esse contigit. uel oc
casio eum quecumque suspendit. aut eti
am ipse fortasse proponere noluit eandem
utilitatis publice actionem per manda
tum iniungere prosequendam cui elege
rit sui sit indubitanter arbitrii.

Titulus de falsis testibus et testimoniis

De personis quibus testificari non liceat. i
Quod testibus sine sacramento credi non possit. ii
De inuestigandi iusticia si aliud loquatur testis aliud scriptum. iii
Seruo non credendum est. et qualibus regis seruis debeat credi. iiii
Ne testis per epistolam testimonium reddat et qualiter iniuncti testimonium possit. v
De his qui falsum testimonium dixerint. vi
De excusandis testibus qui per xxx. annorum spatium prodierint ad obiectionem illius infamiam. vii
De his qui falsum probantur conplurimorum testium protulisse et de spacio sex mensium quod testem liceat infamare si sit permotum non liceat testimonium dicere. viii
De his qui ad falsum testimonium dicendum alios prouocant. uel servos alienos ad libertatem compellunt. ix
In quibus causis possint serui testificari. x
De his qui se placitorum scriptis obligant ne pro aliorum causis ueniant dicere. xi
De quibus annis poterunt testificari minores. xii

Nota hic quod morte manda toris siue procuratoris re integra expirat mandatum.

ff. de mand. et con. l. i.

Contra. quia tam pupillum parum tempus fuerit in causa adclusum non testatur non ut sua sunt.

C. de pact. l. neque.

Contra. et suos alie nos si uoluit. ut supra. e. ii. l. siquis per se in fin.

De pena illius qui ueritatem negauit uel scienter dete gerit habes supra t. l. xii. ii. l. ult. ultima.

Supra. ii. l. quamquam. et ne liceat potentiori.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

... infra de testib. ... de test. ... de testib. ... idonei servi ... in ... xiiii q. v. consultum ... nullam ... apostatice ... libertatem ... ad testimonium ... vitatem negaverit ... testimonium ...

[illegible marginal glosses]

Et etiam extraneos parentela iniquitate testimonium minime dicant. Flavius Cindasuindus rex.

De personis quibus testificari non licet.

Homicide, fures, malefici, fures, criminosi sive venefici et qui raptum fecerint vel falsum testimonium dixerint seu qui ad sortilegos divinosque concurrunt, nullatenus erunt ad testimonium admittendi. Antiqua.

Ut testibus sine sacramento credi non possit, et si utraque pars proferat testem cui debeat credi, et si vera testificari neglexerint testes.

Iudex cum finita sacramento secundum leges sicut ipse ordinavit a testibus dato iudicium emittat. Ideo testes sine sacramento testimonium proferre non possunt. Ideo si ab utraque parte testimonia equaliter proferantur, discussa prius veritate ii testes quibus magis debeat credi iudicis extimabit electio. Certe si admonitus quisquam a iudice dicere quod novit testimonium proferre noluerit, aut si nescire se dixerit ad ipsum etiam iurare distulerit, et per gratiam aut per venalitatem veritatem suppresserit, si nobilis fuerit testis, postea in nullo iudicio dicere permittatur, nec testimonium ipsius recipiatur ultra. Ideo si licet ingenue minoris tamen fuerit dignitatis persone, et testimonio careat et c. flagella infamatus suscipiant. Quia non minoris reatus est vera supprimere quam falsa confingere. Flavius gloriosus Cindasuindus rex.

De investiganda iustitia, si aliud loquitur testis et aliud scriptura.

Quotiens aliud testis loquitur quam ea scriptura continet in qua ipse subscripsisse dignoscitur, quoniam ius contra scripture tenorem diversa verborum sit a testibus impugnatio, scripture tamen potius constat esse credendum. Ideo si testes dixerint ea que offert scriptura se minime roborasse, prolator eius probare debebit utrum ab eisdem testibus fuisse scripturam roboratam constiterit. Et si hoc ipse quibuslibet aliis documentis convincere fortasse nequiverit, experientia iudicis id requirere solerter curabit, ita ut permanens contemptor(?) eidem testibus ille qui negat iudice presente scribat. Sed etiam plus exigatur scribere, ut veritas facilius innotescat. Ubi scilicet et hoc omnino querendum est ut sentire queratur et presentetur quas antea fecit sine subscriptione. Et si tota ista decreverint, tunc conditionibus eorum una re non differat, que neque subscriptor accesserit. Et si post hoc quicumque non paruerit pro extinguenda veritate mentitum eum fuisse, falsitatis notatus infamia, si honestior persona fuerit, quantum ille perdere potuerit cui partis testimonium proferre contempsit, tantum dupla ei satisfactione compellatur exsolvere. Si certe inferior est persona et unde duplam rem dare ei non habebit, et testimonium amittat et c. flagellorum ictus extensus accipiat. Similiter investigatione perquirere iubemus scripturarum veritatem. Si actores clamant nullatenus has roborasse et eis claruerit mentitos esse, decreto legis que de falsariis scripturarum lata est percelli eos iubemus. In duobus autem personis testibus quos priscarum legum recipiendos sanxerit auctoritas, non solum considerandum est quam sint persone generis, hoc est indubitanter ingenui, sed etiam si sint in honestate mentis perspicui atque rerum plenitudine opulenti. Nam videtur esse cavendum ne forte quisque compulsus inopia dum necessitate tole

[illegible marginal glosses]

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

rat. perpetuum servitium non metuat.

Flavius gloriosus Chindasuindus rex.

Antiqua. **Servo non esse credendum et qualiter de regiis servis debeat credi.**

Servus penitus non credatur. si forte aliquem ingenuum obiecerit. aut si etiam dominum suum crimine impetierit. Nam etiam si in tormentis positus exponat quod obicit. credi tamen illo nullo modo oportebit. exceptis servis nostris qui ad officia regalibus servitiis mancipantur. ut non merito palatinis officiis sublimati honorentur. id est stabuli prepositos. stabularios. gillonarios. argentarios. coquinarios prepositi vel siqui per hos superiori ordine vel gradu precedunt. Servos tamen omnis et regia potestas iugiter non habere ignotos et nullis eos constat esse pravitatibus aut criminibus implicatos. quibus utique vera dicendi vel testificandi sit licentia sicut et ceteris ingenuis hac lege conceditur. De reliquis autem ad palatinum servitium pertinentibus quicumque aliquem ad testimonium crediderit adducendum non aliter eis fides adhibere commodabitur nisi regie potestatis electio iusta et honesta permiserit esse credendum quod ille ante novit testificandum.

Flavius Chindasuindus rex. **Ne testis per epistolam testimonium reddat et qualiter iniungi testimonium possit.**

Testes non per epistolam testimonium dicant. sed presentes quam noverint non taceant veritatem. Nec de aliis negotiis testimonium dicant. nisi tantum de his que sub presentia eorum acta esse noscuntur. Certe si idem testes aut parentes aut amici. seu etate decrepiti. vel infirmitate gravati. aut in alia et longinqua provincia constituti de re quibus ipsis cognitum est testimonium aliquibus iniungendum putaverint. et si non sunt omnes de uno territorio qui testimonium dignoscuntur committunt. in eo tamen territorio non ille conveniet qui plus ex his invenitur ratione congregentur. et ante eiusdem territorii iudicem vel coram his quos iudex elegerit et mandatum faciant personis honestis et ingenuis quibus voluerint. et de quo illis est cognitum. per conditionum seriem iurare perveniant. Hoc qualiter testificandi in questione committitur ut indubitanter non necesse fuerit suo sacramento confirment. quod iurare mandatores suos iustissime et evidentissime per semetipsos audierint. aliter autem mandatum de talibus negotiis editum apud omnes iudices erit semper invalidum.

Flavius Chindasuindus rex. **De his qui falsum testimonium dicunt.**

Siquis contra alium falsum testimonium dixerit. et in mendacio invenitur. aut certe ipse dixerit quod falsum testimonium dedit. si maioris loci persona est det illi de facultate sua. quantum falsum testimonium dixerat tantum quantum per testimonium eius perdere debuit et se testificari ultra non noverit. Nam si minoris loci persona est et non habuit unde componat ipse tradatur in potestate illius contra quem falsum testimonium dixerat illi serviturus. Nam omnis pertalium testimonium qui se presumunt false testificare proiciunt. cum ipsi revoluti non poterit excepto si aliter evidentibus ordo claruerit veritatis id est per legitimum alium et melioratum testem. aut per iustos et legales ordines scripture. Quicumque autem vel beneficio corruperit aliquem. vel commoditate (i. dederit) quibuslibet falsum testimonium dicere persuaserit dum evidens huius rei commentum (i. finis) manifestum fuerit. tam auctor sceleris qui interitum intendit alterius quam his qui verum

C. stabularii sunt qui equos custodire tenent. gillonarii qui scutellas et alia vasa lignea principi ministrare tenent. argentarii qui ministeria maiora ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

auiditate cupidꝯ nefandum prebu
it falsitati assensum pari simul sen
tentia falsarij teneantur. 7 insr̃ ad
gliorum timorem centenis flagellis pu
blice uerberati turpiterque decaluati p
bennium infamis subiacebit. Fla
uius egica rex. **De erogandis testibꝯ quod per. xxx. annorum spatium pro
teletur: ad obiectam illis infami
am conprobandam.**

Diuini est officii populum 7 iusticiam
populis pandere. 7 discretionem iure
legum promulgare sinas 7 equitatis
intione iura corrigere. Vñ qr hac
tenꝯ in lege constitutum fuisse agnoui
mus. ut si quispiam in derogatio
nem prolati testis nescire se disce
ret quod presentialiter obicere posset. infra
vi. menses 7 uitia ignoti testis per
quireret. 7 cause sue negotium re
pareret. Sed si hoc probare non potuisset: ex
actis sex mensibꝯ nullum iam post
modum spatium temporis haberet
quo testem ipsum proferre deberet. Si
que pluritate eisdem testis allegatum fu
isset in conuulsa stabilitate ualeret
7 alium testem daret ulterius non aude
ret. Sed quoniam iniustum omnino nostra perpendit
clementia. ut iustitia que deus est tem
poribꝯ breuiatis succumbat. dum iu
sto scelerum fine desitiat. Ideo in genera
li edicto. omnibꝯ regni nostri populis re
pabilem in huiusmodi negotiis cau
sandi licentiam pandimus. ut extem
pore quo idem legis ordo est conditus tam
cause ipse parte que per eam sanctio
nem discusse iusticia caruerint quam
etiam ille deinceps nouis intento
nibꝯ fiunt orte ad eisdem legis sen
tem eodem capitulo teneant astricte.

Sed corrupta antiqui temporum institutione
cunctis liceat causas suas per. xx
x. annorum spatium legitima testium
probatione iuxta antiquorem domni chin
dasuindi principis legem proprium nego
tium reparare. 7 alium testem pro
ferre. quo debita cunctis iusticia iu
dicum discreto examine debeat pro
rogare. Flauius egicus rex. **De his
qui falsum testimonium probantur
protulisse. 7 de spacio sex mensium
quo liceat infamare. siue si mor
tui non liceat testimonium dicere.**

Falsorum testium obstinata nequi
cia nescit huiusmodi modum falsa di
cendi. Sed animi omnem mittitur cop
ulare periurij. Et ideo quia dete
stamus huius sceleris presumptores di
uina lex mortis sententia dampnat.
illos scilicet quos contra fratrem suum
falsum dixisse testem potestas iudi
ciaria conprobat. Nos proinde tam nefa
rijs personis ausum sceleris testifican
di subducimus. quos non humanis
sed diuinis uocibꝯ iam mortuos ap
probamus. Et ideo siquis testem proqua
libet re in presentia iudicis dederit et
causa per testem eius approbata extiterit si
forte in quocumque modum fauore timore uel
munere pulsatus illius causidici
qui uictus primum per eius testem quod
protulit perimitus. 7 scelus addat tes
tificari unde prima que dixerat sub
uertere uelit stante stricta lege. Id
nouella tenendum sanctionem perpi
mus ut nec testificari illi scelus sit li
citum nec causa ipsa deinde ipse periurius
testis aut iurauit ulterius per eius
testem reuoluatur. excepto si aliis
melioribꝯ 7 legitimis testibꝯ seu

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

etiam veridicis scripturis revol-
utio ordinate cause possit accidere.
ut secundum determinatione iudicii
per aliquem sic deiectum est testem
vel novissimam scripture ostensionem
licentiam sit negocium reparandi ca-
use retegere prepositum testem in iu-
dicio protulit si ille qui contra eum ha-
bet presens adfuerit et quociens in
repulsione oblati testis opponat nes-
cire se dixerit res quidem ipsa de qua
agitur per obiectorum testium testimonium in
iure illius actum parte testificaverint in
dictis suam contradicitur. Illi tamen per-
sone que se in interrogatione prolati tes-
tis nescire dixerit quod obicere pos-
sit licentiam consulta pietate por-
rigimus. Qualiter infra VI. menses
et vitia ignorati testis perquirat
et cause sue negocium reparare in-
tendat. Sed si infra sex menses non
potuerit et vitia predictorum testium quere-
re et coram iudice eorum infamiam
comprobare exactis sex mensibus nichil
iam ei ultra temporis spatium dabitur
quo aut prolatum testem infamem
esse convincat aut alium testem pro ea-
dem causa in iudicio proferat. Sed quia testimo-
niorum extiterit allegatum manebit pe-
titio modis omnibus inconvulsum. Et
si tamen is cui licitum est per sex men-
ses vitia testium accusare legitim-
am fortasse infra constitutum tem-
pus probationem invenerit quo prolatum
contra se testem possit convincere super
eos quos invenientes potuit infam-
are licitum erit causidico ad novum
testem producere. Nam si aliquem de
numero illorum testium qui primum
iurasse noscuntur constiterit fuisse de-

defunctum illum sic mortui testi-
monium dabitur. Nec intestatis vel
quibuslibet aliis causis testium vivi sic
mortui ullo modo admittetur excep-
to si per legitimum et manifestum scrip-
ture textum ubi ipse qui defunctus
est aut reum se criminis agnoscens
subscripsit aut iusto equitatis iudi-
cio publice denotatus apparuit. Ne-
mo quidem de infamatione quamquam cog-
nitus ad dicendum testimonium non admitti-
tur dicta sufficiant. Ceterum si debiti
defuncti vel presumpcio accusetur vi-
ta legem aliam licitum erit causi-
dico aut per iudicium testem aut per
legitimam scripturam debitum mortui
vel presumptionem convincere et propositi
partis sue negocium consummare. Fla-
vius Cesvindus rex. De his qui ad fal-
sum testimonium dicendum alios pro-
vocant vel suos alienos ad liberta-
Siquis contra hominem tem compellunt
ingenuum vel adversus libertum
aliquem provocasse convincitur falsum dice-
re testimonium tamen illi conponat quem fal-
sa testificatione conabatur addicere vel
dampnare quantum se iuste optinu-
isse potuerat de statu vel de rebus ac-
quirere. Si vero testis simpliciter ab alio
ad testimonium invitatus false contra inge-
nuum sive libertum testificari dinos-
citur qualiter pro eo testimonium in servitute
quisque humiliaverit et tamen ille qui tes-
tem protulit conscius fraudis huius non
invenitur solus testis ipse subiaceat sen-
tentie. Id est sic ille qui testem ad
falsum testimonium provocavit et quem
suo testimonio decipere voluit obnoxius
maneat. Ita ut si non habuit unde con-
ponat in potestate eius cum eo quod

Gloss (left margin): S. e. l. preter ea ... sci... dixerit quod obicere possit ... falsis testibus ... falsis instrumentis ... per novissimas testes vel per novissima instrumenta ut S. e. l.

Gloss (right margin): contra quem cum illo moritur ... illud ut ... l. ult.

Gloss (right margin): Nota hic quod ... alicuius audi... dus ... accusatore ... diffamatore ... alieno ... quod ... post ... l. ult.

Gloss (right margin): Esu. licet ... crimina sua ... nentur ... ut ... l. ... fecerit ... natur ut ... qui ... l. dicat ... heredes ... tenentur ... testa... mentum ... persolvere ... et bona ... ut ... l. ... n. ... l. siquis ... mortuus.

S. e. l. siquis ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

 22

& uii

hic inueniuntur per hec inuenit seruitium
tradatur. Ipse autem ex decimum ob fraudem
dum qui aut seruos alienos ad liberta
tem perducere aut fiunt testimonium dicere
se reperiuntur: aut eam intentio
nem adhibere conati sunt ut ab eis pro
uocati per eorum instanciam ad inge
nuitatis libertatem indebita posse
ut aliquotiens in libertate uenire. Fla
uius recesuindus rex. In quibus causis pos
sunt serui testificari.
Quod in ciuitati multorum est cognitum
non est inter legis decreto permittens.
Nec tanto cuiquam pateat nocendi
facultas. quanto nichil esse putat ex
lege quod metuat. Sola ergo multoci
ens inter genuos reperitur exor
ta scelus nullus ad esse ingenuum qui
sceleris ipsius euidenter patefaciat scele
ra. si nullus ingenuorum adfuit et si
di seruus omnino oportebit ut quolibet sce
lus facta constitit agnosci eisdem testifi
cantibus possit. Verum quia interdum
iusticie cognitio deperit dum inge
nuorum dignitas aut longe sit posi
ta aut de proximo ignota consistit ta
ne credi permittitur seruus cum in
genuis nullatenus adfuit. qui autem
inani sunt aut de re de qua agitur co
gniti habeantur. certe non de aliis
causis non de maioribus rebus esse sed cre
dens sciant non de minimis quibusli
bet rebus ac de terris aut uineis. uel de
conficiis que non grauido esse constitit
apud quod solet inter heredes aut uicinos
possessores contentio exoriri. Sic et de manci
piis credendum est eis quod contingit ea ab
aliis occupari. uel indebite retinui au
etiam aut dominorum iure illicite euaga
ri. aut per eorum ueram cognitionem ua
leant res ipse dominis reddi et ipsorum in
dubitata noticia possint intentio
nes causarum sopiri. Non tamen aliter
illis credi poterit. nisi et ab omni crimine
alieni extiterit. et grauiter depressi pe
nuriae non fuerint. Ita ut contra ingenu
orum dignitatem eorum testimonium accipi nul
latenus possit ut superius dictum est eodem ex
ordii contigit. Flauius cindasuindus
rex. De his qui se placitorum scriptu
ris obligant. ne pro aliorum causis ueri
tatem dicant.
Plerosque cognouimus ita sese
interdum per placitum obliga
re. ut pro sua suorumque utilitate tes
tificari non differant. Si quis autem
contra eos hinc testimonium dixerit. nullatenus
adquiescant. Et quia satis est contra
rium ueritati. hanc omnis iudices se
nouerint habere licentiam ut talia co
mita [gloss: i. fraudes] instanter inquirant. et inuen
ta disrumpant atque quos eadem
placiti nominauerint centenis fla
gellis uerberandos insistant. Ita tamen
ut ista disciplina non ad infamie no
tam eis pertineat. sed testificandi quod
cognitum habent. sit eis exlonge concessa
semper indubitata libertas. Flauius
recesuindus rex. De quibus annis pote
runt testificari minores
Etas erit hec constituta in minoribus
annis ad testimonium admittenda. ut
postquam puer aut puella. quatuordeci
inter sue annos impleuerit sit illis in
causis omnibus testificandi indubita
ta licentia. Vt contra extraneos pare
tela et propinquitas testimonium minime
Fratres et sorores. uteri dicant
ni. patrui. amite. auunculi
materterie. siue eorum filii. Item neptis
neptis consobrini uel amitini in iudicio

Marginal glosses (left): § e. l. si quis c. c. de seruf. fugi. ... / v. c. Inter primi opiam placitorum ... ad mittant. q. ser uis. ... / § e. a. l. si de ... / C. de ius. del. ... / C. de ius. uoc. ...

Marginal glosses (right): § § e. l. quenf. aliud. / In. qu. ua. de perse. c. p. ueniat. / Vt sic per pactum obliga ri noluerit testificari. sic quilibet pro uenalitate uel quum noluerit testimonium perhibere. vt. § e. l. iudex. cum finem. / Quod si uero noluit. aut se nescire dixit et de ipsis inuenerit in hoc casu quidem punitur ... per quum ... aut poenaliter punitur. vt. § e. l. ii. / Similem in decr. iiii. q. ii. ... ff. de testib. l. iii. ... ff. de testamentis l. qui testamentum ... vt. § l. iiii. ... de minoribus ... / ff. de testib. lege uel. Inde ... iiii. q. iii. § consanguinei ... q. ii. accusatores ... / Vt soror que non potest contra conuenire in testimonium ducere. fratrem uel sororem patris mei. nec fratrem nec sororem matris mee. nec primum

congermanum meum uulgariter loquendo. nec filium primi congermani mei. nec etiam congermanum meum. si sit ex eo sanguine ex parte patris. siue ex parte matris. et hic denotatur per hoc quod dicit consobrini uel amitini. sed ... in testimonium. ... et credo quod non ... quod eadem est ... ex quo illum per fratre generatur de patris ... et de patribus nobis habeo ... x. iiii. ... per totum titulum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad usus extraneos testium dicte non ad
mittantur. nisi forsitam parentes eius
dem cognationis inter se litem habue
rint aut in causa de qua agitur quamvis omnino
ingenuitatem debeat esse conscriptus. Titulus

de scripturis valituris. et infirmandis
ac defunctorum voluntatibus conservandis.

Quales debeant scripture valere. i
De incognitam sibi scripturam quisque teste subscribere audeat. ii
De pactis et placitis conservandis. iii
Contra parentum diffinitionem filio vel heredi non liceat venire. iiii
De dampnis eorum qui contra pacta et placita sua venire contendunt. v
Ne valeant pacta vel diffinitiones vi
De turpibus et illicitis rebus vii
Ne sub unius nomine cause res alia vel persona callidis diffinitionibus obligatur viii
De pena etiam que sit placitis inserenda. ix
Quod omnis scriptura vel diffinitio que per vim et metum extorta fuerit valere non poterit. x
De scriptis scripturis et sui ordine legis confectis. xi
Que scripture valere poterunt si ab his facte fuerint qui sunt vinculis consistentes. xii
Qualiter confici vel firmari conveniat ultimas omnium voluntates xiii
Qualiter firmentur voluntates eorum qui in itinere moriuntur xiiii
Ut defuncti voluntas ante sex menses sacerdoti vel testibus publicetur. xv
De comprobatione manuum si scriptura veniat in dubium xvi
De exemplaribus scripturis. xvii
De comprobatione scripture et cuius pena solvenda. Presumat xviii
De aliud qui per testem aliud per scripturam allegare presumat xix
Et nemo deinceps contra fidem regiam vel sui causarum xx
negotia in deceptione regie potestatis vel cuiuslibet alterius
se munitum vinculo alligare presumat. xx
De his qui contra principis fidem servandam iurare
distulerit vel illis qui exspectatione officio adesse obmiserint
clementiam venire distulerit. Flavius Cindasuindus rex

Quales debeant scripture valere.

Scripture que diem et annum
habuerint evidenter expressum atque le
gis secundum ordinem conscripte noscuntur seu con
ditoris vel testium fuerint signis aut
subscriptionibus roborare omnino habebunt
stabilem firmitatem. Simili quoque modo et il
las scripturas valere constabit. et quas si auctor
subscribere per egritudinem obsistentem non
valuit. in eis tamen qui subscriptores ac
cedent postulavit. sic quoque subscriptionem
vel signum ad vicem illius auctoris il
le testis qui est rogatus impresserit. hec
tamen est observandum. ut si conditor talium scri
pturarum de hac ipsa egritudine qua detine
bebatur revaluit. si hoc ipsum quod in huius
scripturis testatur firmum esse voluit ma
nu sua illius solita subscriptione corroboret
et sic plenam quod testari visus est obtine
at firmitatem. Sin autem eundem tes
tatorem de hac ipsa egritudine mori con
tigit. testis ipse qui ab eo rogatus acce
sserit iuxta aliam legem infra sex men
ses subscriptas ac se scripturas (i. publicare) roborare
curabit. Flavius Egica rex. Ne incogni
tam sibi scripturam quisque ille teste
subscribere audeat.

Quarumlibet scripturarum seriem ad
notatus testis. si non aut per se antea
legit aut coram se relegentem audier
it subscribere penitus non audeat. Et si
presumpserit testimonium eius qui illi incaute per
hibuit in nichilo permittens est accipi quod
in notis illic subscriptor accessit. Nec
stabilis illa iudicabitur scriptura quam nul
la testium firmavit cognitio veri.
Antiqua De pactis et placitis con
scriptis vel servandis.

Pacta placita que per scripturam legiti
me ac iustissime facta sunt. dummodo
de in his dies vel annus sit evidenter ex
pressus nullatenus immutari permittitur.
Antiqua Contra parentis diffinitionem fi

Marginal notes, left: i. C. n. e. l. quicumque de... viii. q. v. ...
Nota si qualis scripture debeant valere secundum has leges. ut ... l. xv. l. moventur ... l. omnis cause ... e. l. q. infidum ... l. ...
Et hic i. aut ut nomine ... e. ... l. q. infidum. et. C. de dividen. ... l. si ... et. l. pro... placita.
Marginal notes, right: i. C. ... q. infidum ... l. moventur ... l. scriptura.
C. de testium. hac consultissima. ...
C. ... l. ... i. pacta ... q. infidum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ne filio vel heredi non liceat venire

Filio vel heredi contra patris iustam ac legitimam diffinitionem venire non liceat. Quia iuste repellitur presumptio eius qui facta seniorum iniuste conatur inrumpere. Flavius Cindasuindus rex.

De dampnis eorum qui contra pacta et placita sua venire contendunt

Qui contra pactum vel placitum suum quod ac legitime conscriptum venerit, quod non forsitam persona potentior vi vel violenter extorserit, antequam causa dicatur, penam que in pacto vel placito legitime continetur exsolvat. Deinde que sunt in pacto vel placito diffinita fuerint. Pactum vero vel placitum convenienter ac iustissime inter partes conscriptum, si etiam pena in eis inserta non fuerit, revolvi aut inmutari nulla ratione permittimus. Et ideo que pactis vel placitis continentur vel monstrantur scripta, plenam habeant firmitatem. Si tamen quisque ille pactum vel placitum iustissime et decenter ac vere conscripsisse videatur. Flavius Recesuindus rex.

Ne valeant diffinitiones vel pacta servorum

Et honestas hoc habet et iustitia hoc affirmat, ut que servi non iubentibus dominis seu per scripturam paciscuntur, sive per testem diffiniunt, nullo firmitatis robore penitus habeantur. Flavius Cindasuindus rex.

De turpibus et illicitis rebus

Inter quoscumque personas sic nullum pactum aut mandatum vel placitum ita nec dampnum, seu quamcumque diffinitionem ex omnibus turpibus aut illicitis rebus ullo tempore decernimus posse valere. Flavius Cindasuindus rex.

Ne sub unius nomine cause res aliqua vel persona callidis diffinitionibus obligetur de pena et quod sit in placitis inserenda.

Pravus ac malignus mos hominum in probrum iustitie semper est sententiis obviandum. Ideoque quia contra perversorum cupiditas ita sepe plurimas novarum fraudum obligationes vel molitione colloquatur, ut cum pro re quolibet adimplenda sit pactiones eorum simul obligent ac personas, hoc fieri omnino prohibemus. Sed quotiens unde libet placitum conscribetur, non amplius in transgressionis pena quam duplatio reddatur rei duplate vel triplatio numeri satisfactione teneatur. Res enim tamen omnis aut persona nullatenus obligetur, quia iniustum penitus approbamus ut unius cause debitum rerum fiat omnium perditio vel persone. Et ideo quecumque contra legis huius decretum conscriptum placitum, sive diffinitio facta fuerit, vacua omnimodis et invalida reputentur. Sola non potestas regia erit in omnibus liberum qualemcumque in placitis inserere penam. Antiqua.

Quod omnis scriptura vel diffinitio que per vim et metum extorta fuerit valere non debet.

Pactum quod per vim et metum extorserit persona potentior vel inferior, sive placita vel reliquas scripturas, id est si ille qui placitat aut in custodia forte mittatur aut sub gladio mortem forte timuerit aut penas quascumque aut ignominiam patiatur, vel certe si aliquam iniuriam passus fuerit, hec pacta vel scriptura quelibet nullam habeat firmitatem. Flavius Recesuindus rex.

Quod scripture valere non poterunt si ab his facte fuerint qui sunt in annis minoribus constituti

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ut minoribus annis constitutis testan
di de rebus suis, vel alias quascumque dif
finitiones faciendi seu per scripturam si
ve per ydoneum testem in quibuscumque
personis elegerint infra quartum decim
um annum non illis aliter licentia erit
nisi gravius langor occurrerit per quem
eos fortasse mori suspitio sit. Ergo si eos
necessitatis huius cause conprehenderit
a decimo etatis ipsorum anno facien
di quod voluerint libertas plena mane
bit. Sed si ab egritudine convaluerint po
terunt quicquid eos ordinasse constiterit
totum invalidum erit. Donec autem ru
rsus egrotantes iterum qui ordinave
rant nova ordinatione reforment, aut
venientes usque ad plenum quartum decim
um annum in omnibus iudicandi de rebus
suis liberam habeant absolutamque
licentiam. Ab infantia autem vel in quibus
libet etate dementes effecti, et in eodem
id est pro allacasse quod filii ...
vitio absque intermissione temporis
permanentes non testari recte nec sua
forte voluntate condiderint nullam po
tuerint firmitatem habere. Nam qui per in
tervalla temporum vel horarum salutem
videntur recipere, et integrum intel
lectum videntur persistere de suis rebus fer
re iudicium prohiberi non poterunt. Recce
suindus rex.

Qualiter confici vel firmari conveniat ultimas omnium voluntates.

Morientium extre
ma voluntas sive sit actoris
et testium manu subscripta, sive utri
usque partium signis aut subscriptionibus
extitit roborata, sive etiam et sive
etiam actor subscribere vel signum
facere non prevaleat, alium tamen cum le
gitimus testibus subscriptorem vel signa
torem ordinationis sue instituat,

sine scriptura et testibus

sive quod si tantummodo verbis coram pluribus
ordinatio eius qui moritur pariter
et promulgata, hec ordinationum quattuor
genera omni plenitudine valore sub
sistunt. Ideo tamen magno opere procuran
dum est, ut scripture illis que sunt pri
mi et secundi ordinis confectione sunt al
ligate, id est sive que auctoris et testi
um manu subscripte seu utriusque pa
rtium signis extiterint roborate, in
fra sex menses iuxta legem aliam
sacerdoti pateant publicande. Et si
forsitam contigit ut huiusmodi scriptu
ris actor qui subscribere debuit sign
um impressit, hec ipsum testis qui in ead
em scripturam subscriptor accessit iurare tene
bitur quod signum illud a conditore factum ex
titit et tunc stabilis erit. Ille vero scrip
ture que sub tertii ordinis alligatione sunt
condite, id est in quibus advocatus a con
ditore legitimus testis subscripsit, non
omnia habebuntur stabili firmitate
quam sex menses, et ille qui in eadem
scripturam ad vicem morientis sub
scriptor accessit, et reliqui testes qui ab
eo rogati sunt coram iudice conditoris
nubus factis iuraverint quod in eadem scrip
tura a se subscripta nulla sit fraus in
pressa, sed secundum voluntatem ipsius conditoris
habeantur conscripta. Et quod a deo qui
eam condere voluit rogati extitissent
ut in eadem scripturam subscriptores ac
cederent, et ad vicem conditoris eam
legitime roborarent. Illa vero voluntas
defuncti que iuxta quarti ordinis modum
verbis tantummodo coram pluribus promul
gata patuerit, que instante quocumque
periculo conscribi nequivit, et tamen ab
eo qui moritur iussa fuit alligari,
tunc robur plenissimum optinebit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

si testes ipsi qui hec audierint et rogati a conditore extiterint, infra sex mensium spatium hec que invicem habuerint sua coram iudice iuramenti interpositione confirment eidem iudici condictionem. tam sua quam testium manu corroborent. dumque hec res plenum venerit in effectum pro instantia sui laboris, idem testes ex defuncti rebus tricesime partis percipiant portionem. praesentibus in solis tantum sicut in nummis cartarum instrumentis et librorum voluminibus confirmatis, que pertinebunt ad heredes integritate successionis. Si vero testes infra sex menses pervenerint illi denuntiare, in cuius nomine per talem ordinationem res consultum dinoscitur extitisse. Si vero si omne legis huius decretum testes illi quibus commissum est infra constitutum tempus distulerint adimplere noverint se falsariorum damno muletari. Excepto si aliorum fraude vel calliditate, sive etiam regia iussione, quod id infra sex menses explere nequiverint, inpediti se esse probaverint. Qualiter firmentur voluntates eorum qui in itinere moriuntur.

Si quis in itinere pergens, aut in expeditione publica moriens, si ingenuos secum non habeat, voluntatem suam propria manu subscribat. Si vero si litteras nescierit aut pro langore subscribere non valuerit, eandem voluntatem servis insinuet, quorum fidem episcopus atque iudex probare. Et si nullatenus antea fraudulenti fuisse patuerint, quod subiunxerint (?) veritate protulerint, conscribatur ut sacerdotis atque iudicis subscriptione firmetur ac

postmodum auctoritate regia roboratam firmitatem quod decreverit habeatur. Ut defuncti voluntas ante sex menses sacerdoti vel testibus publicetur.

Scripta voluntas defuncti ante sex menses coram quolibet sacerdote vel testibus publicetur. Et si quis eandem quibus fraude suppresserit, tantum illis quibus testatus est de proprio cogatur exsolvere, quantum per eandem scripture seriem conquirere potuerint vel heredes. De contropatione manuum scripturarum et earum pena solvenda.

Omnis cause sive scripture quarum auctores et testes defuncti sunt, in quibus tamen subscriptio est vel signum conditoris atque testium firmitas repperitur, dum in audientiam prolate constiterint, ex aliis cartarum signis vel subscriptionibus controprobentur. Sufficiet ergo ad firmitatem vel veritatis eius indaginem agnoscendam trium atque quatuor scripturarum similiter evidens prolata subscriptio. Si vero si talibus legitime contropatione procerto decernitur quod valere non poterit. De olographis.

Quia interdum necessitas scripture tam sepe concurrit ut sollempnitas legum libere compleri non possit, tamen necessitas locorum ita constitit ut non inveniantur testes per quos iuxta legum ordinem unusquisque suam alleget voluntatem, manu propria scribat quod ordinare desiderat. Ita ut specialiter adnotentur quecumque ordinare voluerit vel que de rebus suis heredem quem quem elegit dies et annus habeantur in eis evidenter expressi. Deinde toto scripture textu conscripto rursus auctor ipse subscribat. Et dum hec scriptura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

m. chie. ff. e. l. septim. l. mone-
tum. cum precii mediocri i fin.
et. ff. l. scripture. in fi.

ff. e. t. coparoe. ul' similitu-
dine alia. scripturap. i qbz
subscripsit. ur. ff. l. primia.
et. ff. l. p. ff. dn medium.

scriptura alaga de dilibanti-
tum. quia manu sine presentia
testium ofectum.

infra. xxx. annos ad eum inciu noie
facta e. uel ad successores eius peruenit
epo eam uel iudici infra sex menses
n differat presentare quin sacerdos idem r iu-
dex allatis sibimet tribus aliis scriptur-
is in quibus testatoris subscriptio reperi-
atur. earum contextu pariter conferant. Et si
certa r euidens scriptura e quia idem con-
ditor ologrifaciem conscripsit. r dum ista
prouiderint eamde cartula q offertur
uera nichilominus habeatur atque etiam
continuo sacerdos ipse ul' iudex. siue alii
testes ydonei eandem ologrifiam scrip-
turam sua tenus subscriptione confirment
r sic uoluntas ipsi testatoris plenissim-
am obtineat firmitatem.

De conrupcione scripturarum et earum pena soluenda.

Sic ubi conuenit inserantur
occurrere. salutaria remedia no
negamus. ita n contentio irrationabilis exo-
ritur censuram ponere iure delemus. P
inde cum de quibuslibet scripturis paren-
tum qs tam iustissime ac legitime. r
derebus s debitis pateat. e conscriptas fu-
erit exorta contentio sit ille cui scriptu-
ra profertur. nescire se dixerit ipsius
scripture ueritatem mox prolator ille
iurare cogitur nichil fraudis nichil le-
sionis. in ea quia a se factum ee. aut
ab aliquo quemcumque omnino agnouisse
ul' nosse. si ita ordinare ul' roborare
deinde ille qui hanc renuit accipere
cogatur iurare se hanc scripturam uerum
ee nescire nullaque euidenti cognitione
sapere seu ab auctore suo legitime ul'
legaliter confectam existere. neque subscri-
ptionem uel signum auctoris. ueridice
factum cognoscere. Post hec queren-
da ab utrisque partibus in scriniis do-
mesticis instrumenta cartarum. ut con-

ipsis pactis aliarum scripturarum sub scrip-
tionibus atque signis prestit agnosci. utrum
habeatur ydonea aut repperiatur indigna
iam tunc si in domesticis scriniis scrip-
ture auctoris reperte n fuerint ad qua-
rum similitudine scriptura prolata fir-
metur. ita demum ille qui scripturam pro-
fert ubicumque poterit alias scripturas ac-
toris pariter inquirere per quarum
similitudine scripturam quam profert ueri-
ee confirmet. Et si per talem conuenien-
tiam latentis ueritate reperta nec ille
qui scripturam profert in conuincendo eam
ee ydoneam ex longinquo testes ad uo-
cans dampna sustineat. nec ille qui
hanc contempnit recipere penam scriptu-
re cogatur implere. Si uero ita actis si
ille qui scripturam dignam ee contendit. n
probitatis cognitione s pro sola contentione
partis aduerse. r ad conuincendam digni-
tatem scripture. r in ad ducendis testi-
bus. r in sustinendis dispendiis labo-
rare fecerit aduersantem tunc ipse qui
scripturam affirmet ac postea sic ille
qui per contemptionem indebitam in ad-
ducendis testibus laborem intulit ad-
uersanti penam dampni quam scriptura
continet euidenter ad impleat. Cer-
te si aut tanta res n est unde pena
suppleat quam auctor eius instituerat e
de rebus suis legum iudicium profer-
re aut etiam sponte sua hanc ipsam
penam noluit implere tem quesi-
ti de eisdem actoris competit iure ei q
conuenitur indebite cogatur cessio-
nis ordine aut hanc sane legem i
solis parentum scripturis firmanda
ee decernimus. propter quod filio eius uel
nepotes in iusta contentione ab alte-
rutro. aut se aut extraneorum pres

indiui

(c) 2006 Ministerio de Cultura

iudicium convenerit. Ista evidenter condicione firmata, ut si ex aliis oppositionibus legum eadem scriptura dissolvatur, convellenda vox impugnantis procerto sit libera. Flavius Egica rex.

Ne aliud quis per testem, aliud per scripturam allegare presumat.

Cum sive sint verba sive scriptura rerum quedam indicia que tam verace oporteat atque simplicia, per que unius in alterius cognitionem transferat noticiam suam, novellis hunc satagitur argumentis vel in donationibus vel in transactionibus scripturarum prompti videatur quorundam donatoris voluntas que tamen testibus occulte aliud alleget, quam que patule per scripture seriem noscitur diffinisse. In qua bifarie duplicitatis astucia quid aliud quam duplex comprobatur voluntas que a simplicitatis puritate exclusa aliud foris publicet, aliud per occultum alleget testem. Ergo quisquis quibuscumque rebus scripturam donationis vel venditionis in alterius faciens nomine aliud reperiatur colligare per testem quam que per manifesti scripturam cognoscitur diffinisse, noverit se parti illi penam scripture debere persolvere quam continuerat eamdem nos cunctos illusisse, et insuper cum infamia sue persone que semel eum constat dedisse, nullo umquam tempore poterit repetere tidem reposcere. Nec testis ille ad testificandum aliquid admittetur, qui aliud aliquid protestetur quam quod prolata donatoris scriptura testatur, ut repulsa deinceps omni argumentationis sollicitudine, quecumque per manifeste et legitimam scripture seriem diffinitur nulla subornati testis machinatione revocetur in irritum. Et si quidem lex inter equales gradu vel ordine promulgata firmabitur. Si enim eidem potestatis atque conversionis sit ille, quem scripturam accepisse obiecerit, ut prius exacta a deo quam oblata eis scriptura, ipsa invalida erit et res in donatoris iure possessura transibit. Flavius Egica rex.

Ut nemo deinceps contra fidem regiam vel propriam causarum negotia in deceptione regie potestatis vel cuiuslibet alterius se iuramenti vinculo alligare presumat.

Plerumque solet humani generis inimicus pravis corda hominum suggestionibus irretire et fidelium animos pestifero veneni poculo sauciare. Inde est quod quanto plus regie celsitudinis culmen sincera debet reverentia honorari, tanto amplius vel detestabilius personarum videntur mentes levium excitari. Et quamquam eidem sinodalis illam canonis Toletani attendunt in quo decretum est: nemine licentiatur manifestum et evidens culpe indicium ab honore sui ordinis vel fastigii dominus regie dejici, nec antea vinculorum nexibus inclinari aut questionibus subdi, nisi prius in publica fuerit examinatione deducti. Subtilem se quamodo in timido innocentem vel abiectionem regiam perfidie nituntur fraudibus alligare, nec ea que nefandis moliuntur peragenda consiliis adulterantur enarrantur quamque de propalari et temporibus nostris in quibus a detectum manifestis eorum confessionibus retinetur qui nostrum gloriam conati sunt aut gladio interimere aut mortifera veneni potione decipere. His igitur nefarie argumentationibus legalibus congruit

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

obuiari censuris. quo non principalis
honoris qualibet possit prauitate diuel
li. et infidelium pectora condigna debe
ant ultione retundi. Unde speciali edicto
decernimus. ut nemo deinceps contra fi
dem regiam uel propria causarum nego
cia se cum alio presumat iuramenti necte
re uinculo. aut inde acceptione potestatis re
gie. uel quibuslibet altius tam scelerate fr
audis audeat actione constringi. Siquis uero
aliter quam premissum est hoc iuramento
se alligare presumpserit illius se nouit le
gis plectendus sanctione. que de perfidis
noscitur contra legem agentibus promul
gata existere. De his qui ob noui princi
pis fidem seruandam iurare distulerint
uel illis qui ex palatino offitio ad eius
obtinendam clementiam uenire
distulerint

Cum diuine uoluntatis imperio
principale caput regnandi sum
at sceptrum nullum quisque culpe con
stringitur. si in ipso sue electionis primor
dio aut iurare ut mos est pro fide regia di
fferat. aut si ex palatino offitio fuit
et ad eidem noui principis uisuris pre
sentiam uenire desistat. Siquis sane
ingenuorum aut sublimatione principa
li agnouit. et dum discussor iuramenti in
territorio illo accesserit non eum latere con
tinet. qualibet occasione fraudulenter distu
lerit. ne aut pro fide regia conseruanda
iuramenti se uinculo alliget aut ille qui
sicut premissum est ex ordine palatino
fuit minime se regiis obtutibus presen
tandum ingesserit. quicquid de eo uel de re
bus omnibus suis principalis auctoritas
facere iudicare uoluerit sui sit in du
bitanter arbitrii. Excepto si aut egritudo il
li obstiterit aut quelibet publice uti
litatis actio eum retinuerit ut regis
usibus se nullatenus presentet dum re
gie electionis sublimitas quibuslibet
modis ad eius agnitionem peruenerit sta
tim per suam suggestionem ad ipsam
clementie sue auditibus intimare procu
ret quatenus fidei sue puritatem ostendat
et huius legis sententiam euadere possit. Ex
plicit liber secundus. Incipit. Tercius

Ut tam gotus De origine naturali. Titulus
romanam quam ro De dispositionibus nup
mano gotam in matrimonio liceat sociari. tiarum.
Si puella contra uoluntatem patris alium maritum cum
sit alteri desponsata.
De non reuocandis datis arris.
De uiris minoris etatis maiores femine desponsent.
De quantitate rerum conscribende dotis.
Ut dotem puelle pater exhibeat et conseruet.
Ut patre mortuo utriusque sexus filiorum coniunctio in
matris potestate consistat.
Si hii nuptias puelle differunt aut si puellam in
pudice nuptiae presumat.
Ut de quibuscumque rebus dos conscripta fuerit firmita
tem obtineat.

Ut tam gotus romanam quam
romanus gotam in coniugio liceat sociari.

Sollicita cura in principe
esse dinoscitur cum pro
futuris utilitatibus be
neficia populo prouidentur.
Nec parum exultari
debet libertas inge
nita. cum fractas uires huius prisce legis
abolita sententia que incongrue diuidere
maluit personas in coniuges quas dignitate
compares exequauit genere. Ob hoc meli
ori proposito salubriter censentes prisce le
gis remota sententia hac in perpetuum ualitu
ra lege sancimus ut tam gotus roma
nam quam romanus gotam si coniuge
habere uoluerit premissa petitione dignissima

(c) 2006 Ministerio de Cultura

facultas eis iubendi subiaceat. Liberumque sit libero liberam quam voluerit honestam coniunctione consultum perquirendo pro sapie sollempniter consensu comite percipere coniugem.

Si puella contra voluntatem patris alii nubat cum sit alii desponsata.

Si quis liberam puellam cum voluntate patris sponsatam habuerit, et ipsa puella contempnens voluntatem patris ad alium tendens patri contradicat ut illi non detur cui a patre fuerat pacta, hoc ita eam nullo modo facere permittimus. Sed si ipsa puella contra voluntatem patriam ad alium quem ipse cupierit forte pervenerit et ipse eam uxorem habere presumpserit, ambo in potestate eius tradantur qui eam cum voluntate patris sponsatam habuerat. Et si fratres vel mater eius aut alii parentes male voluntati eius consenserint ut illi eam tradant quem ipsa contra patriam voluntatem cupierit, et hoc ad effectum perduxerint, illi qui hoc admiserint libram auri dent cui rex iusserit. Sic tamen ut voluntas eorum non habeat firmitatem, et ipsi sicut superius diximus ambo tradantur cum omni substantia sua illi cui antea fuerat desponsata. Et eam legem precipimus custodiri. Si pater filie nuptias finierit et de precio convenerit, ac si ab hac vita transierit, aut quum eam pater suus in potestate tradat, illi puella tradatur cui a patre vel matre pactata consistit.

Flavius Recessvindus rex. De non revocandis prioribus datis arris.

Dum volumus finis ponere presumptionibus, terminum consultissimi arbitramur. Sunt ergo sunt plerique qui fere sponsionis immemores nuptialium federum definitionem differunt adimplere ab iugare decet huius rei licentiam ut non unusquisque pro suo velle alii dilationem exhibeat. Idcirco adie hac late legis decernimus ut cum inter eos qui desponsandi sunt sive inter eorum parentes aut fortasse propinquos pro filiorum nuptiis coram testibus processerit definitio et anulus arrarum nomine datus fuerit vel acceptus, quamvis ius scripture non intercurrant, nullatenus promissio violetur, nec liceat uni parti suam immutare voluntatem aliquatenus, si pars alteri prebere consensum noluerit, sed secundum legem aliam constitutione dictis impleta nuptiarum inter eos peragatur festa celebritas.

Ne viris minoris etatis maiores natu tunc iungantur femine disposite.

Decretum in spem procreationis future transmittitur cum nuptiarum fedus tocius sollempnitatis concordia ordinatur. Nam dum aut etatum aut personarum incompetenti coniunctione adnectitur copulum nuptiale, quid restat in procreationis origine nisi ut quod nasciturum est aut dissimile maneat aut deforme. Nec enim potest in partis concordia nasci quod per discordiam originis dinoscitur seminari. Vidimus enim quosdam non amore nature sed intellectus cupiditatis ardore filiis suis tam inordinate disponere fedem nuptiarum, ut in eorum actis nec etatum concors sit ordo nec morum. Nam cum iuris illa res decorem non quod viri in feminas agant, isti per repugnantiam nature conomina maribus puellas ante deponunt dum infantibus adolescentulas desponsationis copulo iungunt. Sicque per etatis preposterae tempus honestatis

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

lucrum dicitur cogitur ad impudicicie lapsum. Dum puellarum audacior et maxima etiam seros tardosque nuptiarum contempnit expectare proventus, ut ne ergo male ordinata propagatio generis in ordinem a confusionibus revocetur, illicitis huius sanctione decernitur legis, ut femine minores semper etatis viris maioribus in matrimonio desponsentur. Non autem desponsatio facta non paris una contradicere videatur, nullo modo manere iubetur. A die vero sponsionis usque ad nuptiarum diem non amplius quam biennium expectetur, non aut parentum aut cognationis vel certe sponsorum, si puerice sunt iam etatis honestati conveniens adfuerit consensio voluntatis. Sin autem inter se fecerint iuta pacta vel diffinitiones pro elongatione nuptiarum communis voluntas immutare decreverit, aut si per necessitatem una persona defuerit, non amplius quam duorum annorum tempus prolongationis continebit. Et si rursum vel quotiens ita sibi convenerit, ut biennium tantum modo diffinitiones paruerint. Aliter quandoque aut arrarum aut scripture celebrata confectio non valebit. Si quis sane constituti diffinitiones temporis absque necessitate vel voluntatis consensione transcendere voluerit, suamque voluntatem a promissione coniugali permovit et penam que in placito continetur adimpleat, et quod diffinitum est mutari non liceat. Mulier autem quam maritum habuisse constiterit, nunc ab adolescentie eius annis honeste tantum vero voluit vivere nubat. Flavius Recesvindus Rex.

De quantitate rerum conferendarum de scribendis dotis.

Cum de dotibus coniugalis sepe inter nubentes oritur intentio, plurimorum sit utilitati consultum si evidens rei huius institutio nichil ultra relinquat ambiguum. Decernimus igitur ac legis huius perpetim servanda sanctione censemus, ut quicumque ex palatii nostri primatibus vel senioribus gentis Gotorum filiam alterius vel cuiuslibet relictam filio suo poposcerit in coniugio copulandam, seu quisque ex predicto ordine uxorem sibi elegit expetendam, non amplius unusquisque in puelle vel mulieris nomine dotis titulo conferat vel conscribat quam quod decimam partem rerum suarum esse constiterit. Quod si contingit ut quicumque parentum pro filio suo minime sue nomine dotem conscribere debeat, eadem modo quod eius filio post obitum parentum suorum in portione venire potuerit, decimam ex integro partem per dotis titulum conferat, ut mulier vel puella nuptiis tradenda obtineat atque insuper decem pueros, decemque puellas et caballos viginti, seu in ornamentis quantum mille solidorum summa esse constiterit dare debebit. Ita ut de omnibus his rebus in coniugio mulier assumpta si non reliquerit filios, facere quod voluerit liberam se noverit habere licentiam. Aut si intestatam decesserit, ad maritum aut ad mariti propinquos heredes eadem donatio redeat; non erit mulier harum puelle parentibus. Seu quacumque puelle vel mulieri ab sponsi parentibus plus quam sit repetere vel in suo nomine conscribendo optare non quantitatis legis huius institutio continet. Nisi forte vir Gothorum legibus Romanis recolimus fuisse decretum quod tamen puelle vel mulier de suis rebus sponso dare elegerit quantum sibi ipsa poposcerit dare. Quod si forsitan parentes sponsi scripture vel sacramenti vinculo nuptiarum tempore alligatur amplius se sponse daturum quam hac lege constat esse

(c) 2006 Ministerio de Cultura.

permissum id postea ipse coniugem et iuris sui potestatem reducere libero poterit arbitrio. Sin autem ut tanta reverentia parentum aut ut assolet negligentie deditus quod amplius dotis sponse dederint revocare aut evacuare noluerit vel nequiverit, non opprimetur unius tepiditate multis ad futurum dampna nutriri. Sed dum sponsi parentes vel propinqui tale factum agnoverint universa que plusquam superratum est sponse collata sunt suo iure absque eius contradictione permodico plenius vindicabit. Certe si iam vir honestus uxorem translato sibi licet anno pro dilectione vel merito coniugalis obsequii ei aliquid donare elegerit licentiam in cunctam habebit. Nam non aliter infra anni circulum maritus in uxorem seu mulier in maritum excepta dote quod preceptum est aliam donationem conscribere poterit nisi gravi infirmitate periculum sibi mortis imminere prospexerit. De certis vero qui nubendi voluntatem habuerint salubri etiam proposito prohibendum decernendumque curavimus ut qui in rebus omnibus X milibus solidorum dominus esse dignoscitur ad mille solidorum universum conscriptio pretio vita in nomine sponse dotem conscribat. Cui autem mille solidorum facultas est C solidorum deputatione dotem facturus est. Et sic ista constitutio dotalis tituli ad ultimam usque ad summam omnis controversia sopita perveniet. Data et confirmata lex die pridie idus ianuarii. Anno feliciter tertio regni Recesuinti regis. Era DCLXXVIII.

Antiqua. Ut dotem puelle pater exigat et conservet.

Dotem puelle traditam pater exigendi vel conservandi ipsius puelle habeat potestatem. Quod si pater vel mater defuerint tunc fratres vel proximi parentes dotem quam susceperint ipsi sorori sue ad integrum restituant.

Ut patre mortuo utriusque sexus filiorum coniunctio in matris potestate consistant.

Patre mortuo in matris potestate consistat filiorum utriusque sexus coniunctio. Si vero mater mortua aut si ad alias nuptias forte transierit fratres eligant cui dignius puer vel puella iungantur. Quod si frater eius legitime etatis nondum fuerit ut eorum iudicio debeat iermana aut iermanus coniungi, tunc patruus de coniunctione eorum habeat potestatem. Certe si iermanus iam adolescentie habet etatem et primorum tenuit sollicitudinem sit illi potestas condignam coniunctionis querere copulam. De puella vero si ad petitionem vir qui natalibus eius videtur equalis accesserit petitor tam patruus sive fratres cum proximis parentibus colloquantur si velint suscipere petitorem ut aut communi voluntate iungatur aut omnium iudicio denegetur.

Si fratres nuptias puelle differant aut si puella impudice nuptias presumat.

Si fratres nuptias puelle sub ea conditione suspendant ut ad maritum illa confugiens vir legem portionem inter fratres suos de bonis parentum non possit accipere ut his tamen removeant petitorem puellaque fratrum calliditate perspecta maritum natalibus suis equalem crediderit expetendum, tunc integram a fratribus que ei de parentum hereditate debetur recipiat portionem. Quod si rursum nichil fratres contra sororem meditentur adversum et idcirco moreantur ut sorori providerint dignum, et illa honestatis sue oblita persone sue non cogitans statum ad inferiorem forte maritum devenerit portionem suam vel divisam sive non divisam

BIBLIOTECA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
(c) 2006 Ministerio de Cultura

q̄m de facultate parentum fuerat: consequutam amittat. In fratrum ul' sororum et aliorum parentum hereditate ingrediendi accedinus potestatem. Flavius Recesvindus rex.

Ut quibuscumque rebus dos conscripta fuerit firmitatem obtineat

Cum quisque aut ipse aut pro filio ul' etiam proximo suo coniunctionis copulam appetit, tam de rebus propriis quam de quibuscumque iustis profligationibus conquisitis iuxta modum legis dote conscribendi dotem habeat potestatem. Res dotis quecumque aut legitime in dote conscripserit modis omnibus plenum robur habebit.

Titulus de nuptiis illicitis

Si post mortem mariti infra annum mulier nubat.

Si mulier ingenua servo ul' liberto proprio se comisceat.

Si mulier ingenua servo alieno. seu ingenuus ancille aliene se coniungat.

Si mulier liberta servo alieno ul' libertus ancille aliene se societ.

Si quicumque servo alieno ancillam suam vel servo suo alienam coniungat ancillam.

Si mulier absente viro alium sibi maritum assumat.

Si domini servos suos mentientes se ingenuos mulieribus eos coniungant ingenuis.

Si absque voluntate parentum mulier ingenua marito se coniungat.

Si post mortem mariti infra annum mulier nubat.

Siqua mulier post mortem mariti sui se alii infra annum coniunxerit ul' adulterium fecerit: medietatem rerum suarum filii sui ex priori coniugio procreati accipiant. aut si defuerint filii alii defuncti viri propinqui heredes iudicis instantia ipsius rerum consequntur medietatem. Hoc enim ideo censuimus precipue hinc nostrum subiacere dispendiis vel que a marito gravida relinquitur dum immoderato desiderio ad coniugii secundi vota festinat. vel adulterium perpetrat. spem partus prius quam nascatur extinguat. Illas tamen huic legis preiudicio iubemus manere indempnes quas principalis auctoritas infra tempus huic lege constitutum cuilibet in coniugio decreverit copulandas.

Si mulier ingenua servo suo vel liberto proprio se comisceat.

Si ingenua mulier servo suo vel proprio liberto se in adulterio comiscuerit. aut forsitan eum maritum habere voluerit et ex hoc manifesta probatione convincitur. occidantur. ita ut adulter et adultera ante iudicem publice fustigentur et ignibus cremantur. Cum autem per reatum tam turpis admissi. quicumque iudex in quacumque regni nostri provincia constitutus agnoverit dominam servo suo sive patronam liberto fuisse coniunctam eos separare non differat. ita ut bona eidem mulieris. aut si sunt de alio viro ydonei filii eorundem obtineant aut propinqui eius legali successione percipiant. Hoc si usque ad tercium gradum defecerit heres tunc omnia fiscus usurpet. Ex tali enim consortio filios procreatos constitutum non oportuit heredes. Illa vero seu virgo seu vidua fuerit penam excipiat servus comburendum. Hoc si adultera sancti confugit donetur a rege cui iussum fuit perhenniter servitura.

Si mulier ingenua servo alieno. seu ingenuus ancille aliene se coniungat.

Si mulier ingenua servo alieno coniungat. sive regis se in matrimonio sociaverit sive etiam per adulterium miscere presumpserit. statim ut primum iudex agnoverit eos ad separandos festinare non differat. cum penam quam merentur hoc est singulorum centena flagella suscipiant. Et

(c) 2006 Ministerio de Cultura

si post hanc contradictionem se iterum coniun
xerint. eos iudex comprehendi iubeat. et
sue presentie exhibi. ut unicuique eorum
tantum centena flagella imponere non
desistat. Quod si tertia uice se separare no
luerint simul centena flagella imponi
iubens. et ipsa mulier parentibus suis in
potestate tradatur. Quod si postmodum
eam parentes retrorsum coniunxerint
sit ancilla domino eius serui. filii tamen et
quinti atque et quinticiique qui ex ea nati
te fuerint procreati. conditionem patris
sequantur. ut illi in statu permaneant
facultatem uero mulieris propinqui sui
legali successione percipiant. Ipsam autem
legem precipimus custodiri. et de seruis fisci
nostri qui regias ancillas. uel etiam
cuiuscumque habuerint copulatas ut condi
tionis huius forma seruetur. **Si liberta
mulier seruo alieno uel liberto sciente se co
niunxerit.**

Si liberta mulier seruo alieno se coniun
xerit. aut in matrimonio sociauerit contesta
tur ei tertio dominus serui presentibus tri
bus testibus coniunctione ut ab hac disce
dat. Et post trinam conuentionem si
se separare noluerint sit ancilla domino eius
cuius seruo se iunxerit. Si uero non contestata
fuerit. anquam filii nascantur illa in li
bertate permaneat. agnati autem serui
domino deputentur qui liberi esse non pos
sunt. qui ex talii coniunctione nascuntur. Si
mulier et de manu missis uiris. qui se ex
ancillis alienis miscuerint legis hu
ius forma fruetur. Nam si cum domini uo
luntate et permissione seruo alieno
manu missa se forte coniunxerit. et
cum ipso domino serui placitum ipsi in
iubemus stare. Antiqua. **Si quicumque ser
uo alieno ancillam uel seruo suo alieno
alienam coniungat ancillam.**

Quicumque ancillam suam seruo alieno
siue conscia domino sui uxorem dederit.
et hoc certis probationibus inuenatur domi
nus serui ancillam ipsam cum omnibus filiis.
omnibus modis uendicabit. Similiter et de
illis ordinamus. qui seruo suo alienam an
cillam coniunxerit ut conditionis huius forma ser
uetur. Antiqua. **Si mulier uiro absente
alium sibi maritum assumat.**

Nulla mulier absente uiro suo alii uiro
se presumat coniungere. nisi cum de uiri
ro suo certis agnoscat indiciis. Si mor
tuus fuerit quod similiter et ille inquirat qui
eam sibi uult in coniugio copulari. Si ue
ro hoc facere distulerit. et sic se illicita presump
tione coniunxerint. et premodum prior maritus
reuersus fuerit. ambo in potestate eius trad
antur. ut quod de eis facere uoluerit seu uen
dendi. siue quodcumque aliud faciendi habe
at potestatem. **Si domini seruos su
os esse mentientes ingenuos mu
lieribus eos coniungat ingenuis.**

Resistendum est priorum ausibus ne pra
uitatis amplius frena laxentur.
plerique enim studio cupiditatis illecti
solent interdum mulieres ingenu
as puellasque precipue decipere et simulantes
ad tempus seruos suos esse ingenuos. horta
tur eas maritos illos accipere. quod per ter
natis prolibus in futurum facile possint
reducere. Ut ergo fraudis huius ad
itus extirpetur presenti in generali man
sura lege sancimus. ut deceptores isti
istius manifeste detecti. crimine noten
tur infamie. Et illi quos sub nomi
ne ingenuitatis attendi ita presonis
reperiuntur ad sociasse. sic ingenui
cum filiis suis perhenniter maneant. sic
eorum ipsorum domini ingenuos professi iam
antea fuerant. sed et res omnis tempore nuptia
rum

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

acceptas seu promissas, mulier vel puellas sibimet vendicabit, si per idoneam probationem convicerit maritum de quo agitur sub ingenuitatis specie ipsis fuisse sociatum. Certe si puelle vel mulieres, aut etiam ipsarum parentes, id quod repertum est ita factum probare nequiverint, suos et eorum pariter filios una cum rebus omnibus indubitanter petitor obtinebit. Hic et de illis ancillis ordo servandus est, quas viris ingenuis tali fraude noscuntur esse coniuncte. Nam et de libertis que ita constitit copulatos esse, iste ancillis aut suis ordo servandus, huius servanda erit sanctio legis.

Antiqua. **Si absque voluntate parentum ingenua marito sese coniungat.**

Si puella ingenua ad quemcumque ingenuum venerit in ea condicione ut eum sibi maritum acquirat, prius quam cum puelle parentibus colloquatur: et si obtinuit eam uxorem habere, possessorum dotis parentibus eius ut institutum est impleatur. Si vero hec parentibus eius ut institutum est impleatur. Si vero hoc non potuerit obtinere, puella in parentum potestate consistat. Quod si absque cognitione et consensu parentum hoc fecerit, et ipsam parentes in gratiam recipere noluerint, mulier cum fratribus suis in facultate parentum transierit, prius ad maritum. Nam si deinde hec parentibus eius aliquid donare voluerint, habeant potestatem. Ipsi quoque de donatis et publicatis rebus faciendi quod voluerint libertatem habebit.

Titulus de raptu virginum vel viduarum.

Si ingenuus ingenuam rapiat mulierem, licet illa virginitatem perdat, iste tamen illi coniungi non valeat.

Si a potestate raptoris puellam parentes eripere potuerint.

Si consentiant parentes raptori de desponsata puella.

Si frater vivo aut defuncto patre consentiat raptori sororis.

Si quispiam de raptoribus occidatur.

Ut sine quo tempore liceat accusare raptorem.

Si servus mulierem ingenuam rapuerit.

Si servus mulierem libertam tradendi rapuit.

Si servus ancillam alienam rapuit.

De sollicitatoribus filiarum et uxorum alienarum vel etiam viduarum.

De ingenuis atque servis que incestu inter se constitit.

Antiqua noviter. **Si ingenuus ingenuam rapiat mulierem, licet illa virginitatem perdat, iste tamen illi coniungi non valet.**

Si quis ingenuus rapuerit virginem vel viduam, si antequam integritatem virginitatis aut castitatis amittat, puella vel vidua potuerit a raptore revocari, medietatem rerum suarum ille qui rapuit perdat, ei quam rapuerat consignandam. Si vero adimpleverit quod voluerit raptor, et potuerit pervenire in coniugium puelle vel vidue mulieris quam rapuerat, per nullam compositionem iungatur, et cum omnibus rebus suis tradatur ei cui violentus fuit, et ducentenos in foro in conspectu omnium ictus accipiat flagellorum, et careat ingenuitatis sue statum. Parentibus eidem cui violentus extitit, aut ipsi virgini vel vidue quam rapuerat in perpetuum tradatur serviturus, ita ut ad eam quam rapuerat coniugium nullo umquam tempore redeat. Quod si fortasse filiam coniungit, quicquid de raptoris rebus pro contumelio suo perceperint, una cum ipso raptore amittat, illis procul dubio parentibus profuturis, quorum hoc negocium fuit executum. Quod si vir de alia uxore filios habuit legitimos, raptum prius fecisse convincitur, ipse videlicet solus eis

quam rapuit servituti potestate tradatur. res tamen raptoris filii eius legitimi obtinebunt. **Si raptoris potestate puellam**

Si parentes muli- **parentes eripere potuerint**

erem vel puellam raptam excusserint, ipse raptor parentibus eiusdem mulieris vel puelle in potestate tradatur. et ipsi mulieri penitus non liceat ad eundem virum se coniungere. Quod si facere presumpserint ambo morti tradantur. Si certe ad episcopum vel ad sancta altaria confugerit, vita concessa omnibus modis separentur et parentibus rapte servituri tradantur. Flavius Recesvindus rex. **Si parentes raptori consenserint de desponsata puella.**

Si parentes raptori consenserint, placitum filie sue quod cum priore sponso diffinisse noscuntur in quadruplum eidem sponso cogantur exsolvere. Idem vero raptor legibus sponso inexcusabiliter maneat addictus. **Si fratres uno aut defuncto patre consentiant raptori sororis.**

Si uno parente fratres raptori consenserint, sed alii in raptu sororis conscii plectantur, excepta morte dampnum quod de raptoribus est constitutum excipiant. Si vero post obitum patris fratres sororem suam raptori tradiderint vel raptori levandi consenserint, pro eo quod eam vel illi persone contra voluntatem suam nuptiis tradiderint cui etiam honorem debuerant exaltare, medietatem facultatis sue amittant, ipsi sorori tradendam, et insuper in presentia aliorum a iudice L flagella suscipiant, ut hi alii commoniti timere formident. Adiutores tamen raptoris qui cum ipso fuerint disciplinam accipiant sicut in alia lege est constitutum. Raptor autem inexcusabiliter secundum priorem legem et morte et in statu sui dignitate dampnetur. **Si quicumque rapiat alienam sponsam.**

Si alienam sponsam quicumque rapuerit, de raptoris ipsius facultatibus medietatem alteram sponso iubemus addici. Et si minimam aut nullam habeat facultatem, his quos superius memoravimus cum omnibus que habuit tradatur ad integrum. ita ut nequaquam de raptore de eius precio equales habeant portiones. Ipse autem raptor si per actum sceleris est puniatur. Antiqua.

Si quis sponsam de raptoribus occidatur.

Si quis de raptoribus fuerit occisus, pro homicidio non teneatur, quia pro defendenda castitate commissum est. **Infra quod tempus liceat accusare raptorem, et si parentibus vel puelle cum raptore de eius pacari diffinitione conveniat.**

Raptorem virginis vel vidue infra xxx. annos liceat omnibus accusare. Quod si cum puelle parentibus sive cum eadem puella vel vidua de nuptiis fortasse convenerit, inter se agendi licentia negari non potest. Transactis autem xxx. annis omnis accusatio sopita manebit. Flavius Recesvindus rex.

Si servus mulierem ingenuam rapiat.

Equitatis oportunitatis exigit legem exponere secuturis, unde dubitationis excessio in presentes occurrit. Servus ergo si sciente domino vel iubente raptum facere presumpserit, ad omnem legalem satisfactionem suorum dominus iudicis instantia compellendus est. Quod si extra voluntatem domini sui talia perpetraverint, iudicis idem sua compulsi ac decalvationis feditate publice multati, trecentis in se flagellorum ictibus verberentur. Ille tamen servus qui ingenue mulieri per rapinam copulari presumpserit, penali sine subiaceat. Antiqua.

Si servus mulierem libertam traditam rapuerit.

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Si servus libertam rapuisse detegitur. qui iam ii unius coniunctione esse noscuntur. vero si raptoris servus se qui talia commisisse detegitur. et pro eo quod liberam rapuisse dinoscitur: si noluerit dominus eius. c. solidos pro compositione aut noluerit eundem servum tradere non desistat. ita ut ipsi mulieri illum non liceat eundem raptorem sibi in coniugium copulare. Quod si ad eius aliquando coniugium venerit. et filii exinde servi rapti ementen admisfar. et servi et agnitionem sibi mer vendicabit servituti.

Sin autem rusticani et vilissimus servus esse noscatur. et similiter liberam rapuisse cognoscitur quantum ipsum servum valere constiterit. tantum pretium dominus eius servi pro eo mulieri persolvere compellitur. Ipse vero flagellorum centenis ictibus verberatus ac turpiter decalvatus: in potestate domini sui erit perpetim permansurus. Si servus ancillam alterius in

Si servus ancillam viri alterius prius in raptu duxerit. flagellorum verberibus cesus ac decalvatus. Ancilla etiam si dominus ancille noluerit sine dubio separetur. Flavius recesvindus rex. De sollicitatoribus filiarum et uxorum alienarum vel etiam viduarum ac de his qui puellam aut viduam ingenuam absque iussu regis violenter dare marito presumpsit.

Omne quod honestatem vite maculat illegalis necesse est ut censura coerceat. Ideo sollicitatores adulterii uxorum vel filiarum alienarum atque etiam viduarum sive per ingenuum atque ingenuam sive per servum atque ancillam. vel etiam libertum atque libertam mox ut manifestis indiciis

aliorum scelerum mandata deferentes potuerunt cum his etiam a quibus missi sunt iudicis instantia comprehensi in eius potestate tradantur. cuius uxorem vel filiam sollicitasse reperiuntur: ut illi quod decreverit faciendi quod voluerit sit in arbitrio libertas. Sive in vel coniugalis ac de vel parentalis propinquitatis huius vel rorem ... legaliter esse demonstratur. Illi quoque qui puellam ingenuam vel viduam absque regia iussione marito violenter presumpserint tradere. v. libras auri ei cui vim fecerint coguntur exsolvere. et huiusmodi coniugium si nisi ex dissensione presumptum irritum in nihil omnino habeatur. Flavius recesvindus rex.

De ingenuis atque servis quos in raptu interfuisse cognoscitur

Qui in raptu interesse cognoscitur esse constituit. Quicumque si liber est sex uncias auri reddat. et. l. ictus accipiat flagellorum. Nam si servus fuerit et sine domini voluntate hoc fecerit. c. flagella publice suscipiat. Quod si servus in raptu interfuit cum domini voluntate. dominus pro eo ita componat sicut et de ingenuis est constitutum. Titulus de adulteriis

Si convenientia aut non convenientia mulier cum alio adulterium faciat.

Si puella desponsata adulterium se reperiatur et adulteris uxore.

Si adulter cum adultera occidatur.

Si pater vel propinquus in domo adulteram occiderit filiam.

Quod si servi per inventum adulterium non iubeant occidere.

Si puella vel vidua ad domum adulteris venerit pro adulteris coniugio non ipse habere coniugem velit.

Similiter ingenua marito adulteris adulterium se iungat servo.

Pro adulteris vindicandis servo vel ancilla et i

... Ministerio de Cultura

capitr dueri.

Si proscilaus adulteri scele manupii libertati redditur.

De adulterio coniugii rebo.

De psonis quib adulterium accusare conceditur.

Si ingenuus siue seru uirginē aut uiduā. inge nuam uiolent̄ polluisse adulterio detegat̄.

Si ingenui siue serui nesciente dn̄o alienā osē ciente adulterasse conuincet̄ ancillam

De adulterio ancille

De meretricib ingenuis ul ancillis.

De iniuria sacerdoti. **Si conuiente aut non conuiente uiro. uxor cum alio adulterium faciat**

Siquis uxori aliene adulterium intu lerit uiolent̄ si ipse adult̄ filios hn̄s legitimos talia ꝑpetrauit ipse so lus absq reb abdicetur a marito mu lieris. Si aūt filios legitimos n̄ hn̄t quib facultas suas debi legitime ꝑ sit cum oīb suis in potestate uiri de ci osistat. Si uero si mulieris fuit forta sse osensu marito simil sit potestas debi faciendi q placet. Antiq noua ē emendata. **Si puella uel mulier des ponsata adulterasse reperiatur**

Si inter sponsum ꝛ sponse paren tes aut cum ipsa forsitam muli ere qui in suo osistit arbitrio. datur pcio. ꝛ sic ōsuetudo ē ante testes fac to placito de futuro ōiugio aut paren tib eius uirginis aut cum muliere que in sua manet potestate facta fuit di ffinito ꝛ pea puella uel mulier adulti um comisisse detegitur aut fortasse al ti uiro se despondisse uel in coniugio so ciasse ꝓbatur una cum adulto siue inuito marito uel sponso illicito q̄ s ōtra priorem diffinitionem sociare pre sumpserit in potestate prioris tradan

tur sponsi cum reb suis omib fu turi. si tn̄ filii de priori ōiugio adulter ille uel transgressor. seu mulier ipsi n̄ hn̄t. Si uero si filios legitimos h̄re ꝓbun tur. tunc omis res ad eosdem filios per tinebunt. Ipsi tn̄ id ē tam mulier scelera ta qm̄ etiam uir ille qui eam adultā sse aut sponsasse aut ōiugio sociasse di noscitur in potestate illius cui primi pre cio mulier pacta fuiat futuri tradant̄. **De adulterio uxoris**

Si cuiusliꝫ uxor adulterium fecerit ꝛ dephensa n̄ fuit aut iudicem ꝓ petentib signis uel indiciis marit̄ accuset. Et si mulieris adulterii ma nifeste patuit amb adult̄ ꝛ adul tā sm̄ superiorem ordinem ipsi marito ut q de eis facere uoluit. in eius ꝓpo sistat arbitrio. **Si adulter cum adul tera occidat̄**

Si adulterum cum adultera tu occidit̄ maritus occidit. pro homicidio non teneat. **Si pat̄ uel ꝓpinqui in domo adulteram occiderint filiam.**

Si filiam in adulterio pater in domo sua occidit nullā penam aut calump niam incurrit. Si eto suare eā uo luit. faciendi de ipsa ꝛ de adultero qd̄ uoluit habeat potestatē. Simili ꝛ fr̄s siue patrui post obitū patris facien di habeat potestatem. **Si uero seruum inue tos adulteros occidere nō iubentur**

Nec parentib in domo repertos ad ultos necare conceditur. ita perue tos a suis primi n̄ iubetur. Si cum ce fuis reperiunt sub honesta custodia teneant. donec aut dn̄o domus aut iudi ci ꝓsentatos exhibeant. ꝛ detectis cer tis indiciis legal̄ pena ꝑcellat. **Si puella uel uidua ad domum al terius pro adulterio uenit. eamq;**

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uir ipse habere coniugem velit

Si puella ingenua siue vidua ad
domum alienam adulterii causa venerit
et ipse illam uxorem habere voluerit et paren
tes ei ut se habeant adquiescant ille
det pretium parentibus quantum puelle
parentes voluerint. vel quantum ei cum ipsa
muliere convenire potuerit. Puella vero
de parentum rebus nullam inter fratres su
os, si parentes voluerint, habeat portio
nem. Antiqua. Si mulier ingenua spon
te adultero cuicumque se commisceat in
genua mulier vel. Antiqua.

Si cuicumque uiro se adulterio volens
miscuisse detegitur: si eam ipse uxorem
habere voluerit habeat potestatem. Sin autem
noluerit. sibi imputet culpe. qui se
adulterio volens miscuisse detegitur.
Antiqua. Si mulier ingenua sponte ad
ultero marito alterius per adulterium coniugatur.

Si qua mulier ingenua marito strup.
alieno adulterio se sociauerit. et exhi
bita manifesta probatione conuincitur. adica
tur ei uxor cuius marito se miscuit. ut
in eius potestate vindicta consistat. An
tiqua. Pro adulterio torquendos seruos vel
ancillas in capite dominorum.

Pro causa adulterii etiam domini dominae
in capite serui vel ancille torquendi
sunt. ut veritas possit certius inveni
ri et indubitanter agnosci. Si pro cela
do adulterii scelere mancipium eius liber
tati tradatur.

Si quis pro occultanda veritate man
cipium manumiserit. ne possit
pro adulterii probatione torqueri liber
tas data non valeat. Flavius Recces
rex. Antiqua. De adulterorum coniugiis

Pretitre quis rel.
P sanctorum constitutum recolimus

adulterium mulierem perpetrare et adulterium
marito eius tradi debere. tamen quia de rebus
eorum sepe iudices dubitare contigit. ideo
specialiter decernere necessarium extitit
ut si uxoris adulterium proponente uiro
manifeste patuerit. et tam adultera
quam adulter de priori coniugio filios legi
timos non habuerint. omnis eorum hereditas
marito mulieris adultere cum personis
pariter addicantur. Certe si filios
legitimos non habuerint ipsius eius heredi
tas ex omnibus pertinebit. et huius tamen per
sona marito adultere subiacebit. Uxor
autem adultera si de priori coniugio vel pos
teriore filios habere legitimos dinoscitur
constituta filiis de coniugio portione et mo
rum potestate relicta. sic suorum filiorum
et ex eadem que pertinendum in adulterio
conuincitur coniuge creatorum maritus
eius portionem obtineat. et post suum ob
itum eisdem filiis possidendam relin
quat. Ita tamen ut postquam fuerit adultera in
potestate mariti redacta nulla sit ul
tio illi fornicandi. cum ea licentia vel
in coniugio illam sibi sociare presumat.
Nam si fecerit. ipse quod de rebus eius inde
bitum est. omnis tamen mulieris facultas
ad filios eius legitimos aut si filii defu
erint heredibus mulieris ex toto profi
ciat. Similis ratio et de desponsatas for
ma seruetur. De personis quibus ad
ulterium accusare conceditur: et qualiter pro
quirat aut conuincere iubetur. R.

Superstiti scelus legalis.
censura non reprimit sceleratorum teme
ritatis abolitionis nequiquam qui
escit. Itaque quia quorundam inter uxores
uiros suos abhominantes seseque pol
luentes adulterio ita proximis quibus
dam maleficorum factionibus conditum in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

rorum mentes alienant atque peruertant
ut nec cognitum uxoris adulterium ac
cusare publice uel defendere ualeant. Nec
ab eisdem adultere coniugis consortio uel
dilectione discedant. Ideo in causis talibus
ordo seruandus est. ut si eiusdem adultere, aut
accepti mariti etatis sunt legitimi filii
ipsius uxoris quam maritus adulterie pollutam
sit apud iudicem mulieris adulterium
accusandi uel conprobandi licentia. Certe
si aut filii desunt aut non eidem etatis
uel solertie qui hoc expedire legitime
possint. nec fortasse dum dilatio ulcis
cendi adulterii intercedit. aut accep
tum mariti fraudulenter adulterii perim
at. aut facultatis filius suis uel proxim
quis ex hac occasione deperiat proxim
quos mariti adultere sub hac discretio
ne accusandi adulterium lex ista constitu
it. ut si accusatoris huius fiduciam as
sumentes adulterii mulieris eorum iniquis
tate manifeste patuerit tam eiusdem adul
tere filii extraneo iam tempore quo conuic
ta fuerat tale facinus perpetrasse. quam et
propinqui post eius obitum si filii defuerint
adultere mulieris obtineant facultatem.
tem. Sin autem superstites filii extiterint et
tamen aut non eidem etatis aut non talis experi
entie qui mulieris adulterium accusare uel
conuincere conpetenter intendant. tunc ille
propinquus mariti qui mulieris manifestum
adulterium ultus fuerit quintam partem facul
tatis adultere pro labore suo percipiat. Re
liquas autem partes ad integrum predicti filii
sibi uindicent ac defendant. Nam aut si
propinquorum in hac parte tepiditas. aut negli
gentia uel fortasse mulieris acceptio
uel corrumpens munere fuerit eadem
actio a talibus personis questa dum ad regi
am cognitionem eadem causa peruenerit ip

se procul dubio pro mercede sua constitutus
est uel a quo debeat tale negotium prose
qui. uel quanti prosecutor eiusdem scelerate
mulieris pro commodo sui laboris incum
etanter pro sequi possit. Et quia difficile prop
ter. ut per liberas personas mulieris ad
ulterium indagetur. dum frequenter hoc uitium
occulte perpetrari sit solitum. proinde quia
ad conuincendum adulterium accusate mulie
ris ingenuitatis ordo defuerit. predictis personis
is quibus eius adulterium accusare presenti le
ge permissum est hoc etiam atque licitum erit
ut per inquisitionem familie utriusque domini ac
cusate mulieris adulterium coram iudice
iustissime perquiratur. Antiqua. noviter
emendata. Si ingenuus siue famulus in
genuam aut ancillam ingen

uam uiduam
quisque uel uir uiolenter polluisse
uirginem ingenuam uiolenter adul adulterio detegatur
tandam oppresserit. uel strupi forsitam
commixtione polluerit. si ingenuus est. centum flagella
gellis cesus. ipsi domino cui uiolenter ex
titit seruiturus tradatur. Seruus non conpren
sus a iudice ignibus concremetur. Ingenuus
sane post hoc scelus tradendus. nullo umquam
tempore ad eius quem oppressit uel stupruit
perueniat coniugium pernitatur. Quod si
hoc mulier ipsa que uiolentiam pertulit. post
quam eum supra traditum seruum acceperit que
libet occasione eum sibi in coniugio copula
re presumpserit tunc ipsa mulier turpissime
factionis sue sentiens dampna cum omni
bus rebus suis propinquis heredibus seruitium
sibi iacebit. Si ingenuus. uel famulus
scientem an nescientem domino. alienam
consentientem adulterasse conuincatur

Si terciam domini domini dei ancillam.
sui se adulterio uolens ancilla mi
scuisse conuincatur in ancillam tantum mo
do uindicandi dominus habeat potestatem

Si vero ingenuus aut servus cum an
cilla ex consensu in domo domini ancille
reperiantur talia conmisisse. ingenuus
quidem pro idoneam ancillam abs
que infamia. C. ictibus feriatur. pro inferi
ori vero L. servus autem C. quinquaginta fla
gella suscipiat. **De adulterio ancille.**
si eam adulterio violenter id fecisse p

Si ancillam violenter quis vetustam
quam conpresserit alienam: eamque
adulteraverit. et vel in domo domini dei fuit
conprehensus. vel in quocumque loco violen
tus extitisse convincitur: servus qui
dem. CC. ictus accipiat flagellorum
ingenuus vero L. et insuper. xx. solidos
domino ancille coactus exsolvat. Domi
nus si id suo faciens iussisse probatur.
similiori ingenuorum et dampno et fla
gello subiaceat. **De meretricibus in
genuis vel ancillis. ac si earum scelus
iudices penitus vel corrigere noluerint**

Si aliqua puella ingenua suam mu
lier in civitate publice fornicatio
nem exercens meretrix agnoscatur
frequenter conprehensa in adulterio nullo
modo erubescens. vigiter multos viros p
turpem suam consuetudinem adtrahe
agnoscitur. hec a comite civitatis con
prehensa. CCC. flagellis publice ver
berentur et discussa ante ipsum dimitta
tur sub ea condicione ut postmodum in tur
pibus viciis nullatenus deprehendatur. Que
si postmodum ad pristina facta redisse
agnoscatur iterum a comite. CCC. fla
gella suscipiat. et donetur ambus alicui
paupero ubi in grande servitio permaneat
et numquam in civitate ambulare permit
tatur. Et si ita forte contingat ut cum
conscientia patris vel matris adulteri
um admittat ut qui perturbent consu
etudinem et conscientem sue vicium vel pa
rentibus suis acquirere videntur: et ex
his pater vel mater fuerit pro hac iniqui
tate conscientia fortasse convicti. singu
li eorum centena flagella suscipiant. Si
vero ancilla cuiuscumque in civitate simili
consuetudine vivere dignoscatur a iudice con
prehensa. CCC. similiter flagellis publice
verberetur: et decalvata domino reforme
tur sub ea condicione ut eam longius a sua
civitate faciat conversari aut certe alio
loco transvendat. Non penitus ad civitatem
accessum non habeat. Quod si forsitan non
ad villa transmittere non vendere voluit
ut iterum a civitate recusa fuit hi domini
in conventu publice. L. flagella susci
piat. ipsa vero ancilla donetur alicui pa
upi. cui rex voluerit aut comes eligere
voluerit. ita ut postmodum ad eandem civita
tem illi veniendi aditus prestetur non
Quod si contingit ut cum domini voluntate
adulterium admiserit: acquirens per
fornicationem pecuniam domino suo. et ex hoc
publice fuerit convictus. et ipse dominus eun
dem numerum flagellorum quem servus de
eadem convincetur ancilla suscipiat. Si
mulier et servis perpetim custodiunt. que
per villas et vicos. in fornicandi consue
tudine fuerint deprehense. Quod si iudex
per neglegentiam aut forte redemptione
talia requirere aut constringere vel distrin
gere voluit. a comite civitatis. C. fla
gella suscipiat et. xxx. solidos recip
iat ei cui antea fuit ordinarium. Fla
vius Recesvindus rex. **Flagitiorum mundicia**

Quia quanto nimium **a sacerdotum**
dicam carnis sacra auctoritatis
imperat. tanto hanc appetere ipsos mini
stros eius clamor informat. Ideo et nos
ponere finem illicitis ausibus cupientes

(c) 2006 Ministerio de Cultura

conpellimus. Quoniam in ipsis divinis nuptiis devotissime placere cognoscimus. Igitur quicumque presbiterum vel diaconem atque subdiaconem devote vidue penitenti seu cuicumque virgini vel mulierculae seculari aut coniugio aut adulterio coniunctum esse evidentissime patuerit, mox ut hec episcopus vel iudex reppererit, talem coniunctionem disrumpere non tardet. Redacto autem illo ut sub pontificis potestate sub penitentie lamento iuxta sacros canones deputetur. Quod si districtionis huius severitatem si pontificem tempore implere neglexerit, idem pontifex duas libras auri fisco persolvat, et conmissum malum vendicare non differat. Quod si corrigere hec nequiverit, aut concilium appellet, aut regis his auditibus iniciet. Mulieres vero que illis fuerint predictis inmunditiis inplicate centenis flagellis a iudice verberentur, et coniungendi se illis aditus omnino vetetur. Servata ab episcopis etiam super hoc scelere utriusque sexus patrum sententia que canonum decretis agnoscitur ordinata. In ulciscendis autem talibus sceleribus non passim dampnandi accusandi vel puniendi licentiam nisi aut manifestis indiciis patuerit scelus, aut legitime fuerit in ipsum malum ac providemus cusantium atque coniunctum quatenus nulla in dampnatus intentione vel ordine patrum transgredi precepta sacra aut obviare sacris legibus antiquorum.

Titulus de incestis atque apostatis masculorum concubitorium.

I. De coniugiis et adulteriis incestis.
II. Item de coniugiis et adulteriis incestis seu virginibus sacris ac viduis et penitentibus laicali veste vel conti soldidaris. Fl. glor. Recaredus.
III. De viris et mulieribus conversis et vestem religionis.
IIII. De specialiter viduarum fraudulentia conpetenda.
V. De masculorum concubitoribus.
VI. De sodomitis.
VII. De insolentiis patruum atque fratrum viduarum.

De coniugiis et adulteriis incestis.

Nullus presumat de genere patris aut matris, avi quoque vel avie, seu parentum uxorem patris desponsatam aut viduam vel propinqui sui relictam sibi in matrimonio copulare, vel adulterio polluere, ita ut usque ad sextum generis gradum nulli liceat sanguinis sui propinquitate libidinose fedare, vel coniugio appetere, exceptis illis personis quas per ordinationem atque consensu principum ante hanc legem constat adeptos fuisse coniugio, que nec aliquam legem vel edictum teneri potuit ad reatum. Similis et de mulieribus ordo servandus est. Quod vero qui contra hanc constitutionem presumpserit, facta inter eos nos non differat separare, ut tam nefanda pollutione divisi iuxta qualitatem sexus in monasteriis redigentur illic iugiter punituri. Res vero ut de eorum facultatibus observari conveniat series correpte legis satis manifestat. Flavius Reccesvindus rex.

Item de coniugiis et adulteriis incestis seu virginibus sacris virginibus ac viduis et penitentibus laicale veste vel conti soldidantis.

Universis principibus deo ordinante ad regni nostri ditionem pertinentibus predecessoribus nostris notoria extitit pravitas, quod futuris temporibus legem ponere et viciosis facinoribus licentius molitis terminum iusticie obviare audeatur. Denique a multis contra divine legis monita vel contra honestos vite communes mores, devote deo virgines et continentiam

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

viduitatis cum benedictione sacerdotis iuxta morem canonum proficientes seu affinitatis consanguinitate coniunctas feminas aut violenter aut per consensum sibi coniuges sumere, et deo dicatam castitatem vel reverendi generis copulationem in concessa libidinis immunditia sordidare. Hac temeritatis dum vel annis vel a feminis eidem progressionis admittitur, et castris aberret moribus et fidem veram impugnet. Zelantes enim pro veritate zelo dei atque ecclesiam sanctam catholicam his finem iuxta convenientem decretis. ut deinceps sicut et canones ecclesiastici prohibent nullus deo devotam virginem nullus sub religionis habitu consistentem sive viduitatis continentiam profitentem seu agentem penitentiam vel sui proximam generis. aut eam de cuius commixtione incestetur. nota possit subire infamie non licito connubio aut vi aut consensu accipiat coniugem. quia nec verum potest esse coniugium quod a meliori proposito deducitur ac destruitur et sub falsi nominis copula incestiva pollutione et fornicationis immunditia perpetratur. Hi vero nefas si agere amodo presumpserint, nostre auctoritatis generis homines seu servus utriusque temptaverint insistente sacerdote vel iudice etiam si nullus accuset omnimodis separati exilio perpetuo religentur sic aliqua in defensione sine longitudine temporis excusentur, eorum vero bona qui talia gesserint si eis de priori coniugio filii desunt ipsorum filiis absque infamie nota omnino proficient. quia hoc scelerate concepti sunt. sunt tamen unda sacri baptismatis expiati. Hi vero si fi-

lii forte desunt illi ad capiendam hereditatem succedant quibus presentium legum sanctio legitimam successionem indulget. Similis quoque de religiosis forma servabitur, quibus iuxta canonum sententia prohibetur. Illis tamen feminis ab hac sententia segregatis, que violentiam coniunctionis indebite sine precedenti vel sequenti consensione pertulerint. Sacerdotes autem vel iudices si talia cognoscentes ulcisci forte distulerint, quinquaginta auri libras fisco cogantur exsolvere. Hi vero si forte id inquirere voluerint nec potuerint regis hoc auditibus insinuare procurent. ut quod eorum non potuit vindicare sententia principalis dampnet omnimoda censura. Flavius Recesvindus rex.

De viris et mulieribus tonsuram et vestem religionis per apostatice calamitatem variantibus.

Amicitatis exemplum [illegible] sunt [illegible] extirpare compellimur ex quibus omnium preiudicium fore confidimus. Si enim cum minima peccata corrigimus pietatem et sanctitatem nobis efficimus, quanto magis si scelus inductum consensum severissime censure falce recidimus. Idcirco hac in perpetuum mansura lege sancimus. ut quicumque religionis habitum per honorabile tonsure signaculum aut tempore petendo susceperint aut non fraudulenter per pia parentum oblatione meruerint aut propria voluntatis devotione tenuerint, et ad laicalem conversationem postmodum apostatando redierint iuxta sententia canonum ad eumdem religionis ordinem quibus prosequente revocentur in vitam atque infamie nota respersi et in monasteriis perhenniter religati districtione macerentur penam corrigendi illis tamen supplicio severitatis huius indulto

quos

quos aut aliena fraudis cogit impulsi
o. aut ad ordinis omissi regressum volun
tatis ppe reduxit votum. Si tamen nec uir
post hec secundam uxorem duxit nec mulier
mariti alterum accepisse dete[g]itur. Illos
etiam ab hac sententia immunes efficimus
qui sic invalescente langore ad penitentie
uel tonsure peruenerint ordinem ut id
se nec accepisse tunc nouerint nec se per
tulisse meminerint. Preuaricantium uero
bona. eorum filiis aut propinquis hac dis
cretione pertineant ut uir huius uxor
em si filios etiam ex eadem habuit et do
natum aliquid ab ipsa percepit. si super
stes uxor est. ita possideat. ut post sui
obitum communibus filiis possidendum re
linquat. Certe si ante ipsum decesserit. aut co
munes filii desint propietatem preuaricati
onis uiri eius heredes inconcusse obti
neant. Illam quod ab uxore quolibet tem
pore donatum fortasse recepit propinquis
uxoris heredibus absque dubitatione pro
ficiat. atque etiam hec de feminis omnino ser
uabitur forma. ut penitens uirgo uel ui
dua. si ueste laicali deposita. secularia
denuo sumpserit indumenta. aut inie
rit fortasse coniugia. simulis et mani
festione eas rerum uel sororem determi
natam ordinem censura reducan[tur]
at. et districtionis pena percellat ita
uidelicet: ut propietatem femine eius filii
aut heredes habeant. Donationem autem
a uiro perceptam propinqui mariti a quo
concepta donatio noscitur debitis cogno
scant. Et quia apostatizandi perpetratio
fraude potius mulierum sepissime perpetra
tur. id etiam oportuit presenti lege
censendo. ut quicumque a uiro seu ante
nuptias. seu post nuptias in nomine spon
se sue uel uxoris titulo fuit dotali
conscriptum. non mulieris heredes qui do
tem conscribit. sibimet per omnia no
uerint uendicandum. Personis uero tali
bus accusandi uel testificandi atque alie
na negotia prosequendi. licentiam pen
itus abnegamus. quia non potuit in nego
ciis secularibus fidelis existere qui de uo
catione sanctam ausu plenitur sacrilegio te
merasse. Flauius egica rex **De specia
li uiduarum fraudulentia compescenda.**

Solet quarumdam infelicium uiduarum
astutia fraudem deuotionis ad
miscere. et per mutata uestium simulata
te transgressionis se cum uoluit aditum
reseruare. Agunt enim tempore luctus sui
ut religiosam uestem fortasse indua
nt. et postea transgressionis meditates
infamiam replicatas abditus claues su
is tunicis insinuant quos induisse sub
tili fraudium argumentatione contendant. Sed
quia per hec uisum intuentium fallunt quod
aliud in eis publice uidere non possunt
quam quod foris patula omnibus cognitione mo
stratur. Sancimus proinde ut omnis deceteris simul
tatis amputetur occasio idque tenendum
presentis legis sanctione decernimus. ut
abinceps quecumque uidua isto se frau
dis argumento excusare uoluerit. ut ab
intus aliud replicet. aliudque ostem
dat in superficiem tunice hec illi religio
nis deputetur insigno quo se trans
gressionis detecta iussa est arguendo
quia non quod illa ad transgressionem se usurpa
uit. sed quod intuentium fides clamat hec cer
ta. hec uera religionis tunice approban
da sunt signa. Iam uero uidua que dei
ceps tali uoluerit se obiectione defendere
uel excusatione celare. non solum quia pre
cisse uocis huius sustinebit iacturam sed
et transgressionis omnimode nexibus im

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

plicata constituta canonum et legum non effugiet dampna. Flavius Cindasvindus rex. **De masculorum concubitoribus.**

Non relinquendum est scelus inultum quod detestandum semper et execrabile morum pravitate censetur. Masculorum concubitores vel qui talia commiscentes patiuntur ista sunt legibus sententia feriendi. ut scilicet mox tale nefas admissum iudex evidenter investigaverit utrosque continuo castrare procuret. evidens eos pontificis territorii huius ubi id perpetrari contigit sequestratum arctiore mancipentur detrusioni. vel nimium saltem luituri commissa. qui voluntarie perpetrasse noscuntur illicita. Si vero tam horrendum dedecus si inferens quisque vel patiens. non voluntarie sed invitus explesse dinoscitur. tunc accusator poterit immunis haberi. si nefandi huius sceleris ipse detector extiterit. Ille proculdubio tenendus ad penam. qui in hac sponte devolutum constat insania. habentes autem uxores qui de consensu talia gesserint facultatem eorum. filii aut heredes legitimi percipiant obtinere. Nam coniux sua tantum dote percepta suarumque rerum integritate retenta. nubendi cui voluerit indubitata manebit. et absoluta licentia. Egica rex. **De sodomitis.**

Ortodoxe fidei nostre compellitur legalis censura honestis exhiberi moribus. et continentie freno restringere. carnibus lapsibus implicatos. Nam tunc potius gentis ac patrie nostre clementie pietate consulimus. cum et pravorum funditus scelera extirpare curamus. et in male actis vitiorum terminum imponimus. Illud facimus detestande libidinis abrogare contendimus. quibus masculi masculos illicita stupri actione immundis sordibus maculare non metuunt tantique se flagitii contaminatione polluunt quanto ea et divinis adversa cultibus et contraria castitati conspiciunt. Et vero licet iam lapsis et sacre scripture auctoritas. et mundane sanctionis prohibeat censura. novelle tamen legis necesse est abrogari sententia. ne dum emendatio oportuna differtur. peiora excrescere vitiis dinoscantur. Et ideo hac legis edicto decernimus. ut quicumque amodo et deinceps. seu de religiosis sive etiam laicis cuiuslibet etatis vel generis homo prescripto fuerit scelere quibuscumque indiciis manifeste detectus mox iubente principe vel quolibet iudice insistente. non solum castrationem virium perferat. sed illam in se ipse iacturam excipiet ultionis quam pro his causis nuper anno videlicet tercio regni nostri sacerdotalis decreti promulgata sententia evidenti preceptione depromsit. Flavius Recesvindus rex. **De violantibus patrum atque fratrum thoros.**

Superiori quidem lege de propinquis incestu quid debeat observari decretum est. Tamen quia non minoris contagio sceleris patrium sive fratrum thoros commaculari constituentes ac dicimus ut concubinam patris sui vel fratris. aut etiam quam scierit patrem suum aut fratrem. vel semel adulterasse seu sit libera. seu ancilla. nullus umquam propinquorum ad ulteriorem presumat. Neque pater adulteram a filio suo stupri fedidate aliquatenus polluat. Quod si talia quisque sciens facere presumpserit. facultatem eius si filios legitimos non habuerit heredes

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quos successio exspectat obtineant. Ipse vero sub pena relegatos perhennis exilii dampnatione excipiat.

Titulus de divortiis nuptiarum et discidio sponsarum.

Si mulier viro suo iuste vel iniuste divortium paciatur.

Ne inter coniuges divortium fieri liceat.

Ne inter sponsos divortium fiat.

Si mulier viri sui iuste vel iniuste divortium paciatur.

Maritus ingenuam uxorem suo repudiatam. illius se in coniugium adsociare presumat. cui non scriptis, cui coram testibus divortium inter eos factum fuisse evidenter agnoscat. Quod si aliter facere quicumque presumpserit. prior comes civitatis. vel vicarius, aut territorii iudex ut tale nefas commissum agnoverit si nobiles fuerint fortasse persone quos iudex distingere aut separare non possit. nostris id auditibus confestim publicare non differat. ut severitatem legis quam merentur excipiant. Nam si minoris loci persone sunt iudex eos continuo separare non moretur. ita ut tam mulier que se in adulterio extra voluntatem mariti prioris in coniugium copulavit. quam etiam ille qui eam sibi assumere uxorem presumpsit in potestate tradantur antiqui ut quod de eis facere voluerit sui sit incunctanter arbitrii si tamen causa inter priorem maritum et uxorem adhuc inaudita manere constiterit aut si idem maritus alii se mulieri in matrimonio non coniunxerit. Certe si maritus uxorem iniuste dereliquerit. et donationem dotis amittat. quam ei contulerat; eidem mulieri proculdubio profuturam eiusdem mulieri et rebus. nichil se habiturum esse agnoscat. Sed quicquid etiam de facultate mulieris vel alienasse vel firmitasse dignoscitur ad integrum distringente iudice mulieri restituat. Quod si similiter sibimet viro consistens quocumque argumento persuase sive decepta. aliquam de suis rebus in nomine illius viri qui eam reliquid scripturam conscripserit huiusmodi scriptura nullam habeat omnino firmitatem sed universa que per eandem scripturam mulier dederat viro suo perhenniter vendicabit.

Ne inter coniuges divortium fieri liceat.

Si alienam coniugem violare res at. sine crimine non est. quanto magis illam contempnere quam sponte sua unusquisque possidendam sortitus est. Ideo plerosque ergo tam precipites habet vel rerum ambitio vel ineffrenata libido. ut quidam fraude coniugibus suis spretis. alias videantur uxores appetere. Constitutionis huius est perhenniter forma firmanda ut nullus uxore excepta manifesta fornicationis causa uxorem suam aliquando relinquat. Et neque per testem neque per scripturam seu sub quocumque argumento facere divortium inter se et uxorem suam audeat. Sed si adulteram maritus dixerit fortasse redarguendam vel legem aliam eius publice scelere probato iudice sibi tradita faciendi de ea quod voluerit sit illi potestas. Si certe conversionis ad dominum voluntas extiterit commune assensum viri scilicet et mulieris sacerdos evidenter agnoscat. et nulla postmodum cuilibet eorum ad coniugalem aliam copulam redeundi excusatione videatur. Quod si aliter quisque uxorem suam spernens quacumque calliditate scripturam ab ea sive sine voluntatibus profuturam exegit. non solum tale vicium quod repertum nichil omnino firmitatis habebit. sed eandem mulier tam facul-

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tatem suam quam dotem ab ipso viro acceptam sibi in omnibus vendicabit. Et si quid aliud facultatis eidem pessimo viro fuit, cunctis eorum filiis ad integrum pertinebit. Si vero communes filii ad eidem viri ex coniugio precedenti non fuerint, universam viri facultatem mulier que per nequitiam illius a coniugio resoluta est in cunctam poterit obtinere. Et hanc etiam si mulierem contigerit fortasse defunctam eius filii incolumium voluerint proponendi iudicio licentiam habituri sunt: ut reperto tali crimine viri qui huius sceleris istius legis mulctetur sententia. Et omnibus filiis seu ex eodem pari coniugio, sive ex precedenti ipsius viri utrimque procreatis equaliter facultas eius obtinenda patescat. Certe si non communes filii, non ex prioris impari viri coniugio geniti superstites extiterint et ea forsitam mulier que relicta est ex priori digno coniugio filios videatur habere, ipsis procul dubio licitum erit maternam vocem asserere, et eorum in substantiam cum fuerit iuxta presentem legem scelerati persona dampnata facultatem eius indubitanter obtineant. Iam vero si predictarum personarum vel viri vel mulieris secundum predictum ordinem filii deesse noscuntur, contempte mulieris hereditatem tunc recte propinquis eius capiendi licitum erit. Si despectam propinqui vendicaturi spernentis viri presumptionem legaliter condempnandi institerint. Maritus autem qui vel divortii vel securitatis a coniuge scripturam quibuslibet exegit seu fortasse exigens contempta tamen uxore aliam sibi uxorem assumpserit, ducentis publice verberibus flagellatus ac turpiter decalvatione fedatus perpetuo exilio mancipetur. Aut si donare eum cuicumque principis potestas elegit, in suo consistat arbitrio. Sed et mulier que sciens ad occa-

sionem quibus agnoscens viri huius superstitem uxorem eius vanitati consensit, ut ipsi coniugio copuletur, et illi per omnia mulieri tradenda est, que contempta ab eodem marito quem illa sortita est esse dignoscitur: ita ut vita reservata faciendi de ea quod voluerit sit illi libertas. Certe si post obitum mulieris filiorum eius assertione tale nefas fuit completum. Aut si filii desunt, a propinquis heredibus extiterit huius rei negotium prosecutum, ipsis similiter prevaricatrix mulier traditur in potestatem, ut eodem iudicio quo mulier contempta debuerat de persona eius absque mortis interitu suam ferant. Sane quia per mulieres etiam huius rei interdum non solet scandalum ut favore regum vel iudicum nimis aliquos spernere videantur: si ideo quecumque mulier sive principis ope aut quocumque ingenio seu cuiuslibet auxilio intendit inter se et virum suum divortium fieri vel adulteriis viri coniugium temere consenserit, in potestate eidem viri sui redacta eadem qua sibi maritum pena constringit vel que de rebus eius est similiter constituta, scelerate mulieris dampnetur temeritas. Similiter quoque et de viris forma servabitur, qui uxorem alterius vel sponsam sibi in coniugio sociare presumpserit. Ea tamen condicione retempta, ut si mulieris maritus masculorum concubitor approbatur aut eandem suam uxorem nolentem adulterandam cuicumque viro dedisse vel permisisse convincitur: quia tale nefas fit inter christianos nequaquam oportet nubendi mulieri alteri viro si voluntas eius extiterit, ullatenus illicitum erit. Nam si in coniugio positis uxore videlicet et marito, marito forme contigerit iuste cuilibet servi addictum, si mulier voluerit manere illi in coniugali secum consortio.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tam diu senouint castitatis freno ma
nere constrictam. ne nubendi alicui uiro
decetero sine licentiam domini eius mariti de quo
dictum est debitam extreme uite sor
tem exsoluat. Flauius recesuindus
rex. Ne inter sponsos diuorcium fiat.

Eqsi placet transgressum dampnatione
commulcari. quia illesum esse constabit dig
nitate maritate. Igitur presentem uir strio
rem legem. et de uiris et mulieribus spon
satis tam in personis quam in rebus forma s
uanda est. qui post arrarum tradicionem.
aut factam sin legis diffinitiones sponsi
onem coniugale fedus contempnentes aliis
se personis in coniugium copulauint. seu
sine pari consensu aut egritudinis for
tasse manifesto periculo ad religionis pro
positum calliditatem magis quam deuo
cione conuersationis adspirare presumpsit

Explicit liber tercius. Incipit quartus
de origine naturali. Titulus de gradibus

De primo gradu natum.
De secundo gradu affinitatis.
De tercio gradu parentela
De quarto gradu consanguinitatis.
De quinto gradu origine.
De sexto gradu extremitate
De persone septimi gradus que in legibus non tenentur.

De primo gradu affinitatis.

Primus gradus continetur
superiori linea. pater mater. In
feriori. filius. filia quibus
nulle alie persone iun
guntur. De secundo gradu affinitatis

Secundus gradus continetur superiori
linea. auus. auia. Inferiori ne
pos. neptis. Ex transuerso frater soror que
persone duplicantur. Auus etiam et auia
tam ex patre quam ex matre. Sic nepos ne
ptis. tam ex filio quam ex filia. frater soror
tam ex patre quam ex matre accipiuntur
Que persone sequentibus quatuor gradibus sunt
frater pro filia eorum que in quocumque gradu
consistunt ipso ordine duplicantur. et ist
e persone duplicantur in secundo gradu
ideo duplices appellantur. quia duo aui
et paternus et maternus. Idem de gene
nepotum sunt. siue ex filio siue ex fi
lia procreati frater et soror ex transuerso ue
niunt id est frater patris. aut frater matris. qui
aut patruus. aut auunculus nomina
tur. qui et ipsi hoc ordine duplicantur
Antiqua. De tercio gradu parentela.

Tercio gradu ueniunt supra pro auus
et proauia. Infra pronepos. pronep
tis. Ex obliquo fratris sororisque filius filia
patruus et amita. id est patris frater et soror
auunculus et matertera id est matris
frater et soror. De quarto gradu consanguinitatis

Quartu gradu ueniunt supra te-
abauus abauia. Infra abnepos
abneptis. ex obliquo. fratris et sororis. ne
pos neptis. frater et soror. patrueles. id est
patrui filius filiaue. Consobrinus conso
brina id est auunculi et matertere filii
et filia amitinus et amitina. id est ami
te filius filia. Itemque consobrini que ex du
abus sororibus nascuntur. Quibus accres
cit patruus magnus. amita magna id
est aui paterni frater et soror. Auunculus ma
gnus. matertera magna id est aue tam
paterne quam materne frater et soror. hic plus
exponere non est opus quam lectio ista decla
rat. De quinto gradu origine

Quinto gradu ueniunt supra quin
atauus atauia. Infra adnepos ad
neptis. Ex obliquo fratris et sororis prone
pos pro neptis fratris patrueles. soror
es patrueles. amitini amitine con
sobrini consobrine. filius filia. propior filius sob

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nus sobrina. Id est patrui magni amitae magnae, avunculi magni materterae magnae filius filia. His accrescunt pro patruus pro amita. Hi sunt pro avi materni frater et soror pro avunculus pro matertera. Hi sunt pro aviae paternae maternaeque frater et soror pro avique materni. Hae species nec aliis gradibus quam scripta est nec aliis vocibus declarari potest. De sexti gradus extremitate

Sexto gradu veniunt supra trinepos trineptis. Infra trinepos trineptis ex obliquo fratris et sororis abnepos abneptis. Fratres patrueles amitini amitinae magnae, avunculi magni materterae magnae. Nepos neptis propioris sobrini filius filia, qui consobrini appellantur. His ex latere accrescunt pro patrui pro amitae pro avunculi pro materterae filius filia ad patrui ad amitae. Hi sunt abavi paterni et materni frater et soror ad avunculus ad matertera. Hi sunt abaviae maternae paternaeque frater et soror abavi tam paterni quam materni. Haec quae explanari amplius non possunt quam auctores ipsi disserunt. De septimi gradus personis que legibus non te[nentur]

Septimo gradu qui veniunt sunt cognati recta linea supra infraque propriis nominibus non appellantur, set ex transversa linea continentur fratris sororisve abnepotes consobrini consobrinae, filii filiaeque. Successionis autem idcirco gradus septimi constituti sunt quia ulterius per rerum naturam nec nomina inveniri nec vita succedentibus propagari potest. Titulus de successionibus.

Ut sorores cum fratribus equaliter in parentum hereditate succedant.

Quod in hereditatis successionem filii primi sunt.
Si autem de superiori aut de inferiori genere ordinem omnes personae defuerint, tunc a latere venientes succedant capiant portionem.
Qui succedere possunt morientibus qui nec scripto nec testibus suam alligant voluntatem.
De successione fratrum et sororum sive illorum qui diversis parentibus generantur quod fratres tantum et sorores relinquant.
Si is qui moritur filios fratres relinquat avunculos.
Si is qui moritur sorores relinquat patrem aut matrem.
Si is qui moritur filios fratris vel sororis relinquat ...
Quod in medium hereditatem femina accipi debeat.
Item ut in medium hereditatem femina accipi debeat et quod qui gradu alterum precedit in successione minime accipiat.
De successione mariti et uxoris.
De hereditate clericorum et monachorum.
Ut post mortem matris filii in patris potestate permaneant, ...
etiam si novercam pater superduxerit, et quid de rebus filiorum agere conveniat pater secundum priorem legem.
Si in viduitate permanserit equalem inter filios accipiat portionem.
Ne uxor vendicet quod cum marito suo cum filiis eius acquisisse constat.
De hiis que inter virum et uxorem in coniugio constituti acquirere potuerint.
De parvulo quando hereditatem possit accipere.
Qualiter hereditatem parvuli parentes absque pos- sunt. De postumis.
Et qui filios non relinquunt faciendi de rebus suis quod voluerit habeant potestatem. Ut uxores cum fratribus equaliter in parentum hereditate succedant.

Si pater vel mater intestati decesserint, sorores cum fratribus in omni parentum facultate absque aliquo obiectu equali divisione succedant.

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO
BIBLIOTECA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

R. d' in hereditate successione filii pri
In hereditate illius qui moritur mi sr.
filii p'mi sunt. Si filii desunt nepoti
debentur hereditas. Si nec nepotes fuint
pro nepotes ad hereditatem reuocant
Si u' qui moritur n' filios nec nepotes
seu p'rem ul' matrem relinquid tunc
aus. aut auia hereditatem ē indicue
dicabunt. Si aut' de superiori. aut' de i
feriori genere directi ordinis psone
desuint. tunc alat'e uenientes succ'l
Quando supsdce ratis capiant pe
psone nō sunt que aut de su'ri dēe
ori aut de inferiori genere directo
ordine ueniunt. tunc ille psone
que sunt alat'e constitute requirantur
ut hereditatē accipiant defuncti. q
in testatus decessit. Nam ille psone
q' sunt a longinquioribus constitute in
cb'l se existimenit illis ppriorib' p'
se reperire. Flauius recesuind' rex
Q' succedere possunt in eorum facultati
b'. qui nec scriptis nec testib' sua
De successio allegant uoluntatē
omnib' eorum qui sic moriuntur
ut nec donationem nec ullum faciunt
testām. si p'sentib' testib' suam ordi
nant uoluntatē qui gradu illis pro
ximi sunt eorum obtineant heredita
tem. De successione frūm 7 soror. si
ne illorum qui dijsis parentib' gene
Qui frs tantum 7 sorores matrib'
relinquit in hereditate frs 7 soro
res equaliter succedant. si cum uni' pris
7 matris filii eē uideantur unusquis
q' fris sui. Nam si de alio patre ul'
de alia matre filii eē uideantur un'
quisq' fris sui aut sororis qui ex
uno patre aut ex una matre sunt
geniti sequitur hereditatem. filii cū

qui ex diuersis patrib'. 7 una matre s
geniti. ad capiendam maternam heredita
tem equali successione deueniant. Simi
lr q' 7 illi qui ex diuersis matrib' 7 uno
pāe oriuntur diuisionis ordine tenea
tur. Si hic qui moritur auunc' reliqua
Quotiens qui moritur si aut' auias
auum paternum aut maternum relinquit
ambob' hereditas defuncti in'isap
tineant. Si aut' qui moritur auum
paternum aut auiam maternam relin
querit equales accipiant portiones
Ita quisq' erit si paternam 7 materna
auiam. qui moritur relinquit materi
7 hoc quidē equitas portionis de illis
reb' erit q's mortu' conquisisse cognos
scitur. De illis uero reb' q's ab au
is uel parentib' huit ad annos d'
recta linea reuocabunt. Si hic q
moritur sorores relinquit patr. aut ma
Qui moritur si tantum amictam i. fr
ē patris sororem. 7 materteram
h' ē matris sororem relinquit. equali
uiter succedant in hereditate defunc
ti. Si hic qui moritur filios fris aut
Qui moritur sororis relinquit mat
Si frs aut sorores n' relinquit ar
7 filios frūm ul' sororum relinquerit
si ex uno fre sit unus filius. 7 ex alio
fre ul' sorore forsitam plures eōm
hereditatem defuncti pereri p'at
7 equali percapita diuidant. porcō
nes. Flauius recesuinds rex. Ut in
eōm hereditatē femina decepit debeat
Femina ad hereditatē patris
aut matris auorum uel auiarum
tam paternorum quam maternorum. 7 ad
hereditatem frūm ul' sororum. sui ad
has hereditates que a patruo ul'
a filio patrui. fris etiam filio ul'

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
(c) 2006 Ministerio de Cultura

sororis relinquitur equaliter cum fratribus veniat. Nam iustum omnino est, ut quos propinquitas nature consociat hereditarie successionis ordo non dividat. Item.

Ut omnem hereditatem femina accipere debeat, et quod qui gradu altior precedit ille successionem integram capiat.

Has hereditates que a matre generi venientibus sunt, avunculis sive consobrinis suis materteris relinquuntur, etiam femine cum illis qui in uno propinquitatis gradu extiterint equaliter partiantur. Nam omnem hereditatem qui gradu altior precedit obtineat.

De successione mariti et uxoris.

Maritus et uxor tunc sibi hereditario iure succedant, quando nulla affinitas usque ad septimum gradum de propinquis eorum vel parentibus inveniri potuerit.

De hereditate clericorum et monachorum.

Clerici vel monachi sive sanctimoniales qui usque ad septimum gradum non relinquunt heredes, et sic moriuntur ut nichil de suis facultatibus ordinent, ecclesia cui servierunt eorum substantiam vendicabit.

Ut post mortem matris filii in potestate patris consistant, et quid de rebus filiorum agere conveniat.

Matre mortua filii in potestate patris consistant. Sed si maritus superstite uxore forsitan moritur, filii qui sunt de coniugio eodem procreati in patris potestate persistant, et res eorum si novercam non superduxerit ea condicione possideat, ut nichil exinde audeat vendere aut evertere aut quocumque pacto alienare presumat, sed omnia filiis suis integra et intemerata conservet. Fructus tamen omnes cum filiis suis pro suo communibus consumat expensis. Sed si pater novercam superduxerit, quod valde indignum est, ut filii eius patris potestate vel gubernatione relicta in alterius tuitione deveniant, filios suos pater ille qui novercam duxit non relinquat. Sed et filios et res eorum iuxta superiorem modum tuitionis ordine regat. Ita tamen ut inventarium de rebus filiorum suorum manu sua conscriptum coram iudice vel heredibus defuncte mulieris strenue faciat, et tali se placiti cautione in heredum illorum nomine constringat, quibus tutela ipsa pertinere, si pater defuisset, legitime poterat, ut nichil de rebus filiorum suorum evertat. Sed et filiorum vitam solito voto vel actu sustentare nitatur, et res eorum absque aliqua perditionis diminutione tuendas accipiat. Sed si pater ipse qui novercam superduxerit tuitionem suscipere filiorum noluerit, tunc iudice et ex matris propinquis tutor est eligendus, qui tuitionem pupillorum accipiat. Cum vero filius ducit uxorem aut filia maritum acceperit, statim a patre de rebus maternis suam recipiant portionem. Ita ut usufructuario iure patri tertia relinquatur. Pater autem tam filio quam filie cum XX annos etatis impleverint mediam ex eadem quam in unumquemque contigit de rebus maternis restituat portionem, etiam si illis fuerint minime copulati. Medietatem vero dum advixerit pater eius vendicet, filiis eius post obitum relinquendam. Sed autem novercam superduxerit omnes facultates maternas filiis eius mox reformet. Nam dum filii cum rebus suis transierint ad domum alienam noverce sue verentur iniuriis. Eadem quoque de nepotibus forma servetur. Sed si pater de his rebus aliquid everterit aut sine te per constitutum res filiorum tenere presump

serit. omnia de rebus eius filiis decim' matre
esse videntur et reddenda sunt et omnimodis
sarcienda. Antiqua. Si mater in viduita
te permanserit. equalem cum filiis accipiat por
cionem de rebus mariti. et quando de filiis
conveniat agere matrem.

Mater si in viduitate permanserit equa
lem inter filios suos id est equalem unus
quisque ex filiis usufructuariam de facultate
mariti habeat portionem. Quam usque ad tempus vi
te sue usufructuario iure possideat. Cer
tum nec donare. nec vendere. non uni ex fi
liis conferre presumat. Quod si eam filii portio
nem ipsam matrem evertere seu per ne
gligentiam sive per odium forte perspexerint ad
comitem civitatis aut iudicem referre non
differant. ut matrem suam contestatione ma
neant ne res quas usufructuarias acce
pit evitat. Nam usufructuum quem ipsa fue
rit perceptura. dare cui voluerit filio vel
filie non vetetur. Sed et quod de ipso usu sibi
debito iuste conquirere potuerit faciat que
cumque illi omnibus modis iustissime pla
cuerit. Dum si extra usufructuaria portione
quod probatur expensum filiis post mortem m
atris de eius facultatibus sarciatur. Post obi
tum vero matris. portio quam mater acceperat
ad filios revertatur equaliter quia non possunt
de patria hereditate fraudari. Quod si ma
ter ad alias nuptias forte transierit.
ex ea die usufructuariam portionem quam
de bonis mariti fuerat consecuta filii inter
reliquas res patrias qui ex eo nati sunt con
iugio vendicabunt. Antiqua. Ne uxor
sibi vendicet quod maritus cum servis

Maritus eius acquisisse dinoscitur.

Maritus si cum servis uxoris sue ad acqui
sierit vel in expeditione aliquid lucri
fuerit consecutus nichil exinde uxor a
viro suo presumat repetere. nec ipso

inveniente nec pro eis obnoxium. Sed vir qui
uxorem suam sub se positam secum habet in
potestate. similiter et in servis eius potestatem
habebit. et omnia que cum servis uxoris vel suis
in expeditione consabuntur ad ammiserint
dampnosum ille qui eos secum duxerit
et aliquid augmenti ipse pro eis et respon
sum daturus esset et compositionem si culpa
biles fuissent inventi. unde bene vi
detur ut sic lucrum ita et dampnum
ad se omnino noverit pertinendum. Fla
vius recesvindus rex. De his que vir et uxor in
coniugio constituti acquirere potuerint.

Dum cuiuscumque dignitatis aut me
diocritatis mariti persona sona uxo
ri fuerit nonunt atque competenter adiuncta
et pariter invenientes ad augmentandum vel in
quibuscumque rebus quippiam profligasse
visi fuerint atque provenient ut uniuscuius
is maioris rei et facultatis dominus sit. de
omnibus augmentis et profligationibus pariter
conquisitis tantum partem unusquisque obti
neat. quantum eius facultatem fuisse omnis
sunt debita vel habita possessio manifestat. Ita
ut si equalis habundantie sunt omni pro
rebus paritus contentionis intemperantiam
non assumant quia difficile est ut in tan
ta equitate facultas eorum possit equi
ne inquacumque videatur una pars al
tera superesse. Nam si excedent unius facultas
eorum possibilitatem transgredi videatur
ut secus demum est. iuxta quantitatem debite pos
sessionis erit et divisio portionis quam
sunt post unicuique mortem vindicabit
persona superstes. et aut filiis suis aut ipsis
relinquet heredibus. aut certe dare faciet
quod voluerit licentiam obtinebit. Eadem
que ordinationis forma tam in viris quam
in mulieribus uxoribus erit omnibus modis
observanda. De illis autem rebus de quibus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

[BIBLIO]TECA PUBLICA

in aulicis nomine inueniunt scriptura con
fecta uel condicione ipsius scripture pertine
at illis. et diuisio rei. et possessio iuris
Si uero maritus aut de extraneorum
liberis aut in expeditione publica conqui
sierit. aut de patronis uel de principis ami
cicorum collatione promeruit filii uel
heredes eius ad integrum uendicabu
nt. aut quod exinde uoluerit iudicare.
licentiam illi erit plenam potestatem
habere. Similiter et in mulieribus condicio erit
si quorumcumque munere meruerint ad
percepisse. Flavius Cindasuindus
rex. Hic est capitulum in tertium. qualiter
hereditatem paruuli parentes assequantur post

Patre defuncto. si filius fuerit
filia natus. x. dies siue amplius uel
infra uiuens ab hac uita decesser
it et baptizatus fuerit. quicquid de facul
tate patris competere potuit mater filii
debeat uendicare. Item quoque matre defu
ncta non aliter defuncti filii portionem pa
ter obtineat nisi tamen filium filiamue. x.
diebus uel amplius uel infra uixisse et
baptizatus fuisse edoceat. Ita ut pater
aut mater quibus ista successio compet
at si filios non relinquerint integram et
intemeratam eamdem luctuosam here
ditatem conquirendam omnibus nepoti
bus derelinquant nec meliorandi quemcum
que potiorum amplius quam de tertia par
te eius rei habeant potestatem. si autem ec
clesiis uel libertis seu cuilibet largi
ri de eadem facultate uoluerint de qui
nta autem tantum parte secundum superiorem le
gem potestatem habebunt. Si autem
nec filii nec nepotes. uel pronepotes
superstites extiterint quod de eadem facul
tate facere uel iudicare uoluerint ha
beant potestatem. Si uero si intestati de
cesserint. tunc alii parentes defunc
ti patris uel matris qui gradu proxi
miores fuerint predictam facultatem pro
culdubio consequuntur. Ita ut mortuo filio
si pater qui filii defuncti successionem cepit
intestatus decesserit heredibus ex lege
patris propinquioribus eadem facultas per
tineat. Similiter et si mater luctuosam
defuncti filii hereditatem cepit. et in
testata decesserit. omnis successio eiusdem
facultatis ad propinquos mulieris he
redes pertinere debebit. Ea condicio
ne seruata ut nepotes ex filio uel filia
qui patre uel matre superstite mortui
fuerint integram de rebus aui uel auie
quam fuerant pater eorum aut mater si uixi
ssent habituri percipiant portionem. Si
filius habens uxorem. et filios patre uiuen
te decesserit antequam pater suus eidem
portionem que ei contingebat impleret. et
ipse cum patre uiuente uiuens quos
filios relinquerit uiuente auo mortui
fuerint tunc illa relicta. hoc tantum acci
piat quod in maritum pater antea scripsit
ur. Nec plus illa uidua a socero uel
cognatis requirat. Si non filio cum pa
tre uiuens nichil a deo portionis ac
cepit tunc illa uidua tantum modo accipi
at. quod ei tempore nuptiarum maritus
eius donationis titulo noscitur contu
lisse. Si uero filius patri fauente ob
ediam res que ei de materna succes
sione competebant patrem possidere
permisit. et postmodum eamdem facul
tatem filio debitam quam pater possideb
at idem filius uiuente se uel cuicumque
concessit. firma talis donatio in no
mine uiuentis uel cuicumque conscripta
manebit. si tamen filii de eodem coniugio
non fuerint. Nam si filii superstites extiterint

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ordo sinceris legis incunctanter seruan-
dus est. Flauius Cyndasuindus rex.
Quinti . De postumis
Dispositis que amodo peragimus in-
tem cum medium genitis inic por-
rigimus operem. Id est cum uir p[re]uen-
tus forte fatali fati grauandum e fi-
liis relinquid uxorem eum qui nas-
citur postmodum cum ceteris qui nati sunt
sibi censemus heredem. Si uero si forte nullam
reliquerit sobolem et suam quibuslibet do-
nauit facultatem quantum rerum pro-
prie eis diuidenda seruetur. Tres u-
que sunt postumi absque dubio sorcie-
tur. Si uero si uir et uxor in coniugio positi
aliquem filios habeant in uicem sine uno
in alterius nomine de facultate propria donatio-
nis faciant scripturam et post huius testatio-
nis ordinem filios talibus heres coniun-
gat. talis parentum testatio si filii
ipsi superstites extiterint omnino non ualeat
Si extotum tam indiscreto ordina-
tionis uoluntate diruitam debitam e-
orum parentum facultatem filii capi-
ant et assumant. Sequitur tamen parte
parentibus. si ad exinde testatisse con-
tigit potestate concessa. Ceterum si unus
ex ambobus id est uir aut uxor aliquem
unius copule societatem adiuent qui-
cumque ex ambobus in alterius nomine scriptu-
ram de rebus suis prolatus fuerit conscripsi-
sse omni uigore ualiturum persistat. Si
talis testacio per eorum uxorem. qui post-
ea ex illis nati fuerint. non erit ullo mo-
do conuellendam. Flauius recesuindus rex.
Vt qui filios non relinquit faciendi de
rebus suis quod uoluit habeat potestatem
Omnis ingenuus uir aut fe-
mina nobilis seu inferior qui fi-
lios aut nepotes. aut pronepotes
non reliquerit faciendi de rebus suis quic-
quid uoluerit indubitanter licentiam ha-
bebit. nec ab aliis quibuslibet proximis
ex inferiore uel ex transuerso uenientibus
potest ordinatio eius in quocumque conuel-
li. qui recta linea decurrens non habet
originem qui cum successione natu-
re hereditatem possit accipere. Ex
intestato aut iuxta legum ordinem
debitam sibi hereditatem uendicare po-
terunt iure successionis. Titulus
de pupillis et eorum tutoribus
Quo nomine relictus parente pupillus uocetur
Ex quo incipiant computari anni in actionibus
pupillorum.
Quibus pupillorum tutela suscipiant uel de rebus
eorum pupillis tutoribus detur.
De tutoribus ualeant quod iure ualeant quasi
que scripture extorquere presumant. Flauius cin-
dasuindus rex. Si uero antiquum relictus parentem
Desertio pietatis de pupillis uocetur
Dis est consultum ferre moribus ut
iuste possessionis dominos sustinere dam-
na non patiantur. Olim licet haectenus
a parte tamen relicti paruuli filii pupi-
lli nuncuparentur: tamen quia non minimo-
rem curam erga filiorum utilitatem ma-
trem constat frequenter impendere ideo ab u-
troque parente hoc est patre uel matre.
infra. xv. annos filios post mortem
relictos pupillos per hanc legem decer-
nimus nuncupandos. Flauius cindasuindus rex.
Ex quo incipiant computari anni
in actionibus pupillorum
Quotiens de amissionibus rerum
contentio uertitur illos annos in pu-
pillorum actionibus computandos esse cense-
mus quibus parentes ipsorum pater uidelicet
et mater decessisse noscuntur. Id est
ut ex eo tempore cum pupillaribus annis

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad quinquagenarium numerum summa pro
tendat. De quo approbatis eorum parenti
bus exemplo tricennali obiectione esse
rem constat amissam. Si vero paren
tes pupilli dum viverent rem per
xxx. annos amiserant pupilli pro
pter hoc ultra loqui non poterit. Flavius Cinda
suindus rex. *Qualiter pupillorum tutela su
scipiatur. vel de rebus eorum que parentibus tutoribus
eis detur.*

Si pater mortuus filios minori etate
relinquerit. mater eorum tutelam
si voluerit suscipiat. si tamen in viduitate
permanserit. Ita ut de rebus filiis debi
tis inventarium faciat. per quod postmodum
filii hereditatem suam debitam conquirant. B. d.
si mater alium maritum acceperit. et ali
quis de filiis iam ad perfectam id est ad
xx. annorum pervenerit etatem. ipse mi
nores fratres sua tuitione defendat. Et res
eorum non ab ipsis nec ab aliis permittat
everti. non aliqua negligentia deperire.
B. d. si eas ipse forte consumpserit aut ven
diderit. aut donaverit. aut per negligen
tiam suam perire permiserit: cum fratres
adoleverint eam quam per negligentiam suam
deperierint de sua illis portione restitu
at. Cum tamen de fratribus ad victum presume
re partem decimam non negamus. ut non
habeat quod de rebus minoribus reservare nimis
evitet expensis. Si quis vero de fratribus pro
eo communibus necessitatibus aut nego
tiis expensas fecit. facta presente iu
dice ratione. de ea quam ipsis a patre communis
relicta fuerit quod expendit consequatur. B. d.
fratres si eius etatis vel meriti non meri
fuerint: qui defensionem suscipiant or
phanorum tunc patruus vel patrui filius
tutelam quam de fratribus constituimus condi
tione suscipiat. B. d. si nec patruus non pa
truus filius qui digne tutelam suscipiat
orphanorum fuerit tunc tutor ab aliis paren
tibus in presentia iudicis eligatur. Et sive
mater tutelam. sive quicumque susceperit
rit presentibus testibus vel propinquis de re
bus omnibus quas pater reliquit breves
fiant vel factus trium vel. v. testium
sub scriptione firmetur: et presentibus ipsis qui
ad breve faciendum testes interfuerint ei
vel presbitero quem parentes elegerint. brevis
commendetur minoribus dum adoleverint re
formandus. Statuendus etiam ut si que contra
personas minorum adverse accesserint actio
nes. his intentionibus tutor si elegerit de
beat parare responsum. Certe si neglexe
rit: repetenti que postulat a iudice
restituantur. Salvo tamen minorum negocio
dum adoleverint ad integrum reformando.
do. Ille vero qui ad presens rem ipsam petere
cepit. si in iudicio dum ipse minor adoleve
rit. ab eodem fuerit victus que acceper
at cum tertio actorum tempore fructibus sui
servitutis ipsi minori aut parentibus eius
: seu ad quem ipsi facultas iuste transierit
vel eius collata fuerit indubitanter resti
tuat. et pro presumptione sua. quod in iudicio ve
dicare non valuit. quod pecierat insuper. x. so
lidos coactus exsolvat. Nam et si tutor
pro pupillorum lucris. vel eorum rebus inten
dere vel causari voluerit licentia illi indu
bitata manebit. B. d. si negocia pupil
lorum negligentia tutoris fuerint inchoata
vel potita. pupillorum ea vice ad futurum
permittamus repetenda. Flavius Cinda
suindus rex. *Ne tutores ab eis quorum in
tutela fuerint consequantur septimam exterque
re presumant*

Cum minoris etatis infantes pupilla
ribus constituta non se nec bona sua re
gere possit bene legibus est decretum

eos et subtutoribus est et in eorum negociis qui statutis annis debeant computari. Ea vero que dam tutores aut suasione aut in dignitate comunierunt eos quos tueri gratissime debuerunt. et de rebus reddende rationis securitatis acceperint. vel certe diversarum obligationum scripturas ab illis exigendas insistunt. quo extinctis vocibus eorum que illis competunt minime inquirere vel recipere permittunt. Ideo ut meliorius mercedis partem nostra clementia consequendum competenter curam eisdem minoribus irrogare providetur. Sic custodienda modis omnibus condictio ordinatur ut sive in minori etate. seu etiam quinque vel quarti decimi anni etatis videantur pupilli consistere. tamen si tutores adhuc vel ipsis vel eorum res in sua potestate noscuntur habere quicumque scripturam securitatis aut alicuius obligationis atque transactionis. ipsis tutoribus vel cuicumque persone perfectionem tutorii fecisse repperiantur. omnia invalida et exinanita penitus reputentur. Cum vero tempus illud advenerit. quando eum qui sub tuicione fuit rem in sua potestate oportebat redigere. tunc ille tutor coram sacerdote vel iudice pupillo decimetis rebus reddita ratione ab eo quem tutus est securitatis scripturam procuret accipere. Sicque remota omni occasione persistere. aut recipiat pupillus quod iuste sibi deberi cognovit aut illius arbitrio de rebus suis utrum cessionem an qualem voluit ordinare diffinitionem plenam habeat libertatem. Si vero provenerit ut dum in tempore est mortali langore vexetur. quod de suis debitis rebus iudicare decrevit a decimo etatis sue anno iuxta ordinem qui alia lege est diffinitus habeat plenissimam potestatem. De rebus vero tutoris seu inventis item tutor eas an filius. aut que bonum personis reliquit si pupillis reddita ratione vel inventarium non fuit quod tempore accepte tuicionis est factum sive quod evidenter apud tutorem fuisse extiterit manifestum qui res tutoris habuerint. pupillis indubitanter omnia reformabunt. Huius sane legis remedium cunctis pupillis indubitanter dabit consultum. Excepto si illi ut tempore advenerit quorum eorum necem quinquagenario numero lex sopiri decrevit.

Titulus de non ex[heredandis] et de naturalibus bonis.

De non exheredandis filiis sive
De quota parte liceat mulieribus iudicare de rebus suis.
De hiis que parentes tempore nuptiarum dederint.
De filiis adulisse parentibus natis.
De hiis que filiis patre vivente vel matre videntur adquirere.
De oblationibus pontificum que pro rebus quae consine ecclesiis auferunt tricennium intercludisse causantium.
Ne hii qui reddunt obsequium ecclesie manumittuntur nec ingenuam personam audeant adire coniugium.

Flavius Chindasuindus rex. **De non exheredandis filiis. et quod parentes iudicium faciant de rebus suis.**

Dum illicita perpetrari cognoscimus legem ponere secuturis oportune compellimur. Plerique enim indiscrete viventes. suasque facultates interdum vel causa luxurie vel cuidam male voluntatis in personas extraneas conferentes ita inoffensos filios vel nepotes aut non gravi culpa forsitan obnoxios manere relinquunt in utilitatibus publicis nil possint prodesse quos oportuerat cum parentum iniunctum sibi laborem inrevocabilis expedire. Sed ne sub hac occasione aut utilitati publice quorum deperirat quod pure non debet aut naturalis pietas se

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pendantur. a filijs uel nepotib; qm̃ ē
ea eos exire ꝯpetenter. oportet ideo
abrogata legis illi⁹ sñia qua pater
uel mater. aut auus uel aua in ex
traneam ꝑsonam facultatē suā con
ferre si uoluissent potestatem hr̃ent
uel etiam de dote sua facere mulier q̃
elegisset arbitrio suo ꝯsistet. ita ma
gis fruetur decimetis moderata cen
sura qua nec parentib; uel auis adi
matur de reb; suis iudicandi exto
to licentia ñ filios ñ nepotes a succes
sione auor uel genitor exomnib; re
pellat indiscreta uoluntas. Igitur
pat̃ ul' mat̃ auus aut aua quib; q̃
piam filior ul' nepotum meliorādi
uoluntas est. hanc seruent oīo me
suram. ut nō ā sr̃ terciam pte re
rum suar meliorandis filiis aut fi
liab; uel nepotib; atq; neptib; ex
omnib; reb; suis amplius nichil impē
dant. neq; facultatem suam ex oīb;
in extraneā ꝑsonam trāsducant ñ
fortasse prouenit. eos legitimos fili
os uel nepotes ñ hr̃e sr̃stites. h tñ uo
nis muitui placente obseruandū sāc
cim⁹. ut pr̃ uel mat̃ auus uel aua
de sup̃dcā pte tercia suar reb. si no
mine filior suor atq; nepotum ād
specialr̃ scriptis ꝯferre decreuerint testa
tōnis uīr eor ordinem. cuncta eru
nt obseruanda phenīnr̃. Similr̃ testac̃
cōnum de eadem tercia portē uīr q̃
eadem in singulis uoluint plagiuri
plenam 7 in conuulsibilē obtineat fir
mitatem. Hoc uiebit filius ipis atq;
neptib; qui de eadem tcia portē ād
meruerint a parentib; suis uel aui
cis percipere. Quicumq; aliud indica
re excepto si a parentib; uel auis nul

la iudicatur ad suum pro collatis reb;
testatōnis ꝯdictō intercessisse. Sane
si filios uel nepotes a successione hr̃
res ecclis uel libertis aut quib; ele
gint de facultate sua largiendi uolu
tatē hr̃int extra illam terciam portō
nem que sr̃is data ē q̃nta tm̃ pars
separabitur. De q̃ q̃nta pte iudicandi
potestas illis indubitata manebit. S;
siue tercia rer pars q̃ meliorandis
filiis ꝑcipitur. siue quinta pars q̃
ꝑcollatis ecclīar uel libertor seu q̃
lib; in pensione separari iubetur de
ꝑpis tñdē reb; separabitur. Nam q̃ q̃s
quis ille percipere meruerit per au
ctoritatē pncipii nullo m̃ in ad mu
neracōe hui terc̃ie uel quinte par
tis. q̃lib; titulo admisceatur. 7 iuxta
aliam legem qui h̃ a rege percepint
habebunt licentiam q̃lem uoluerint
de collatis sibi reb; a pncipe ferre iudi
cium. Exheredare aut filios aut ne
potes. hec ꝑlelem culpa illicitū iā
dictis parentib; erit. Flagellandi ta
men 7 corripiendi eos q̃ndiu s; in fa
milia ꝯstituti tn̄ auuo. qm̃ auie. se
u patri qm̃ matri potestas manebit.
Nam si filius filiaue. nepos uel ne
ptis tam ꝑsumptuosi extiterint ut
auum. aut auiam suā aut patrem aut
matrem. tam grauib; iniuriis co
nētur affligere. hoc ē si aut. alapa pu
gno uel calce seu lapide. uel fuste
uel flagello percuciant. per pedem
uel per capillos etiam. aut per ma
nu uel q̃cumq; ēmen aus aune seu
genitorib; suis obiciunt tales si
quidem manifeste conuicti uerbe
randi sūt an iudicem q̃nq̃genis
flagellis. 7 ab hereditate sup̃dc̃e

(c) 2006 Ministerio de Cultura

torum. Si idem avus aut avia, pater vel mater voluerit repellantur. Tamen si respicientes a suo excessu veniam a supradictis quibus offenderant implorauerint, eosque iterum in gratiam receperint paterna pietate, aut rerum suarum successores instituerint, non prohibuerit ab eorum hereditate, non pro hereditate, non pro disciplinam qui correpti sunt infamiam pertulerit nullatenus sustineant. Chindasuindus rex.

De quota parte liceat mulieribus iudicare de dotibus suis

Dum mulieres quibus dudum concessum fuerat de dotibus suis iudicare quod voluissent, quosdam repperimus spretis filiis aut nepotibus eas dotes illis conferre cum quibus conferre sibi nequiter eas iunxisse. Ideo necesse est illos exinde percipere comodum pro quibus creandis fuerat assumptum coniugium. Denique constituentes decernimus ut de dote sua mulier habens filios aut nepotes, seu causam mercedis ecclesiis vel libertis conferre seu cuicumque voluerit, non amplius quam de quarta parte potestatem habebit. Nam tres partes legitimis aut filiis aut nepotibus seu unus seu fortasse plures absque dubio relictura. De tota interim dote tunc facere quod voluerit mulieri erit potestas quando nullum legitimum filium vel nepotem vel neptem superstitem reliquerit. Feminae quas contigit duobus viris aut amplius nubere atque ex his filios procreare, non eis liceat de dote ab alio marito accepta filiis aut nepotibus ex alio viro genitis dare; sed unusquisque filius filiave vel nepotes aut neptes ex ipsa linea procreati dotem quam avus pater aut eorum dederat post mulieris obitum per omnia secuturi sunt.

De his quae parentes tempore nuptiarum dederint

Quamquam indiscreta parentum voluntate decernitur, legali necesse est censura coherceatur. Ideo quia plerumque parentalis calliditas exigit id tempore nuptiarum filiis dare quod quandocumque voluerint auferendi habeant potestatem ab ingrata deinceps eadem quae pridem est parentum calliditate, hanc pretium legem mansuram posteritas noverit. Ut si quod seu per scripturam seu per donationem cuiuslibet rei vel coram testibus tradiderint, extra quod in ornamentis aut vestimentis vel aliquibus speciebus sicut solet pro dignitate nuptiarum fecerint ab aliis fuerit fortasse acceptum, quod utique comodantibus erit reddendum. In mancipiis, vineis, terris, edificiis, vestimentis atque ornamentis sive nuptiarum tempore sive post nuptias filiis a parentibus donatum fuerit, quodcumque inde filii iudicare voluerint in eorum consistit arbitrio. Eodem tamen ordine reservato ut post obitum parentum dum filii pervenerint ad eandem successionem, excepto eo quod parentes filiis inter legos fortasse donaverint, eadem inter heredes coequatio fiat. Et quod nuptiarum tempore filius vel filia a parentibus inter pridem ordinem prudens accepit, et licentia sit illi exinde quod voluerit iudicandi, et post parentum obitum ante collatio adhibita corporis his quae tempore nuptiarum promeruerint, atque hereditatibus ceteris eadem compensata equitate quae sibi de parentum esse hereditate consistit equaliter teneant ac sequantur divisionem. Chindasuindus rex.

De filiis de diversis parentibus natis et qua discretione parentum assequatur hereditatem

Si provenerit unum virum plures habere uxores atque ex omnibus filios procreare, et aliquem filiorum contingat intestatum ab

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

hac uita discedere. facultatem eius filios non relinquerit uel nepotes illi fratres uel sorores apprehensuri sunt. sibique uindicaturi. quorum ex uno patre constat esse progenitos. quod si ex uno patre et diuersis matribus filii fuerint procreati facultatem que de patre uenit illi tantum inter eruntse equaliter diuisuri qui ex uno patre fuerint procreati. Similiter et si de una matre uel diuersis patribus filii nati fuerint id per omnia obseruari. Statui si una mulier de pluribus maritis filios habeat similiter fratrum suorum que hereditatem tam ex paterna quam materna succesione debitam eorum qui ex his intestati. uel absque prole siue nepotibus decesserint illi tantum fratres et sorores habituri sunt. qui unius patris uel matris filii uel filie esse noscuntur. Ita ut iuxta legem aliam quam constitutum est trientem nepotes non perdere licitum sit. etiam nepotibus aut neptibus qui patres aut matres amiserint in omni facultate auiorum uel auiarum cum patruis aut auunculis equaliter succedere illo tamen ordine permanente quo sibi decretum est parentes uel auios de rebus suis filios nepotesque meliorare aut in extraneis quibuslibet quecumque conferre. Antiqua. **De his qui filii patre uiuente uel matre uidentur adquirere.**

Filio qui patre uel matre uiuente aliquid adquisierit siue de munificentia regis. aut de patronorum beneficiis promeruerit. et exinde aliquid cuicumque uendere uel donare uoluerit iuxta eam condicionem que in aliis nostris legibus continetur in suo potestate consistat. Sic sed ad dum filius uiuit. exinde pater uel mater uendicare presumant. Sed si inter leudes quicumque nec regalibus beneficiis aliquid fuerit consecutus sed in expeditionibus constitutus. de labore suo aliquid adquisierit si communis illi uictus cum patre eius tertia pars exinde ad patrem perueniat. duas autem filius qui laborauit obtineat. Flauius gloriosus Gamba rex. **De confirmatione pontificum qui per reliquos alius ecclesie auferre tricennium inclusisse conantur.**

Deus iudex iustus qui iusticiam in temporali diligit. non uult iustitiam fuisse tempori. sed tempora potius equitatis lege concludit. Ipse igitur deus iusticia est. cui igitur datur quicquid a fidelibus in dei ecclesiis iustissima deuocione offertur. Nam et fidelis quisque iusticie seruiens deo mediante qui iustus est uota sua astringit. Numquam enim iusticie uota sua soluenda sunt. que et a iusticia processerunt et per iusticiam alligata noscuntur. Deo igitur fraudem facit qui iusticie aliquid subtrahit. Ergo et iusticiam rescindit. quisquis aliena uota corrumpit. Cum igitur ut deum est deus iusticia sit qua presumptionis insania agitur ut de manu dei quis auferat quod tricennalis temporis prescripcione se tenuisse contendat. Multorum indesinenter ut agnouimus et mentes pontificum illicite cupiditatis ausu perpires quadam de his que in eorum diocesi fundantur ecclesiis pia fidelium oblacione donantur in sacrilegii impietatis studio aut iuri re eorum principali innectunt. aut donanda filiis uel sub stipendiis huiusmodi distribuunt. Sed non solum aliena uota disrumpunt set et sacrilegium operantur in eo quod ecclesie dei fraudatores existunt. Ecclesiam quippe fraudare sacrilegium esse maioribus appellatur. unde et cum eos euudent racio persuadeat reddendo aut tricennium iure possessa opponant aut se non

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fecisse: respondeant. Sed decessores suos egisse non nesciunt. et tamen sectam emendare refugiunt. Sicque cupiditatem tricennio fovent. et rapacitatis studia temporum prescriptionibus cumulant. Quapropter ad iniustum facinus admoniti delere debuerunt annosa iam oppositione solidari contendunt. Sed tante igitur impietatis ille credendus est. qui ad hoc laborat ad hoc etiam propositionis sue voces exaggerat. ut per tricennium se cognoscat quod iniuriam intulisse quam tamen exacto tricennio renuat emendare. Nunc vero cum hec et talia nequissima iniusticie defensione prolata sint. nos tamen non preterita ordinamus sed futura disponimus. nec precedentium regnum. sed nostri regni tempora diffinimus. Abrogata ergo deinceps cupiditatis licentia nulli pontificum ultra licebit. aut quicquam ab ecclesiis sue diocesis auferre. aut stultum quecumque per oppositionem tricennii vendicare. Non ei in hac causa deinceps tricennale tempus accipiendum est. Sed quicquid fuit iniquitatis ergo in constituta iusticia partis sue recipiat. Sed et ut multiplex annorum series sine repeticione pertranseat. fiat hec permanentis omnia potestas. que sic subdita sacerdotum comprimit colla ut pro ablatis rebus contendere contra permanentis personam non audeant non presumant. Proinde ne talium silencio vox plebium spoliata ecclesie conquiescat. licitum erit huic presumptionis admissum. et perquicumque accusantium detegere. in immenentis ipsius cause negocium expedire. sub esto videlicet ordine. ut si heredes fundatoris ecclesie adsunt ipsi talia prosequantur. Sin autem non fuerint aut cenam. et si sint causare tamen voluerint. tunc ducibus vel comitibus. triumphadis atque in cariis. sive quibuscumque personis. que se cognitum huius rei attingit. et aditus causandi et licentia tribuitur exequendi. Sed cum ergo episcopum hec permissa sunt. et in prescriptis fecit et tricennium in hac perversa possessione implevit. ea ipse que in prescriptis per xxx. annos impleverit tenuit. deo preciiudicanda relinquimus quam nostro rescindenda iudicio diffinimus. Sed cum vero usque ad tempus quo lex ista conditur. in hoc ipsum quod rapuit tricennium non implevit rem ipsam que ablata est sine aliqua satisfactione in omni integritate ecclesie cui testata est reformare cogatur. Iam vero a die huius late legis vel tempore. Sed cumque pontifici de his que a fidelibus in dei ecclesiis testata vel collata esse noscuntur aliquid eximde abstulit. suique iuri vel ecclesie principali applicavit seu cuicumque persone contulit vel in quacumque tale decessit nulla temporum longevitate securus iure permissum ordine quicumque et perpetrari talia fuit commisisse detectus. ea ipse que presumpsit una cum legitima satisfactione rei ipse illi ecclesie cui tulit. vel inquietatis reformare cogendus est. Sed si de rebus propriis non habuit unde componat. et omni integritate ea que presumpsit ecclesie cui tulit restituat. et ipse pro excessibus suis iuxta canonem toletani concilii toletani undecimi excommunicationis plectendus erit sententia. Id est si. x. solidi rei ipsius tulit valere constiterit. xx. dierum penitencie satisfactione admissum facinus expurgabit. Similiter sive maioris sive minoris sit precii quod presumpserit geminata hec semper dierum satisfactione vel pena emendabit. Similiter quoque et ille sententia vel dampno mulctandus est. qui a decessore suo ablata deinceps quecumque diocesanis ecclesiis apud se tenere presumpserit. Sed cumque tamen iudicium tenorem legis huius adimplere neglexit

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quo aut iudicare talia differat aut
iudicanda regis auditibus nullo mo
do innotescat. quem rei taxationem quam
epūs ille persoluere debuit. qui talia fe
cit. tot eccłie illi dessia idem iudex p
ipē debeat conponere cui accusanti s ne
gocium destitit iudicare. hec ergo lex non solum
p̄rb; q̄ in eccłijs absolutis uel dioce
sanis collate sunt obseruabitur. s; subgeria
li noīe omnium eccłarum. id est tam mona
stijs uiror; quam etiam feminar; ōimoda
institutione conplebitur. Jd tamen adiciendo huic
legi manifesta ratio persuasit. ut epi
omis quoscumq; per eccłias sue diocesis
sacerdotes rectoresq; ordinandos elege
rint cognitores eos efficiant de utili
tatibus illis eccłe in quibus fiunt ordina
ti. id est ut quicq; unusquisq; eor; de scrip
turis eccłie diocesis sue apud se con
seruationis causa hre se nouit. morte
rectorem eccłe cuiuslibet p̄ueniente statim ei q̄
ordinauit utilitates eccłie uel eccłie
scripturis immanifestam agnitionem de
deducat. sic non tam ignoranciā ordi
nantis. s; q̄ peius est obcelatione uel
uicio ordinantis uoluntas incertum
lateat testatoris. Jd tamen erit ut et con pe
tentia s sacerdotes rectoresq; eccłia
rum autentica uideant. et autentica
rum ipsor; exemplaria manu sui epi
roborata pro omni firmitate a pontifi
ce suo accipiant. aliter pro ea ipsi ex
emplaria et negocia s eccłie commisse
absq; hesitatione conponant. et uitatem
partis sue iusticia succurente reci
piant. Data et confirmata lex adie. x.
kalendarum ianuarum. Anno feliciter
quarto regni nostri. in dei noīe toleto. Bal
bi rex. Ne hij qui redunt obsequium
eccłie manu mittuntur nec ingenua

rum personarum audeant adire coniugium
Magna est confusio gentis ubi dissimi
litudo unius parentis statum de
generat progenite prolis. Jn ei necesse
est inuenitur iusticie. que tractum est
ex iudice. Ex uno enim absolute decoris
titulum deportabit cuius parentum ob
ligatio ad hunc in euum constringit. Ergo
quando p̄missa sunt pro eo q̄ multi de
familijs eccłarum libertati donantur
nec tamen absolute libertatis licentiam
patiuntur. in eo q̄ eccłe ille desq; origi
nem ducunt per obsequium alligan
tur. Et tamen dum peruerso ordine inge
nuarum personar; connubium expetunt
contrariam q̄ ipsi non sunt generare inten
dunt. et q̄ in augmentum publice utili
tatis debuit crescere. hec in manifesta
alligationem persone uel rerum cognos
citur dum licentia et qui de tam in
famii coniugio nascuntur. inferioris pa
rentis assequns seruum una cum re
bus suis omnibus eccłe hec seruituti ad
dicitur. Ergo ut talis decreto āputetur
tur p̄sumpcio. presenti lege p̄cipimus
ut quicumq; de familijs eccłe retento
patrocinio eccłie ipsius. decimo futu
re erunt. libertate a sacerdote perceperit
rit ingenuā s non audeat in matrimonio
sociare personā. Jlli autem qui absoluti
obsequio eccłie patrimonii siuiam de
bito ordine manu mittuntur. et ingen
nuar; mulier; in nectis copula pote
rit. et in prole ōimode dignitatis tes
timonium obtinebit. Si uero hij qui
sub eccłiar; obsequio manu missi sunt
ingenuar; mulierum deinceps au
si fuerint se in coniugio copulare. uel
p̄mum mater agnouit sub trina uer
berum ultione uel comuniōe sie de inge

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nius et finis in lege alia continetur. con
separare non differat. Si vero si quibus invicem
separare voluerint unicuique person
e sicut fuerint condicione manente. quic
quid ex illis natum fuerit in princi
pis potestate futurum deveniat.
Res tamen omnis sive facultas que de per
sona ingenua in talium viro liber
to vel quolibet transfusa est cum his
etiam que sibi ex talium sexu progeni
tos filios potuerint profligare conqui
rere. vel habere. tota integrum aut
heredes illius ingenue persona pos
sidenda pertineant. Aut si hered
es ei defuerint. in iure principis deve
niant possessura. Qualiter iudicare
de his que voluerint absolute potestatis
percipiatur licentia. Hec lex non solum
in viris sed in feminis observanda est.
Idem sive sit libertus ecclesie sive liberta
que secundum personam ingenuam socia
re presumat. Sed tamen in hac lege servan
dum est. ut quicumque de servitiis ius in
quibus lex conditur de talibus personis
et parentibus reperti fuerint in fra tri
ennium generati. non obligationem se
quantur illius parentes qui ecclesie per
obsequium illigatur se condicione.
omnimode ingenuitatis assumpta
cum omnibus rebus. qui de parente
nobili. ignobili parente. quolibet
modo transierint ingenuitatis
forma vel decore absoluti persista
nt. Data et confirmata lex a die deci
mo kalendarum ianuarii. Anno
feliciter quarto regni nostri. In dei no
mine toleto. Titulus de expositis
infantibus.

Ut pro exposito infantulo ingenuus fiat qui proiecit.
Si servus vel ancilla conscijs vel nescijs dominis pro
iecerit infantem.
Qui a parentibus infantulum acceperit nutriendum quantum
mercedis pro nutricione accipiat.

Ut exposito infantulo ingenuus qui proiecit.

Siquis puerum aut puellam ubicumque expositum misericordie contemplatione collegit. et nutritus infans a parentibus postmodum fuerit agnitus si ingenuorum filius esse dignoscitur: aut servum vicarium reddant aut pretium. Si vero si facere fortasse neglexerint audicie territorij despectate parentum expositus redimatur. et parentes eius impietatis auctores exilio perpetuo relegentur. Si vero non habuit unde filium redimat pro infantulo deserviat qui proiecit et in libertate maneat ille quem servavit pietas aliena. Hec vero facinus cum fuerit ubicumque commissum iudicibus accusare liceat et dampnare.

Si servus vel ancilla conscijs vel nescijs dominis proiecerint infantem.

Si servus vel ancilla in fraude fortasse dominorum infantem exposuerint. et ipsis nescijs infantem proiecerint infans cum fuerit nutritus terciam pretii nutritor accipiat. Ita ut iuret dominus se quod servi sui infantem exposuerint ignorasse. Si vero conscijs dominis infans probatur fuisse iactatus in eius qui nutrivit potestate permaneat. Antiqua. Qui a parentibus infantulum acceperit nutriendum quantum mercedis pro nutricione accipiat.

Siquis a parentibus infantulum acceperit nutriendum usque ad .x. annos. per singulos solidos pretii pro nutrito infante percipiat. Si vero .x. annos etatis sue excesserit. nichil postea mercedis addatur: quia ipse

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qui nutritus est mercedem suam suo potest compensare furtivo. Quod si hanc summam qui repetit dare noluerit mancipium in nutrientis permaneat potestate. **Explicit liber quartus. Incipit quintus. De transactionibus. Titulus de ecclesiasticis rebus.**

De donationibus ecclesiis datis.
De conservatione et reintegratione ecclesiastice rei.
De venditionibus et donationibus ecclesiasticarum rerum.
De rebus ecclesie ab his possessis qui sunt ecclesie obsequiis mancipati.

De donationibus ecclesie datis.

Si famulorum meritis iuste compellimur debite compensare lucra mercedis quanto iam copiosius pro remediis animarum divinis cultibus et terrena debemus debentia impendere et impensa legum soliditate servare. Ideoque quecumque res sanctis Dei basilicis aut per principum aut per quorumlibet fidelium donationes collate reperiuntur votive ac potencialiter pro certo censetur ut in earum iure irrevocabili legum eternitate firmentur. **Antiqua. De conservatione et reintegratione ecclesiastice rei.**

Consultissima regum nostrorum credimus expedire remedia dum pro utilitatibus ecclesiarum que debeant observari nostris inserimus legibus precipimus. Ideoque presenti sanctione censemus ut mox cum episcopus fuerit ordinatus statim rerum inventarium de rebus ecclesie presentibus V. ingenuis viris facere non moretur. Quod inventarium ingenui viri coram quibus factum fuerit sua subscriptione corroborent. Post episcopi vero ipsius obitum dum alter fuerit episcopus ordinatus secundum rerum inventarium res requirat ecclesie. Et si aliquid fuerit diminutum de rebus ecclesie propriis here-

des ipsius vel quibus facultas eius pertinet vel relicta esse videatur de presenti satisfaciat ut facultate. Quod si et aliquid de rebus ecclesie vendere presumpserit succedens episcopus reddito pretio quod a venditore acceptum est cum omni augmento rem ad ius revocet ecclesie et nullam calumpniam pertimescat. Quam legem et de presbiteris vel diaconibus sicut superius scriptum est omnibus observari et valere precipimus. **De venditionibus et venditoribus ecclesiasticarum rerum.**

Si quis episcopus aut presbiter vel quicumque ex clericis preter consensum clericorum ceterorum aliquid de rebus ecclesie vendidit aut donavit hic firmum non esse precipimus nisi ita fuerit facta venditio sive donatio quemadmodum sacrorum canonum instituta consistunt atque decernunt. **De rebus ecclesie ab his possessis qui sunt ecclesie obsequiis mancipati.**

Heredes episcoporum seu aliorum clericorum qui filios suos in obsequium ecclesie commendaverint et terras vel aliquid ex munificentia ecclesie possident si ipsi in laycis reversi fuerint a defuncto ecclesie cuius tamen vel aliquid subsidium possidebunt amittant. Set et in omnibus clericis qui de rebus ecclesie quecumque possident servetur hec forma. Nec quandoque vel longa possessio dominum ecclesie a rebus suis debitis quandoque secludat quia et canonum auctoritas ita commendavit. Set et idonee sacerdotum aliorum vel clericorum qui filios suos in obsequium ecclesie commendant pro sola miseratione de rebus ecclesiasticis quas parentes tenuerunt filii eorum estimantur extranei. **Titulus de donationibus generalibus.**

Ne valeat violenter facta donatio.
De donationibus regiis.
De rebus marito vel uxori ante donatis.
De rebus uxori extra dotem a marito collatis.
De rebus a marito uxori concessis.
De rebus traditis vel per scripturam donatis.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

de rebus inter maritum et uxorem mutuo datis. *Ne valeat*

Donatio que per *violentiam facta donationem* dimittit.

Donatio que per violentiam aut metum fuerit extorta, nullam habeat firmitatem. *De donationibus regis.*

Donationes regie potestatis, que in quibuscumque personis conferuntur, sive collate sunt, in eorum iure persistant, in quorum nomine sunt collate, ea videlicet ratione ut, si regalis munificentia collatae atque tributa, in nomine eius qui hoc promeruit transfusa permaneat; et quicquid de his facere vel iudicare voluerit, potestatem in omnibus habeat. Quod si etiam is qui hoc promeruit intestatus decesserit, debitis secundum legem heredibus res ipsa successionis ordine pertinebit; et ideo collate munificentie gratia nullo modo poterit, quia non possunt principum statuta convelli, que convellenda esse percipientis culpa non fecit. *De rebus marito vel uxori a rege donatis.*

Speciali iure decernimus ut de rebus regali donatione collatis, si in nomine mariti fuerit conscripta donatio, nichil sibi exinde mulier, excepto quod in dote percepit, debeat vendicare. Idemque et si in nomine mulieris invenitur facta donatio, nichil sibi maritus exinde post eius obitum attemptet aliquatenus usurpare vel iure proprio mancipare, nisi quod meruit uxoris largitate percipere. *De rebus mulieri extra dotem a marito collatis.*

Si mulier a marito extra dotem largitate de quibuscumque rebus quacumque donatione vel profligatione conquisitis aut illi debitis quocumque tempore, quecumque donatum acceperit, si filii de eodem coniugio fuerint procreati, mulier usque ad diem obitus sui secura possideat secundum voluntatem vel ordinationem testatoris; testatus tamen sic testator ipse qui hec testatur expendendi vel utendi potestatem habere poterit. Ita que illa usui hec ad possidendum percepit omnia, dum advixerit, sibi cum liberis inquietudine sui sine incunctanter utatur expensis. Si tamen idem testator aliquam specialiter testationem de ipsis frugibus non extiterit. Et de quinta tantum parte earum rerum faciendi quod voluerit potestatem obtineat. Post obitum vero suum reliqua integra et intemerata filiis ex ipso viro procreatis derelinquat. Et nulla occasione exinde excepto ut dictum est quintam partem inde alienare presumat. Quod si ex ipso coniugio filii non fuerint procreati, quicquid mulier de rebus sibi donatis facere elegerit liberam habeat potestatem. Ceterum si intestata discesserit, ad maritum eius, si superstes extiterit, aut ad heredes mariti qui donationem conscripsit, eadem donatio pertineat. Similiter ratione et de iure principum custodiri, de his que a viro et ab uxoribus quocumque tempore donata perceperint. *De rebus a marito mulieri collatis, vel si mulier fuerit adulterasse detecta.*

Si maritus uxori sue aliquid donaverit, et ipsa post obitum mariti in nullo scelere adulterii fuerit convexata, sed impudicitia permansit, aut certe si adulterium mariti honesta coniunctione pervenerit, de rebus sibi a marito donatis possidendi et post obitum suum, si filios habuerit non, relinquendi cui voluerit habeat potestatem. Ceterum si filios non relinquens intestata discesserit, aut ad maritum eius, si superstes extiterit, aut ad heredes mariti qui donationem conscripsit eadem donatio pertineat. Si autem per adulterium seu per inhonestam coniunctionem se miscuisse convincitur, quicquid de facultate mariti sui fuerat consecuta, totum incunctanter amittat, et ad heredes donatoris vel ad filios legitimos revertatur. *De rebus traditis vel scriptura donatis.*

Res donate si in presentia tradite sunt. nullo modo repetuntur a donatore. Si vero etiam provenit ut quod donatur longe sit positum per id donatio eviari non poterit quia tunc vera esse traditio qui iam apud illum scriptura donationis habetur in cuius nomine scriptura demonstratur. Hoc tamen observandum est. ut si donator dixerit nec dedisse nec direxisse scripturam. sed sublatam sibi fuisse tunc ille cui res donate sunt per testes convincat ab ipso donatore eandem auctoritatem esse aut directam vel ex eius voluntate in potestate sua redactam ut donatio comprobata stabilis habeatur. Si vero hoc probare neglexerit. tunc ille qui scripturam fecerat iuratus est. quia eandem scripturam nec per se dedisse. nec direxisse nec per voluntatem suam factum esse ut ipsa scriptura in manus eius veniret; a quo eam videtur repetere et sic invalida remanebit. Si tamen qui donavit voluerit. Illud tamen addi placuit. ut si quisque scripturam de rebus suis in quibuslibet personis ediderit. sic eam vivendo illi in cuius nomine scripta est non tradiderit quamlibet tradita sit tamen dum post eius obitum reperta fuerit ille scilicet eam vendicabit cum omnibus rebus que in scriptura conscripte sunt in cuius nomine donator eam fieri voluisse agnoscitur. Sic nimirum iustum omnino est. ut talis scriptura robur plenitudinis habeat quam vivens donator. ita salvavit ut nequaquam videatur aliquatenus immutata. Sane si scripturam ipsam vel rem donatam donator dum viveret nullo modo tradidit sed apud se retinuit. et voluntatem suam in postmodum immutavit illud procul firmissimum erit quia pro testatione non tradite scripture destitisse agnoscitur. Si vero si ipsum cui res donate fuerant fatalis casus ab hac vita subtraxerit antequam res sibi donatam caperet a donatorem vel ad heredes donatoris res ipsius pertineat. Si vero sub hac occasione largitur ut eidem rem ipse qui donat usufructuario iure possideat. et ita post eius mortem ad illum cui donaverit res donata pertineat quia similitudo est testamenti habebit licentiam ille qui donavit immutandi voluntatem suam quando voluerit etiam si in nullo lesum fuisse se dixerit. Ille vero qui falsa donatione circumventus aliquid in utilitate donatoris expendit. aut ab ipso donatore recipiat aut ab eius heredibus ne iniuste damna sustineat qui lucrum se habere de manu promissione putabat. Certe si quisque ille rem donatam sive per traditionem rerum donate scripture sive per consignationem vel traditionem rerum in iure suo perceperit. et complacuit ei ut donator rem ipsam per voluntatem eius qui eam donatam perceperat possideat. et si in postmodum fortasse contigit ut ipse qui rem donatam perceperat. vivente donatore moriens ab hac vita decedat. quod ipso decreto scilicet iudicante voluit licentiam habeat. Si vero si intestatus decessit non ad donatorem. sed ad heredes eius qui rem donatam perceperat res eadem sine dubio pertineat. **De rebus inter maritum et uxorem invicem donatis.**

Maritus si uxori sue aliquid donare voluerit de rebus quod ipsum habere voluit scripturam manus sue sub scriptione vel signo firmet. ita ut duo vel tres testes ingenui sub scriptores vel signa facientes accedant. et sic voluntas eius habeat firmitatem. Similiter et de uxoris voluntate que in maritum conferre voluerit donationis hec forma servetur. Si autem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uiolentˀ auris n̄ fuit exacta donatio se
rueta legum in omnib; sanctie q̄ indice
rnendis facilitatib; dignoscitur ordi
nata consistere. Titulus de patroni dona

Siquis in patrocinio constitutus est uel tionibus.
filii eius patroni aut filios patroni relinq̄rit.
De armis q̄ dantur saionib; in patrocinio constitutis
et de acquisitionib; eorum.
De reb; in patrocinio acquisitis uel a patrono collatis.
De reb; in patrocinio acceptis donatis acquisitis.

Siquis in patrocinio constitutus ē uel
filii eius patroni aut filios patroni relinquant

Siquis ei quem in patrocinio habuit arma
dederit uel aliquid donauit apud ipsum
cui sunt donata permaneant. Si uero alium
sibi patronum elegit habeat licentiam
cui se uoluerit commendare. quia ingenuo
homini n̄ pōt prohiberi quia in sua potesta
te consistit. sed omnia reddat patrono quem de
seruit. Similis etiam circa filios patroni
uel filios eius qui in patrocinio forma
fuerunt. ut si tam ipse qui in patrocinio
fuit quam filii eius filius pa
troni obsequi uoluerint donata possidе
ant. Si uero patroni filios uel nepotes ip
sis nolentib; crediderint relinquendos re
ddant uniuersa que parentib; eorum a pa
trono donata sunt. Quecumque autem in pa
trocinio constitutus sub patrono adquisierit
medietas ex omnib; in patro
ni uel filiorum ipsius potestate consistat. Aliam
uero medietatem idem bucellarius qui ac
quisiuit obtineat. Et si bucellarius fili
am reliquerit tantum et filium non reliquerit
ipsam in patroni potestate manere iu
bemus. Sic tamen ut ipse patronus equalem
prouideat. qui eam sibi possit in matrimonio
sociare. Et quicquid patri uel matri ei fu
erat donatum. Et si ipsa sibi contra uolunta
tem patroni inferiorem forte elegit quic
quid pater eius a patrono fuerat donatum
uel a parentib; patroni patrono uel he
redib; eius restituat. De armis q̄ dantur
saionib; in patrocinio constitutis, et de ac

Arma que saionib; pro obsequio quisitionib; eorum
quis donantur nulla ratione a donatore re
petantur. Sed illa que dum saio est acquisi
uit in patroni potestate consistant. Antiqua.
De reb; in patrocinio acquisitis uel a patrono
Sicut superius est siquis collatis —

Si cum aliquo in patrocinio causa con
sistit. et aliquid dum cum eo habitat acqui
sierit si eum infidelis inueniatur uel eum
relinquere uoluit medietatem acquisi
te rei patrono tradat. Aliam uero medie
tatem qui acquisiuit obtineat. et quicquid
ei ipse donauit ipse recipiat. De rebus i
patrocinio acceptis et acquisitis —

Ita ut supra premissum est. quicumque patro
num suum reliquerit. et ad alium se forte
contulit ille cui se commendauit det ei terram.
Nam patronus quem reliquid. et terram quam
ei dedit obtineat. Recesuindus rex. Titu
lus de commutationib; et uenditionib;.

Ut ita ualeat commutatio sicut emptio.
Et si nō fuit presentes uenditor firmitas detur
Ne ualeat uiolenter facta uenditio
Si arre date pretium nō fuit impletum.
Si pars pretii data n̄ fuit.
Si finis in pretio rei uenditae fiat.
Si dicat quis rem suam uili pretio uendidisse
De his qui aliena uendere uel donare presumunt
Quod rem in contentione positam non liceat uendere
uel donare.
Si permittat se ingenuus uenundare.
De uiris hac mulierib; ingenuis a seruis uel in
genuis uenundatis.
Non liceat parentib; filios suos quocumque contractu
aliis dominis subiugare
De seruorum uenditionib;

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ne servus venditus in potestate domini obtineat.
Et servi vendendi facultatem dominus querat.
Si servus sit de peculio emptus.
Ut nullus servum suum vendat invitus.
Si servus pro crimine quocumque conventum alieni domini transierit.
De non alienandis privatorum et curialium rebus.
Si res ille vendantur que per se debuerint per iudicium obtineri.
De mancipiis ab hostibus occupatis.
Quo presene liber debeat precio comparari.

Ut ita valeat commutatio sicut et emptio.

Commutatio si non fuerit per vim et metum extorta, talem quem et emptio habeat firmitatem. Ut si non fuerit ydoneus venditor fideiussor detur.

Si venditor non ydoneus ingenuum fideiussorem dare debebit emptori, et emptio habeat firmitatem. Non valeat violenter facta venditio.

Venditio per scripturam facta plenam habeat firmitatem. Ceterum si etiam scriptura facta non fuerit, et datum pretium presentibus testibus conprobetur, plenum habeat emptio robur. Venditio vero si fuerit violenter et per metum extorta nullum habeat robur. Antiqua. Si arre date pretium non fuerit impletum.

Qui arras quam pro quacumque re acceperit, id cogatur implere quod placuit. Emptor vero si pro egritudinem aut gravem necessitatem que vitari non potuit ad constitutum non occurrerit diem, quem voluit pro se dirigat, qui pretium tempore diffinito persolvat. Quod si constituto die nec ipse successerit nec pro se dirigere voluerit, arras tantum recipiat quas dedit et res diffinita non valeat. Antiqua. Si pars pretii data non fuerit.

Si pars pretii data est et pars promissa, non propter hoc venditio facta rumpatur. Sed si emptor ad placitum tempore non exhibuerit pretium, licet reliquam portionem, pro pretii parte quam debet exsolvat usuras, nisi hoc forte convenerit, ut res empta venditori debeat reformari. Antiqua. Si fraus in pretio rei vendite fiat.

Si in contractu venditionis minus pretium datum fuerit aut per fraudem aut etiam contra voluntatem vendentis amplius datum pretium minuitur, quantum de iusto pretio fraudatum est, tantum duplum emptor restituat venditori. Si dicat quis rem suam vili pretio vendidisse.

Venditionis hec forma servetur: ut seu res aliquas vel terras, sive mancipia vel quodlibet animalium genus venditur, nemo propter firmitatem venditionis irrumpat, eo quod dicat rem suam vili pretio vendidisse. Antiqua. De hiis qui aliena vendere vel donare presumunt.

Quociens de vendita vel donata re contentio movetur, id est si alienam fortasse rem vendere vel donare quemcumque constiterit, nullum emptori preiudicium fieri potest. Sed ille qui alienam rem vendere vel donare presumpsit duplum rei domino cogatur exsolvere. Emptori tamen quod accepit pretium redditurus et penam quam scriptura continet impleturus. Et quicquid in profectu comparate rei emptor vel qui donatum accepit studio sue utilitatis adiecerit, a locorum iudicibus extimetur, atque ei qui laborasse cognoscitur a venditore vel donatore iuris alieni satisfactio iusta reddatur. Similiter scilicet et de mancipiis vel omnibus rebus atque brutis animalibus ordo servetur. Quod rem in contentione positam non liceat vendere vel donare.

Rem in contentione positam, id est quam alter aut repetere cepit aut repetere rationabiliter potest, non liceat nec donare

(c) 2006 Ministerio de Cultura

n̄ uendere. n̄ in alio loco transferre. Noui-
ter emendata. De ruris

Si quis ingenuus cuiuslibet rem sibi mer-
catus scienter presumptiue applicauit
uel conparatas uoluntarie accesserit. aut do-
nata susceperit. sciens rem esse alienam.
dum dominus res suas probauerit cum omni-
bus auctor presumptionis triduplici satis-
factione cogatur exsoluere eidem cuius res
esse noscuntur. Si libertus hoc fecerit duplam con-
positionem exsoluat. Et si seruus fuerit et
absque uoluntate domini hoc fecerit simplam
restituat. et C. flagella suscipiat. Si

quicumque se promiserit ingenuus uenundare.

Ingenuus se uendidisse per se
miserit. et pretium cum uenditore par-
titus est. ut circumueniret emptorem.
proclamans postea nullatenus audiatur. sed
in ea quam uoluit seruitute permaneat. quia
non est dignus ut liber sit qui se uolen-
ter subdidit seruituti. Et si tamen ipse qui
se uendidit uel uenundare permisit. pre-
tium unde se redimat habere potuerit. aut
si parentes eius redemptionem pro eo ei cui
se uendidit dare elegerint reddito prouen-
denti persona ad integrum pretio emptor
accipiat. et ille ad ingenuitatis titulum
qui se uendidit potest reuocari. Antiqua.

De uiris ac mulieribus ingenuis ac suo uel ingenuo uenditis.

Si ingenuus ingenuum uendere uel
donare presumpserit sine presumptorem
iudex non differat sine mora conprehendere
ita ut ingenuus ille in statu suo reuo-
catus. C. solidos a presumptore accipi-
at. aut si non habuerit unde conponat. C. fla-
gellis publice uerberatus in potesta-
te eius seruiturus tradatur. quem uendere
aut donare presumpserat. Seruus autem
si ad ingenuam personam talia facere pre-
sumpserit presumpserit conprehensus a iudice. CC.
flagellorum ictibus publice uerberetur. et
decaluatus turpiter et perhenniter
seruitio addicatur. atque etiam denuo
liberis ingenuus uenditis uel dona-
tis huius ordinis forma seruetur. Non
licet parentibus filios suos quos genuerint con-
tinentur alterius domino subiugare.

Parentibus filios suos uendere non lice-
at. aut donare uel obpignorare
nec exilis aliquid iuris suo defendat
ille qui acceperit. sed magis pretium uel con-
positionis comodum quod dederat perdat quia
a parentibus filium conparauit. Flauius Gloriosus rex.

De seruorum uenditis rebus.

Res iuris alterius sine domini uolunta-
te. ab eo qui habet distrahendi potestatem
alienari non patimur. Quamquam cum pro-
mulgata sanctio iuris antiqui non si-
ne dominorum dispendio seruorum uenditiones
in irritum precepit reuocari prouiden-
tiori decreto constituimus. si leges patri-
as ad equitatis regulam redigamus. Sic-
que eorum melius statuta corrigere quam cui-
us partim obliterare. Et ideo si quis seruum
uel ancillam alienam sciens ab eis
deinceps domum agrum. uel uineam
seu mancipium. sub quacumque diffinitione
perceperit donatio siquidem uel conposito
talibus personis contracta non ualeat. ita
non eorum datum comodum pro se positum
reddatur. uenditio non cum dispendio
conparantis irrupta. Sic ad seruum uel an-
cille dominum ad integrum reuocetur. ut
emptor pretium ex omnibus perdat. Iuste
enim quod per ambitionem acceperat uidetur
amittere qui suo domino quod rem censuit
alienam intuitur applicare. Predicte non
seruiles persone sed animalia quelibet uel
cetera uendiderint. seu res quascumque uel

(c) 2006 Ministerio de Cultura

denariata distraxerint. que tamen aut sine
peculio aut domini sui uel ab aliis nego
ciandis occasionem distrahendi per
ceperint ita perhennitr firma subsista
nt. ut si dominus eiusdem serui uel ancil
le. qui uendidit rescindere ipsum uendi
tionem uoluit. seu rem que uendita est
non serui peculium. sed sui esse proprii domini as
seruerit non aliter uenditio rescindatur
nisi ille qui rescindendam uenditionem
proponit aut per testes legitimos aut
per sacramentum suum non serui peculium
sed suum proprium doceat esse quod querit.
et sine uoluntate sua uenditum fu
isse quod acquirere cupit. et hec quidem de
uilibus et paruis rebus. Nam de maio
ribus et necessariis modum potestate
erit infringere aut stabilire negoci
um. Antiqua. Si seruus uenditus
in precem domini crimen obiciat.

Siquis seruum suum uendiderit et
ipse seruus prioris domino aliquod
crimen iniecit ille qui uendidit re
cipiat quem uendiderat precium red
ditum emptori ut ipse in seruo suo
crimen quod obiectum est inquirere uel uin
dicare studeat. Idem autem et de ancillis
precipimus custodiri. Idem tamen seruus uel
ancilla seu uenditi siue donati uel
commutati in precem domini capite non
torqueantur. nec credatur eis si prioribus
dominis crimen obiecerint. Ut serui uen
Siquis ser diti facultatem dominus querat.
uum suum uendidit ei nesciens
facultatem habebit inquirendi libe
ram potestatem ut si uendiderit ille qui
uendidit potest inuenire rem uen
diti serui. Si seruus sit de peculio suo
Si seruus de suo peculio emptus.
lio fuit emptus. et si dominus

eius forte nescierit de domini sui potestate non ex
eat. quia non precium sed res sua sui com
modum ignoraret accepit. Antiqua. Ut
nemo seruum suum uendat inuitus.

Sepissime leges oriuntur excessibus.
Sunt cum ad insolite fiunt is existit.
necesse est ut nouande calliditatis astu
ciam. preceptum noue constitutionis op
poni. Comperimus multorum seruos uel an
cillas ad ecclesiam quorumcumque sollicitatione con
fugere. et illic de iniusto dominorum imperio se
pissime querelari. ut ita intercedentibus cli
cis religionis obtentu dominos necessita
te uenditionis extorqueant. hunc etiam
plerumque domino errorem imponitur
ut aut clericis. aut cuicumque alio sed
uelud emptor imponat precium tradendi
rius alienum. et sub huiusmodi argumentationem
collusionis interdum domino nesciente ser
uus uendatur inimico atque eueni
at. ut inimicia forsitam loci constitu
ta eum ille possideat qui publice in
flatem ad contractum uenditionis accessit.
Proinde hac perpetuum lege sancimus ut
nullus seruum suum uendat inuitus
sed clericus aut ecclesie custos. sic malis le
gibus constinetur excusatum accepti domino
serui amota dilatione restituat. Satis
ei uidetur indignum. ut in eo loco ser
ui contumaciam rebellionis ad firmat
ubi castigationis disciplinam et obte
perandi predicantur exempla. Si
quis itaque dominum sui in hunc induxerit
errorem. Precium quod per se post
tam comparauit personam amittat. siue
ille aut ipso commertii tempore qui idon
ce habetur usurpet siue comparaciani ha
bitam. aut si hoc postea quam fuerit.
inductus agnouit iudicis exsecu
tione percipiat et serui meliorum sue

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uendidet potestati. hic autem qui se iniuste fraudulenter uenditionis ingessit. alium paris meriti seruum domino eius instruerit insidias reformare cogatur. et tamen notande fraudis improbitas. precepti huius coherceatur obiectu.

Si seruus pro crimine commisso commutetur ad dominium transierit alium.

Non pretermittendum est legali sanctione decerni. et ubi plerumque impugnationis occasio uidetur existere. Ideo si criminis aut commutationis titulo transierit seruus eidem prior dominus aut serui proculpa tradere aut pro eo componere compellendus est. Nam qui talem seruum comparasse dinoscitur si respondere uel satisfacere pro crimine eius noluit. hunc priori domino pretio recepto restituat. Ipse quoque pro scelere seruum redditurus petenti responsum. sub cuius dominio seruus constitit perpetrasse reatum. Cynd's rex.

De non alienandis priuatorum et curialium rebus.

Si cura rei familiaris cuncti non debeat, quanto magis utilitatis publice quam semper exerceri uel augeri necesse est. Curiales igitur uel priuati qui caballos ponere uel in archa publica functionem exsoluere consueti sunt. nequaquam quidem facultatem suam uendere aut donare alienare uel commutare aliquid debeant alienare. tamen si contigerit cui uoluntate aut necessitate eos alicui sine uenditione aut donatione seu commutatione omnem suam facultatem dare ille qui accepit censum ipsius a quo accepit exsoluere procurabit. et hanc ipsam summam census eidem scripture sue ordo per omnia continebit. Sed et qui medietatem facultatis talium personarum uel partem aliquam in mancipiis. terris uineis domibus que percepit iuxta quantitatem facultatis talium accepte rei functionem publicam implere cunctus est. Si autem de talibus personis accipiens. aut scripturam illius a quo accepit non ostendit. qui exinde functionem exsoluat. aut uel uno forsitam anno reddere censionem ipsam distulerit. mox ut regis auditibus siue comitis aut iudicis huius rei actio innotuerit possessor omisso pretio uel siquid contra decertat id etiam quod accepit ex omnibus perdat ita ut principalis potestas seu illi qui dederunt reddere noluerit. siue alii fortasse conferre licentiam habeat. Ipsis integrum curialibus uel priuatis. inter se uendendi donandi uel commutandi ita licitum erit ut ille accepit functionem rei accepte publicis utilitatibus impendere non recusset. Nam plebeis glebam suam alienandi nulla umquam potestas manebit. amissurus procul dubio pretium uel siquid contigit accepisse quicumque post hanc legem. uineas. terras. domos seu mancipia. ab his hominibus accipere quisque presumpserit.

Si res ille uendantur aut donentur que prius debuerint per iudicium obtineri.

Siquis rem que est per iudicium repetenda priusquam aduersarium iudicialiter superet, ita uendiderit uel donauerit alicui. aut forsitam tradiderit occupandam ut absque audientia iudicantis peruenit dominium possessoris. ipse qui possedit persecutione iudicis rem que occupata fuerat statim recipiat ne de eis postmodum repetitionem contendat etiam si bona sit eius petentis. Ille uero qui hoc uendidit aut donauit uel occupari precepit quod iuste uendicaret

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nullatenus poterit, eidem emptori rem pretium cui a quo emptus fuerit repensare cogatur, quia rem alienam vendiderat fecit invadi. Flavius Reccesvindus rex.

De mancipiis ab hostibus occupatis ab aliis recuperatis.

Quecumque mancipia de terris a dominibus nostris ab adversis hostibus extiterint occupata, si ab hominibus regni nostri reperiantur excussa, ille qui ab hoste abstulit, ex quo unumquodque mancipium valere constiterit, terciam partem pretii habeat, et mancipia domino vel dominis suis reddat. Si vero in venditionem ab hostibus mancipium fuit acceptum, cum instrumento manifestetur pretium datum, ac tunc ille qui dedit integrum pretium et quantum mancipium melioravit acceptum a domino recipiat, moxque ille suum mancipium inexcusabiliter reddat. Flavius Reccesvindus rex.

Ut presens liber debeat precio comparari.

Ut omnis occasio et inplebicio [?] comparationis distrahentis et dispendium temporis possit emptoris, id presenti sanctione decernimus legis huius scilicet ut quicumque hunc codicem constiterit venundari, non amplius quam xii solidorum numero accipere venditori vel dare liceat emptori. Si quis vero sub hunc pretii numerum accipere vel dare presumpserit, c flagellorum ictibus a iudice verberari se noverit. F. ugin.

Titulus de commendatis et commodatis.

De animalibus in custodia placiti mercede susceptis.
De animalibus in angaria prestitis.
De rebus prestitis incendio vel furto extinctis.
De pecunia prestita et usure eius.
De rebus commendatis et casu quocumque in naufragium missis.
De rebus domino nesciente servo commendatis.
Si servi dominum mentiantur partem commendandi.
De reddendis usuris.
De usuris frugum.
Qui debeant testamentum vel scripture commendate restitui.

Antiqua. **De animalibus in custodia placiti mercede susceptis.**

Siquis caballum aut bovem vel quodlibet animalium genus sub placiti mercede ad custodiendum susceperit, si id perierit, aliud eiusdem meriti ille qui commendatum suscepit exsolvat, si tamen fuit ei mercedem pro custodia consecutus vel pro conducto. Si vero ille qui nullum placitum cum mercede susceperit, et rem mortuam esse probaverit, nec ille mercedem recipiat nec ab illo aliquid requiratur. Et tamen iuret ut probet sacramento ille qui commendata suscepit, quod non per suam culpam neque per negligentiam animal consumatum sit, et nichil cogatur exsolvere. Eadem et de commodatis forma servetur.

De animalibus in angaria prestitis.

Siquis alicui iumentum aut caballum vel aliud animal prestiterit et per aliquam infirmitatem apud eum qui accepit moriatur, sacramentum prebere debebit quod non per suam culpam neque per negligentiam morte consumatum sit, et nichil cogatur exsolvere. Si autem nimis sedendo vel saccos cargando aut quocumque labore vel percussione mortuum fuit, eiusdem meriti animal domino sine aliqua excusatione restituat. Si vero prestitum animal alicui aliquid debilitatis vel damni intulerit, ille componat qui eum apud se susceptum habuisse dignoscitur.

De rebus prestitis incendio vel furto extinctis.

Si alicui aurum, argentum aut ornamenta vel species fuerint commendate sive custodiende tradite aut fortasse vendende, si ea perierint, vel in domo ipsius qui accepit cum rebus eius fuerint concremata incendio, una cum testibus veniat et brevem det ille qui commendata suscepit, et probet sacramento quod nichil exinde suis profuisset compendiis, et nichil cogatur exsolvere, excepto au-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ro aut argento quod ardere non potuit. Si vero quis cum domum flamma consumpsit, se quasi auxilii prebiturus ingessit, et aliquid forte rapuit, dominus domus diligenter inquirat; et si eum invenire potuit, ille qui rapuit in quadruplum rapta restituat. Et si de commendatis rebus apud susceptorem aliquid forte reperit, domino restituere non moretur. Si vero que commendata fuerant furto compilantur ablata, ei qui commendata susceperit spatium tribuatur, ut ordo docet, donec furem suam investigatione perquirat; et si eum invenerit, commendatori res suas perquisitas tantum reformare cogatur. Compositio vero furti ad eum cuius commendata pertineat. Certe si fur non fuerit infra statutum tempus inventus, medietas rerum commendatarum domino a suscipiente reddatur, ut damnum ex medio uterque sustineat. Et postea dominus rerum apud eum cui commendaverit que fuerant supposita forte reperierit, cum hic ille prius se dixerit perdidisse vel furtum fuisse sublata, sicut fur probatus que celavit secundum legum constituta compositionem implere cogatur.

Ant. **De pecunia prestita et usuris.**

Siquis pecuniam sub cautione susceperit daturus usuras, si per casum pecunia perierit non culpa aut negligentia debitoris, ille qui pecuniam commodavit solam pecunie summam recipiat et non requirat usuras. Si vero per ipsius fraudem vel culpam factum est, et pecuniam et usuras solvat. Quod si aliquid lucri est ex pecunia consecutus, et postmodum contingat ut pecunia pereat, si tanta sunt lucra quanta pecunia fuit, et pecuniam et usuras restituat.

De rebus commendatis et casu contingente in naufragium missis.

Qui commendata sibi vel commodata suscepit, et de ruina aut incendio vel hostilitatis naufragio seu quolibet simili casu sua omnia liberavit et aliena perdidit, quod acceperit sine aliqua excusatione cogatur exsolvere. Si vero partem aliquam de rebus propriis liberasse cognoscitur, illi cuius res secum habuerat, iuxta modum perdite rei vel liberate restituat, qualem iudex ratione deducta extimaverit portionem. Si autem sua omnia perdidit cum liberaret aliena, et de liberatis et perditis rebus similis ratio deducatur, ut partem arbitrio iudicantis qui liberavit accipiat. Iustum est enim in simili casu ut ille non damnum solus excipiat qui se gravibus obiecit periculis, et dum aliena minora conatur liberare, sua maiora cognoscitur perdidisse.

De rebus domino nesciente servo commendatis.

Quod nesciente domino servus fuerit commendatum, si id perierit, nec dominus nec servus ullum damnum incurrat. Sibi sane imputet culpe qui servo alieno res suas commendavit domino nesciente. Si vero alicuius res vel animal sit et per fraudem pastorum diminuta reperiatur, hoc reddere compellatur. Similis et de commendatis rebus forma servetur, si fraude et malitia consumpta aut dispersa noscuntur.

Antiq. **Si servus mittatur domini parte commodari.**

Si dominus per servum suum quecumque precepta dederit commodandum, et servus cum rebus commodatis in fugam fuerit elapsus, tunc dominus obligetur ut commodata restituat. Si vero servus petisse domini mittatur, et sic que reportanda ad dominum suscepit, et que suscepit aut celat aut forte perdidit, et fugitivus non potuit inveniri, dominus servi probet sacramento se eundem servum ut susciperet non misisse, et cum id preterea ignorasse, et nichil calumpnie pertimescat. Servum tantum tam dominus quam ille qui commodavit querere sollicite procurabunt. Hoc eadem et de commendatis rebus perpetuum custodiri.

Antiq. **De reddendis usuris.**

Siquis pecuniam commodavit ad usuram non plus p

BIBLIOTECA ... DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

annui quando tres siliquas de uno solido percipiat usuras si tamen fuerit unde reddatur. et
de solidis VIII. nonus solidus creditori
qui pecuniam ad usuram dedit a debi
tore reddatur. et sic summa pecunie et usu
ris ille qui dederat a debitore recipi
at. Si quis vero cautionem ultra modum supra con
prehensam per necessitatem suscipientis
creditor extorserit. conditio contra leges
inserta non valeat. Siquis autem contra
ordinationem hanc fecerit eam rem quam
commodaverit recipiat et que inventa
fuerant in nullo solvantur usure. De

usuris frugum. Antiqua.

Quicumque fruges
vel aridas vel liquidas. id est vinum ole
um. vel quodcumque annone vel genus
alteri commodaverit. non plus a debitore per usuram
quam tertiam partem accipiat. Id est ut si duos
modios qui accepit tertium reddat. Sed hanc
legem ad solas fruges percipimus per
tinere. Nam de pecunia commodata secundum superio
rem legem valere et observare censemus.

Cui debeant testamenta vel scripture commendate restitui. Antiqua.

Testamentum a deo cui
fuerit commendatum post quam hoc ante
testes publicaverit. sicut est in legibus consti
tutum. illi qui maiorem partem de eo testa
mento est consecutus reddatur heredi. Quod
si alii redditum fuerit vel adversario eius
traditum. qui tradidit duplam compositio
nem restituat. quam ille qui fraudem illi fecerit
extitit inferre voluit. Illas vero scriptu
ras quas simul tradi partibus debent. sic eo
modo datas quisque suscepit. id est testamenta
ta iudicia pacta donationes. vel ceteras tales
si alteri altero absente tradiderit. ille quidem
deinde revocet quod dedit. et omnibus in com
mune quibus debebantur restituere non
moretur.

Titulus de pignoribus et debitis.

De non pignorando.
De pignore posito et furto.
De pignore si pro debito deponatur.
Si pignore representato debito non reddatur.
Si una persona vetiti vel debito nomine repetatur obnoxia.
Quasi definiti debitum aut violentia post mortem
possit inquiri.

Flavius Reccesvindus rex. De non pignorando.

Pignorandi licentiam
in omnibus submovemus.
Nam qui si non acceptum pignus assump
serit ingenuus de iure alterius usurpare
duplum cogatur exsolvere. Servus autem
simplum restituet. et C. flagella susci
piet. Antiqua. De pignore deposito et furto.

Siquis pignus alteri deposuerit pro
aliquo debito. et illud ipse qui depos
uerit furtivus fuerit pro fure teneatur.

De pignore si pro debito deponatur.

Pignus quod pro debito ponitur si per
cautionem fuerit obligatum. et ille qui
pignus posuerit ad tempus constitutum
tempus debitum reformare dissimu
let. post diem cautionis exactum usque ad
dies X. pignus salvum domino reservetur
aut idem domino sive propinquo eius re
presentetur atque ut debitum restituat mo
neatur. Quod si per negligentiam suam debitor
ad diem constitutum ad se venire neglexerit
aut debitum implere distulit ad dampnum
usure. Ceterum si adhuc usque ad X. dies
sicut superscriptum est aut quod debet reforma
re dissimulaverit tunc creditor iudici
vel preposito civitatis pignus ostendat
vel quantum iudicio eius et tunc in hones
torum fuerit extimatum. sit licentia distra
hendi et vendendi et dividendi et post
modum de pretio venditi pignoris credi
tor quantum ei debetur sibi evidentius
tollat. et reliquum ille recipiat qui sup
posuerit. Flavius respondens
rex. Si pignore representato debito non red
datur

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Siquis ei cui rem pro pignore credi
derit ad [illegible] presentato de
bito [illegible] acceptum distu
[illegible]
[illegible]re.
[illegible] integrum
[illegible] nomus ua
[illegible]
[illegible] qui per i
[illegible] per placitum
[illegible] per professionem sive per professionem
eius eum se reum vel debitorem esse do
cuit. ipsi nichominus aut uxori qualita
tem debiti satisfacere compellendus est vel
damnandus a iudice. Ergo si quibus reus vel
debitor manet. immo eodemque tempore con
tra eum agere cepit secundum quantitatem deb
iti vel reatus. aut reddere omnibus. aut
omnibus tacendus est. Finitur. Erit enim
iudicem adiquid oportebit. cui mag
is reus vel debitor maneat. ut ipsi maio
rem partem reddi percipiat et de reli
quo quod de facultate rei vel debitoris
remanserit quantum reddatur ceteris. iu
dex ipse manifeste perpendat. Certe si non
fuerit unde compositio exsolvi debeat. al
io saltim quod videtur habere de prebito vel
reatu per eum futurum iuxta petenti
bus tradere ne desistat. Ervigius rex.

Qualiter defuncti debitum aut violen
tia post mortem possit inquiri

Quia inventis cuiuslibet manifesta
culpis non apparet nefas esse non du
bitandum est. ut cum quisque post ob
itum manifeste se reum accusasse. Ne
qui in fraudem heredis defuncti. quicumque pro
hoc talia conetur presumere huius legis
tenebitur sanctione se noverit. scilicet ut si
quis quibuslibet defunctum violentum sibi
aut persuasorem sive rei seu debitorem
fuisse astruxerit eum quemcumque violentum
dixit operatus. non aliter eius assertionem creda
tur nisi per quamcumque scripturam aut testi
ficationem legitimam id verum esse indubitan
ter docuerit. Ergo si tale aliquid quisque
[illegible] defunctus ille de quo agi
[illegible] quis voluntatem suam
suis libertis. aut quibuscumque personis co
noscitur contulisse ipse liberti vel alie per
sone vel uxor que possident de rebus functi quod
defunctus debuit vel commisit insis
tente iudice cogantur exsolvere. Simili
ter si filios reliquerit. et ipsi eam eius possident
facultatem. ipsi per solutionem cogendi sunt il
la supplere. unde auctor eorum debitor vel
presumptor convincitur extitisse. Si cer
te predictarum causarum obnoxius. si ab
hac luce decesserit. ut de suis rebus ni
chil videatur aliquid ordinasse. propin
qui eius vel qui facultatem ipsius adierit
aut possederint. petitori dare vel que cau
sa quam repetitur cogendi sunt. reddere tenean
tur ut si ille qui debitor aut presumptor
esse dicitur extitisse. nichil rerum suarum mo
riens dignos reliquisse. ab omni calump
nia repetitoris eius propinqui vel filii ha
beantur inmunes. Si autem quecumque de
functus reliquid videtur. si filii eius
vel propinqui aut qui eius possident bo
na noluerint pro reatu eius vel debito sa
tisfacere de rebus a defuncto dimissis.
ni mererentur facere cessionem petenti.

Titulus de libertatibus et libertis

Si mancipia sive per testem seu per scripturam ma
numittantur

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Si servus alienus vel commune mancipium manumittatur.

De his qui se liberos proclamaverint esse.

Si ad servitium repetatur qui in libertate est constitutus.

Si ei qui ad servitium repetendus est aliquid auferatur.

Si eum quem aliquis coram iudice liberum esse dixerit postea in servitium repetere velit.

Si in morte conpulso quisque servum se esse dicat.

Si ingenuus ad servitium repetatur vel servus liberum se esse dicat.

Si libertus iniuriam faciat manumissori.

Ne eorum patronum vel filios [illegible] manumissi.

De rebus manumissi si absque legitimis filiis moriatur.

De adiectionibus manumissoris in scriptura manumissionis.

De libertatibus servorum fiscalium. sine scriptis.

De libertis et rebus fiscalium servorum.

Ne liberti vel progenies suorum cum post tempore patronum aliqua contumelia inferant, aut eis insolentes existant.

Ne liberti religiosi ad obsequium revocentur heredum.

De libertis regum quem ad potestatem qualiter exercitus tempore ad regiam presentiam occurrant vel cum quibus oportet in publica utilitate proficisci oportere.

Ne liberti suis manumissoribus delinquant.

Si mancipia sive per scripturam seu per testes manumittuntur.

Siquis moriens per scripturam dimittat aut presentibus testibus manumiserit mancipia sua voluntas eius habeat firmitatem, dum tamen aut duo vel tres testium quibus credi possit testimonio compleatur. Sed et libertis siquis donaverit qui eos manumiserit, aut libertatis ipsius scripturam contineat aut testes qui adhibentur agnoscant res apud libertos donata permaneat.

Si alienus servus vel commune mancipium manumittatur. Rubrica.

Siquis alienum servum vel commune mancipium manumiserit in fraudem domini libertas data non valeat. Ille nero qui manumiserit alienum mancipium. alium pro illum domino da-re cogatur. Si vero dominus adquieverit ut ille liber sit [illegible] consortes per manu-missio servo [illegible]
[illegible]
ne [illegible]
accom [illegible]
servus [illegible]
[illegible]
consortes [illegible]
dederit. et sic si [illegible]
accomodo commune mancipium integre manumittatur proprietatis sue precedente capio amittat. et mancipium ad integrum consors ille qui non manumisit obtineat. Illam si partem suam que in eodem mancipio illi debetur absolvere voluerit prohiberi non poterit.

De his qui se liberos proclamaverint.

Si mancipia in libertate proclamaverint. ita [illegible] tum spatium [illegible] et tantundem arbitrio iudicis accipiant. ut testes possint ad libertatis sue documenta perquirere. Si tamen temporis spatium mancipiis accedatur. ut nec servitia domini nec beneficia proclamantibus denegentur.

Si ad servitium repetatur qui in libertate est constitutus.

Si in libertate constitutus ad servitium repetatur. non liceat eum in custodia mitti. ab illo quo repetitur sed iudicis arbitrio si debeat sub fideiussore consistere eum in medio violentie appulsatione pulsetur.

Si ei qui ad servitium repetendus est aliquid auferatur.

Siquis homini ingenuo vel liberto abstulerit. et postea eum sibi voluerit servi-

ad dicere

(c) 2006 Ministerio de Cultura

adhuc prius reddat q tulit. 7 sic deei
condictione contendat. Si eum quem aliqs
coram iudice liberum ee dixit postea i
seruicio repetere uelit.

Si in suo testimonio coram iudice quem
libet ee liberum ee dixerit. 7 postmodum
eum ad seruitium inclinare uoluit. aliud
illi mancipium eiusdem meriti reddat. 7 quem ingenuum
se iudicabat in libertate permaneat. Si
timore compulsus quisqz seruum se ee dicat

Qui timore compulsus seruum se ee Re.
dixerit nihil preiudicium liberta
tis incurrat donec iudici presentetur.
ut libertatem suam si probauit presente
iudice obtineat. aut si seruus conuincitur
statim domino reformetur. Si ingenui
ad seruitium repetantur. uel seruos se ee libe

Siquis ingenuum ad seruitium ad iudicem
condicere uoluit. ipse caueat quo ordine ei
seruus aduenit. Et si seruus ingenuum se
ee dixerit. 7 ipsi simul in ingenuitatis
sue firmam ostendat probationem. Iudex
uero eorum recipere testimonium debet. qs
meliores atqz plures ee prouiderit. Et si in
muneris acceptione corruptus iniuste in
clinauerit innocentem. tunc iudex quam per
sonam falsarii pena multetur secundum legem.

Antiqua. Qualiter data libertas debeat reuo
cari
Qui seruo suo uel ancille liber
tatem donauerit. 7 presente sacerdote uel
aliis duobus. uel tribus testibus. si facta
ee constiterit. idest si ipsam libertatis scrip
turam legitimus testes testibus manifeste ut
adiderit. atqz ita per eandem libertatis se
presentem diffinierit. ut ex tempore conditae scriptu
re. liber ipse qui e manu missus perma
neat. nec ipse in eo condictionis resura
nt. Si libertas reuocari non liceat. ex
cepto si manumissori ille qui man
u missus est. iniuriosus aut contumelio
sus uel accusator aut criminator extitit
pro quibus iniuriis data libertas debeat re
uocari. Si non ipse manu qui mist deiecat q
sub aliquo placito aut diffinitione eum libe
rum si per scripturam diffinitio ipsi manife
stauit. testes qui presentes fuerint an iu
dicem ipsum placitum uel diffinitionem di
cere ni grauentur. 7 postmodum q placitum
uel diffinitum fuerit. stare iubemus. Si liber
tus iniuriam faciat manumissori —

Si libertus manumissori suo iniurio
sus fuerit. aut si patronum pugno.
aut alapis ita percusserit uel cum falsis accu
sationibus impetierit. unde ipsi capitis peri
culum conpareretur. adiciendi eum ad serui
tutem. habeat potestatem. ita tamen ut apud
iudicem probet causas supra comprehensas. Ne
contra patronum uel filios eius testificetur
filio uel heredi. manumissi —

Manu missi libertatem reuocare non
liceat si post eis seu parentis secundum sui creati
factae custodiat. Ita tamen ut ne contra filios
filiorum libertus uel omnis posteritas eius
ore prouocatur. Et si dixerit non credat.
audiat se reuocetur ad pristinam seruitu
tem. De aliis non rebus aut causis contra pa
tronum filios uel nepotes. tamen pro suo
iure iuste contendant. Ne testificent
Libertus uel liberta manumissi

in nullis negociis contra ingenuos Re.
testimonium dicere permittantur excepto malis qui
bus causis ubi ingenuitas deee dignos
citur. Sic permissum est 7 desuus. qui in
dignum nimis pensat clementia ut liber
torum testio ingenuus damna deuicantur
Et non de etiam fuit generi omnibus modis
ad testimonium admittatur. De rebus manu
missi si absqz legitimis filiis moria
tur

Si manu missus sine filiis de legi
timo coniugio natis decesserit. et

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ei patronus in libertate aliquid do
nauit. aut forsitam de eis fuiurus dis
cessit. et aliubi se contulit omnia ad patro
nos siue ad eorum heredes sine dubio re
uertantur. Sed si forsitam intra ipsius pa
troni consistens de labore suo acqui
sierit. medietas exinde in patroni
permaneat. et de alia medietate libertus
quod uoluerit facere in eius potestate consistat.
Sed si alium patronum elegerit. et sibi
eo quod acquisierit medietas acquisite
ei ad manumissorem deueniat. alia uero
medietas ad manumissi personas. si
filii sint. siue liberti. sine dubio reuer
tatur. uel cui ipse uoluerit hanc medie
tatem conferendi habeat potestatem. Illud
uero quod ei manumissor donauit in patro
ni potestate permaneat. Similiter et de an
cillis manumissis forma seruetur.
Sic tamen iusticia sua tenere adiecimus. ut nul
lus libertus aut liberta. a domino uel a do
mina sua libertate percepta. manumi
ssores suos deum ad inuenerint derelinquat.
Sed si facere presumpserint. et rem quam per
ceperunt amittant. et ad domini uel domine
sue iterum reuocentur obsequia. Fln
ds rex. **De conditionibus a manumissore**

Qui mancipium suum per **l septimi mani**
scripturam liberum faciens constituerit **mis**
fortasse. non liceat ei de peculio **sl ose**
suo aliquid auferre. Siquis exinde liber- **pre**
tus uel liberta distraxerit. cui dona
uit modis omnibus inualidum erit. patro
nus eius scilicet. aut patroni filii omnia
se uendicent. Certe si nulla talis con
dicio intercesserit liberum erit illi quod li
ber est redditus. de peculio suo facere
quod uoluerit. aut etiam si inordinatus de
cesserit. et filios legitimos non reliquerit
uel alia quacumque condicione donum perti

dem libertatis scripturam non statuit. ad
patronum uel ad patroni filios uniuer
sa res ad integrum pertinebit. **De liber
tatibus seruorum fiscalium**

Si res ambigua nequaquam occurrit: nu
llam futuris temporibus legem dan
di necessitas imminet. Sed quia ergo sub li
bertatis obtentu fiscalium sepe subreptio
ne seruorum fiscalium uires attenuantur
non immerito bene nitentis si obuiam fie
ri uolumus in cautis statuentes scilicet
ut non aliter deinceps collata seruo fis
cali libertas uallatura ualeat. nisi regie
manus fuerit stilo subscripta. **De rebus libe
rte et fiscalium seruorum**

Seruus noster sine permissu nostro
libertatem mancipiis suis dare
non sinimus. Sed si dederint. libertas
non ualeat. Sed tantum libertas habeat
firmitatem que ex nostra precepcione decedit.
Similiter et seruis nostris mancipia sua
aut terras ad liberos homines non liceat uen
dere uel transferre. nisi tantum alijs nostris uen
dendi habeant potestatem. Sed de terris aut
mancipia ecclesiis uel pauperibus donare
uoluerint donatio hec uel uoluntas nulla
ratione non subsistat. Illud enim eis tamen pieta
tis contemplatione concedimus. ut pro anima
bus suis ecclesie uel pauperibus de aliis fa
cultatibus largiantur. et si preter terras uel ma
ncipia nichil habeant facultatis. tunc de
terris atque mancipiis eis uendendi tri
buimus potestatem. Ita ut sicut superius est a ser
uis nostris tantum qui consimiles eorum uendidit
comparentur. nec liber ullus ad contractum
huius emptionis aspiret. Precium autem quod
de terris uel de mancipiis acceperint er
gare pro animabus suis ecclesiis uel paupe
ribus non uetentur. **Ne liberi uel premi
es eorum cum potestate patrum aut domi**

(c) 2006 Ministerio de Cultura

...gna generentur aut eis insolentes extiterint.

Libertorum incolumis excessum licentiamque
superbie et dolore coacti sumus ignominiam dolor.
Quedam enim ad nos sunt libertate perpetua
gratulationis presente occurrente ac tempore
aut ipsi aut posteritas eorum cum presente domino
rum vel indecenter copulare coniugium vel
molestias inferre possint nimium tamen
dominum. Sicque indignum pre cunctis. quod ingeni-
ta libertas gratie dono fit nobilis. ideo gene-
rosa nobilitas inferiorum tactu fit turpis
atque inde claritas generis sordescit. conditio-
ne abiecte conditionis unde abdicata ser-
vitutis attollitur titulos libertatis. ut er-
go et nature splendor ortus sui dignitate
non careat et servitutis sibimet reminiscen-
tia debita et in decessum non appetat. bene in-
vert. ut siquilibet quicumque liberti sive ex
eorum stirpe qui a parentum exigente manumisso-
rum vel ex eis decurrente quamvis longa
presente coniugium presumpserint atque tantum aut
manumissores aut posteritatem ipsi vel eorum
presapiens extra iussa negocia sua per se suas
vel per aliorum actiones convenerint. aut lese-
rint eisque molestias sive damna intulisse-
rint. vel aliquid adversus eos factione con-
egisse inventi fuerint in eorum quos molestav-
erunt evidenti servitute mox redeant
quia impium satis est ut dum conditio ser-
vitutis absolvitur dignitatis libertatis
impediatur et dum servus erigitur filio
abdicatur atque inde filio sustineat dam-
na unde ad nocendum potiuntur. Antiqua.

Ne liberti religiosi ab obsequiis ... revocentur ecclesie.

Quoslibet de
quorumcumque libertis. aut specialiter
ecclesie dignitas sublimavit honoris
aut per diversis sacrorum locis deputavit vel or-
do religionis. vel ordo manumitten-
tis fecerint ad dominum ad patrocinium vendi-
cendi coniunctione quibus debetur. Quos enim glo-
riosis ad deserviendum censetur obsequiis
dominum religari honestas nulla sinit.

De libertis regum eorumque posteritate quorum exercitus tempore ad regiam potestatem concurrunt vel cum quibus ex rei publice utilitate proficisci oportebat.

Tunc rite nos regiminis preesse pro-
mulgatis legum censuris. regere
perimus. cum et hos qui contra hostes glorie
nostre certant. cautela maxima prudentie
et munitores terre nostre periculosis termi-
nis. et fauente deo gentis nostre affluant
copie bellatorum. nichil tamen officiat si de illis au-
geantur instructi nostre acies ad repulsionem ho-
stium exteriorum qui ex famulis fisci. pre-
gias auctoritates libertatis gratiam me-
ruerint. Unde quia necesse est. ut illi perveniant
ex ratione sufectum. unde meruisse leta-
tur absolutionis statum. Ob hoc specialiter san-
cimus ut deinceps tam ipsi quam omni-
um eorum posteritas tempore exercitus omnes ad regiam cel-
situdinem intimentur occurrant. Et cum quibus
in exercitus expeditionem pagere possint.
presentialiter eos clementia principalis insti-
tuat. Si enim non ex eis ut domi est tempore exerci-
tus domi residere presumpserit et minime
cum ceteris sibi regali ordinatione fuerit impu-
blica expeditione non perrexerit. noverit se ad
proprie servitutis iugum reduci eo quod libertatis
meruerint personam accipere. Illi tamen hanc
erunt sententiam modis omnibus evasuri. qui or-
dinante principe duce. vel comite suo
aliquid iniunctum pro publicis utilita-
tibus peragendum acceperint vel quos pre-
sens egritudo aut quodcumque impedi-
mentum nullatenus proficisci permiserit. Egica
et Wittiza reges. *De libertis suis manum-*

issoribus derelinquentur.

Sepe nonnulli
multosque agnoscimus relinquentes

(c) 2006 Ministerio de Cultura

manumissores suos. quos et dominos
eē testantur. Sȝ q̄ uoluptuosa uolun
tas dum laxatum frenum inspirauit ꝑ
mittit. eq̄les eē dn̄is suis attendunt.
& d̄ꝫ manu missores se affirmant. q̄ nos
n̄ debita uenia dē. ꝫ salub̄ ordinatē cense
mus. ut quicūq; libertus seu liberta. uel
filii libertoꝝ ita ut institutū est hui̇ legis
iubem̄ ut si manumissores suos. siue etiam
filiis uel nepotib; eoꝝ. ꝑles quoq; ex nepo
tib; eoꝝ fuīīt geniti. ꝯtemnere t̄p̄ uel ꝑ de
eoꝝ patrimonio ꝑsuasib; subtilitate. aut in
genio uel argumento fraudis auferre uo
luit. tunc in t̄p̄ t̄n̄sgressionis eoꝝ careat
in libertatem. filii tn̄ qui ex ip̄is liber
tis fuīīt geniti t̄n̄sgredientes p̄dē consi
tutiōis t̄n̄mi p̄dictā sᵉcdi lege traden
di sunt. **Explicit liber quintus. Incipit
sextus. de scelerib; ꝫ tormentis. Titulo de ac**

Vt domine ul̄ serue **cusatorib; criminoꝝ**
tibus loci petatur finire in crimine accusatus. Sᶜ dom
Pro quib; reb; ꝫ qualit̄ ingenuoꝝ psone subdende ē
Mulieres exigentes cōcelantes aruspictus multa
mala patri. Siue diuisa.
Pro quib; reb; ꝫ qlt̄ serui uel ancille torquendi ē incepit
Pro quib; reb; ꝫ qlt̄ serue uel libertine tormenta pa
tiantur
Qualit̄ ad regem accusatio deferatur
De fuga principib; pietate ꝑmonendi.
Quod ille solus culpabilis erit. qui culpanda comisit.
Ut dn̄e ul̄ seruorib; loci petat̄ finire
Si seruus in **i crimine accusat̄**
aliquo crimine accuset̄
iudex p̄ius dominum uel
actorem. et loci eius suo
fuit accitus. amone
at. ut eum inuidentio p̄
sentet. Quod si seruū p̄se
tare noluit. ip̄e dominus ul̄ actor. aut uil
licꝰ donec reum p̄sentet a comite ciuita
tis uel iudice distringatur. Certe si domi
nus ul̄ quib; comissa res ē. difficult̄ ad pro
ximent a iudice. ꝫ tenendi. ꝫ distringendi
ē seruus. **F**laui̇ cyndas rex. **Pro quib; re
b; ꝫ qualiter in genuoꝝ psone sub
dende sunt questioni. R̄**

Si in criminalib; causis discretionis mod;
amittantur. criminatoꝝ malitia nequaq̄
refrenatur. Ideoq; si in cā regie potestatis
uel gentis aut patrie. seu homicidii uel
adulterii cuiuslibet ē nobilitatē uel dignitatē
palatini officii. quicūq; accusandi credide
rit habeat prius fiduciam cōprobandi q̄
obicit. ꝫ sic alienū sanguinem repetat impe
tat. Quod si probare n̄ potuīt coram principe
ul̄ his. q̄s sua princeps auctoritate p̄cepe
rit trium testium q̄ subscriptōe roborata
sub scripto fiat. ꝫ sic q̄stionis examen in
cipiat. Ita ut qui subditur q̄stioni si inno
xius tormenta pertulit accusator ei cōfesti
seruitur tradatur uel salua tn̄ anima q̄d
inde exercere uoluit. uel de statu eius iudi
care elegit in arbitrio suo cōsistat. Quod si
cōponi sibi ab accusatore uoluit. tn̄ pars
accusatoris cōponat. q̄ntū ip̄e qui questio
ni subiacuit. illata ē taxauit suoꝝ tormē
toꝝ supplicia. Iudex tn̄ hanc cautelam
seruare debebit. ut accusator ōem rei or
dinē scriptis exponat et iudici occulte p̄
sentans sic q̄stionis examinatio fiat. Et
si eius professio questioni subdendi ē cōpu
tauīt cum illis accusatoris criminis reus in
cunctanter habenda ē. Certe si aliud dictio
accusatoris. hui̇ eiusdē aliud p̄fessio qui sub
ditur q̄stioni q̄ dubitari n̄ pot. q̄ per tormē
ta sibi crimē imponat. oportebit accusato
rem sanctionis legis huius sine subiugare. Quod
accusator prius q̄ occulte iudici noticiam
tradat. aut per se aut per quoslib; dete qua
accusat p̄ ordinē instruxit q̄m accusat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non liceat iudici accusatum subdere questioni
cum iam per accusatoris indicium decre
tum constat ac publicatum esse negotium.
Similiter quoque et de ceteris personis ingenuis servan
dum est. Nam si capitula superius exarata sunt ac
cusata non fuerint, sed furtum factum dicitur vel ali
quod crimen illicitum: nobiles obtimates potentioresque per
sone, ut sunt primates palatii nostri eorumque fi
lii, nulla penitus commotione questionibus agitari.
Sed si in eam postquam conpellitur probatio defuerit, suam
qui pulsatur debet iuramento conscientiam expia
re. Inferiores vero humilioresque persone in
genue, si pro furto, homicidio vel quibuslibet
aliis criminibus fuerint accusati, non ipsi inscrip
tione remissa subdendi sunt questioni, nisi maior
fuerit causa quam quingentorum solidorum, per probationem
convictus qui accusatur secundum leges alias con
petenter conpellatur. Aut si convinci non poterit sacra
mento se ipse expurgare accipiat. Quod de mala
petitione legibus continetur. Specialiter tamen consti
tutione decernimus, ut persona inferior nobi
liorem ac potentiorem se sedere non presumat.
Sed si petendo in ea putaverit, et probatio fecerit
se convincendo rex defuerit nobilior ille vel
potentior conscientiam suam sacramentis purga
re non differat. quod non admiserit. nec habeat
penes se rem vel petitione post fuerit petitus
Et reddito iuramento ille qui male petit.
sicut alia lex continet: et conponet non moretur
contemptum sive nobilis sive inferior ingenu
a persona si questioni subdita fuerit. ita coram
iudice vel aliis honestis viris iudice con
vincentis accusator penas inferat. ne vita
extinguatur. Aut quicumque ipse qui questioni sub
dendus est membrorum debilitationem incurrat.
Et quia per triduum questio agitari debet. si innocen
ti casu qui tormentis subditur mortuus
fuerit. et ex malicia iudicis. vel aliquo
dolo. seu adversario accusati corruptus
videtur. talia tormenta si non prohibuit. unde
mors occurrerit: ipse iudex iniquitatis
pro nimis parentibus simili iudicio p
uniendus tradatur. Si certe suo sacramen
to iudex se innocentem reddiderit et testes
qui presentes fuerint iuraverint, quod nul
la sua malicia vel dolo. aut corruptione
vel fitu mors ipsi provenit. non solum
in tormentorum eventum, pro eo quod indiscre
tus iudex sententia non prohibuit. CCC. soli
dos heredibus mortui conpellatur exsol
vere. Quod si non habuit unde conponat, ipse tra
datur pro nimis heredibus mortui contradatur.
Accusator autem in potestate proximorum pa
rentum mortui tradatur eadem mortis
pena multetur qua ille multatus est qui
per eius accusationem morte damnatus inte
riit. Flavius Egica et Vitiza reges. Anti
tus cognovimus querelantes ab ingen
uis mancipia mala pati.

Creantes intercentorum solidorum in
causa questionem agitari. Hoc nos minus pro
salubrem ordinationem censemus. et quia
quomodo partie rei sit factum per examina
tionem kaldarie. ad iudicem districte
eos pervenire ordinamus. Et dum fue
rit veritas patuit iudex questionari eos
non dubitet. Et dum suas dederint profes
siones sicut lex sibi iacebitur. Quod si per
examinationem kaldarie sua innocen
tia patuerit qui impetitur nullam calu
mpniam patiatur. Hoc quoque erit et de sus
pectis personis quod ad testimonium venerint di
cendo. Nova emendata. De quibus rebus
et causis servi vel ancille torquendi sunt in
capite dominorum.

Servus vel ancilla in capite domi
ni vel domine sue non pro aliquo torque
atur nisi tantum in crimine adulterii. aut si contra
regem gentem vel patriam ad ducti vel
dispositi fuerint. seu si falsam monetam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quisque confixerit. aut certe si causam homicidii. vel maleficii querendam esse constiterit. ut servi vel ancille pro talibus criminibus torti. si conscii et occultatores sceleris dominorum reperiuntur. pariter cum dominis moriantur. Certe si sua sponte iudicibus unitatis extiterint. sufficiat eisque pro veritatis indagine questioni subditi tormenta pertulerint. a mortis tamen periculo habeantur inmunes. Servus autem et ancilla in tormentis positi et deinde integrati. si etiam de dominis sint confessi. et fuerit culpa mortalis ac declaratis. signis potuerint approbare. eandem mortis censuram multentur. qua eorum domini fuerint condempnati. Flavius Chindasvindus rex.

Pro quantis rebus et qualiter servus aut ingenuus tormenta patiuntur

Si servus in aliquo crimine accusetur non antea torqueatur quam ille qui accusat hac se conditione constringat. ut si innocens tormenta pertulerit pro eo quod innocentem in tormentis tradidit alium eiusdem meriti servum domino reformare cogatur. Si vero innocens in tormentis traditus mortuus vel debilitatus fuerit duos eiusdem meriti servos. pro eodem domino reddere non moretur. Et ille qui debilitatus est ingenuus in patrocinio domini sui permaneat. Sane et iudex qui temperamentum in tormentis non tenuit. et ita discretionem legis excessit. ut his qui questionatus est mortem violentam incurrerit; eidem meriti servum domino mox reformet. et tamen ut de servorum meritis. omnis ambiguitas de contentionis non pro artificii quantitate excusatio videatur haberi. si pro servis questionandis contropatio adhibeatur etatis et utilitatis. atque si artifex servus qui debilitatus est et habuit artificii servum non habuit. qui insontem debilitavit. alterius artificii servum in precium ordinem domino cogatur exsolvere. Ita ut si artificem non habuit servum. et alium servum ille cuius servus questioni addicitur. pro eo accipere noluerit. tunc precium eiusdem servi artificis qui questioni subditur ei domino persolvatur. quantum artifex ipse aut iudice vel bonis hominibus rationabiliter valere fuerit estimatus. Hoc tamen servandum est. ut nec ingenuus quisque nec servus subdendus pro questione presumatur. nisi coram iudice vel saione eius. domino etiam servi vel auctore presente discrete iuxta ... quod nisi dolo vel fraude aut malitia. innocentem faciat questioni subdi. Et si subditus questioni mortuus fuerit. atque ille qui subdidit unde componat non habuerit. ipse subdendus est servituti qui innocentem fecit occidi. Si autem dolo servum alienum quisquam questioni subdendum intendit. et dominus servi qui accusatur per probandum ei potuerit de obiecto crimine reddere innocentem accusator eius alium paris eius meriti servum accusati domino cogatur exsolvere. et dispendium quod eius in approbatione innocentis servi pertulit. prout iudex rationabiliter iudex reddi perpenderit ab iniusto accusatore exactum domino servi restituatur. Denique vero minimus culpe servus repertus domini si noluerit licentiam componendi habeat. Ita ut omnis fiat iuxta qualitatem culpe flagella suscipiat. Pro innocenti vero nocens si compositionem domino voluerit exsolvere servi precium non moretur reddere. Ingenuum sane siquis liberum idoneum per crimine capitali. sine professione aliquis criminis questioni pulsaverit ad dicendum non aliter eum impetere poterit ad scribendum nisi ducentorum. L. solidorum quantitate causa valuerit. presentum accusator conatur

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fuerit subdendus questioni. Nam si inferior
fuerit atque rusticanus quem liberum esse constite-
rit, in eo permittitur questio agitari, si
causa unde accusatur C solidos valere
constiterit. Sed si indiscrete qui questioni sub-
ditur, in qualicumque parte membrorum de-
bilitatem incurrerit, tunc iudex qui
temperamentum in tormentis non tenuit CC illi
qui tormenta sustulit solidos persolvat.
Ille vero qui eum iniuste questionandum
appetit CCC solidos ei dare cogendus est.
Certe si in tormentis positus mortem in-
currerit, predictam summam solidorum tam iu-
dex quam petitor propinquis parentibus mor-
tui persolvent. Similiter et de inferioribus
vel libertis si debilitatem vel mortem quis
per impietatem fuerit perpessus, medie-
tas satisfactionis que superius de libertis pro-
eis constituta est, si tamen vivit, aut suis here-
dibus si ipse exinde mortuus fuerit exsol-
venda est. **Qualiter ad regem accusatio**
deferenda.

Siquis principi ... quelibet
falsa suggesserit, ita ut dicat eum
adversus regem, gentem vel patriam aliquid
nequiter molitum fuisse, aut agere vel fe-
cisse, egisse, seu in auctoritatibus vel preceptio-
nibus regie potestatis, aut eorum qui iudi-
caria ordinatione funguntur, fraudulenter
quippiam imutasse atque omnem scripturam fal-
sam fecisse, et si veneficium vel malefici-
um, aut adulterium uxoris aliene fecisse
se prodidit, horum vel similium criminum accusa-
tor que ad capitis periculum vel rerum amis-
sionem pertinere videntur, sententia reprima-
tur quod dixerit ullam omnino calumpniam susti-
nebit. Si certe quod opponit falsum esse con-
stiterit et per solam invidiam id fecisse pa-
tuerit, ut iacturam capitis aut detrimen-
tum corporis vel rerum damna pateretur quem
accusare conatus est, in potestate eius

tus accusati ille hanc penam ... sus-
cipiat quam hec alium innocentem
pati voluerat. Ita ut ille qui aliquid
se scire dixerit quod ad cognitionem prin-
cipis possit deferri, in eo loco fuerit ubi
tunc regiam potestatem esse contigit, aut
per se statim suggerat omne quod novit
aut per fidelem regis vel auditibus iu-
dicanda permittat. Sed si procul a rege eum
esse provenerit, et per aliquem principi man-
dari crediderit quod ad accusationem alicu-
ius dignoscitur pertinere, coram illo cui
hec suggesserit committit talem epistolam
faciat per quam evidenter quid mandet
exprimat, quam etiam epistolam tres tes-
tes quos sibi noverit esse fideles cum
decentibus signis aut subscriptionibus
simul cum ipso firment, ut post-
ea quod mandavit negare non possit.

Cindasvindus rex. **De ... principibus**
potestate parcendi. R.

Quociens
causa nobis propriis qui in causis crimi-
nis pro aliquo crimine implicati sunt sup-
plicatur, et suggerendo tribunis au-
diuntur, pia miseratione delinquentibus cul-
pas omittere, nec pietati sue nimis
pro ea aut regie potestatis vel pacis li-
centiam denegamus. Sed si omnia
in facie tam sceleratis personis cor-
am principis misere contulit, cum assen-
su sacerdotum maiorumque palatii licen-
tiam habeant miserendi. **Quod ille solus**
culpabilis erit qui culpanda commiserit.

Omnia crimina suos sequantur auc-
tores. Nec pater pro filio, nec fili-
us pro patre, nec uxor pro marito, nec
maritus pro uxore, nec frater pro fratre, nec
vicinus pro vicino, nec propinquus pro
propinquo ullam pertimescat. Sed ille
solus culpabilis erit qui culpanda

BIBLIOTECA PÚBLICA DE ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

comittit. et eme cum illo qui fecit mo
riatur. Si vero successores. aut heredes pro
fectis parentum illis promeseant. Titu
lus de maleficiis. et consulentibus eos atque

Si ingenuus de salute vel morte hominum veneficiis
vaticinatores consulat. De veneficiis.
De persone iudicum vel etiam ceteris qui aut divinos consu
lunt aut auguriis intendunt.
De maleficis et consulentibus eos.
Dehis qui in hominibus aut animalibus vel quibuscumque
locum; ligamina aut quecumque omnium fecisse reperiuntur.

Si ingenuus de salute vel morte ho

Qui de salute minum vaticinatores
vel morte principis. vel cuiuscumque consulat
eum: hominis vel ariolos. aruspices
vel vaticinatores consulit una cum his
qui responderint consulentibus ingenui quidem
flagellis cesi cum rebus suis omnibus fisco
futuri associentur. aut a rege cui ius
serit donari. perpetuo servituro addicentur.
Ita tamen; ut si ex filii eorum tali fuerint parenti
bus crimine socii simili damnatione plecta
tur. Si vero absolute parentum habeantur
extranei. et dignitatem et rerum omnem posses
sionem quam parentes amiserint plenissi
me obtinebunt. Servi vero diverso genere pena
rum affecti. in transmarinis transferen
di vendantur: ut si vitalis iniquitatis non ha
beat excusatos quos ipse voluntatis excessu
nefarie prevaricationis fecit obnoxios. De

Diversorum criminum no veneficie. Rex
Diversis sunt penarum genere ferien
di. ac primi ingenuos sive servos vene
ficos. id est qui venena conficiunt ista
protinus vindicta sequatur: ut si venena
tam potionem alicui dederint. et qui bi
bit extinctus mortuus fuerit illi esse contin
uo suppliciis dedendi. morte sua turpi
ssima puniendi. Si vero periculo vene
ni potatus evaserit. in eius potestate tra

dendus est ille qui dedit. ut de eo faciat
quod voluerit. sive sit in cunctantis arbitrio
Flavius Ervigius rex. De persone iudi
cum sive etiam ceterorum: qui aut divinos
consulunt. aut auguriis intendunt.

Sicut per veritatis mendacium convertere non
decipitur ita non est consequens ut late
ns veritas mendacio vestigetur. Omnis
quippe ex deo veritas mendacium vero ex diabolo est. quia
et ipse diabolus abinitio mendax est. Cum er
go utraque res suos principes habeat quos
oportet est. ut veritas cuiuscumque negotii men
datio amittatur exquiri. quidam enim
feruntur ex iudicibus dei spiritu vacui.
erroris spiritu pleni. qui acta maleficio
rum dum investigare subtili perquisi
tionis perspicacia nequeunt. ex sceleribus
divinorum pronunciationes intendunt. ve
ritatem ei se invenire non putant. non divi
nos et aruspices consulant. et eos se reperi
ende veritatis aditum claudunt quia veri
tatem ipsam perveniendam ad diabolo decipi
scunt. Maleficium per divinos malefi
cia per divinationes complere presumpsit
qui tenebrose ipsi se diabolo futuros mag
ant. Et ideo siquis ex quolibet iudicium
gradu vel ordine per divinos aut horum
similes aliquid scisitare vel explorare tem
taverit. siquis etiam hominum cuiuslibet sit
sit ordinis vel persone causis. aut sa
lutis aut egritudinis responsa poposc
erit. si consulendos eos inquibuscumque rebus
crediderit a legis illius teneatur satis
factione obnoxius qui intra libro. vi. sub
titulo secundo. Era. i. eos qui de salute vel
morte hominis vel vaticinatores quorumque consu
lunt. Ille tamen iudices ad huius legis sententiam
non tenebuntur. qui divinos ipsos atque
eorum similes non sciscitandi sed inlaesciendi
voto coram multis perquirendo dist

buerint. Iudex si non ut ad per eos scire ex
quirendo intendant. sed ut detectos si
bi scilicet solum unde feriantur exponant. Ac
nunc. quia et augurijs detectos eos simul no
mine esse odibiles deo. ideo speciali hac legis sanc
tione censemus. ut quicumque sunt illi quibus au
guriari uel auguria obseruare contigit esse
tenus publice subiciantur uerberibus ce
dendi. Et tamen si ad solitum iniuriam iurare
redierint perdito etiam testio simul
erunt flagellorum siuna feriendi. De ma
leficijs et consulentibus eos.

Malefici uel inmissores tempestatum
qui quibusdam incantationibus grandines i
uineis messibusque inmittere perhibentur uel
hij qui per inuocationem demonum men
tes hominum turbant. seu qui nocturna sa
crificia demonibus celebrant. eos per in
uocationes nefarias nequiter inuocant u
cumque iudice uel auctore siue peruasore
loci reperti fuerint uel detecti ducentenis
flagellis publice uerberentur: et decal
uati tormentum. x. conuicinas possessiones cir
cuire cogantur inuiti. ut eorum alij cor
rigantur exemplis. Quos tamen iudex ne
iterum euagantes talia facere permittant
aut in retrusione faciat esse. ut ibi accep
ta ueste atque subsidia ita uiuant. ne uiuen
tibus nocendi aditum habeant aut regie
presentie dirigat. ut quod de eis placitum
fuit eidem statuat. hij autem qui tales
consuluisse reperiuntur in prius conuenientia
ictus accipient flagellorum ut impuni
ti non maneant. quos cuiuslibet similis rea
tus accusat. De his qui in hominibus
aut animalibus uel quibuscumque rebus conuenticula
ligamenta aut quecumque contrarium fecisse re

Presentis periantur

P legis sancione siue dampnari in
perpetuum. siue sit seruus utriusque sexus qui

qui in hominibus uel brutis animalibus om
nique genere quod mobile esse potest. seu in agris
uel uineis. diuersisque arboribus malefi
tium. aut diuersa ligamenta. aut etiam sc
ripsis in contrarietatem alterius excogitauerint
facere aut expleuerint quod per alium lede
uel mortificare. aut obmutescere ue
lint ut damnum tam in corporibus quam etiam
in uniuersis rebus fecisse reperiantur.

Titulus de excucientibus partus le
gitimi.

De his qui potionem ad aborsum dederint.

Si ingenuus ingenuam abortare fecit.

Si ingenuus ancille partum effudit.

Si seruus ingenue partum excusserit

Si seruus ancille partum detrimentum lesserit.

De eis qui filios suos aut necant aut in utero necant.

De his qui potionem ad aborsum dederint

Si quis mulieri pregnanti potionem quam
ad aborsum. aut pro occidendo infan
te dederit. occidatur. Et mulier que potionem
ad aborsum quesiuit. si ancilla est. cc.
flagella suscipiat. Si ingenua est care
at dignitatem persone. et cui uoluerimus ser
uitum tradatur. Si ingenuus inge
nuam abortare fecerit

Si quis mulierem grauidam percusse
rit quocumque ictu. aut aut per ali
quam occasionem mulierem ingenuam abor
tare fecerit. et exinde mortua fuerit pro
homicidio puniatur. Si autem tantummo
do partus excutiatur. et mulier in nullo de
bilitata fuerit et ingenuus ingenue hoc
intulisse cognoscitur. si formatum in
fantem extinxerit. c.l. solidos reddat.
Si uero informem. c. solidos pro facto res
tituat. Si ingenuus mulieri ingenue

Si uir ingenua per abortare q
aliquam uiolentiam aut occa potius
sionem ingenue partum excusse
rit. aut eam ex hoc debilitasse cogn
oscatur

sic ingenuus, si ei oris dominus penam intulerit. Antiqua. Si ingenuus ancille ab-

Si ingenuus ancille abortum fecit pati, xx. solidos domino ancille cogitur exsolvere. Antiqua. Si servus ingenue partum excusserit.

Si servus ingenue partum excusserit, cc. flagellis publice verberetur, et tradatur ingenue serviturus. Antiqua. Si servus ancille pu-

Si ancillam servus percussione abortare fecit alienam, x. solidos domino servi ancille domino dare cogitur, et insuper ipse servus c. flagella suscipiat. Flavius Cindasvindus rex. De his qui filios suos aut natos aut

Nichil est eorum pravitate deterius, qui pietatis immemores filiorum suorum necatores existunt. Quorum vitium per provincias regni nostri sic inolevisse narratur, ut tam viri quam femine sceleris huius auctores esse repperiantur. Ideo hanc licentiam prohibentes decernimus, ut seu libera seu ingenua fuerit, seu ancilla que natum filium filiamve necaverit, sive adhuc in utero habens, aut potionem ad avorsum acceperit, vel alio quolibet modo extinguere partum suum presumpserit, mox iudex provincie vel territorii tale factum reppererit, non solum operatricem criminis huius publica morte condempnet, aut si vitam reservare voluerit, omnem visionem oculorum eius non moretur extinguere. Si etiam maritus eius talia iussisse, vel permisisse patitur, eundem vindicte similiter subiacere non recusat. Titulus de ormelio vulnere et debilitate homin-

De ceteris ingenuis atque servis. -

De presumptionibus et opibus presumptoris.

Ne ... alienum et compositionis summam pro ... ad ... ...

Si ... que ... ...

Si qui ea ... ... quod legibus non tenentur illa ... quod ... ...

Ne fit reus qui ... volentem ... ...

Si servus ingenue ... ...

Si ingenuus ingenuum percusserit.

Si ab ingenuo servus debilitetur alienus.

Si servus ingenuum ...

Si servus servi debilitet alieni. Flavius Cindasvindus rex. De ceteris ingenuis atque servis.

Si ingenuus ingenuum quolibet ictu in capite percusserit, pro livore det solidos v., pro cute rupta x. solidos, pro plaga usque ad ossum solidos xx., pro osso fracto solidos c. Si vero ingenuus hoc in servo alieno commiserit, medietatem superioris compositionis exsolvat. Si vero servus in servo hoc fecerit, tertiam eidem compositionis summam adimpleat, et c. l. flagella suscipiat. Si servus autem ingenuum vulneraverit, ita componat, sicut cum ingenuus servum vulneraverit alienum, et septuaginta flagella suscipiat. Si vero dominus voluerit pro servo componere, servus tantum datur pro emendatione. Antiqua. De presump-

Si quis evaginato gladio, vel quolibet tortibus armorum munitus presumptive more in domum alienam intraverit cupiens dominum domus occidere, si ipse fuerit occisus, mors eius nullatenus requiratur. Si autem ipse qui in domum alienam intravit, hominem occidit, continuo et ipse moriatur. Si vero sine criminale culpam admiserit, secundum legum ordinem componere non moretur, vel quod damnum in ea domo fecerit. Nam si ille qui in domum alienam volens ingressus fuerit, aliquid ex

unde rapuit, unde culpis satisfaciat, quod levavit cogitur exsolvere. Quod si non habuerit unde componat, ipse sine dubio servitium tradatur. Et si aliquid in domum quam ingressus fuerat damni non fecit, nec ad subtraxit, pro eo quod ingressus fuerat, V solidos dare cogatur, et C flagella publice verberetur. Quod si non habuerit unde componat, CC flagella suscipiat. Si vero aliqui de ingenuis cum eo in eadem domo non ab illo inviti, sed in eius obsequio vel patrocinio constituti, unanimes tamen vel consentientes presumptori ingressi fuerint, unusquisque eorum simili damno et pene subiaceat. Quod si non habuerit unde componat, C L flagella singuli suscipiant, nam testimonium non amittant. Quod si in patrocinio vel obsequio presumptoris retenti ab illo hoc facere inviti fuerint, vel cum eo hoc eos fecisse constiterit, tunc solus patronus ad omne satisfaciendum et pene et damni teneatur obnoxius. Nam illi non erunt culpabiles, qui iussa patroni inveniuntur esse conplentes. Si autem servus hoc domino nesciente commiserit, CC flagella suscipiat, et quod abstulerit reddat. Si vero conscio domino, ipse dominus pro eo componat, sicut de ingenuis est lege conprehensum. De reddendo talionem et compositione similiter pro non reddendo [illegible] talionem.

Pessima temeritas seniorum pene est legaliter ulciscenda, ut dum metuit quisque pati quod fecit, saltim ab illicitis invitus abstineat. Quicumque igitur ingenuus ingenuum presumtione aliqua decalvare aliquem, aut turpibus maculis in facie vel certo corpore flagello, fuste, seu quocumque ictu feriendo, aut trahendo malitiose fedare vel maculare, sive quamcumque partem membrorum truncare presumpserit, aut etiam ligaverit vel in custodia miserit, aut in quocumque vinculo detenuerit, seu ligaverit ab alio aut custodie vinculo mancipari preceperit, iniuriam quam alii intulit vel inferenda preceperit, correctus a iudice ipse recipiat talionem, ita ut hic qui male pertulit vel corporis contumeliam sustinuit, si compositionem sibi a presumptore voluerit, tantum in compositione accipiat quantum ipse taxaverit qui lesionem noscitur pertulisse. Pro alapa vero, pugno vel calce, aut percussione in capite prohibemus reddi talionem, ne dum talio rependitur, vel lesio maior aut periculum ingeratur. Sed si quis hec sine membrorum aliqua lesione alii presumptuose intulerit, pro alapa V, pro pugno vel calce X, pro percussione vero in capite si sine sanguine fuerit, X; et qui percusserit XXX flagella suscipiat. Certe quale sit vel levius dicitur instituisse. Si non ex proposito, sed subito exorta lite et cede commissa, aliqua causa id contigerit, si nolente percussum fuisse, pro evulso oculo dentur solidos C. Quod si contigerit ut de eodem oculo ex parte videat qui percussus est, mediam tantum a percussore in compositione accipiat. Si in naribus percussus est sic ut nasum ex integro perdat, C solidos percussor exsolvat. Si vero nasus ita collisus est ut pars turpiter narium pareat, iuxta quod deturpationem iudex inspexerit damnare non morabitur percussorem. Quod etiam similiter de labiis vel auribus precipimus custodiri, cum per deformitas facta fuerit, C dentur solidi in compositione. Si manum ex toto absciderit, vel etiam de quolibet ictu ita percusserit ut ad nullum opus ipse proficiat, C solidos

BIBLIOTECA PÚBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

percussit conponat. Pro pollice autem .L.
pro sequenti digito .XL. pro tercio .XXX. pro
quarto .XX. solidos. pro quinto .X. solidos con
positionis exsoluat. Hec scilicet summa et
de pedibus erit implenda. Pro singulis
autem excussis dentibus duodecim solidi
conponantur. Lex. Si corpus alteri fregerit et
exinde qui percussus est debilis apparuerit:
libram auri percussor conponere conpellabitur.
Et ista quidem inter ingenuos obseruan
da uel adimplenda sunt. Si uero seruus hec
ingenuo fecerit uel etiam ingenuum de
caluauerit. in eius potestate tradendus est.
ut sub sit arbitrio de eo facere quod uolu
erit. Si certe ingenuus seruum alterius
decaluauerit uel decaluare iusserit rus
ticanum det eius domino solidos .X. Si
uero domesticum et .C. flagella suscipiat et su
pradictam summam solidorum exsoluat. Lex. Si
quibuslibet parte membrorum serui truncauerit
uel truncare iusserit alienum. .CC. fla
gellorum ictibus uerberetur: et alium eiusdem
facultatis et meritis seruum. e eod pro
domino reformare conpellatur. Lex. Si de su
pertaxatis capitulis. quecumque libertus in
genuo facere presumpsit. pro eo quod eiusdem
statum non habet: et quod fecit similiter ipse fac
tum recipiat. et .C. insuper flagellorum ictus
extensus accipiat. Lex. Si ingenuus in
liberto hec fecerit terciam partem conpositionis que
de ingenuis continetur exsoluat. Si suo
seruum inscio domino decaluare siue trun
care presumpserit. et quod fecit paciatur et
.C. flagellis publice uerberetur. Si serui
domino nesciente ingenuum conprehendere
uel ligare presumpserit. .CC. publice ue
rberetur flagellis. Lex. Si cum domini uolun
tate seruus hec fecerit ipse dominus tantum et
penam et damna que ingenuus in hac le
ge tenetur: suscipiat. Ingenuus autem

si serui alieni ligauerit innocentem. det do
mino suo solidos tres. Nam si seruus ser
uum ligauerit absque domini sui uoluntate
.C. flagellis publice uerberabitur. Si certe cons
cio domino seruus id admisit. idem ser
ui dominus tres solidos conponere conpellendus
est. Tamen si ingenuus serui alieni innocen
tem die ac nocte in custodia detinuerit:
uel ab alio fecerit detineri pro una die tres so
lidos. et pro nocte similiter tres solidos domino eius
conponat suo. Et si per plures dies id seruus
innocens ab ingenuo pertulisse conuinci
tur eandem trium solidorum summam per sin
gulos dies ac noctes. idem ingenuus ser
ui domino coactus exsoluat. Ingenuus sane
si serui alieni fuste aut flagello. uel
quolibet ictu indignans percusserit ictu ut
sanguis uel liuor appareat. per singu
los percussiones. singulos solidos domi
no suo persoluat. Aut si grauis percus
sio fortasse apparuit per quam mortem aut
debilitatem qui percussus est uideatur in
currere. quantum pro tali re conponere debeat
iudicis extimacio conpetenter inspiciat. Si
uero seruus in suo talia fecit. idemque iudex con
stituat quantum uel a suo uel ab alterius domino
inter liuores uel plagarum qualitatem media
pars de ingenuis conponenda debeat. Seruus
uero pro presumptione sua .L. flagella suscipi
at. Omnis autem series legis huius. tam in ui
ris quam in feminis obseruanda sunt. Ita
ut capitula que in hac lege uel in ali
is legibus ad arbitrium iudicis reseruantur
et in stantia celeriter inueniuntur. Lex. Si
iudex amicicia corruptus uel premio iu
xta extimationem rei liberare negle
xerit. iudex conuinctus ulciscendam institu
erit iudiciaria ipsius potestate pri
uatus. ab episcopo uel duce districtus illico
admonitus iudicare contempserit. sin

(c) 2006 Ministerio de Cultura

q idem ꝯspexit iux ꝯtemplatiōe de fa
cultate, ꝑpa ꝯponē n̄ moretur. Ceterū ipse
sibi reꝯ ꝯpulsꝯ damna sustineat qui uo
luntario defendē recusauit · inꝑellatis
iniuriam. Antiq̄. Si ingenuum quis
tenuit iniuriose atq; uiolenter. —

Si in itinere positum aliquis iniuriose
sine sua uoluntate tenuit et ei. in
nullo debitor extitit. v. solidos ꝓ sua iniu
ria ꝯsequatur ille qui tentus ē. Et si n̄ ha
buit unde ꝯponat ille qui eum retinuer
at. l. flagella suscipiat. Si uero si debitor il
li fuit. et debitum illi reddē noluit. ipse
iniuria hunc tenentem iudici ꝑsentet. et
ipse illi q iustum ē ordinet. Si uero seruus
sine sui dn̄i uoluntate commisit. c. ictus acci
piat flagellorum. Si uero domino iubente h
fecit. ad superiorem ꝯpositiōem dominus tenea
tur obnoxius. Flauius reccesuindus rex. — Ut q
alii ea iudicet que legibꝰ nō tenentur
illa recipiat que fecisse cognoscitur

Non minor est noxa legum statuta
nescire quam sciendo ꝑpria ꝯtinere. Et
ꝑ quicumq; hac tenus uel ꝑ s illicita potius
q leges nescire se dixerit. aut in cuius
piam. damno uel piculo illa ꝑsumpse
rit exagitare uel agere q dicat legibꝰ nō
ꝯtinē atq; ideo se n̄ posse reatum subiacere
h rex ꝑsumptor ꝯuictus ea ꝯtinuo picu
la ignominia tonita atq; cruciatum uel
damna sustineat. q alii intulit uel fe
rendam precepit atq; insup̄. c. publice uer
beribꝰ cesus ad perhennē infamiā defor
mis decalueretur. Flauius cyndens rex.
Si sit reus qui percutere uolentē an

Non est imputan percusserit —
Non resistentis inprobitas. n̄ uiolen
tia ꝯspicitur ꝑsumentis audacia. Cuicumq;
g incaute ꝑsumptuose fuste uel gla
dio. seu quocumq; ictu percutē aliq̄ intulit

uoluit. uel percusserit. et tunc idem ꝑsump
tor alio q percutē uoluit. uel percusserit
ita fuit percussus ut moriatur. talis mo
rs ꝓ homicidio ꝯputari n̄ potest. n̄ calū
niam paciatur. qui ꝑsumentē percusserit
q quomodo erit tanto uiuens resistē. qui
sese post obitum ulciscens relinquere. Ille
n̄ qui post ꝯtra quemlibet iratus eduxerit
gladium quamuis n̄ percusserit. x. tam
solidos ei quem percutere uoluit ꝓ ꝑsump
tiōe sola dare cogendus ē. Antiq̄. Si ali
quis ingenuo fecit ꝯtumeliam. —

Quamuis uix ratione fuerit ꝑsone no
bili et illustri. nullatenus indebite
ꝯtumeliosa. aut sediciosis ꝑsumat
existere. Quod si fecerit. xx. uerberibꝰ sub
iacebit coram iudice. Sunt autem uili
or. l. uerberibꝰ addicetur. Certe si ea
dem ꝑsona ut s fiet ꝯtumeliam ser
ui ꝑius excitauit alieni siue neglige
tie deputet. qui oblitus honesta
tis. et pacie q merebitur excepit. Si
quis ingenuus ingenuum percuciat

Si ingenuus ingenuo uulnus
inflixerit. ita ut ꝯtinuo qui uulnus
t fuit moriatur. percussor ꝓ homici
dio puniatur. Si qui percussus fuerat
statim n̄ extinguitur. percussor depu
tetur incarcere. aut certe sub fide ius
sore debeatur absistē. Et si euaserit in
kiuatus ꝓ sola ꝑsumptiōe debet solidos
xx. aut si n̄ habuit unde ꝯponat. c.
flagella suscipiat. Et extunc lex ꝯpo
sitiōem uulneris implere cogitur si
cut iudicibꝰ fuit extimatum. An
tiq̄. Si ab ingenuo seruus debilitetur

Siquis ingenuus serui alterius
alienum uolens debilitauerit a
lium pretis illi serui domino eius dare
n̄ moretur. Illum n̄ debilem sibi

BIBLIOTECA PÚBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

studio et sumptu adcurantis donec recipiat
sanitatem retineat. Postea vero si sanari po
tuerit pro iustitie opposito degit. ut iuste uisum
fuerit iudicanti. Ac si post ea domino su
us reddatur incolumis. et suum servum
recipiat. In istis autem profecti eius temeritate
ut eodem euadat. pro eo quod servum alien
um uulnerare presumpsit. x. solidos do
mino servi persoluat. Si servus ingenu

Si servus ingenuum percutiat. R
Si sine domini sui iussione percussionem in
tulerit. et ille exinde continuo moriatur per
cussor pro homicidio puniatur. Et si quis
percussus fuerit statim non moriatur. ipse ser
uus continuo tradatur in carcerem. et si eua
serit uulneratus ille qui percusserit. C. fla
gella suscipiat. dominus vero si noluerit pro
servo summam compositionis exsoluat. quan
tum a iudicibus fuerit extimatum. Si autem
noluerit servum pro culpa tradere non more
tur. Antiqua. Si servus in suo debili

Si servus in suo debitet aliquem
debilitatem intulerit excepta uulne
ris compositionem. C. flagella suscipiat.
Et si exinde debilitatis agnoscitur
quantum deterior extitit ipse servus uidere
potuit extimare. Et si dominus compositi
onem accipere noluerit. similem servum ad
precium sui ab illo cui servus eum debi
litauit accipiat. Et illum debilita
tum servi sui usurpet. Hoc ipsum etiam et
de ancillis precipimus custodiri. Titulus
de cede et morte hominum

Si quis nesciens occidat hominem.
Si hominem dum qui non uidet occidit.
Si quis impulsus occidat hominem.
Si quis alium percutere uolens alium occidat.
Si ex ictu cede moriatur. Similiter
Si dum leuis iniuria infertur homicidium co
Si iuuenis indiscretus hominem occidat.

Si quis potestati disciplinam occidat hominem
Si ingenuus servum alienum presente occidit.
Si servus ingenuum consilio presentis occidat.
Si is uoluntarie occidatur.
Ne domini si etiam culpam servi sui occidant. et si ingen
uus occidat ingenuum. Similiter
Ne liceat dominum servum vel ancillam absque iudice perire
Ut homicidam eruere liceat accusare.
Quod et premissi et criminis homicidam occidentes accusentur.
Si homicida ad ecclesiam confugiat.
De parricidis et eorum rebus.
De hiis qui proximum sanguinis sui occidit.
Si a proximo sanguine alius primus occidatur.
Si servus servum consilio presentis occidat.
De hiis qui matres suas partus necauerint aut occidunt.
Flauius Recesvindus rex. Si quis nesciens
Quicumque hominem occidat —

Quicumque nesciens hominem occiderit. et nullum contra
eum hodium habuit. iuxta domini vocem reus
mortis non erit. Solo ei est iustum ut il
lum homicidii dampnum aut pena perc
iat quem uoluntas homicidii non cruentat.
Ch. yndesvindus rex. Si quis hominem dum

Si hominem quis non uidet occidat
Si dum eum non uidet stantem uenien
tem preteruntem. ignorando occidit. sumi
na occasio inimicitie ante eum eo fuit. et
ille nolens homicidium admisit. atque in
iudicem non potuit approbare securus abs
cedat. Flauius Recesvindus rex. Si quis impulsus occi

Si quis aut casu aut dat hominem —
Si re quolibet impulsus uel precipitatus
in alterum corruerit. hominemque occidit. pro
homicidio non dampnus non penis damnabilis
erit. Si certe homo impulit alium et eius
impulsione illesus perimat alterum. Si ille qui
impulit absque mala uoluntate hoc fecit.
aut liberat dampnum habebit quod lesionem uita
re neglexerit. Si quis alium percutere
uolens alium occidat hominem. —

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Quicumque excitaliter dum eum cum quo contendit percutere querit alium nolens occidit. quecumque causa certaminis exordium habuit percutere. excitati cedem constrinxit. ille qui certamine liberari licet evasit percussionem. quia tamen per ipsum constat homicidium esse commissum. C. auri solidos det. ille vero qui percussit. L. solidos reddat. omnis defuncti necessitudinis proximis profuturos. Iudices enim ambo damnum habebunt. quia ille nolens admittit mortis causam dedit. iste nolens mortem intulit. Si homo extra cede moriatur —

Si ex certa causa ad faciendam pacem quicumque ingenuus venerit. et eum percussione vitis mori contigit. aut ille qui percussit aut suo sacramento aut testibus idoneis et dignitate idoneis approbare potuerit quod hoc fieri voluntatis eius non fuit quia percussor non percutere. nec occidere voluit libram tamen auri parentibus persolvat occisi. Similiter et qui eum; unius tale casu sibi pervenerit etiam pre compositionis quam perceperit exsolvat. Sed a morte eius immunis esse non debet: quia per causam primum ut conferret advenit. Antiqua. Si dum levem iniuriam i[nfert]

Si dum quis fert homicidium committi[t] calce. vel pugno aut quacumque percussione iniuriam conatur inferre homicidii extiterit occasio pro homicidio puniatur: Si iocans aut indiscrete occidit hominem

Quicumque incautus. aut indiscretus. aut iocari volens in multitudine cuicumque; lapide exinpulso ictum nocivum mittens percussisse et quod occidisse quempiam videatur. et aut sacramento aut testibus convictus fuerit. quia de ex dispositione malicie. aut nocendi voluntate commissum non fuit non quidem erit percussor vel homicidio infamis sed mortis damnabilis. quia mortem voluntarie non occidit. Sed tamen indiscrete percussit. non inmerito casum sustinuit. Libram auri proximis occisi persolvere permittitur; et L. flagellorum ictibus vapulabit. Si quis per causam disciplinam occidat hominem —

Quicumque causa discipline vel in patrocinio suo constitutum aut magistro patrono vel domino competentem et discreta disciplina percussum fortasse mori de flagello contingat. non est reus ille qui docet aut corripit unde in iudicio aut malicie habuerit qui cedit homicidio non infamari poterit nec affligi quia dicente divina scriptura qui disciplinam abicit infelix erit

Si ingenuus servum casibus prospectis occi[dat]

Si ingenuus servum non voluntarie aut sed per prospectis casibus quibusdam occiderit. medietas compositionis que est de ingenuis constituta erit a percussore domino servi reddenda. Recesvindus rex. Si servus ingenuum casibus prospectis occidat

Si servus ingenuum non voluntarie sed sub prospectis casibus quibusdam occiderit compositionem exsolvat. quam de ingenuis casu occidentibus superior sententia tenuit. Sed si dominus pro suo componere voluerit mortem servi tradere oportebit. Antiqua. Si homo voluntarie occidatur

Omnis homo si voluntarie non casu occidit hominem. pro homicidio puniatur. Flavius Recesvindus rex.

Ne domini extra iudicem servos suos occidant. et si ingenuus occidat ingenuum.

Si criminis quisque reus vel nefandi consilii socius nequaquam debet indemnis relinqui. quanto magis qui ex dispositione malicie homicidium temeritate dignoscitur perpetrasse. Idcirco quia sepe presumptione cru

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

delinquunt dominorum extra discussionem
publicam servorum anime perimuntur. ex-
stirpare decet hanc omnino licentiam. et huius
legis eternis temporibus perhenniter adimplere
censuram scilicet. ut nullus dominorum dominarum-
que servorum suorum vel ancillarum. seu quarum-
cumque servorum extra publicum iudicium quicumque occi-
sor existat. Sed si talem servus vel ancilla
seu quecumque crimen admiserit. ex quo possit mo-
rtis debitam damnationem percipere con-
festim dominus eius vel accusator iudici
loci illius vel exercitui factum. aut comiti pu-
blicare non differat. Et agitata discus-
sione dum manifestum crimen patu-
erit. seu a iudice. seu a proprio domino mo-
rtem quam meretur accipiat. Ita tamen ut
si reum iudex occidere noluerit. mortis
eius sententiam scriptis decernat. et utrum in-
terficere eum dominus an vite reservare vo-
luerit. in eius potestate consistat. Sane si
servus vel ancilla. ausu pestifero res-
istens domino. seu gladio vel lapide
seu quocumque ictu dominum dominamve percus-
serit vel percutere conatus fuerit. et dominus
se cupiens defendere statim in eo fu-
rore servum vel ancillam occiderit. nul-
latenus ad satisfactionem tenendus est ho-
micidii. Si tamen res qualiter probata fuerit
vel est per testimonium servorum vel ancillarum. seu
quos interfuisse constiterit. et per sacramentum
eius qui talia gesserit. Nam si ex dis-
posita malitia servum suum vel ancillam
seu per se. sive per quemlibet extra pu-
blicum iudicium occiderit quicumque digno-
scitur qui talia presumpsit perpetra-
sse pro emendandam huius rei temeri-
tatem reddatus in exilio sub pena
existat. quousque advixerit. et facultas
eius illis proficiat. quibus lex ad acci-
piendam hereditatem in eam ordine gradus

dus successionem indulsit. Qui vero alie-
num servum vel ancillam seu ex deli-
beratione sue voluntatis occidit vel occi-
dendum preceperit. duos eiusdem meriti servos
seu ancillas occisoris dominus de facul-
tate homicide consecuturus est. Homici-
da tamen secundum superiorem ordinem perhennis
exilii penam indubitanter excipiat. Si a-
liquis dominus fortasse. vel domina ancilla vel
servo tamen proprio quam extraneo vel inimici-
cie iniurie. vel ira commotus. dum dis-
ciplinam ingerit quocumque ictu percutiens
homicidium perpetraverit. et vel testibus
probare potuerit. vel certo sacramento suam
conscientiam expiaverit tale nolendo homi-
cidium commisisse. ad hoc legis sententiam teneri
non poterit. Quamvis si servi vel ancille in-
struentibus vel consentientibus dominis in-
servis suis. vel quibuscumque personis dixe-
rit se homicidium perpetrasse. et per ex-
actionem tormentorum eosdem dominos suos
talia se constituisse taxaverint servi qui-
dem vel ancille talia perpetrantes. cente-
nis flagellis publice verberandi sunt
ac turpiter decalvandi. Eorum vero domini si
iuraverint non tale ordinasse. a legis huius
sententia nullatenus teneantur. atque illi
qui suos servos occiderint. in potesta-
te domini eorum consistant. ut faciendi de
his quos voluerint licentiam habeat. Si
vero alienum servum quis occiderit. ipsum ser-
vum quis occiderit. ipsum servum ei procul
dubio traditurus est cuius servum vel an-
cillam dignoscitur occidisse. Si vero cuiuscumque
aut persona ingenua pro furti suspi-
cionem inmune. vel in domo positum
quinquam insidians occidisse detegitur
homicida continuo pro homicidio puni-
atur. Et qui consilio quisque vel ius-
su homicidium faciendo insisteres

nouerit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nocioris iudicandus est. quoniam ille qui homi
cidium in opere perpetrauit. id specialiter con
uincendus oportuit. ut excepta causa seruo
rum de quibus superius tractatum est. si inge
nuum uel ingenuam seruum uel ancillam
dominus uel domina occiderit et per discussio
nem apud iudicem. talia de dominis fuerint
manifeste confessi. si hoc per legitimum tes
tem firmare nequiuerit. seruus de omnibus su
is credi non oportebit. Si ipsi tunc domini
qui talia iussisse dicuntur coram iudi
ce se suo sacramento innocentes reddere non
morentur. Ipsi uero qui homicidium fecisse
confessi sunt. aut pro homicidio puniantur
aut occisorum parentibus uel propinquis tra
dantur. et quod de parentibus uel quod de eis fa
cere noluerint habeant potestatem. Quod si
domini eorum innare nequiuerint seruus pro illo
io uel ancilla tam nocia perpetrantes. cc. fla
gellis uerberati turpiter etiam decaluandi
sunt. Dum uero quibus iubentibus tale nefas
admissum est. capitali se nouerint suppli
cio puniendos. Nam si ingenui quilibet
ex eo consilio homicidium perpetrasse detitiauer
rint. illi qui fortasse percusserint. aut qui con
iecti hominem interfecerint morte dampnan
dis. Illi uero qui cum eis consilium habuisse repe
riuntur quamuis non percusserint per tantum in
quinum consilium. cc. flagellorum ictibus uerbe
rentur. et decaluationis feditatem passuri sunt
atque insuper primis occisi parentibus quin
quagenos solidos conponere conpellantur. Quod
si non habuerint unde conponant perhenniter
seruituri tradantur. ⊕ Egica rex. Ne
liceat quocumque seruum uel ancillam conciso
corporis parte truncare ———

Precedentium non uitia sed uirtutes
emulandas dictauit in uenimus
hanc legem. iustissime contra mul
te abrasam. Ideo ne humanis excessi
bus turpande imaginis excessibus dei
frena laxentur. In nomine domini ego Fla
uius Egica rex ipsis uerbis ipsisque sen
tentiis illo eam iterum in ordine intrudu
xi. quo dudum illam priorum iudicia princi
palis auctoritas collocauit eademque sic
incipit. Si priori lege dominorum indiscretam
seuitiam a suorum occasione priuauimus ne
etiam per imaginis dei plasmationem adul
terent. dum in subditis crudelitates suas
exercent. debilitationem corporum prohibendam
oportuit. Ideo decernimus ut quicumque dominus
dominaue absque iudicis examinatione et ma
nifesto scelere. seruo suo uel ancille manum.
nasum. labium. linguam aurem etiam
uel pedem absciderit. aut oculum euulserit.
seu quamcumque partem corporis detruncaue
rit. uel detruncari. aut extirpari precepe
rit. trium annorum exilio sub pena regeret
quem apud episcopum in cuius territorio aut ipse ma
net. aut scelus esse uidetur. Omnem uero
facultatem eius si filios habuerit qui tamen non
sint sceleris participes. tueantur atque gu
bernent redditam cum redierit rex domi
num. Si certe filii legitimi defuerint aliis
parentibus ita iudex facultatem eius in cus
todia committat. quatinus cum redierit de rebus su
is ratio illi reddatur. Si autem nullo propo
ximi fuerint. iudex ipse curam habebit qualiter
cuncta gubernet. atque conseruet. et de eisdem
rem domino reddat cum redierit. Si ho
micidam cunctis liceat accusare. Rex

Si homicidam nullus accusauerit iudex mox
ut facti crimen agnouerit licentiam
habeat corripere criminosum ut penam
reus excipiat quam meretur. Scelere enim per
accusationis absentiam aut aliqua forta
sse colludium sceleris debet uindicta dif
ferri. Si tamen uxor mortem mariti uel suam
nouerim alio forte perculit. quoniam mariti

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
(c) 2006 Ministerio de Cultura

si aliquis uxorem patri contigit. licenti
habeat quererere et uxor qualitatem crimi
nis legaliter ulciscendo insistere. Ita
ut si manente ad usus reum tali in
tentione. maritus et uxor uitam finierit.
et imperfectum crimen reliquerint eorum filii.
seu propinqui quibus ad capiendam here
ditatem legitima successio competit accu
sare reum uel homicidam sicut parentes
facere potuerant. instanter persequi ha
beant potestatem. Si ex enim dignum est
parentum aut propinquorum habere facul
tatem si non reus uel homicida debitam
sententiam condemnationis excipiat. Sed si
iudex ad monitus huius rei uindex esse de
stiterit et dilatauerit accusantes ad regiam
potestatem eius querela peruenerit. sciat se pro
motus quam uindicare noluit medie
tatem homicidii id est. c. l. solidos pe
tenti esse daturum facultates eius sane
qui pro suo scelere est puniendus non antea
cuiquam usurpare conceditur nisi per iudici
um ultionis ex lege sententiam detur. C

riacius rex. Ut et propinquis et extraneis

Cunctis de homicidio conceditur accusa

tionem. Criminum reos semper penam re

operteat excipere quam merentur nefas
esse putandum est homicidas umquam indem
nes relinquere quos seuiori magis conde
ceret atrocitate punire. Si ergo possit eua
dere homicida quod fecit. ut aliquis scelus
eius presumat forsitam excusando celare
primo proximis occisi datur licentia ac
cusandi. Sed si idem proximi adquirendam
defuncti mortem aut tepidi fuerint aut
forte distulerint tunc accusandi homi
cidam tam omnibus generaliter parentibus
aliisque extraneis aditum pandimus. Ita
ut qui homicidam fraudulenter excu
sare conatus fuit uel defendere commodi

que parti fuerat consecutus in duplum
compellatur accusatori persoluere. Ita
homicidii reus numquam poterit esse securum
cum contra eum accusationem deferre.
nulli penitus licentia denegatur.

Si homicida ad ecclesiam confugiat

Non sumus inmemores de homici
diis. hactenus maleficiis. diuersas
quidem legum sententias processisse. et iuxta
qualitatem sceleris penas esse propositas quas
unusquisque eorum merebatur accipere. Ta
men quia nequitie huius auctores. quan
to in malis amplius prompti sunt. tanto
ad euadendo supplicium ad occasiones
sepe pertendunt. ac sese plerumque ba
selicarum dei defensioni committunt. quia
quod diuinum preceptum scelera perpetrare non
metuunt. Idcirco quia numquam debet hoc
scelus inultum relinqui. quod et uitam
perimit. et quorundam mentes ad eterna
frequenter impellit omne per eum
mansuri domus eorum. ut quicumque
homicidam seu malefici lex puniri
precepit. et preterea qui ex suo disposito. ut
male uoluntatis assensu. tale nefas
admisit. nulla huic occasio. nullaque
umquam ab hac sententia potestas excusat.
Si et si confugit eum ad altare sancti fo
re confugere. non quidem presumat eum ab
sque consultu sacerdotis persecutor eius abstr
ahere. Consulto tamen sacerdote ac reddito
sacramento ne eundem sceleratum publica
mortis pena condempnet. sacerdos ab
altario eum sua interuentione repellat. et
extra chorum proiciat. Cum ab ecclesia eiec
to non alias mortales inferunt penas.
sed in potestate eorum quorum eius propinq
uum occiderit contradendus. ut excepto in
mortis periculo quod uoluerint de eo facia
nt quatenus dum malorum perimitur coe

piat constituta sibi supplicia perire non
posse. vel metu saltim terreatur a ma
lis abstineat. quem male voluntatis
intentio ad illicitum facinus spon
te sua sepe precipitat. De parricidis.

Cum nullum homicidii crimen vel
cuiuslibet voluntatis commissum in nostris
legibus relinquatur inultum. illum tamen
magis oportet mortem excipere qui
consanguinitate proximum presumpserit
occidere. Proinde hoc omnibus per eternum ma
surum promulgamus edictum. ut qui
cumque parricidium fecerit hoc est patrem.
matrem. seu fratrem. aut sororem. vel
quemcumque sibi propinquum exposito vel in
tentione prave voluntatis occiderit confes
tim comprehensus eadem mor
te puniatur: qua ipse alium puni
re presumpsit. Ita ut seu vir. sive mu
lier sit qui parricidii crimine admise
rit si filios non habuerit omnis parricide
hereditas ad heredes propinquos occisi per
tineat. Si vero filios de alio coniugio ha
buerit medietas facultatis eius filiis oc
cisi proficiat. et alia medietas filiis par
ricide. si tamen scelere patris aut matris
conscii non fuerint approbati. Nam si conscios
eos sceleris parentum habuerit omnis parri
cide hereditas filiis occisi proficiat. Quod si
nec parricida nec occisus filios relinquer
it tunc omnem facultatem parricide
parentes. occisi aut propinqui qui si
bi vivere omnibus vendicabunt. vel proximi
qui mortem eius ulciscendam institue
rint. iuri suo applicare non dubitent.

Antiqua. De his qui proximos sanguinis sui occiderit.

Si patrem filius sui occiderit.
aut patrem filii seu maritus
uxorem. aut uxor maritum. aut ma
ter filiam. aut filia matrem. aut fra

trem. aut soror sororem. vel socerum
gener. aut socer generum. vel nurus
socerum. aut socrus nurum. vel quem
cumque consanguinitate sibi proximum. aut
suo genere copulatum occiderit. morte
damnetur. Quod si ipse hec homicida ad
ecclesiam confugerit. et pietate principis aut
iudicum fuerit reservatus ad vitam
perpetuo manente persona eius exilio man
cipata. Omnem vero substantiam suam here
dibus occisi vel legis huius ordine in
ventis addici. aut etiam fisco nostro sibi he
redes proximos occisus non relinquerit. socia
ri. Nam si homicida nec facultatibus
suis liberius utetur etiam si penam
mortis evadere mereatur. Si proprio
sanguinis casu proximus occidatur.

Si pater filium. aut mater filiam
aut filius patrem aut quemlibet si
propinquum gravibus coactus iniuriis
aut dum repugnat occiderit. et hoc ido
neis testibus quibus iuste possit adhi
beri apud iudicem potuerit approbare
quod parricidium dum propriam vitam tue
tuetur admiserit. securus abscedat
Nec ullum inde periculum habeat. aut dis
pendia facultatum. vel tormenta sustin
eat. Illa discretione servata. que in ce
teris casibus est de homicidiis constituta.

Si servus servum casibus superioribus occidat.

Ut in ceteris superius septis casibus. ita et
servus servum occidisse detegitur ex
compositionis summam que de causa ista
est occasione taxata servi dominus ex medie
tate servi domino persolvat. Quod si pro sa
tisfaciendo contemnat. servum sine du
bio tradat. Flavius Egica rex. De
his qui artus suos proprio necant

Siquis quolibet casu inciderit vi
se ipsum aut sciendo vitare

negauit iudex. aut periurasse detegi
tur. dum hec iudex agnouit ab eodem
et .c. flagella suscipiat. et ad testimonium no
tam infamie incurrat. et postea ei testifi
cari non liceat. Quod si etiam contra legem de falsari
is continetur insistente iudice quatam pa
rtem facultatis sue illi consignandam esse
sensu eum fraudem propter iurium moliri co
natus est. Explicit liber. vii. Incipit.
vii. de fallatiis et furtis. Titulus secundus

De iudice et his que iudicari dicuntur. ditis furti.
Non credendum iudicanti suo si cum domini testis.
Si iudex furti sit conscius.
De mercede iudicis.
Si innocens iniuste crimine accusetur.

De iudice et his que iudicari dicuntur

Iudex reum qui accusatur
antea non torqueat quam il
le qui accusat. si iudice pre
sentare noluerit se per placi
tum trium testium robora
te firmatum. ea condictione con
stringat. ut si his qui accusa
tus est manifestis indiciis
innocens comprobatur. ipse pen
am quam inferendam alius
intendit excipiat. Et tamen
postquam innocentia patue
rit accusati. accusator iu
dice distringatur. ut per agno
scende rei ueritate iudicem
presentem inueniat. Si uero si pre
sentare nequiuerit. saltem
qui sit ex nomine manifeste:
ut districtus a iudice uerum conuincat
esse que indicauit. Quod si eum nec ipse iu
dex per aliene potestatis defensionem aut pa
trocinii. seu metum regie potestatis
defensionis sue presentare potuit. ad re
giam cognitionem ferre procuret. Si autem
rex longe est episcopo uel iudici denuntiet:
ut eorum maior auctoritas. hunc iudi
cio faciat presentare. Quod si neglexerit iu
dicare. de propria iudicis facultatem omne quod
propter iussum principis uel episcopi. atque iudicis
querelanti restituatur. Iudex autem si non
potuerit probare quod indicauit per omnem satis
factionem teneatur obnoxius. Quod si iudex
ca est. et si ingenuus est cum infamio no
uecuplum. fur uero serui plumi in con
positione exsoluat. et .c. flagella in su
per idem fur suscipiat. Quod uero si idem in
genuus non habuerit unde conponat. et ei
quem infamare temptauit. et eiciu men
titus est pariter furtum tradatur. Seruus
uero si compositionem pro se exsoluere non potuit:
aut si noluerit pro eo satisfacere domino.
furtum preuatu tradere non moretur. An
tiqua. Non credendum iudicanti suo

Si fur sine domini sui conscientia non credendum test
aliquo indicauerit. autem ei non credendo
datur. nisi dominus pro persona fur testi
monio suo dixerit esse credendum de honesta
te uitis eius proferens testimonium ueri. An
tiqua. Si iudex furti sit conscius

Si delator furti conscius comprobatur.
nullam penam incurrat. et dam
num solutionis euadat. Mercedem uero
pro indicio non requirat eum sufficere debet
ut securus abscedat. Quod si forsitam rem
que furtim ablata est. cum furti ipsi
consorte diuiserit que importione propter
it. et apud se retinuit simpla tantum
restituat. Antiqua. De mercede indicis

Siquis furem prodiderit cic.
Si tamen furti ipsius conscius non est. non
plus indicio pro accipiat non quantum
rex uoluerit que furtim ablata est. si
tamen domino rei compositio fuerit exsoluta
Si autem talis sit fortasse condictio ut

(c) 2006 Ministerio de Cultura

necesse sit illum qui fur probatur occidi.
et nichil de eius facultatibus invenatur
aut si servus fuit et domino suo subvenire
eius sive vendere potestatem. et tamen compositione
qui perdidit res suas nichilominus fuit consecutus
tamen etiam partem de re reperta pro mer
cede inventi consequatur. et dator nichil am
plius iam requirit. Antiqua. Si innocens
in quocumque crimine accusatur. aut accu
sator si non probaverit que dixit penam
et dampna suscipiat

Quicumque accusatur in crimine. id
est veneficio. malefitio furto.
aut quibuscumque factis illicitis. accusa
tor eius currat ad comitem civitatis. vel
iudicem in cuius territorio est constitutus.
aut ante ipsum secundum leges causam discutiat. et
cum cognoverit crimen admissum. reum
comes aut iudex comprehendat. Et si capi
tula non admisit. tunc ei cuius reus est
aut componere compellatur. aut si non habuerit
unde componat. furti tradatur. Si vero
innocens approbatur de iudicio securus
abscedat. Ille vero qui accusavit et pe
nam et dampna suscipiat. que debuit pro
parte accusatus. si de crimine fuisset con
victus. Comes tamen aut iudex nullum
discutere presumat. ne aliquod possit esse
colludium. ut innocens fortasse tormen
ta sustineat. Prius tamen pene non subia
ceat. quam aut sub presentia iudicii mani
festis approbationibus arguatur. aut cer
te sicut in aliis legibus continetur reum ac
cusator inscribat. et sic in presentia iudicis
sive nominatorum personis agitetur examine.

Titulus de furibus et furatis

Ut exponat quod querit qui rem furtivam se querere dicit.
Si servus fugiens ante seu post datam libertatem
faciat furtum.
Si servus ad alium dominum transiens quecumque commiserit
illicitum.
Si ingenuus cum servo alieno faciat furtum.
Si dominus et servus suo faciat furtum.
Si servus alieno suadetur ad illicita facienda.
De his qui cum furibus conscii fuerint.
Si de furto que nesciens comparavit
Si de furto que sciens comparavit
De pecunia vel re reddita furti ablata.
De animalibus furatis
De mancipiis ingenuis furatis.
De dampno furis | suo faciat furtum.
Ut fur captus ad iudicem perducatur. Si ingenuus cum
Si fur se gladio intendente occidat.
Si fur nocturnus dum capitur occidatur.
De male euntibus. et malis omnibus rebus. et ut cui res
... domino fiat quod fuit ablatum.
De his qui aditis naufragiis rapuerint.
De latronibus et sacrilegis furibus.
De his qui fures aut res captas excusserint.
Si servus domini vel cum servo faciat furtum.
Ut sic quod capere fur captus iudici presentari valebit.
Si furtive alienum quadrupes occidatur.

Antiqua. Ut
exponat querit qui rem furtivam se
querit.

Qui rem furtivam querit. quod querere dicit.
Convenit iudici acriter exponere debeat
ut possiatur per manifesta signa quod per
diderit. veritas ignoscetur. si non evidentia
signa monstraverit. Si servus ante datam
Siquis in servitio seu et post datam liber
tatem constitutus furtum ad tarde faciat fur
miserit. et postea a domino suo non fuit manumissus vel
ista. illa que ante commisit. et ad dampnum
domini non pertineat. sed ipse sicut servus penam
in dampnum legibus suscipiat constitutam quam
illicita perpetrasse cognoscitur. Sed si post
datam libertatem hoc fecit. ita ut servus
et compositionem et flagella suscipiat. Sed
si tale factum non fuit. propter quod furtum trada
tur hominis in libertate accepta per
maneat. Si servus ad alium dominum

transiens quodcumque committat illicitum.

Servus ad alium transiens domini aliquid de rebus prioris domini violaverit aut abstulerit seu quodcumque damnosum intulerit, dum pro commune cupiditatis culpa ad eum discutiatur a iudice, et suo crimen admisisse convincitur, posterior dominus suo servo pro damni compositionis exsolvat. Certe si noluerit, servus secundum criminis quantitatem tradatur ad penam. Si ingenuus cum servo alieno faciat furtum.

Siquis ingenuus cum servo alieno in aliquo crimine inventus fuerit, ut furtum fortasse faciant vel aliquid inspiciant aut illicita quecumque committant, secundum legem medietatem eidem compositionis exsolvant, ita ut ambo publice verberentur. Et si noluerit dominus pro servo satisfacere, ipsum servum pro compositione tradere non moretur. Quod si capitalia forte commiserint, simul ingenuus cum servo [illegible] morte damnetur. Antiqua. Si dominus cum servo suo faciat furtum.

Si dominus cum servo suo ad furtum faciendum ierit, hanc compositionem non servum sed dominum implere iubemus. Ita tamen ut dominus iuxta leges C flagella publice verberetur. Servus autem ideo erit immunis, quia domini iubentis obedivit imperiis. Antiqua. Si servus alieni suadeatur ad illicita facienda.

Siquis servum alienum ad furtum faciendum aut alias quascumque res illicitas committendas vel etiam [illegible] se ipsum forte persuaserit, ut domino eius proditionem exhibeat, quo facilius eum per malam et iniquam persuasionem ad suum servitium fraudulenter adducat, et servus ipse iudicis fuerit investigatione detecta, dominus servi nequissimum perdat nec ullam aliquam promereat. Si ipse cuius collusione vel suasione servus crimen admisit, ut eum sibi per aliquam occasionem ad servitium potius adduceret, ipse eius servi domino quantum ille violavit aut culpabilem rem admiserit suo septuplo compositionem implere cogatur. Ipse autem servus in conventu publice C flagella suscipiat, pro eo quod dominum suum despiciens insidianti consenserit, et sic priori domino suo reddatur. Non solum de his qui furibus conscii fuerint.

Non solum qui furtum fecerit, sed etiam quicumque conscii fuerint vel furta ablata scientes susceperint, in numero furantium teneantur et simili vindicte subiaceant. Flavius Ervigius rex. Si de fure quis nesciens comparavit.

V[illegible]

Rem nulli ingenuo liceat comparare de incognito homine nisi certe fideiussorem adhibuerit cui credi possit, ut excusatio ignorantie auferatur. Quod si aliter fecerit, qui comparavit a iudice districtus auctorem presentet infra tempus, ut sufficiens est a iudice constitutum. Quem si non potuerit invenire, quibus se aut sacramento aut testibus innocentem, quod eum furem nesciret, et quod apud eum agnoscitur accepti pretii medietatem restituat, atque ambo dictis invicem sacramentis promittant quod furem fideliter querant. Quod si furem omnino invenire nequiverint, rem tamen quam empta est domino rei emptor ex integritate reformet. Si dominus rei furem novit et eum publicare noluerit, rem ex toto amittat, quam emptor quiete possideat. Hec et de servis servetur forma. Antiqua. Si de fure quis cognitus rem comparaverit.

Siquis rem furtivam sciens a fure comparavit, districtus a iudice ille qui emit fur...

sum presentet auctorem. et postea tamquam
fur conponere non moretur. Si vero furem
non invenit. duplam conpositionem
que a furibus debetur exsolvat. quia ap-
paret illum furi esse similem qui rem
furtivam sciens conparasse cognoscitur.
Si autem servus hoc fecit. aut medietatem
conpositionis de ingenuis exsolvat. aut
hunc furem domino tradat. Antiqua.

De pecunia regis rebus furto sublata

Siquis de thesauris publicis *tis*
pecuniam aut aliquid rerum
involaverit. vel iniusti sue tustulit
in novecuplum ea restituat. Antiqua.

Siquis **De tintinabulis furatis**
tintinabulum de iumento vel bo-
ve tulerit solidum reddat. de vacca tre-
misses duos. de vervecibus vel quibuscumque
pecoribus tremisses singulos cogatur
exsolvere. **De instrumentis molini furatis**

Siquis de molinis aliquid involaverit
quod furatum est restituat in simplum
et conponat sicut et de aliis furtis lege ten-
etur. et extra hoc .c. flagella suscipiat.

Cyndas rex. **De dampno furtis**

Quibuscumque rebus furtum et quantitatibus pre-
tii estimatione taxatur. ab ingenuo
novies. a servo sexties ei qui perdidit
sarcietur. et utrique insuper .c. flagellorum ver-
beribus coherceantur. Si autem ingenuo ad-
defuerit unde conponat. aut dominus pro ser-
vo conponere non annuat. persona que se
furti contagio sordidavit. furtivarum rerum
domino perhenniter subiacebit. Antiqua.

Ut fur captus producatur ad iudicem. si ingenuus est servo faciat furti

Fur si captus fuerit producatur
ad iudicem. aut ingenuus in
novecuplum sublata restituat. et exten-
sus publice coram iudice .c. flagel-
la suscipiat. Si autem non habuerit unde conponat
careat libertate et servus eius cui furtum
fecit. Servus vero sexcuplam conpositionem co-
gatur exsolvere. et .c. flagella ante iudicem
extensus suscipiat. Ipse vero in custodia a
iudice teneatur. quousque dominus eius pro-
moneatur. ut pro servo suo conponat. aut si
certe distulerit eum pro crimine cui malum fe-
cit tradere non moretur. Id denique in hac le-
ge servandum est. ut si servus aut ingenuus seu
servi et ingenui unius animal. ut quicumque
unam rem pari consensu furati fuerint unam
conpositionem exsolvant. Id est ingenuus me-
dietatem novecupli. et servus idemque me-
dietatem sexcupli. flagella tamen secundum ordi-
nem quem superiore acceperunt. Nam de maio-
ri summa furti. et a servo et ingenuo. vel ser-
vus et ingenuus facta pena forma servabitur.
et quemadmodum superius constitutum est ante iudi-
cem flagellandi sunt. Antiqua.

Si fur se gladio vindicans occidatur

Fur qui per diem gladio se defensare
voluerit. si fuerit occisus mors eius nul-
latenus requiratur. Antiqua.

Si fur nocturnus dum capit occidatur

Fur nocturnus captus in furto dum
res furtivas secum portare conatur
si fuerit occisus. mors eius nullomodo vindi-
cetur. Antiqua.

De male tractatis et indebite contentis rebus ut intuitu de illa re compositio fiat que fuerit eius ablata

Siquis res aut vestimenta aliena ma-
le tractaverit. aut iniuste constitutum
aliquid exegit. vel furtum ei quicquam tu-
lit. non pro omni sarcina solidum implere
cogatur. ideo quod furtum abstulit. vel ma-
le tractavit secundum leges conponere non moretur.

De his qui ad visis naufragiis rapiunt

Quicquid ex incendio ruina vel nau-

OTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fugio captum fuerit. et aliquid ex his que
quasi ab alio suscepit, siue celauit in qua-
druplum reformare cogatur. **De here-
ditate et successoribus furis**

Siquis furi mortuo in hereditate aut
ex testamento. aut ex sanguinis pro-
pinquitate successerit. quia crimen cum fure de-
fecit. penam quidem non sustineat sed damp-
ni satisfactionem exsoluat quod fur si uixisset
fuerat soluturus. Si autem maius esset dampnum quam
hereditas, faciat cessionem. quantum de hereditate
inuenit. **De his qui furem aut reum captum excusserint**

Siquis furem captum uel reum alicui
excusserit. si maioris loci per-
sona est extensus coram iudice pro sola pre-
sumptione. C. flagella suscipiat. et quem excus-
serit representare cogatur. Ita dumtaxat si alter cui
perdiderit eius non est. de ea compositione quam
fur facere potuit pro latrone suo quartam par-
tem accipiat. Si autem fur inuentus non
fuerit. iam tunc et penam furis qui eum ex-
cussit persoluat. et tamen de suo ipse conponat. quo-
niam furem quem excusserat conuictus satisfacere
potuerit. Si certe minor persona fuerit. et
furem representauerit pro presumptione sola et ipse
C. flagella suscipiat. Si autem furem in-
uenire non potuerit. et penam et damna fu-
ris esse suscipiat. Nam si preter furem al-
ter criminis quemcumque reum excusserit sibi. C.
flagella extensus accipiat. Et si eum in-
uenire non potuerit nec presentare eius crimi-
nis uindicte subiaceat. quam reus ille qui
excussus est legali sanctione patri demonstrat.
Si uero seruus domino nesciente ista conmiserit
pro presumptione sola. C. flagella suscipiat. et quem
excusserit representet. Ita dumtaxat si non presentauerit
dominus eius si uoluerit pro eo summam compositionis
exsoluat. Ita dumtaxat si conponere noluerit ipsum cri-
men admisit. seruum aut pro damno aut
pro supplicio tradat. **Si seruus domino uel
cum seruo suo fecit furtum**

Si seruus domino uel conseruo suo aliquid
inuolauerit. in domini potestate con-
sistat. quid de eo facere uelit. nec iu-
dex se in hac re admisceat. nisi dominus
fortasse uoluerit. **In furem qui tempore furti ca(pitur) prius iudici presentari in(terdictum)**

Siquis furem
aut quemcumque reum comprehendit. sta-
tim producat eum ad iudicem. Certum sue
domui amplius quam una die ac una nocte.
eum retinere non audeat. Siquis contra hoc fece-
rit. V. solidos pro sola presumptione iudici
cogatur exsoluere. et si seruus hec domini conscien-
tia fecerit. C. flagella suscipiat. Si uero seruus
cum domini uoluntate id commisit compositio
reddatur ad dominum. Ita ut si honestioris
loci persona est. V. solidos iudici cogatur ex-
soluere. Ex quibus medietatem sibi iudex usur-
pet. et aliam medietatem illi det qui dampna
noscitur pertulisse. **Flauius reccesvindus rex.**

Si furtiue alienum quadrupes occidat

Siquis caballum alienum aut
bouem uel quibuslibet animalium genus nec-
te. aut occulte occidisse conuincitur no-
uecupli compositione dare cogatur. Ita dumtaxat si inu-
enire non potuit quod talia facinora euidentissime
dabit. Si uero non seruus imitante domino commise-
rit. et ex his manifestis indiciis patuerit dominus
suum tamquam fur nouecupli compositione cogatur
implere. Ita dumtaxat si seruus non conuincitur. inseri-
uitur. et conuentus fuerit talia commisisse.
aut sexcuplum reddat. aut eum damnum fecit
furtum subiaceat. Ita dumtaxat si innocens fuerit
inuentus. ut aliis legibus est decretum sa-
tisfaciat petitori dominus suus. **Titulus de usur-
patoribus et plagiatoribus mancipiorum**

Siquis mancipium alienum usurpet. **primum**

Si seruum uel ancillam ingenuus plagiasse detegitur.

De ingenuos filios plagiantis.

Si seruus alienum plagiauerit seruum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Si servus ingenuum plagiaverit domino imperante.

Si servus ingenuum plagiaverit domino nesciente.

Flavius Recesvindus rex. **Si quis mancipium alienum ingenuus non usurpet.**

Quicumque ingenuus mancipium usurpavit alienum, eiusdem meriti mancipium alterum cum eo conpellatur domino reformare. Si vero hoc servus fecerit, ipsum mancipium domino reddat et C flagella suscipiat. Quod si usurpatum mancipium inventum non fuerit, dominus servi eiusdem meriti mancipium illi domino det qui mancipium amisit, donec qui ablatus est restituatur. Et sic ille qui pro eo datus fuerat servum domino reformetur. Flavius Recesvindus rex. **Si servus vel ancilla ingenuum plagiasse detegitur.**

Siquis ingenuus servum alienum vel ancillam plagiaverit, ipsos servos vel ancillas domino vel domine reformare cogatur et C flagella publice verberetur. Quod si non habuerit unde conponat, ipse subiaceat servituti. Antiqua. **De ingenuorum filiis plagiatis.**

Qui filium aut filiam alienam ingenuum vel ingenuam plagiaverit aut sollicitaverit et in provincias vel in alias regiones transferri fecerit, huius sceleris auctor parentibus aut maritis, si fuerint, sive proximis parentibus traditur, ut illi occidendi aut vendendi eum habeant potestatem. Aut si voluerint conpositionem homicidii, ab ipso plagiatore consequantur, id est solidos CCC. Qui a parentibus venditi vel plagiati non leviores esse putantur quam si homicidium fuisset admissum. Quod si eum ex peregrinis ad propriam potuerit revocare plagiator, C L solidos, id est medietatem homicidii, exsolvat. Aut si non habuerit unde conponat, ipse subiaceat servituti. **Si servus alienum plagiaverit domino nesciente.**

Si servus servum plagiaverit alienum domino nesciente, C L flagella a iudice extensus accipiat, et sic etiam postmodum qui plagiatus est domino reformetur. Ille vero cuius servus plagiatus fuerat mercedem capture plagiatoris domino non requirat. Ita tamen ut si fortasse qui plagiatus est tarde reperiatur, plagiatoris dominus a iudice districtus eiusdem meriti mancipium aut etiam eundem plagiatorem ei cuius servus vel ancilla plagiatus est dare cogatur, et ille postmodum suo reformetur domino. **Si servus ingenuum plagiaverit domino iubente.**

Si servus ingenuum plagiaverit ex domini iussione, ipse dominus conpositionem que est de ingenuis constituta conpellatur exsolvere, ita ut dominus C publice flagella suscipiat, et servum iussa domini conplentem molestia non contingat. Antiqua. **Si servus ingenuum plagiaverit domino nesciente.**

Si servus sine conscientia domini sui ingenuum plagiaverit, parentibus plagiati sine aliqua dilatione tradatur, ut quod de eo facere voluerint in eorum consistat arbitrio. Quod si qui plagiatus est reduci potuerit et dominus pro servo conponere voluerit, libram auri pro iniuria ingenuo dabit.

Titulus de custodia et sententia dampnatorum.

Si iudex pro crimine interpellatus et pena contempnat.

Ut comes iudici auxilium prebeat pro conprehendendis in crimine accusatis.

Si catenatum quis frangat aut custodi persuadeat.

De tollendis commodis ab his qui in custodia retinentur.

Si iudex criminosos sive criminosi absolvat.

De domino iudicis si criminosum mercede absolvat.

Ut reus non absconse sed publice accipiat sententiam.

Recesvindus rex. **Si iudex pro crimine interpellatus et pena contempnat.**

Siquis pro furto interpellaverit iudicem et eum contempnens pena reo sine conscientia eius aliquid in conpositionem acceperit pro presumptione sua, V solidos iudici iniuriam exsolvat. Quod si liber servus sine domini conscientia fecerit, C flagella suscipiat, et dominus servi nullam calumpniam

BIBLIOTECA PÚBLICA DE …

(c) 2006 Ministerio de Cultura

niam pertinescat. Nam si cum domini
sui voluntate fecit ipse dominus conpositionem
servi sui conprehensam conpellatur ex
solvere. Ut comites iudici auxilium pre
beat pro conprehendendis criminis accusatis.

Quotiens gotus seu quilibet in cri
mine aut in furto vel in aliquo
scelere accusatur, ad corripiendum iudex
eum insequitur. Sed si forte ipse iudex so
lus eum conprehendere vel distringere non potest, ac
mite civitatis querat auxilium cum se
solus sufficere non possit. Ipse tamen comes
illi auxilium dare non moretur, ut cri
minis reus in fultare non possit. Antiqua.

Si carcerem quis frangat aut custodi persuadeat.

Siquis carcerem
fregerit aut custodi persuaserit,
ipse carcerarius aut custos eos quos con
prehensos habuit sine iudicis iussione
aliqua fraude laxare presumpserit, eandem
penam vel damnum quod ipsi rei fuerant
recepturi sustineant. De tollendis
comodis ab hiis qui in custodia retinentur.

Iudex si aliquis in custodia detinue
rit vel hii qui eos capiunt ab his quos
in custodia miserint innocentes carce
naria nomine nichil requirant. Nam pro ab
solutione eorum aliquid beneficii consequuntur.
Sed eos non culpabiles in custodia detin
uerint, per singulos capiunt singulos tre
misses sibi presumere non vetentur. Si
non talis sit fortasse condicio ut ille qui
captus fuerit ad exsolvendam conpositio
nem relaxetur, ipse iudex eandem conpo
sitionem conpellatur implere. Sed cum ad
eum causa debetur ad integrum ipso in
sistente pervenit pro labore suo de
cimam consequatur. Siquis amplius quam
institutum accipere fortasse presump
serit, et cui abstulerit reddat in duplum.

Si iudex criminibus favens criminosum absolvat.

Si iudex quolibet beneficio corruptus
aliquem innocentem occiderit, ipse mor
te dampnetur. Si vero ei qui morte
dignus est criminosum absolvit, septu
plum quantum pro eius absolutione accepit
illi cui circa culpabilis capitur exsol
vat et de iudiciaria potestate repulsus
careat, ab successore iudice distri
gatur ut eum quem relaxavit persequatur;
iudicio quatenus de crimine convictus pen
am excipiat quam meretur. De dampno
iudicis si criminosum indebite absolvat.

Iudex criminoso non parcat pro patrocinio
aut amicicia alicuius. Nam si favens
criminibus non iudicaverit innocentem et ab
solvit criminosum, non quidem moriatur
aut debilitatem corporis paciatur. Sed tamen
pro homicidio quantum pro omni negocio summam
conpositionis exsolvat. Ut reus iudex non ab
sconse sed publice accipiat sententiam legis.

Iudex sciens occisus est reum non in sec
tis aut absconditis locis sed in conven
tu publice exerceat disciplinam. Titulus
de falsariis scripturarum. Sunt

De hiis qui regias auctoritates et preceptiones falsare presumpserint.
De hiis qui scripturas falsas fecerint vel falsare temptaverint.
De hiis qui sub nomine regis aut iudicis conmonitoria fal
sare finxerint sive detulerint. Sunt
De hiis qui voluntatem defuncti celare vel falsare presumpserint.
De hiis qui testium conventes voluntatem falsaverint vel
aperuerint. Sunt
Siquis ... non suum inponat aut parentes vel genus.
De callide et fraudulenter anticipatis scripturis confectis scriptu
re confectis.
De callide et fraudulenter petitionibus. De hiis qui auc
toritates regias et preceptiones falsare presumpserint.

Hii qui auctoritatibus nostris vel preceptionibus
hii aliquid mutaverint aut dilever
int, subtraxerint aut interposuerint
vel tempus aut diem mutaverint sive

(c) 2006 Ministerio de Cultura

designauerint. et qui signum adulterini
sculpserint. uel impresserint. honestior
persona medietatem facultatum suarum am
ittat fisci comodis profuturam. minor uero
persona manum perdat. persona tantum emen
admisit. Sed et si contingat illos auditores
uel iudices mori ad quos audien
tia uel iussio destinata fuerat. aut episcopum
loci illius. uel alium episcopum. uel iudicibus terito
rii illius ubi iussum fuerat negocium termina
ri. liceat et datam preceptionem offerre. eos
dem iudices negocium legaliter ac iustissi
me ordinare. Cindasvindus rex. hic que scrip
ture falsas fecerint uel falsare temptauerint.

Siquis scripturam falsam fecit aut uitiauit
ingesserit uel supposuit sciens uel
inuidiosus protulit. et qui uerum suppre
sserit. subtraxit. uel disrupit. uel dele
uit uel delevit. quicumque signum adul
terinum sculpsit. uel impresserit. talium
scelerum. et res eorum consciorum dum fuerint
publicata si potentiores fuerint. quartam
partem facultatum suarum amittant. Si
non alieno iuri debitam scripturam subtra
xerint. aut uitiauerint. et eandem scripturam
subtraxisse uel uitiasse coram iudice pro
fessione sua deprimant. que professio testi
bus roborata poterit uel uitiate scripture
robur obtineat. Sed et si euidentissime
quod scriptura continuit recordare non potuerit
tunc ille cuius scriptura fuit habeat licen
tiam complere per sacramentum suum atque per
testem quod ipsa scriptura continuit euiden
ter. et ita datum ueridice testium scripture
reparetur ueritatem. Si uero minor extiterit
facultas eorum quam quod aliis facere compona
tis damni. ipsi procul dubio cum his que
habere uidentur. eius futuri subiaceant
cui fraudem fecisse noscuntur. de quarta uero
parte quam dare precepimus. principe ordinan
te uel iudice tres portiones ille accipi
at. qui damnum pertulit uel pati potue
rat. Quartam uero regie potestati ser
uetur. ut quicquid exinde fieri debeat mar
bitrio eius consistat. humiliores sane in
ferioresque persone que talia detecte fuerint
commisisse et uero inferiorem ordinem conscri
bere debebunt professionem. et pro eo quod
fraudem fecerint addicantur ad seruitu
tem. Iussi autem tam humiles quam poten
tes persone centenis flagellorum erunt
uerberibus coherendi. Sed et si hec serui fece
rint. et eos alieni iuris esse patuerit uel
consignentur plenius futuri quibus
scripturam subtraxisse. aut celasse uel
lesisse fuerint comprobati. Sed et si iubentibus
dominis suis talia fecerint. omne damnum
non redundet ad dominum. Ita et de his precipi
mus observare. qui lucro suo studentes
aliena testamenta aut alienas scriptur
as suppresserint. aut uitiauerint. ut his
quibus competit impedire aliquid possit.
et hii sic tamquam falsarii teneantur et
iuxta qualitatem persone superiori damno uel
cerceantur. Sed et si super detractis capitulis in
quo inueniatur accidere. id est qui scripturam
reperiatur aliquid uitiasse disrumpisse
falsasse celasse. uel siquid in hac lege con
stitutum amisisse. Si sola negligentia
sua atque inertia sua quisque perdiderit
scripturam ut se dixerit fuisse ablatam. si
testis qui in eadem scriptura subscriptor
accessit adhuc superstes est per ipsum poterit
coram iudice omnis ordo scripture perdite
reparari. Sed et si testem ipsum qui in eadem
scriptura subscripsit mortuum esse contigerit.
tunc si legitimi et aptiores reperti
fuerint. alii testes qui eadem scripturam
se dicant uidisse et omnem textum uel
firmitatem eiusdem scripture plenissime nosse.

(c) 2005 Ministerio de Cultura

similiter publica iudicii investigatione pro-
rum testium ille qui scripturam protulit perdat
suam repetitionem et percipere veritatem. **De his
qui sub nomine regis aut iudicis commoni-
toria falsant sive finxerint sive deru-**

Qui falsa commonitoria sub nomine re- **fuit**
gis sive iudicis nesciens protulit non
incurrat falsitatis iniuriam; sed eum qui
commonitorium accepit voluit applicare per
qualitatem persone. Ipse reatum falsitatis
incurrat sicut superius continetur de his qui
falsas scripturas conscripserint. Si vero si ambo fal-
sitatis conscii habeantur ambo falsarii te-
neantur. **De his qui voluntatem defuncti
celare vel falsare presumpserint —**

Qui defuncti celaverit voluntatem, ani-
mam eandem ad falsitatis in tribuit. In-
terim quod forsitan morientis testatoris per
ipsum scripturam fuerat [illegible] amittat
vel quibus fraudem facere conatus est. Pro futu-
rum a insuper pro falsitate ferunt infamia. Sta-
tim si pretium aut ullam rem exinde consequi pro-
tulisse ut falsarius condempnetur. **De his
qui testium contra voluntatem voluntatem
falsaverint vel aperuerint —**

Qui unum testimonium aut ordinationis
cuius quamcumque scripturam contra ipsius fal-
saverit vel aperuit voluntatem ut falsa-
rius teneatur vel iudicetur. **Siquis qui
e nomen suum imponant aut parentes**

Qui sibi **vel genus mutet —**

nomen suum imposuerit vel genus vel pa-
rentes finxerit aut aliquem imposturam
fecerit, reus falsitatis habeatur. *Flavius*
rex. **De callide et fraudulenter antio-
ribus scripturis confectis —**

Quoniam
sepe calliditas exigit ut nove sanc-
tionis constitutionis edictum contra no-
va et adversa fraudis molimina in-
aliorum deceptione dominata agnoscimus

provincie quia sunt plerique tanto alios circum-
veniendi studio dediti ut sub uni cause
nomine in multis capitulis per scripture seriem
interdum aliquos alligent huius pretium
valiturum legis constitute decernimus ut qui-
cumque cum alio de negotio speciali definire
vel generalem scripturis constitutionem sub in-
duxerit atque ita circumvenire aliquem ut de
eadem causa sit conventione callide per scrip-
turam interat uni etiam de aliis negotiis
alius uncem extingat vel etiam fortasse per-
veniat ut non quidam per scripturam sibi
alius ubique alius simulans. Sed cum aliquis
dolose aut fraudulenter inquocumque acci-
at huius rei presumptor publica notetur in-
famia et ei quem circumvenerat manens ob-
noxius eandem que de falsariis lata est
censuram legis incurrat. Simili quoque damno
vel pena multandi sunt qui per se evacuan-
dam fraudulenter posteriorem scripturam per
anterioris scripture seriem. Rex eandem quis
posterior scriptura continet in alterius nomine calli-
de obligasse reperitur ita ut tam ille
qui sub hac fraude talem scripturam fecisse
detegitur quam ille cuius nomine facta fuisse
constiterit. Si conscius fraudis huius agnoscatur
eadem que supra taxata est et in rebus et in corporis
iactura damnetur et evacuata priori scri-
ptura firma nichilominus posterior habea-
tur. Flavius Recesvindus rex. **De callide
et fraudulenter posterioribus scripturis confectis**

Non inmerito agitur debiti redditionis
persolutio qui successor hereditatis
noscitur extitisse. Sed ergo nulla frau-
dem necesse est excusationibus excusare.
Huius pretium valiturum legis sanctione
censemus ut quicumque cuilibet prius cumque
scripture contractum vel conscientie dedit que tamen
reperiuntur quando quispiam aut non eius iuris
fuisse quod dedit aut id quod dedisse videtur

per priorem scripturam. aut quecumque dif
finitionem in causa quacumque pro nomine obligasse
se. et sub quodam argumento id postmodum al
teri dedisse. quia cum suum non erat aut pro alio
dederat dum fraudis huius commentum mani
feste patuerit ipse quidem qui hoc scripserit est
compulsionem et penam quam lex eadem edita
scriptum testatur: supplere cogendus est.
Si uero post eius obitum eadem que pre
dicta est fraus inueniri potuerit. id quod auc
tor spoponderit. heres eius aut heredes cum
pena etiam scripture compellendi sunt pe
tenti persoluere. aut si forte maior est
auctoris sponsio uel pena per scripturam ta
xatam quam esse constat. Eidem hereditas si
noluerint heredes satisfacere pro auctore de
eo saltim quod ex rebus eius possident agendi se
cundum modum facere cessionem. Sed si heredes non
sint aliis quibus res ipse uel facultas que
relicta est possessa fuerit uniuersa reddi uiri
presentem sententiam oportebit. eadem sententiam
etiam in causis talibus ratione seruata. ut si re
pertum fuerit conscio illo eandem fraudem in
cessisse. in cuius nomine scriptura pro digno fa
ctum conscripta. tam ille qui fecit. quam ille qui
conscius extitit. ad satisfactionem compulsionis
siue uel pene quam posterior scriptura continet
secundum superiorem ordinem equaliter tenebuntur.
atque etiam iuxta tenorem superioris legis. de
his qui falsas scripturas confecerint. et in corpo
ribus et in rebus damna partis sortiantur.

De his qui extra notarios publicos hac re
gis iussione principum recitare uel scribere

Quorundam illicite actionum ausi fuit
peruersitates exhibuit legem pro
ferre in futuris ut eos quos ibi disci
plina non corrigit. saltim legalis censura co
hercendos emendet. Et quia plerosque ag
nouimus iussiones regias non solum scri
bere sed et recitare atque scriptas notarios
exhibere roborandas. unde diuisa in
ipsis preceptionibus regum nostrorum in tenorem
tes uel dictantes atque scribentes capitu
la. et addi conantur: quia non causa celsitu
dinem ordinationis moderamine dispo
nuntur. non ipsa dei congrua cernitur nec
institutio recte uitatis precipienda discer
nitur. Unde et grauissimus animus atque spo
liis uel fatigiis ipsos dictionum nostre subiec
tos compererimus molestari. Ob inde huius
nouelle sanctionis edicta censemus. ut
amodo censemus et deinceps nullus ex no
tariis quibuslibet. seu quibuslibet quantis. et quibus
libet extra notarios publicos uel ipse regie
celsitudinis eorumque pueros atque illos quos
principalis instituerit preceptionis. alio
quin iussiones sui diuisas institutio
nes que ex nomine regio perscribuntur recita
re audeat. si nullus perscribere audeat pre
sumat. Nullus recitatum uel scriptum
cuilibet notario ad roborandum dare in
tendat. Sed tamen notarii publici ac pro
prii regni nostri. cum nobis succedentium regum
uel qui nostra clementia uel ipsis fuerit ordina
ti iussiones. uel quascumque regias preceptio
nes recitare. et licenter scribere intendat
Quicumque tamen ex his cunctis uetitis extiterit
deprehensus. uel ingenuus aut fortasse
sit seruus principum uel iudicii instan
cia ducentorum flagellorum uerberibus cesus
turpiter decaluatus. ac insuper pollicem in
manu dextera abscissum se caruisse co
doleat. pro eo quod contra huius institutionis edicta
non sibi licitas conatur exercere actiones.

Titulus de falsariis metallorum

De maioribus siue minoribus capite pro corruptione monete et
eorum mercede quibus uiri extiterint reuelasse.

De hiis qui solidos et monetam adulterinat.

De hiis qui acceptum aurum aliud metallum per mixtionem
corrumpunt.

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Si quorumcumque metallorum fabri de rebus creditis reperiuntur ad subtraxisse.

Ut solidum integri ponderis nemo recuset. De torquendis servis in dominorum capite pro corruptione monete et eorum mercede qui hec iussi fue[rint].

Servos torqueri pro falsa moneta revelata in capite dominorum non vetamus. ut ex eorum tormentis veritas possit facilius inveniri. Ita ut si servus alienus hec prodiderit. et quod prodidit verum extiterit. si dominus eius noluerit manumittatur. et domino eius a fisco pretium detur. Si autem noluerit eidem servo a fisco tres auri uncie dentur. Si vero ingenuus fuerit. sex uncias auri pro revelata veritate merebitur.

De his qui solidos et monetam adulterant.

Qui solidos adulterauerint circumciderint siue raserint. ubi primum hoc iudex agnouerit statim eos comprehendat. Et si servus fuerit eidem dexteram manum abscidat. Quod si postea in talibus causis fuerit inventus regis presentie destinetur. ut eius arbitrio sententiam suam accipiat. Quod si hoc iudex facere distulerit. ipse de rebus suis quartam partem amittat. quam omnibus modis fisco proficiat. Quod si ingenuus sit qui hoc faciat. bona eius ex medietate fiscus acquirat. humilior vero statum libertatis sue perdat cui rex iusserit servitio deputandus. Qui autem falsam monetam sculpserit. seu formauerit. quecumque persona sit similis pene subiacebit.

De his qui acceptum aurum aliis metallis permixtionem corrumpunt.

Qui aurum ad faciendum ornamentum susceperit. et adulterauerit. siue eris siue cuiuscumque vilioris metalli permixtione corruperit pro fure teneatur.

Si quorumcumque metallorum fabri de rebus creditis reperiuntur aliquid subtraxisse.

Aurifices argentarii vel quicumque artifices. si de rebus sibi commissis. aut traditis aliquid subtraxerint quia talia fecerint pro fure teneantur.

Ut solidum integri ponderis nemo recuset.

Solidum aureum integri ponderis cuiuscumque monete sit. si adulterinus non fuerit nullus audeat recusare. nec pro eius aliquam monetam requirere. preter hoc quod minus forte pensauerit. Qui contra hoc fecerit. et solidum aureum sine ulla fraude pensantem accipere noluerit. aut petierit pro eius commutatione mercedem. districtus a iudice cui solidum recusauerit. iii. solidos cogatur exsoluere. Ita quod erit. et detrimentum se euandi.

Explicit liber vii. Incipit octauus de illatis violentiis et damnis. Titulus de invasionibus et direptionibus.

Ut solidi pretiorum vel damnis culpabiliter violantur decem iudicentur ingenuus vel servus illicita operentur.
Si possessor per violentiam expellatur.
Si ad faciendam cedem turba conueniat.
Si in sua domum vel ianuam suam violenter aliquis includatur.
Ut nulla res ab alio possessa absque iudicio usurpetur.
Si ad diripiendum quisque alios invitasse reperiatur.
Ut absente domino vel in expeditione publica constituto. cuiusquam domus inquietetur.
Si aliquid faciant illicitum servi eius qui in expeditione est publica constitutus.
De hiis qui in expeditionem euntes aliquid auferre vel predari presumunt.
Ut socios suos nominet apud quem pars rapine inventa cognoscitur.
De his qui diripiendi iudicium reperiuntur.
De hiis qui itinerantibus vel in agro rusticano consistentibus aliquid abstulerint vel molestiam inferre presumpserint.
Si ille qui diripit in ipsa direptione morte necetur.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Flau' recess' rex. Ut soli dñi patroni
uel dñi culpabiles habeantur: si eorū
iubentib' ingenuus ul' s'uus uiolenta opa
Hec principalis gl'iosa lex
decrē censetur: ut omnis
ingenuus. atq; etiam
libertus. aut s'uus si
quidem: illicitum iu
bente patrono ul' do
mino suo fecisse cogn
oscitur. ad omnē satisfactionem cōpositionē
patronus ul' dominus teneatur obno
xius. Nam qui eius iussionib' obediam
detulerint culpabiles h'ri nō poterunt q
nō suo excessu. s; maior' impio id com
misisse phantur. Antiq. Si possessor
Quicumq; p uiolentiā expellatur
uiolent' expulit possidentē. p'
q'm pro ipo iudicis sniam pderet. si
cām deq̄ua agitur pdat. Ille u' qui
uiolentiam ptulit uniu'sa in statu
quo fuerant recipiat q̄ possedit. et secur'
teneat. Si uero illud inuaserit q̄ per
iudiciū obtinēe n̄ potuit. et cām amit
tat. et aliud tm̄ q̄ntum inuasit redd
at expulso. Si ad faciendā cedē tur
Qui ad cedem fa ba conuenetur
ciendam turbam cōgregauit. aut
qui seditionem alicuius inde contumeliam
corpis sentiat faciat. ul' faciendam in
citauit. aut pcepit mori uolendo non
moretur. ita ut capud eius scelis infam
ia notatum publice coram iudice. l x.
flagella suscipiat. et oms qui cum eo
uenīt ul' qui id fecit. noiare cogatur
vt si in eius patrocinio n' sunt uniq̄uis;
ingenuor'. l. flagella suscipiat. Ser
ui aut hui' criminis socii alius dñi sunt
singuli in conuentu publico ad alior' t'
rorem extensi coram iudice. cc. ic
tus accipiant flagellor'. Flau' cīn
dis rex. Si intra domū uel ianuam
suam uiolent' aliquis includatur. R'
Quicumq; dnm ul' dnam intra do
mum ul' cortis sue ianuam uio
lent' incluserit. eisq; aditum eg
ressionis negauit siue ut id fiet; alijs
pcepit pro ausi temeritate auctor sceleris
dēb; dno ul' dne auri solidos numero. x
xx. et p'p' h'. c. flagella suscipiat. hii u'
qui malis uoluntatib' eius consenserint. et
auxilium ut hec fieret; pstiterint si in eius pa
trocinio n' sunt singuli ingenuor' quin
denos solidos illis quib' uiolentiā intu
lerunt cogantur conferre. et pmissi p'sump
tiē. c. flagella suscipiant. Serui aut
si id dño ul' dna non iubente comiserit
. cc. ictus accipiant flagellor'. Si u' ita
dominus ul' dna a uiolento ul' p'sumpto
re extra suā domū ul' ianuam excludan
tur. ut cōtinuo q̄ e' ganus potestas eis ab
ea domo ul' familia ceterisq; rebus auferā
tur comissor' sceleris damnū inuasionis
incurrat atq; etiam. c. flagella susci
piat. Ingenui aut huius criminis soci
alicuius dnj si in eius patrocinio nō s'. cen
tena flagella suscipiant. et singuli de
cenos solidos cogantur exsoluē illis p
custodie pfuturos quib' hanc iniuri
am intulisse noscuntur. Hos liber s'uu
ignorantib' dnis suis sua sponte con
mi s'unt s'ui penam sustineat. S'ui con
phensam dni u' inde iniurie ul' detri
menti perferant. Id ipm ee paciant' q
domū alienā sua auctoritate sini re
gis. uel iudicis iussione apphendē
describe aut obsignare p'sumps'unt. Fla
uius cyndis rex. Ut nulla res alicuius pos
sessa atq; iudicio usurpetur.
Nullus comes uicarius. uicarius

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ꝑpositus. auctor aut persuasor. seu qui
liber ingenuus. atque etiam servus rem
que ab alio possidetur post mortem re
gie potestatis vel donorum suorum. aut su
um usurpare presumat ante iudicium.
Rex. Sed si non expectata discussione iudicis
et id quod ab alio possidetur aut iuris al
terius esse dignoscitur invaserit. omne
quod abstulit vel presumptuose invasit. tam
in mancipiis quam in ceteris rebus. indu
plum ei restituat. decimus unde iussus
est abstulisse. ac singulorum annorum frug
es quas inde fideliter collegisse. iurum pe
titori compellatur exsolvere. Et tamen si se
rvus absque domini voluntate hoc fecit. ce
ntum extensus ictus flagellorum suscipiat.
Ita ut si dominus pro eo duplare noluit
satisfacere. rem que ablata est in eo statu
cum frugibus restituat. et eundem servum
pro eo temeritate insistente iudice ei cu
ius res invasit vel abstulit servum tra
dere non desistat. Omnis modis tamen erit so
llicite perquirendum ne qualibet suasio
ne. vel fraudis alicuius consilio idem se
rvus cum illius domini voluntate hoc fecit
eius rem ablatam esse constitit. Et si ita
repertum fuerit. iuxta aliam legem do
minus qui suasit vel malum fieri permisit
fraudulenter quantum servus tulit sep
tuplum domino rei. dominus servi per
solvat. et servum suum dominus eius secu
re possideat. Antiqua. Si ad diripiendum
quisque alios invitasse reperiatur. Rex
Siquis ad diripiendum alios invi
taverit cuiuscumque rem eripiat. aut
pecora aut animalia quecumque diripiat.
illi cuius res direpta est in undecuplum
que sunt ablata restituat. hii vero qui
cum ipso fuerint si ingenui sunt quinos
solidos componere compellantur. L flagel

la suscipiant. Si vero servus hoc sine domini
voluntate commisit. c L flagella suscipie
tur. et ablata res omnis in statu reddatur.

Ne absente domino vel in expedi
tione publico constituto cuiuscumque do
mus inquietetur. Rex

Nullus domum inquietet absentis
non in expeditione publica constituti. Nec
si quis per iudicium recipere potuisset. ab
sente eo qui fuerat conventus invase
rit reddat in duplum. Si vero aliquid inva
sit et nullo iudicio celebratur. in trip
lum restituat. Siquis autem aliquando inter
expeditionem proficiscatur ad negotium dicen
dum iudicis fuerit admonitione conventus
aut ipse causam dicere non moretur. aut pro ma
ndati septimam aut personam eligat qui adver
sario suo iudice presente respondeat. Rex
si non mandatum dederit. nec respondere volu
erit. et si in expeditione profectus causam non
dixerit. postquam fuerit a iudice conventus
index adversario suo que repetebat in
beat reformare. Illi tamen dum reversus fuerit
actio reservetur. Si aliquis illicitum facit
aut servus eius qui in expeditione est pu
blica constitutus

Si illius servus qui in publica expeditio
ne est constitutus in aliquo crimine aut
illicito facto presenti extiterit vel detec
tus. a iudice corripiatur. et secundum legem iuxta
qualitatem culpe cedantur. Rex si res ad
componendum vel ad eosdem servos tradendos
fuerit in custodia teneatur a iudice donec
dominus veniens. aut compositionem si voluerit ad
impleat. aut si noluerit eos evidenti tra
dat. Si vero invicte servus occisus fuerit aut
subditus quoniam ?? iudicem domini servi cui re
vus fuit causam dicere non ... De hiis qui
in expeditionem euntes aliquid auferre
et diripiant. Qui in expeditionem
sup fint.

uadit

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uadunt que abstulint quadrupli satis
factione restituant. B. S. si nõ hĩint unde
cõponant. rem simplam reddant. et c. L.
flagella suscipiant. B. S. si uolentibus dñis
suis hec fecerint. rem ablatam in statu
reformet. et c. flagella extensi suscipi
ant. Cuius rei exactionem puinciarum co
mites uł iudices. aut uilhci studio suo
n̄ moreant̃ impendere. quia puintias
suas nr̄is nolumus hostili pdatione uastari.

**Ut socios nominet apud quem pa
rte rapine inuenta cognoscitur.**

Apud quem seruus. aut pars rapine fue
rit inuenta statim socios noiare co
gatur. B. S. si noiare noluit teneatur ad
innocẽm. B. S. si honestior psona ẽ. et pro
scelere rẽm reddat. et que ablata uł eu
sa fuerant. unde culpam cõpositionem res
tituat. et c. flagella suscipiat. Si cer
te apud seruum rapine pars repitur. cc. fla
gella publice extensus accipiat et soci
os suos noiare n̄ differat. **De hiis qui**

Quicumque ingenuus **diripiendi indi
cat** uł seruus aliqua diripienda in **cede di
xerit** uł ut cuiuscumque res euertatur. aut **rapi**
fforza uł inuita diripiantur. et ex hiis cer
tis plurimis publice cõuictus inuenia
tur. pro eo q̃ indicauit. c. flagella publi
ce extensus accipiat. **Antiqua. De hiis
qui in itinere uł in opere rusticano cõsti
tuto aliquid abstulint uł molestiam inferre
psumpsint.**

Qui in itinere uł in opere rus
ticano cõstituto aliquid abstulit
ubi ex hiis iudici fuit interpellatum. ille
qui abstulit quadruplum aut si aliquo
alius cedis uł dampni fecit. legaliter
satisfaciat. B. S. si hic seruus domino nes
ciente cõmisit et c. flagella suscipi
at. et dominus pro suo cõpositionem exsol
uat. Nam si dominus cõponere noluit;
seruum tradat n̄ rectus. **Si illequit diripit in
ipsa direptione nocetur**

Qui in aliena **ipsa direptione nocetur**
per cuiusfit. si in ipsa direptione pcus
sus aut occisus fuit. ille qui pcussit nul
lam calumniam paciatur. **Titulo incen
diis et incessoribus.**

De hiis qui siue in ciuitate
seu extra ciuitatem domibus inmittunt ignem.

Si ignis inmittatur in siluam.

Si dum iter agitur. ignis longius dilabetur. **De
hiis qui siue in ciuitate siue extra ci
uitatem domibus inmittunt ignem.**

Qui in alienam domum in ciuitate ig
nem supposuerit correctus audiente
ignibus cõcremetur. et de bonis eius. dño do
mus si tamen aliquid mali pertulit cõpona
tur cui pecunium domus reddatur incense. Si
ille cuius domus incensa ẽ coram testibus
quantos statuerit sñia iudicantis. prebeat
sacramentum. et fideliter quod in domo sua habuit pro
fiteatur. nec plusquam ille deinde fuerat pro
fitare in domo sue preciun amplius taxa
re quam ualuit audeat. Et si post datum
sacramentum aliquid fefellisse cõuincitur in
duplum que sub suprascriptos debuit cõpositionis
exacta illi cogatur inferre qui cõposi
tionem exsoluerit. B. S. si in domum siue sic
dirimus ignis inmissus ad proximas domos
pertransierit uniuersum dampni modum inter eos
etiam qui domos uł res suas in cen
dio pdiderint eius substantia diuiditur. si tamen pro
cõstimationem illius incensus domum ignem mi
sit impletam aliquid de facultatibus eius co
gnoscitur residuum esse. ita ut sibi modo co
ram testibus sacramenta cõponant se non
amplius repetere quam incendio pdiderunt. Et si post datum sacramentum se periu
rasse noscuntur. hoc quod amplius exegerunt.
in duplum ei quem fraudulenta ambitione
dampnare uoluerant. cogatur exsoluere
Sed uero extra ciuitatem in domo inm

BIBLIOTECA PUBLICA
BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tat incendium omnia que sunt in do
mo incensa restituat. et penam domino do
mus reddere non moretur. Si vero res eius do
mo incensa est coram testibus iusiuran
di interpositionem confirmet se non amplius
postulare quam perdidit. Si vero si post da
tum sacramentum amplius exegisse di
gnoscitur in duplum ei qui damna
sustinuit coactus exsolvat. Si vero si eti
am vicine domus ex eo quod si inmissum
est incendium forte consumpte sunt. res
domus eius si fuerint unde hiis etiam conpon
antur. hii quoque amissa recipiant pro
tamen sacramento coram testibus profitean
tur se non amplius quam perdiderunt pos
tulare. Et si periurasse noscuntur aut
plus egisse in duplo ei quem tali fraude
damnificaverant male exacta restituant.
Ita ut preterea qui domum incenda
rit .C. flagella suscipiat. et quicumque ta
le damnum admisit et non habuerit unde
conponat flammis subiaceat. Certe si cuius
cumque servi sive in civitate. seu extra
civitatem incendium intulisse agn
oscitur si dominus servum tam nocentis
admissi noluit liberare a supplicio pro
eius crimine conponere non moretur: ita ut ser
vus publice .CC. ictus accipiat flagel
lorum. Sed ille cuius domus est incensa iu
rare cogatur se amplius non repetere quam in
eius domo flamma consumpsit. et si conponere
dominus pro suo noluerit. tradatur servus
ad penam ut supplicio capitali ad
missa persolvat. Si igne mittatur in

Siquis quemcumque: silvam

Silvam incenderit alienam. sive
pinceas arbores. vel caricas. hoc est ficus
aut cuiuslibet generis arbores igne crema
verit a iudice correptus. .C. flagella su
scipiat. et pro damno satisfaciat sicut ab
his qui inspexerint fuerit estimatum. Si vero
si servus hoc domino nesciente conmise
rit .C.L. verberibus addicatur. Et si ip
se dominus conponere voluerit eum dupli
aut triplum damnum fecerit quam quod eius
servum valere constiterit. ipsum servum pro facto tra
dere non retardet. Si dum iter agitur

Qui in itinere ignis longius dilatetur. R

Constitutus incenserit forsitan ci
po aplicuerit. et ad coquendum cibum. aut
frigoris necessitate conpulsus ignem fecerit
cautus sit ne ignis longius dilatetur
aut si in spinas sive in pabulis siccis
in quibus plerumque flamma nutritur
incendium convalescat. cum igne ce
at extinguat. Si vero si se longius flamma
extenderit. et messis aut area vel vine
a. aut domus seu pomarium incendio con
crementur: tantum quantum flamma con
sumpsit reddat vel conponere conpellatur. qui ig
nem quem fecerat neglexit extinguere.

Titulus de damnis arborum ortorum et frugum quarumcumque

De conpositione arborum incisarum.
Si ortum alius vastaverit alienum.
Si de incise arboris ruina debilitatio vel homicidium provenerit.
Si arbor per incisa vel obrusta damna generat.
De vinea incisa vel evulsa convinitam atque de frugibus vel irreptis. [?]
Si sepibus incidatur vel incendantur.
Si pali de sepibus incidantur.
Si in alienam silvam quicumque cum vehiculo excipiatur.
Si loca fructifera vel preciosa vinea. cum agris sibi coarcentur. [?]
De animalibus voluntarie immissis vel inimicis immissis. [?]
Si quibuslibet animalia frugibus damna generant.
Si pratum defensum a pecoribus infringetur.
Si fructiferum locum animalibus extiterit dissipatum.
Si de expellendis a frugibus pecoribus quis excitatur vel de clauso foras aut violentia tollat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

De animalibus in uinea. messe uel prato. puenientibus
Si presumptum expellantur animalia de frugibus exierint.
De infructibus animalia puenta. quacumque aliquis detri
mentum [illegible]. De compositione arboris inci

Siquis inscio domino [illegible]
aliena arborem inciderit. si pomifera
est det solidos tres. Si oliua det. v. soli
dos. Si glandifera maior est det solidos du
os. Si minor est det solidum unum. Si uero alterius
generis est et maiores atque pliores sunt bi
nos solidos reddant. quia licet non habeat
fructum ad tamen comoda utilitatis pertinet
usum. Et hec quidem compositio erit si tan
dem abscise fuerint. Nam si presumptione
incise alicubi ferantur. aut similes ar
bores cum illis incisis dabuntur aut pro
dampno pretium. duplo soluetur. Si ortum

Siquis aliene [illegible] uastauerit alienum.
num ortum uastauerit. statim iu
xta damni extimationem iudice coact
domini orti cogatur exsoluere. ita ut si
seruus hoc fecit secundum compositionem damni ipsius.
Si de incisione arboris ruina debili

Siquis arborem inci [illegible] uel homicidi
derit. et aliquod damnum fecerit. aut si
dum cadit arbor aliquem occidit damni
qui incidit exsoluat. Hoc est si in circuitu
arboris homines fuerint priusquam arbor cadat
admoneat. Et si de damno arboris corru
entis postea quam commonuit aliquis deb
ilitatus aut mortuus fuit nullam ille
qui arborem incidit calumpniam pertimes
cat. Ceterum si aut senem. aut debilem uel
dormientem aut qui sibi cauere non potu
it aut pecudem fortasse ruina huius
arboris debilitauerit uel occiderit pro qua[...]
pecore uno. domino aliud eiusdem meriti mox
reformet. Et pro occiso homine tamquam
homicida teneatur. pro debilitato ue
ro iuxta formam legum satisfacere compellatur

et si aliquis arborem alienam inciderit per
uiolentiam compone non moretur. Hoc est si do
minus arboris incisorem fuerit contestatus
et postmodum dum incidit fuerit occisus. mo
rs eius nullatenus requiratur. Si arbor
incisa ex parte uel combusta dampna

Si arbor ex parte incisa deciderit
sa fuerit. aut ex aliqua parte igne combusta
et ille qui incidit uel incendere percepit.
arbor ipso absente ceciderit nulla ei. pro
damno quod pertinuerit arboris fieri est calum
nia moueatur. Antiqua. De uinea i
cisa uel euulsa siue concremata atque

Qui uineam inciderit eradicauerit uel frugibus
Quiuerit uel incenderit. alienam. aut usum
in destrum perduxerit duas eiusdem meriti pretium
ti uineas. domino eiusdem uinee refor
mare cogatur. Et pretia domini uinee
illius deserte hanc ad ius suum reuocare non
dubitet. Si uero per uiolentiam fruges co
llegit. et frugem in duplo restituatur
et quicquid euiterit rei integritate presumptum
Ita tamen ut cum sacramento colligerint per
tempore uindemiae duplam ipsius frugis com
positionem restituat. Si in uero sine domino
rum iussu talia facientes per singulos
uitibus decena flagella extensi percipi
ant. et frugem domino restituant. ut si dominus
compone noluerit per sex uitibus solidum red
dat. Hoc est si maius damnum creuerit. et com
pone dominus noluerit suum tantum restitua
bit. Si sepem inciderit uel incenderit. Re.

Siquis per aliquod spatium sepem inci
derit uel incenderit alienam si maio
ris loci persona est. et sepem reparare. et pro
damno satisfaciat. Si que tamen damni domino
de frugibus abscidisse cognoscitur. et dam
num soluat sic in pretio fuerit extimat
tum et pretia. x. solidos reddat. Si et de eo
dem campo qui fructus habet. et de prato

(c) 2006 Ministerio de Cultura

PUBLICA

sine de concluso. v. solidos cōpellatur ex
soluere. De eo ū campus in quo nulli fruct'
sepis claudebantur sepem tm̄ ū reforma
re cogatur. Si ū h̄ psona inferior fecit sol
uat damnū de extimatis frugib; ac sepē
reparet. ⁊ L. flagella suscipiat. Res si ser
uus nesciē domino fecit damnū soluat. ⁊
sepem repar; ⁊ C. flagella suscipiat. Res
si casu facta sunt sepē tm̄ repar; q̄ colli
sa ē. quia crimen uideri nō potuit q̄ n̄ est ex
uoluntate cōmissum. Si pali de sepib; i
Qui de sepib; palos inciderit. caditur. R.
Quis incidit alienos cum campus ille fr̄
ctus nullo eo tp̄e ū h̄uit in quadruplū eos
reformare cogatur. Si aūt fructus aliqd
debuī sepib; claudebantur per singulos tre
misses cōpellatur exsoluere. Ita ut si ex
frugib; aliquid perierit ex integro refor
metur eadem. ⁊ de eorū sepe cōclusis p̄
cipimus custodiri. Si in aliena silua
Siqs quiscūq; cū uehiculo capiatur.
aliqm cōprehenderit dum de silua sua ē
uehiculo uadit. ⁊ iūculos adcipiens adq̄
eum; ligna sui dn̄i permissione asper
tare p̄sumpsit. ⁊ boues ⁊ uehiclm̄ alie
ne silue p̄sumptor amittat. ⁊ q̄ dn̄s
eum fure aut uiolento cōprehendit in
dubitant' obtineat. Si loca fructifera
ul' pascuosa nimia custodiant' exiguitas
Siquis ē fructib; uineam p̄tum ul'
pascua h̄re agnoscitur. ⁊ fortasse
percurrenti p̄solo timore cōstituat. ut nō
nisi p̄ uineā. aū messem trāsitus eē pos
sit damnū q̄ uiator intulit. ad uiato
ris culpam redundare ū cōuenit. cam
pos aūt uacantes siquis fossis cinxit
it agentes ū hec signa terrent. ū ali
quis eos debis pascens p̄sumat expel
lere. Antiqua. De animalib; uolun
tarie imesse ul' inuineis missis —

Qui uiniā ul' boues. aut q̄cumq; pe
cora uoluntarie inuineam ul' me
ssem miserit alienam damnū q̄ fuit ex
timatum cogatur exsoluere. Et si maior
psona est. p̄ caballis aut bob; p̄singulis ca
pitib; singulos tremisses ei cui damnū fac
tum ē cōpellatur exsoluere. Certe si in
ferior ē psona ⁊ damnū ex integro red
dat. ⁊ cōpositionem ex medietate restituat;
atq; L. flagella publice extensus ac
cipiat. Si ū seruus h̄ sine iussu dn̄i fecit
omne damnū aut ipē aū dominus ei' red
dat. ⁊ ipē seruus. L. flagella suscipiat.
Si quelib; animalia de frugib; dampna
queslib; conciciat — R.
Qualiacūq; animalia uineam ul' mes
sem euitant alienam ille cuius animalia
damnū intulit. tm̄ uinee ul' agri cum
frugib; eius mitti dn̄o restituere ū more
tur q̄ntum extimatū eē cognoscitur
ita ut collectis frugib; ille recipiat qui
dedisse uī. Et si ū h̄uit agrum aū ui
neam unde cōponat. ita frugum reddat;
q̄ntum eē h̄ p̄te agro ul' uinea fuit ex
timatū. Si p̄tum defensum aperuerit ua
Qui in p̄tum eo tp̄e quo usurpetur
deffenditur pecora miserit ut post
mod' ad secand' non possit herba succre
scere. si seruus hoc fecit. x. ictus accipiat;
flagellorum. ⁊ feni reddatur a dn̄o eius q̄n
tum fuit extimatum. Si liber ⁊ inferio
ris loci psona ē. pro duob; capitib; tre
missem unū reddat. fenum nominus in
xta extimatione ei qui damnū pertulit
redditurus. Si maior ū psona sit pro du
ob; capitib; unū solidum reddat. ⁊ feni
bita extimatione restituat. Si fructifera
loca ab animalib; extiterint dissipata. R.
Siquis caballum aut pecus alien
um in uinea. messe p̄to ul' orto

(c) 2006 Ministerio de Cultura

in uenit non expellat iratus. ne dum de
de dampno expulsit. euitat se ad domi
suam inclusum adducat. et dominum uine
torum uel pecorum faciat certiorem ut presen
tibus his aut uicinis eorum dampni quod illa
tum fuerat extimetur. et ad campi uel
eorum partes conueniant ut postquam dampni
inspexerint. pars campi uel uinee. siue
prati. aut messis que deuastata fuerit in
finetur. et donec fructus colligantur expec
tetur. ut tunc decem posito loco ei cui damp
num intulit facta spatii exequatione trada
tur. ut presentibus testibus et de loco qui eius
fuit est. et de eo qui est integer fructus colli
gantur ut quantum ille in his locis que
a pecoribus eius fuerint repperitur ille cuius
pecora fuerint reformare cogatur. Pecora uero
postquam ipsorum locorum spatia mensurauerint.
sicut est in legibus constitutum domino reformentur.
Et si pecora dum per iracundiam inco
rationis expellit euenerit domino pecorum dam
num simpla tantum satisfactione restituat. et
secundum que debilitauerit aut occidit usurpet. sic
tamen ut que euenerit ante persoluat. Si uero si
pecora per casum non culpa expellentis
debilitentur. aut pereant. aut in fustes. siue
in palos dum expelluntur incidant dam
num soluatur ex medio aut que superi
us legibus sunt statuta permaneant. **Si ex
pellenti de frugibus pecora quisquam ex
cutiat. aut de clausa furto aut uiole
ntia tollat**

Siquis expel
lenti de frugibus pecora excusserit
si honestior est forte persona det solidos .v.
et duplum dampni quod fuit extimatum
cogatur exsoluere. Si certe humilioris
loci persona fuerit. et non habuit unde conponat
.L. flagella suscipiat. et in duplum dam
num reddere conpellatur. Si seruus hoc fecerit
ante iudicem .C. flagella suscipiat. et
domino eius nulla calumpnia moueatur
Si uero si de domo aut clausa inuiolauerit.
aut per uiolentiam tulerit. viii. solidos quos
in iniuriam presumpsit consequitur. et pecora in dupl
um dampnum ille qui abstulit reddere conpel
latur. Si uero seruus hoc fecerit. .C. flagella sus
cipiat. et dominus eius nullum dampnum sustin
eat. **De animalibus in uinea messe uel prato**

Quicumque in uinea sua. messe uel prato
uel orto uinita uel pecora inuenerit
uel prendiderit statim domino pecoris ipsum aut
altera die nuntiatum includat. Si uero si
dominus pecorum mittere uel uenire noluerit dam
num animalis quod factum est extimetur. et ad
satisfactionem ille cuius pecora fuerint iu
dicis executione uenire cogatur. et dampnum
exsoluat. Si tamen plurimum aut certe iu
mentum ille qui prendidit dampni ipsius
auspicis animalibus factum fuisse. Ille uero cuius
pecora fuerint si ad extimationem dampni aut
pecora recipienda non uenerit adquirantur
tantummodo ac triduo teneantur in cla
usa. et preteritis triduo pecoribus nul
lam calumpniam inferre potest qui ad ex
timationem uenire neglexerit. Post trid
uum autem animalia dimittantur. Dominus
sit animalibus si dominus eorum uenire contemp
serit per contemptu ipso qui inspicere nolu
erit iuxta extimationem testium in du
plum cogatur exsoluere. Si uero si ille cuius
pecora sunt ad eum cui dampnum fac
tum est uenerit. rogans eum ut ad extim
ationem dampni accedat. ut pecora rela
xentur. et ille non acquiescat uolens
pecora eius interficere. si hec ita fecisse con
uincitur pro singulis capitibus maioribus
singulos solidos reddat. et pro minoribus
singulos solidos reddat tremisses. Simi
liter hec lex continet. et de illis qui ante tridu
um pecora clausa non publicauerint. Si

(c) 2006 Ministerio de Cultura

aut fuuis hoc fecit. sine domini uolū
tate. c. flagella suscipiat. et domino eī
nich dampni sustineat. Si pecus expel
lant. aīalia de frugib3 exierint. R.
Si iumēta uel pecora peregrin expel
lantur de frugib3 exierint ea non
liceat occupare. q2 utrum ipsa dampni
fecerint nescitur. Nam si ea cuius sunt
aut quicumq3 inuenis expulit. dn̄s
iumētor uel pecor extimationem dam
pni inplere cogatur. Antiqua. Si in
frugib3 aīalia puenta qcī ac de
Si labia pecorib3 ul' tricatte spme
aures. aut ceteris aīalib3 qui in
frugib3 suis cōphendit incidit illa que
deformauit obtineat. et domino pecor
aliam sanam restituere n̄ moretur.
Titul3 de dampnis aīaliū ul' aīalia
Si caballo uel aīal alieni aut deligat. vii. termi-
nine tollatur. aut ext' uoluntatē dn̄i in aliq3 fatigēt.
Si pstitum aīal certi diffinitis et uoluntate dn̄i fa
tigetur. [redacted]
Si caballū aut cuicumq3 aīal' como uel cau
Si alieni aīal restrict' defecerit.
Si cuicumq3 aīal' partus extinxatur.
Si quecumq3 aīalia abinuicem extant.
Si iumēta partus excutiatur.
Si dampno ul' iniuria inpellente aut sine damp
no alieni aīal occidatur.
Si bouē alienum sine dn̄i uoluntate opib3 subiu
getur.
Si pecus absq3 dapno inclusum intrat.
Si quecumq3 aīalia titulis aree frangent.
Si aīal cuiuslq3 fec' cp eu3 dampnosū.
Si quecumq3 aīal quecumq3 percussione debiliter aut
occidat.
Si pecus alieni sciente dn̄o aut ignorāte
ab aliis consumatur.
Si aīa quecumq3 pariud' illigetur p q2 ruptū
aut debile ul' mortuū sit.

Si inuestigatū aīal apud dn̄m ē cuiusq3 et tt recusat
Si aīal uitiosum quis ad abiciat uel nō abiecerit re
tineat. Scienti.
Quia culpa nocuit est si aliquis aīal necat teri
Si iniuste animaliū cōcessu3 canis quempiam debilitas
se uel occidisse pbetur.
De cane dāpnoso
De eleccione uestis. Spinare incidat.
Si fraudulent' quis ambulans in laqueos ferie p
Ut qui laqueos ponit feris. et loci discernat inqui
b3 ponat. et uicinos ad moneat.
De dampnis int' publica cōcludendi.
De fixando spacio int' mas publicas.
De campis int' agentium aīalia expellant'.
De int' agentib3 pascua n̄ clausa usent'.
Et qui in tūsuum suis cultuum fac' laborem
sepem circumdet.
De cōfringentib3 molina et ōclusiones aquarū.
De fluminib3 aquas et decursib3 alienis. mq3.
Siquis caballo ul' aīal alieni aut
deligamine tollat' aut extra uolunta
Siquis cabal' uel dn̄i in aliq3 fatigē
tum alienum ul' aliud aīal de
pedica siue deligamine tulit sui con
scia domini sui unū solid' ei det. Et si
per hanc occasionem pierit eidem me
riti caballum uel aīal restituat. Si u'
si eum alibi ambulare coegerit uel
laborare fecit domino nesciente alui
equalis m̄ti eum eo dare cogatur sic
tamē. ipsi aut altā die eum dominus eius
inuenit. q2 si tercia die aīal inuen
tum non fuit ille qui aīal alieni
psumpsit p fure teneatur. Receswin
dus rex. Si pstitum aīal certi die
finitis et uoluntatē dn̄i fatigetur.
Qui contra certā uoluntatē ul' dif
finitionem eius qui pstitit aīal ci
rcum hominib3 uel itinere fatiga
uit per. x. milib3 det unū solidū.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ser. si minus. x. inlata fuerit extima
to itinere uel labore extimetur et con
positio dampni. Nam si debilitatum
aut mortuus fuerit. debilem sibi ha
beat. et similem reddat. pro mortuo u
uno talem sine excusatione restituat.
Si caballi aut ceterorum animalium coma uel
Siquis alieni ca cauda turpetur.
balli comam turpauerit aut cau
dam curtauerit eidem meriti alium cum
eo sine dilatione domino restituat. Si uero
alterum quecumque animal curtauerit per sin
gulos capillos singulos trientes reddere
conpellatur. Antiqua. Si alieni animal
Qui alieni testiculis desecetur
animal aut quecumque quadrupedem
qui ad studium fecisse fuatur iu
to domino uel nesciente castrauerit uel
bouem. aut que non castratur secta
uit. domino in duplum cogatur exso
luere eum pro inuidiam hoc uel intu
lisse dispendium. Antiqua. Si cuiuscumque
Siquis animalis partus excutiatur.
uaccam pregnantem abortare
fecit alienam talem aliam cum suo ui
tulo domino formare cogatur. et illam que
partum excussit ipse accipiat. hoc et
aliis quadrupedibus forma fuerit.
Siquis Si iumenti partus excutiatur.
quecumque pacto partum eque pre
gnanti excusserit pullum anniculum
illi cuius equa fuerit. mox reform
et. Si quecumque animalia adinuicem certauerint.
Si cornibus uncta aut armata uel
alia pecora se inuicem collisserint
dominus uniti uel aliorum animalium aliud
eidem meriti eius domino reddat. et il
lud debilitatum. aut occisum sibi
obtineat. Si dampno uel iniuria in
pellente. an sine dampno alieni animal
occidatur.

Siquis alienum animal occidisse uel
uulnerasse conuincitur. non dampno qualicumque conpulsus aliud eidem
meriti domino reformare cogatur. Et
si seruus est. c. flagella publice exten
sus accipiat. Ingenuus uero. v. solidos
det. Nam si eidem dampnum conmouit in
iuria ut eum occideret. aut debilitaret.
precium pecudis aut animalis reddat occisi
uel debilitati. et nichil paciatur iniurie.
Si bos alienus sine domini uoluntate expel
Siquis bouem alienum iuxta subiu
latur sine conscientia domini eius aliquod exigere
rrigamus. siue proluuntate sua retin
endo eidem meriti cum eo alium domino re
ddat. Si pecus absque dampno inclu
Qui absque aliquo datur. Si pecus sum inritatum
dampno in inclusum pecus deti
nuit alieni. si seruus hoc fecit nescio
domino. x. ictus accipiat flagellorum. Si
ingenuus fuerit pro duobus capitibus tre
missem unum eicen pecus detulisse et
cogatur exsoluere. Ser. si ex ipsis pecor
ibus aliquod debilitatum aut mortuum
fuerit. iuxta superiorem legem conpositio
fiat. Si quecumque animalia triturie arce
Siquis caballum aut aliud fringere
quecumque alienum animal in area
miserit per singulis capitibus singulos
solidos reddat. Et si per hanc occasio
nem animal mortuum fuerit. et solidos redd
at. et eidem meriti animal cogatur domino ex
soluere. Si animal cuicumque fecit quodcumque
Si cuicumque quod dampnosum. Rex —
quadrupes aliquod fecit fortasse ad
pnosum. in domini potestate consistat utr
um quadrupedem noxium tradat. an
ei qui dampnum pertulit uel aliquod exce
pit aduisa. uel iudicis extimatione damp
ni conpositio fiat. Si quecumque animal quod

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cuiuscumque percussione debilitetur aut occidatur

Siquis alienum iumentum percusserit, ita ut debile efficiatur, aut de ipsa fortasse percussione mortuum fuerit, ille qui percussit aliud eiusdem meriti domino reformare cogatur, et illud debile sive vendicet potestati. Quod si iumentum non habuerit, pretium iuxta extimationem domino iumenti restituat. Et similis ordo tenendus de caballo vel de bove vel reliquis animalibus omnibus observetur.

Si pecus alienum sciente domino aut ignorante gregi alterius se commisceatur

Si cuiuslibet pecora seu alicuius animalia aliis misceantur, et hoc ipse perspexerit et sic de ipsis grege abierint ut nullam exinde conscientiam habeat, dominus pecudum sacramentum ab eo accipiat. Quod si non ipsius fraude vel culpa exinde abscesserint, et non sibi ea presumpsit nec alicui tradidit, et nichil cogatur exsolvere. Si vero ad domum suam adduxerit et iudici non intimaverit vel in conventu publico intra viii dies non constituerit, in duplum satisfaciat. *Si animali quodcumque pendulum illigetur per quod rumpatur aut debile vel mortuum fiat*

Siquis caput mortui pecoris aut ossa vel aliquid unde animal terreatur ad caudam caballi alligaverit, et per hoc currendo ruptum [illegible] aut mortuum, aliud sanum domino dare non moretur, que legum statuta continent. Si vero si caballus nichil debilitatis incurrerit, L ictus accipiat flagellorum. Si vero servus hoc fecit, C verberibus addicetur.

Si viciosum animal cum antea dominum est cuiuscumque etatis occidisse hominem videatur

Siquis bovem aut taurum vel quemcumque quadrupedem noxium habuerit aut viciosum, aut aliquem alienum noceat, non moretur occidere. Si vero de vicio quadrupedis exitiosi potestatem agnoverit, postea eum reservaverit, aut pavit vel distulit occidere, ac postea mortem alicui aut debilitatem sive vulnus intulit, iuxta legem componere non moretur, sicut est de homicidiis, id est viris ac mulieribus, infantibus, servis vel ancillis compositio constituta. Ita ut si iugulaverit aliquem ipse quadrupes, de ingenuis inanimis ccc solidos componat. Pro libertis vero medietas huius compositionis persolvatur, et ab hac usque ad eum qui annos L habuit unam compositionem volumus stare. A L autem annis usque ad illum qui habet LXV, cc solidi componantur. Si vero super habuit, c solidi componantur. Si xv annos habuit, c L solidi componantur. Si in xiiii annis fuerint, c quadraginta solidi componantur. Si in xiii, c xxx solidos det. Si in xii, c xx sol det. Si in xi, c x solidos persolvat. Si x, c. Si novem aut viii, LX sol componantur. Et si vi aut v vel iiii annorum fuerit, LXX sol reddat. Si certe iii vel ii annorum fuerit, LX sol componantur. Et si filiam alicuius iugulaverit aut uxorem, a xv anno usque ad XL, ccL sol componantur. Si vero senectutis annorum numerum fuerit, c sol componantur. A xv vero anno aut inferius sic et deinceps est secundum compensum medietatem compositionis eius secundum etatem vel sexus ordinem reddere compellantur. Si vero servum alicuius occiderit, duos eiusdem meriti servos domino eius qui occisus est in satisfactionem restituat. *Si animal viciosum quis a se abiciat vel non abiciat*

Siquis bovem aut aliud animal noxium vel viciosum habuerit, eum occidere non moretur vel se proicere, ita ut vicinis omnibus notum faciat quod eum a se proiecit. Si vero si eum non occiderit nec a se tulit sed servavit, quecumque dampna admiserit in duplum illi con

ponat. qui eum apud se fuisse cognos
citur. Rubrica: culpi notandum est si irritatus est.
Siquis intrusum bovem animal occidit vel
aut canem vel aliud animal contra se irritatum
dataverit. quicquid passus fuerit. culpe
eius qui hec pertulit oportet perscribi. Si
te. an invite dentatus canis que pnam
debilitasse vel occidisse probetur.
Si aliquem canis momorderit ali
cuius. et de morsu illius aliquis debi
litatus fuerit. aut mortuus domino can
is nulla calumpnie moveatur. si tamen eu
dem canem ut morderet non irritasse
cognoscitur. Rubrica: si canem suum aut fur
em. aut quemcumque criminosum conprehendere irri
taverit. et ita momorderit fugientem si de
morsu ipso fuerit debilitatus aut mortuus
nullo ereo causationis existat. Nam si ei
ad ignoscentem forsitam iniuriando inqui
taverit tamquam si ipse vulnus intulisset. iuxta
legem conponere non moretur. Antiqua.
Siquis sibi; De cane dampnoso
canis dampnoso fuerit. ut devast
et vervices. alia pecora forte eius
ceperit. et deprehensus fuerit. ipse domino
canis vel ex hoc fuerit commonitus. eum il
li tradat cui dampnum constat fuisse il
latum ut eum occidat. Rubrica: si occidere
noluerit vel illi tradere cui primitus dam
pnum constat fuisse commissum quicquid postmo
dum canis dampni admiserit. dominus canis
duplam conpositionem reddere non moretur.
Flavius cinicensis rex. De lesione vestis
Siquis quilibet occasione vestem absci
dit vel rupit alienam atque sor
dibus maculaverit. et talis macula in ipsa ve
ste paruerit ut extra feditatem tolli non
possit. pro facti crimine obnoxius ma
neat. ita ut similem vestem integram res
tituat. Rubrica: si talem vestem non habuerit
huius vestis pretium quanti integra illa que
rupta vel maculata est. valere poterit dare
conpellatur. vestem vero que rupta vel
maculata est. ille accipiat qui hanc con
positionem exsolverit. Si vero servus hec fecerit
et dominus pro eo conponere noluerit. servum pro
bitate criminis non moretur tradere. Si fra
udulenter ambulans in laqueis feris preparata
Siquis sudes in munera ter incidat
conposuerit. sive in campo pro feris
et si aliquis dum furtum facere temp
tat inciderit. culpe eius oportere ascribi
qui vulnus excepit. quia intrem alienam
fraudulenter ingressus est. Antiqua. Ut qui
laqueos ponit feris. et loca discernat. et
Siquis in terris suis foveas vel manoque ad mone
tueas fecerit. ut feras in eisdem fo ar
ucis conprehendat. aut laqueos. vel archus
pretenderit seu balistas in locis secretis
vel desertis vel via nota est que non consueve
rit frequentari non ubi pecudes possit esse ac
cessus. si aliquod animal per hanc occasionem quod
ad feras apparatur extingatur aut
occidatur pecus quod perit in cautus ve
natore exsolvat. quia quadrupes sensu ca
vere non potuit. homines vero proxim
os vel vicinos venator ante commoneat. et
si post monitionem in hoc quisquam incautus
inciderit nulla ereo calumpnie venato
ri opportere opponi. quia se ille periculo qui
commonitionem audire neglexerit obiecit.
Siquis vero de locis longinquis veniens
qui non fuerit antea commonitus ignoranter
inciderit. et fuerit debilitatus aut mortu
us qui feris insidias vel laqueos preparavi
t tertiam partem conpositionis exsolvat.
que fuerat hactenus debilitatis hominibus
in legibus conprehensa. quia in vicinis homi
nibus hec periculum nescientibus apparare
non debuit. De dampnis rerum publicarum

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

conclaudentium

Si viam publicam clausam sit rumpenti sepem aut vallum nulla calumpnia moveatur. Ille vero qui viam clauserat que consueverat frequentari, si liber est a iudice compellatur ad sepem et C flagella suscipiat; et per districtionem iudicis primo viam aperire cogatur, etiam si messis ibidem esse videatur. Si vero a comite aut a preposito (?) commissum exigantur ab eo solidi XX. Reliqui autem persone talia committentes decenos solidos exsolvere compellantur. Ita ut omnis huius compositio fisci viribus inferatur.

De servando spacio iuxta publicas vias.

Viam per quam ad civitatem sive ad provincias iter esse consuevimus nullus preceptis nostris temerarius existat ut eam excludat. Sed in utrumque medietatem aripennis libera relinquatur, ut iter agentibus applicandi spatium non vetetur. Si quis autem huius legis precepta transcenderit, si maior persona est, det solidos XV. Inferiores vero persone octenos solidos solvant fisco profuturos. Sed certe huiusmodi iuxta viam messem aut vineam vel pratum conclusum habere cognoscitur, sepe utrique concludat. Sed si pro paupertatis angustiam campum sepibus non possit ambire, fossatum protendere non moretur.

Si de campis vagantibus iter agentium animalia expellantur.

Si aliquis de apertis et vagantium camporum pascuis iter agentes eos quisque forsitan expulerit, caballos aut boves vel cetera animalia que gregis causa (?) iter agentium ad domum suam inclusit aut adduxerit, pro decem capitibus tremissem cogatur exsolvere. Si vero ut non pascantur expulerit, pro quatuor capitibus tremissem accipiat qui accepit iniuriam. Sed si hec que superius dicta sunt servus domino nesciente commiserit, accepto animantis (?) vel a iudice C flagellarum ictibus verberetur, et dominus eius nullam calumpniam aut detrimentum sustineat.

Ne iter agentibus pascua non clausa vetentur.

Iter agentibus in pascuis que clausa non sunt deponere sarcinam et iumenta vel boves pascere non vetetur, ita ut non in uno loco plusquam biduo non habeant (?) ab eo cuius pascua sunt obtinuit (?) commorentur, non arbores maiores vel glandiferas non presumat silve domini a radice succedant (?). Ramos autem ad pascendos boves non prohibeantur competenter incidere.

Ut qui in transitu fluminis cultam fecit laborem sepe circumdet. Rex

Qui in eo loco ubi transitus fluminis est cultam fecit vel pratum vi(?)pe aut ubi pecora transeunt potuit excludere, et fecit forsitan cultas sepem circumdare facere non moretur. Sed si non fecit et aliquid dampni fuit per hanc negligentiam sive per utilitatem possessus non compositionis aliquid accipiat, quia negligentia illius ad alterius dampnum redundare non convenit.

De discursu concludendorum fluminum.

Flumina maiora per que isoces aut alii pisces marini subriguntur vel forsitan recia vel quecumque commercia veniunt navium nullus ad integrum pro multorum commune commodo sine tantum utilitatem consultans excludat. Sed usque ad medium alveum ubi maximus fluminis ipsius cursus est sepem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ducere non noceretur. ut alia medietas dominorum usibus libera relinquatur. Siquis contra hec fecerit. exclusa ipsius a comite ciuitatis uel iudice sine aliqua excusatione rumpantur. et si honestioris loci persona est. ducentos solidos det illis quibus inpedire conatus est. Si uero inferior persona fuerit. v. solidos det et .l. flagella suscipiat. Hoc etiam si ab utraque parte huius fluminis dominio domini mansuerint non liceat ad integrum flumen excludere ut dicat unusquisque eorum quod medietatem sue partis exclusserit. Hic alter superius alter inferius clausuram facere ex medietate fluminis non prohibeatur. Si uero locus non fuerit. non tantum in uno transitu si excludatur et ut naues et recia per medium discurrere possint. Hoc etiam si comes ciuitatis. aut aliquis eiusdem clausuram contra hanc ordinationem nostram erigere presumat. x. solidos domino clausure conponere debeat. Certe si minor persona hoc fecerit. v. solidos clausure domino cogatur exsoluere et .l. flagella a iudice eius loci accipiat. Si seruus hoc fecerit. c. uerberibus subiacebit. De confringentibus molina et conclusiones aquarum.

Siquis molina fregit uiolenter xii. quod fregit inter. xxx. dies reparare cogatur et insuper. xx. solidos conpellatur exsoluere. Hoc etiam si infra statutum tempus non reparauerit alios. xx. solidos inplere cogatur et insuper. c. flagella suscipiat eadem. De stagnis que sunt circa molina et conclusionibus aquarum precipimus custodiri. Hoc etiam si seruus hoc fecerit. et dirupta reparet et. c. flagella suscipiat. De furantibus aquas de multorum riuis cursibus alienis. R.

Mitus qui indiget pluuiis siue riuis aquis studetur irrigare. Cui tam expactum ita tenetur ut si defecit aquarum solitus usus despectu conscius ex fruges peruenerit. Prouincie non maiores aque sunt. Siquis furtiue aut malitiose aquam ex decursibus subtraxerit alienis pro quatuor horarum spatiis det solidum .i. ubi autem minores sunt diriuationes aquarum pro .iiii. horis exsoluant tremissem unum. Aqua uero quantis horis alibi delapsa fuisse constiterit tantis ad irrigandum competenti tempore domino reformetur. Seruus uero sua sponte ista presumens pro maioribus aquis .c. flagella suscipiat. Pro minoribus uero .l. uerbera cessionis sustineat. Titulus de pascendis porcis et animalibus denunciandis.

De porcis inglandandem presumptis die errantibus ante placitum missis. ta suscepta.
De porcis inter consortes ad glandem in commune.
Si porci ad placitum inglande suscepti ante decimas furto leuentur.
De porcis errantibus in silua preuentis. Seme
Si quicumque animalium greges in pascuis intromittant alii
Ut pro animalibus inuentis errantibus publice denuncietur. ter habeat et seruet.
Et errantia animalia occupata qui in uel diligent
De animalia errantia occupata aut uendantur aut amittere noceantur uel in alieno iure deuenerint

De porcis inglande presumptis ue placito missis.

Qui porcos in silua sua tempore glandis inuenerit primum custodi aliquid uel pignoris tollat indicium. et domino pastoris seu parentibus mandet ut si conuenerit uel ad tempus decimandi porcos in silua sua permittat. et pignus quod pastori tulerat reformare peccatum. Hoc etiam si noluerit porcos suos in silua sua intromittere decimandos. et ille alios alia uice in silua sua inuenerit. si etiam porci pauci fuerint unum ex inde qui siluam suam defendit occidat. Si autem plures

OTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

porci fuerint duos tollat et presumat de
cadere. et illam calumpniam pertime
scat. et nominis tertiam uice cum eius
porcos inuenerit admoneat ut porcos
suos in siluam suam si uoluerit intro
ducat. et decimum iuxta consuetudinem exsol
uat. Sed si non timore uoluerit de animalibus deci
mis diffinire. et ille eos tertia uice in sil
ua sua qui interdixit inuenerit decim
am ex omnibus pro suo iure presumat. Si uero
aliquis sub pactione decimarii porcos in
siluam introduxerit alienam et usque ad bru
mas porci in silua alterius pauerint. decim
as sine ulla contradictione persoluat. Si ali
quis post brume tempus porcos suos in sil
uam quam conduxerit noluerit retinere
uicesimum capud sicut est consuetudo domi
no silue cogatur exsoluere. De porcis
inter consortes ad glandem in communi
Si inter consortes de glan[...] susceptis
dibus fuerit certa contentio pro eo quod unus
ab alio plures porcos in silua habeat
tunc qui minus habuerit. liceat ei fine quo
tiens diuidit porcos ad glandem in
portione sua suscipere donec in earum nu
mero ab utraque parte peruenerit. et post
modum decimas diuidant. sicut et tercias diui
serit. Si porci ad placitum in glandem
suscepti ante diuisionem decimas furto leuentur
Si quis ad glandem sub placito [tur]
decimatur porcos in silua introm
iserit alienam. et eos occulte pro uisione de
cimentur amouerit. pro fure teneatur. et de
cimam adiecta furti compositione restitu
at. Si uero iussu domino nesciente amiserit:
.c. ictus accipiat flagellorum. et dominus
nihil dampnum aut detrimentum paci
atur. sed decimas quas debet. Si autem iussu domino
iubente amissum est. ipse qui iussit fur
ti compositionem exsoluat. De porcis erran

tibus in silua prouenientis
Qui porcos errantes in silua sua inue
nerit. aut consestim uicinis debet an
nuntiare. Quod si dominus porcorum non adfuerit u
num porcum prima uice presumat. et ui
dea qui fuit apud se porcos qui uaga
buntur inclusos. Deinde si eos porcorum
uel porcos non inuenerit. custodiat tam
quam suos. et pro grandibus decimam consequitur
et cum eos adfuerit mercedem custodie secundum presump
tibus iudicibus de temporibus spatio per
cipiat. Si quis cuiusque animalium gregem
pascuis intromiserit alienis
Si in pascua grex alienus intrauerit
siue boum. siue uaccarum. sicut de
porcis constitutum est percipiat custodiri.
Consortes uero uel hospites nullam ca
lumpnie subiaceant. qui illis usum
herbarum que conclusa non fuerant constat
esse commune. Sed si non sortem suam toti
forte conclusit. et aliena pascua ab
sente domino inuadit sine pascuario
non presumat. non dominus pascere uoluerit
Ut pro inuentis animalibus erroneis
publice denuntietur.
Caballos uel animalia errantia
liceat occupare. ita ut qui in
uenerit denuntiet. aut sacerdoti aut co
miti. aut iudici uel senioribus loci aut
etiam in conuentu publico uicinorum. Sed
si non denuntiauerit furis dampnum habebit
Similiter et de aliis rebus ordo manebit.
Ut errantia animalia qui inuene
rit diligenter habeat et custodiat
Qui errantia animalia et sine custodie i
nuenerit ita diligenter occupet ut non eu
tat. Sed sic ipsa diligat aut custodiat
Sed si domino qui perdidit caballum
suum uel animal non eum sunt inuenerit
pro singulis capitibus maioribus quaterni

(c) 2006 Ministerio de Cultura

as reliquas ille qui invenit accipiat
et quantum in sanitatem ipsius caballi expe
disse iuraverit, a domino caballi recipi
at. Ceterum si celaverit, duplum domino
animal cogatur exsolvere. Si aliena animalia
errantia occupata tondeantur aut cum signo
te notentur vel in alieno iure ducantur
Caballum errantem captum nullus
tondere aut vendere presumat. Caballos
etiam vel boves vel alias quibuslibet pecco
ribus errantibus nulli liceat caracteres in
figere. Quod si quis inventum animal ven
dere aut donare presumpserit, secundum leges sic
fur teneatur. Si vero totonderit, III solidos
conpulsus exsolvat. Ita erit etiam et qui
caracterem infixerit. Titulus de apibus et

De inventis apibus defendendis. et de dampnis
Si dampnum faciant apes. — dis
De furatis apibus.

De inventis apibus defendendis
Siquis apes in silva sua aut in ru
pibus vel in saxo aut in arboribus
invenerit faciat tres decurias que vocan
tur caracteres, unde pro eis ne per unum ca
racterem fraus nascatur. Et siquis contra hoc
fecerit atque alienum signatum ruperit, dup
lum restituat illi cui fraus illata est,
et preterea x. flagella suscipiat. Si dampnum
Siquis apiaria in civitate faciat a
aut in silva forsitam construxerit. pes
et alii dampnum intulit statim moneatur
ut eam in abditis locis transferre debeat
ne forsitam in eodem loco hominibus aut
animalibus dampnum inferant. Et qui hec pre
cepta aut contestationem neglexerit et damp
num sustinentis in quorumpes intulit quod
mortuum fuerit duplum restituat. Quod si non
debilitatum ille obtineat, et similem domino
reddat. Et pro iudicis contestatione quam ille an
tea neglexerit V solidos cogatur exsolve
re. De furatis apibus

Siquis ingenuus in apiaria furtum cau
sa furti fuerit conprehensus, tres solidos
solvat et L flagella suscipiat. Ceterum
si mel exinde abstulit, sicut fur qui ibidem
conprehensus est. Ceterum si abstulit, novecup
lum cogatur exsolvere, et pro eodem numero
flagellorum suscipiat. Si vero servus ingredi
ens mel abstulit, C verberibus addicetur.
Quod si abstulit, sexcuplum reddere conpella
tur. Pro quo si dominus satisfacere noluerit,
eum servum illi qui dampna pertulit
tradat. Explicit liber VIII. incipit
nonus de fugientibus et refugientibus. Titu
lus de fugitivis et occultatoribus fugam

Si ingenuus vel servus fugitivus et prebentibus
num celasse reperiatur.
Si fugitivum nesciens qualiter vagantem absolvat. — ferri
Iudex fur que mancipium latentem inventum inducere debeat presentare
Si nesciens quis fugitivum susceperit in manifestatione concelat.
Si alienum mancipium quis persuadeat ut fugiat, vel
in itinere impendat. — fretur.
Si ignotus homo susceptus multis diebus apud alium commo
Si servus fugitivum sciens viam ostenderit fugiendi.
Ut ad custodiam domini fugitivus pervenit inventus et loci p
ordinibus constituetur. — fuerit.
Et hic vendiderit servus pro fuga redeuntis in libertate pena
Et distrahat mancipium fugitivum ne pro lucro fuerit
a domino suscipientis inmissum.
Si ingenuum se esse mentiens servus sub mercede com
mendare apud alium commoretur.
Si fugitivus in domo custodiam fuerit inventus.
De mercede eius qui prodit fugitivum.
Si servus fugiens se esse mentiatur ingenuum.
De his quos servus fugiens adquisisse videtur.
De mancipiis fugitivis qui se dicunt esse ingenuos
in libertati ingenuitatis omnibus serventur.
De his qui pervenerunt fugar domino suis reformare contendunt.
Si ingenuus vel latrones celandos susceperit.
Ut uxor cum omnibus rebus quibus fugitivum invenerit
domino advenerit presentet.

BIBLIOTECA PUBLICA DE ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

De mancipiis fugitivis

De susceptione fugitivorum, si dominus vel servus suscipiat alium fugitivum. **Si ingenuus vel servus fugitivum celasse reperiatur.**

Siquis ingenuus fugitivum celaverit, alium parem meriti cum eo domino dare cogatur. Si vero servus sine conscientia domini sui fugitivum celaverit, servi ambo publice centena flagella suscipiant. Dominus vero servi nichil dampni sustineat. **Si fugitivus inventus quocumque ligamine absolvatur.**

Siquis servum alienum in fuga lapsum, ferro vinctum aut in quocumque ligamine constrictum absolverit, et presumptione sua quis hoc fecerit, det domino servi sol. x. Si vero non habuerit unde componat, a iudice c. flagella suscipiat, et servum requirere ac domino suo restituere non moretur. Sed si eum non potuerit invenire, aut servi equalis meriti domino reddere compellatur; aut si non habuerit unde componat, ipse subiaceat servituti illius cuius servum relaxaverit ad dicendum. Sed si servus hoc fecerit sine voluntate domini, coram iudice c. flagella suscipiat, et si vinctum invenire non potuerit, servus qui solvit tradatur in servicium domino vinculatus. Sed nichilominus et qui vinctus fuit inventus servituti domino reformetur, et datus pro eo servus ad proprium dominum revertatur. Si autem conscio domino id fecerit, ipse dominus componat sicut est de ingenuis superius constitutum. **In fine quotiens mancipium inventum iudici debeat presentari.**

Si cuicumque servus ad aliquem latens advenerit, statim eum presentare iudici non differat. Sed si eum non presentaverit et usque ad octavum diem apud eum moratus fuerit, aut si ad longinquiora loca transierit, duos eiusdem meriti servos domino cogatur exsolvere. Similiter si apud eum mancipium quod susceperat subcelatum invenitur, alterum cum eo dare domino non moretur, quia interdictum legibus constitutum noluit contestari. Antiqua. **Si nesciens quis fugitivum susceperit humanitate decepta.**

Siquis nesciens fugitivum susceperit et ei humanitatem dederit et non amplius quam una die ibidem fuerit vel nocte immoratus, domino querenti fugitivum suum prebeat sacramentum se nescisse quod fugeret. Aut si certe potuerit approbare quod fugitivum non celaverit, ab omni calumpnia liber abscedat. Si vero ibi biduo aut triduo pro reparandis sumptibus vel cuiuscumque occasionis causa presens moras afferre voluit, conventus a domino vel postea manifestet vel a quo humanitatem fugitivus accepit cogatur ostendere, et infra sex menses aut inveniat fugitivum aut eos quos apud postea fuerat ostendat. Sed si non potuerit invenire, conscientiam suam ex sacramento purgare debet, et apud quem novissime venit aut presentet qui fugit, aut paris meriti servum domino reddat. Et si servus postea fuerit inventus, illum quem per eodem dederat recipiat, et ab omni calumpnia liber abscedat. **Si alieni mancipii quis persuadeat ut fugiat vel humanitatem impendat.**

Siquis alienum mancipium persuaserit ut fugeret aut ei cuiuscumque

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fugitiuo humanitatem dedit, uel forte
decondit fugientem. si fugitiuum inueni
re potuit. duos eiusdem paris man
cipia domino reformare cogatur. Si uero
inuentus non fuit fugitiuus. tres suos
eiusdem meriti domino compellatur exsoluere
Eadem quoque et de ancillis precipimus custo
diri. Antiqua. Fugientis hospes suscep
tus multis diebus aput alium con
Si aput quemque sepe moretur.
stem uel .v. dies ignotus hospes aut
latens moretur ille qui hospitio susce
pit uel humanitatem dedit. ante diem tes
tetur eum iudici uel uicario prouincie
ciuitatis aut territorii ut secundum legem de
suscepcione fugitiuorum. quam nuper edidi
mus idem ipse qui fugit ut illius qui
in loco maior est in frequentie discussio.
quis sit aut prouincia unde uenerit possit ag
nosci. Sicque omnis contentio constitutio per
hec legis de suscepcione fugitiuorum que no
biliter a nobis gloria edicta est dignoscitur
in omnibus impleatur. In limitibus pro
tam prouincie maior sollicitudo prestetur
ita ut ipsi aut alii de eis publicent
aduentus. Hospes si infra octo dies non con
testatus fuerit qui suscepit et manci
pium in domo sua moram fecit alium
talem cum eo domino restituat quia no
luit contestari. Si uero in fuga celatus
euaserit hospes requirat fugitiuum
quem si non potuerit inuenire duo eius
dem domino mancipia cogatur exsoluere
Si seruus fugitiuum sciens uiam
ostendit fugiendi. R. ——
Si seruus alteri fugitiuo sciens uiam
ostendit. si fuerit fugitiuus postea
inuentus. siue etiam non potuerit in
ueniri seruus qui iter monstrauit: cen
tum .c. flagellorum ictibus uerberetur

et domino eius nulla calumpnia moueatur.
Ut ad cuius domum fugitiuus peruene
rit uiam et loci prioribus ostendat.
Ad cuius domum fugit fugitiuus po
sterius loci illius uillicus aut prepositus
quibuscumque detineatur. Qui si eum in do
mo sua retinere uoluerit habeat potestatem
si uero eum domino eius offerre uoluerit recipi
at. et nullam calumpniam qui suscepit in
currat. Hospes si se fugitiuus ad alia loca
forte contulerit. sacramentum presentibus illis
quibus testatus est prebere debebit. et ut
fugeret non suasisse uel precepisse. aut ubi
lateat non scire. et pro hoc nullam calumpniam
paciatur. Ut his uenditus seruus
per fugam rediens in libertate permaneat
Siquis proprium serui extra prouinciam at
que mas ad alias regiones uendi
tor transtulit. ac postmodo reuersus fuerit et
dominus eius iterum uenundauerit cogn
tur a iudice et eum a uenditore recipi
at. et receptum deinde seruum nullo mo
do inquietet. sed ubi permaneat. Ipse
non qui eum expegit locis ad patriam
remeantem notanda illum cupiditate dis
traxerit. alii serui paris meriti pro eo re
ddat emptori. hominis et ille qui pre
cia comparauit precium reddiderit et tam
serui expeditione reuersum. nec uendere
pro domino non seruicio suo applicare pre
sumat. sed perhenniter idem seruus in libertate
persistat. Ut discuciatur mancipi
um fugitiuum ne propter lucrum fuerit ad do
minum suscipientis inmissum. ——
Mancipium fugitiuum discutiatur. ut
nomen domini sui exprimat. et diligen
tius presente iudice requiratur. ne for
te propter lucrum capiendum. ad domum fuit
suscipientis inmissum. et si ita fuerit de
tante fraudis inuentus. ille qui me

BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PÚBLICA DE TOLEDO
(c) 2008 Ministerio de Cultura

nime occultari servi implicare cona
tus est. dampnum quod occultatoribus im
positum est. ipse persolvat. Equum est
enim ut tam nocentium insidiarum rea
tus. in suo recurrat actore. Si inge
nuum mentiens se esse servus sub mer
cede apud condictione alium moretur.

Si servus fugiens ingenuum se esse
dicat. et unde sit ignoretur si a
pud quemlibet fuerit imoratus sub cer
ta condictione mercedis. secundum priorem legem
iudici antea presentetur et discutiatur
Et si mercennarium non fugitivum investiga
tio iudicis perquirens invenerit. et si i
postmodum inveniatur. domino non potest ca
lumpniam reus teneri. qui nesciens fugitivum
mercenarium in loco suscepit. Dominus
vero fugitivi mercedem que ei placi
ta fuerat consequitur. Hoc autem si servus. a domino
de fuga reductus iterum fugit. et eumdem i
terum fugientem suscepit. qui mercen
arium eum ante suscepit. continuo aut iu
dici tradat. aut domino remittere non mo
retur. Ceterum qui hoc non fecerit. dampnum
occultatoris excipiat. Si fugitivus in do
mo cuiuscumque fuerit inventus. R.

Si fugitivus in domo potentis vel
cuiuslibet fuerit inventus qui liberum
se esse dicat aut fortasse non dicat. reperten
ti sine dilatione reddatur. Ille vero qui re
cepit se iudicio caveat ad futurum nulli
ante iudicium terminatum eum traditu
rum domino aut iste suam vendicet li
bertatem. aut certe ille approbet servum
qui repetit. Hoc autem si petitor istam cautionem
noluerit. fugitivus ille sub illo apud
quem inventus est fide iussore tamdiu con
sistat tamdiu agnosci possit. quod de eo
dem rationabiliter iudex absque retractatio
ne diffiniat. De mercede eius qui

prendit fugitivum.

Quicumque fugitivum comprehenderit per
xxx. miliaria unum accipiat pro
beneficio suo. Sicque dum creverit nu
merus miliarium crescat et solidorum. Ita tamen
qui invenerit fugitivum cum rebus omni
bus cum eo quas invenerit presentare suo
domino non moretur. Hoc autem si fugitivus
ab eo quo fuerit captus fugerit dominus
servi ab eodem sacramentum accipiat. quod
non ipsius fraude vel studio fugitivus eva
serit. et nullam postea calumpniam per
timescat. Et si post datum sacramen
tum aliquid a fugitivo convincitur ac
cepisse mercedis. aut eius fraude do
ceatur immissum. ut fugitivus ad
longinqua pervenerit. et si fugitivus in
ventus fuerit. pariter mitti alium ser
vum domino reformare cogatur. Si autem
inventus non fuerit duos eidem mitti
servos domino eiusdem compellatur exsolvere.
Si servus fugiens mentiatur se esse in

Si servus in fuga genuum
positus ad ignotos advenerit. et
mulierem ingenuam in coniugio co
pulaverit eo quod dicat se ingenuum esse
et hoc mulier vel eius parentes tale con
ceperint scientiam. aut certe iudex talem
plurimorum opinione mulieri inseperit.
dum dominus servi advenerit. et hanc verita
tem cognoverit. nichil ipsi mulieri damp
ni vel calumpnia moveatur. sed sit libera
et filii qui ex eis sunt procreati condictione
patris sequuntur. A servo vero non separen
tur si noluerint. si tamen hoc. et domini ser
vi voluerint. De his que servus fugi

Si servus in ex acquisisse videtur. R.
fuga positus aliquid dum in ea
fuga est artificio vel quocumque iusto
labore acquisierit dum domini eius

preuenit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

peruenit, sibi uendicet omnia. Ceterum si cum rebus furtiuis eum dominus suus reperierit, nichil exinde sibi defendere poterit, si ei qui perdidit reddere non tardauerit. Si uero dampnum aut quecumque crimen idem fugitiuus admisisse conuincitur, ille conponat qui ei latebras prebuisse cognoscitur.

Flauius gloriosus Eruigius rex. De mancipiis fugitiuis qui se dicant se esse ingenuos et mulieres ingenuas sortiantur coniubia.

Quia sepe serui dominos suos fugiunt mentientes se esse ingenuos, contra legum decreta mulieribus ingenuis in coniugio copulantur. Ad huius legis promulgatione ualiturum decreuimus, ut siquis seruus in fuga positus uel quibuscumque modis declinare domini uagans ad quemlibet peruenit, utrum ingenuum se esse dicat an fortasse non dicat, et sub hac occasione ingenue mulieris appetierit copulam, quicumque ei deinceps ex inhonesta coniunctione fuerint procreati, tam condicionem patris sequantur, ut dum dominus eius aduenerit, non solum eundem fugitiuum, sed et omnes filios eius exinde progenitos omnesque eorum peculium peculiarium suo debeat uendicare dominio. Similiter quoque et de ancillis ordo seruandus est que fugientes dominos suos uiris se ingenuis copulare presumunt.

De his qui pueros suos dominis suis reseruare comp... temptant.

Dum plerique conpulsus(?) ... uacare nituntur legum consultis sententias numquam presumunt. Et pro eo quod antiqua lege decretum est, ut dum fugitiuum quis inuenerit eum recipiat, differunt ei omnes reddere fugitiuum, ut sub hac fortasse occasione dum dilatio protenditur sibi cum explicitate temporis uendicent seruum, presertim quia sit omnes suspectum. Et pro illis interdum seruus persona domini sui .cc. aut .ccc. milibus uel amplius fatigatur. Et talis obiectio calliditate magis quam ueritate uideatur opponi. Proinde constituentes decernimus, ut quicumque seu per se siue per hominem suum requirenti fugitiuum suum et agnoscenti reddere distulerit, uel conprehensum excusserit, quattuor eidem uiri seruos, et eundem fugitiuum domino eius reddere conpellatur. Quod si idem fugitiuus perierit, quinque preterea duos similes seruos dare non moretur. Quoniam extra ille qui conposuit postmodum receptum, si uel ab ipso uel a domino suo fugitiuus inuentus in seruitio domini sui proprius fuerit restitutus. Ita ut si pro eo talia nesciente domino seruus admisit, si noluerit dominus eidem uiri seruos pro seruo domino dare. Si autem noluerit, seruus tradatur fugitiui domino pro merito furtiuis. Et talis etiam de ancillis ordo seruetur.

Si ingenuus uel seruus latrones celandos susceperint.

Siquis ingenuus uel seruus sciens latrones celandos susceperit, presentet quos celauit, et .cc. ictus accipiat flagellorum. Si uero si non presentauerint absconsos, penam quam illi merebantur incurrant.

Ut iudex cum omnibus rebus cum quibus fugitiuum inuenerit domino aduenienti presentet. X

De eo quod iudex apud se eum fugitiuum inuenerit. Absente eo qui eum ad fugitiuum prosequitur, comiti ciuitatis ostendat. Et si apud se retinuerit, ei qui perdidit eum ad finem redditurus.

Egica rex. De mancipiis fugitiuis. XX

Prisca quidem legum sanctionibus manifeste deprimitur quibus modis quibusque perquisitionum cautelis fugitiuorum latebrosa uagatio reprimatur. Sed dum iudicum omissis occasionibus uel susceptorum fraude eorum fuga occultatur

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tantum est, quod et ipsarum legum ordo diffici-
le adimpletur; et increscente vitio pro-
cedit latitantibus aditus propagatur. Ita
ut non sit penitus civitas, castellum, vi-
cus aut villa, ubi diversorum mancipia la-
tere minime dignoscantur. Unde res-
pectu antiquis legis sanctione que de fu-
gitivis est promulgata, huius novelle con-
stitutionis decreto censemus, ut quicumque
deinceps fugitivum alterius susceperit, quamvis
se esse dicat ingenuum, statim eum pro-
curet iudicialiter exquirendo, ut utrum
ingenuus an fortasse sit servus iudi-
cis instantia perquiratur; qualiter reperta
veritate servus idem domino proprio reformetur.
Ille vero si susceptum quemlibet fugitivum non iudi-
ci presentaverit, nec prevento domino reddiderit: si
servus fuerit vel libertus, instantia iudi-
cis CL publice verberibus vapulabit.
Sin autem ingenuus, et C flagellis coherce-
ri, et libram auri persolvere se noverit do-
mino servi. Ille vero si non habuerit unde hanc so-
lidorum summam exsolvat, CC flagello-
rum ictus accipiat. Similiter et cuncti habitatores
loci illius, seu civitatum, generis vel gradus
homines quorumlibet sint servi, tam cete-
rorum quam fisci nostri vel diversorum possessorum ser-
vi erunt sententia feriendi. Si fugitivum al-
terius non prodiderint, nec de possessione illa in qua
latitaverit foras expulerint. Sed et hoc obser-
vanda vel tenenda sancimus, ut in
quibuscumque locis mancipia advenerint
fugitiva, statim omnes habitatores loco-
rum ipsorum congregentur in unum, qualiter
mancipia ipsa fugitiva in iudicia in-
dagatione perquirentes, aut perquiren-
tes, aut per quemlibet tormenti, aut per pe-
nali examinatione cuius sint servi vel an-
cille, aut quando a dominis suis fugerint vel
de quibus locis nunc advenerint, sic illi ma-

nifestent. Ut secundum antiquioris legis edic-
tum propriis dominis presententur aut dirigan-
tur. Ille vero si hunc ordinem ad implendum mini-
me permiserint, et mancipia illa fugi-
tiva nec perquirere, nec etiam dominis su-
is reformare intenderint, non iudiciali ex-
aminatione exquirenda presentare curave-
rint, si in ea loca umquam suscepta extiterint
postmodum fuerint reperta, omnes habitatores lo-
corum tam viri quam femine cuiuslibet sint
gentis, generis, ordinis vel honoris,
CC erunt flagellis publice a iudicibus
coherendi. Ille vero si tiufadi, aut vicarii
atque villici qui iudiciali fructu ex-
cedunt potestate sive numerarii acto-
res vel procuratores ecclesiarum dei sacerdotes fis-
ci vel proprietatis nostre vel quorumlibet: omnia
mancipia ipsa tenebrosa vagatione se-
cuntur huius legis sententiam in subiectis
sibi personis vel minoribus ad implendum neg-
lexerint distringi a episcopis vel comitibus
tiuphadis, CC verberibus publice flagel-
lentur. Similiter et si episcopi ad quorum agnitionem
hec causa pervenerint, amicicia inlecti
aut beneficio corrupti, vel quadam re-
prehensibili negligentia occupati huius le-
gis sententiam in personis vel implendo dis-
tulerint, divine attestationis auctoritate
vel tiufadis coram ipsis se astringant
ut per XXX dies excommunicationis
emendatione plectantur. Ita ut ipsis XXX
diebus nullo usu poculi vini, nec alios
cibos sumere audeant, excepto ves-
pertinis horis pro refectione corporis buccella
panis ordeacii et calicem aque sumant,
quatenus amaritudinis sententia presentem mo-
lestiam pro eo quod institutionem legis huius dis-
tulerint adimplere. Iudicibus vero ac co-
mitibus hanc sententiam ad implendum iubemus
ut si et ipsi huius precepti institutiones leg-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

huius neglexerint adimplere censuram x-
es libras auri persoluant. uiribus fiscalibus pro-
ficiendas. Sed eciam in dominum iudea ti-
nes hyspanie consistentium. a quibusdam
personis mancipia alii incognito acci
pere uoluerit non aliter ipsi emptio fiat
nisi coram iudice uel bonis hominibus qui
in loco illo fuerint ut ipsum mancipium ue
ditur perquirantur utrum proprium an
alienum sui uendere uideatur. Sic postmodum
dicat. et si quod dixit ipsum uenundo affir
met ac postmodum suus ille quem uendi
dare uoluit per examinationem penes co
gatur tenere. Et si preuentum fuerit quod
non suum ille qui uendidit fuit. si
alienum constat esse mancipium. tunc pro
domino iudicis instantia reformetur. Ille
uero tamen qui alienum mancipium uende
uoluit tandiu in custodie uinculo
mancipatus retineatur. quousque domini
serui illius ibi occurrens per iudicia
li examinatione sui proficiat. negoci
um et legalis constitutionis excipiat sen
tentiam. Data et confirmata lex ciuitate
corduba. Anno feliciter. xvi. regni nostri.

De susceptione fugitiuorum si dominus uel seruus suscepit alterius fugitiuum.

Ad cuius domum transiens fugiti R
uus aduenerit. si acceptum ex in
cognito hesitat, confestim alibi perrexit
erit. calumpnia illi qui eum peregrinum
ad horam hospitio suscepit omnino mo
ueri non potest. cum se non susceptor sa
ciencia peregrinum quem cognitum habuit
cum eum presentem etiam dederit. Si uero si
duobus uel tribus diebus fugitiuus apud
alterum quemlibet permanserit. statim ille
qui eum suscepit. sicut quod superiori lege pre
capitur. ante diem octauum presentibus
locis illius. uillico aut preposito coram
personis testibus eum quem suscepit
presentare tenetur. Sicque inuestigetur
et strenue perquiruntur audiat cuius
sit seruus. aut qui a domino suo fugit. uel
quis aut ubi ille eum qui presentat sus
cepit. Sicque tota in eum collecta an
conscripta. iudex uel alii qui adfuerint.
manu sua sub perquisita fuerint uel in
uenta subscribere debeant. Ita ut fugi
tiuus uel hec ipsum quod scriptis decreto alli
gatum est. ut qui eum presentauit
in presentare sua recipiat. qualiter eum
infra dies octauus domino suo red
dat. Si uero si dominus fugitiui longe for
tasse sit positus per dies singulos.
xxx. milibus computatis spatio ille qui
fugitiuum suscepit sibi concessio in
prefinito die uenienti fugitiuum re
periat. fugitiuum ipse domino suo. aut
presto. aut per quem uoluerit fugitiuum
restituat. et comodum suum quantum
lege alia constat. xxx. milia soldum
unius a domino fugitiui accipiat. Si uero si
eidem qui fugitiuum suscepit quantum si
fortasse extiterit ipse tantum longinquum
domino suo presentare saltem uel ubi
uicinas possessiones domini extiterint. ac
tori uel procuratori fugitiuum coram
legitimis testibus presentet. et accep
ta sufficiens comodi summa securus ipse
qui fugitiuum suscepit abscedat.
Iam uero si fugitiuum ipsum iudici
presentauerit. et audiret perquisitus
ipse qui presentatur cuius seruus sit
uero modo non dixerit. apud iudicem ipse qui
eum presentauit eundem fugitiuum
relinquat. Iudex uero sub arcta custodia e
odia eum infra tempus. et uiris modum
seruus constitutum regis obtutibus presen
tare non differat. ui cuiuscumque constituta

BIBLIOTECA PUBLICA DE ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad eum conventum cognitores plurimos ha
bentur. his quoque omnibus necessaria sanctione pre
missis quicumque de ipsis decimis cognitum
vel ignotum non subito quod premissum est ordi
ni iudici non presentaverit. aut domino suo non red
diderit fugitivum ipsum qui fugerat. ali
um cum eo in satisfactione restituat servu
lum. Quod si ille fugit. duos similes ser
vos a susceptore dominus fugitivi recipiat
hic qui iuxta dampno mulctabitur. si ordinem
distulit servus constitutum. Si non servus sibi
voluntate domini sui fugitivum alio susce
pit. extensus coram iudice. c. flagel
la suscipiat. et fugitivum petenti domino
mox reformet. Quod si id qui a servo sus
ceptus est fugitivus minime repertus
erit. simile servum pro eo domino ser
vi susceptoris reddere compellendus est. Cer
te si dominus pro servo componere voluerit. ipsum
servum tradere non recuset. Titulus de his
qui ad bellandum non vadunt. aut de bello

Si hii qui exercitum prepositi et comodis corrupti refugiunt
aliquem de expeditione domum redire permiserint vel a domibus
suis exire non coegerint.

Si compulsores exercitus aliquem de eis dum exercitum ad hos
tem compellunt de domibus eorum auferre presumpserint.

Si prepositus exercitus aut relicta expeditione domi rede
ant aut alios exire non compellant.

Si prepositi exercitus relicto bello aut ad domum redeant
aut alios redire permittant.

Si compulsores exercitus beneficio accepto aliquos sine egri
tudine domum stare permiserint. presumit.

De his qui annonas constitutas accipiunt vel fraudant

Quam mercedem accipiunt qui mancipia vel quosvis res
de manu hostis excusserint.

De eis qui in exercitum constituto die vel loco vel tempore non
successerint. aut refugerint

Quid debeat observari si scandalum infra fines hispa
nie exsurrexerit. Si hii qui in exercitu preposi
ti et comodis corrupti aliquem de expeditione

domum redire permiserint vel a domibus suis

Si tiufadus ab aliquo de tiu exire non coge
fada sua beneficio fuit corruptus rit.
ut eum ad domum suam redire permiserit
quod acceperit in novigecuplum reddat co
miti civitatis. in cuius est territorio constitutus.
Et si ab eo nullam mercedem acceperit. sed sic
eum dimisit ad domum suam dum familie.
vel de domo in exercitu ire non compulit red
dat sol. xx. quingentarius sol. xv. Centena
rius. x. Si certe decanus fuit. v. sol. reddere
compellatur. et ipsi solidi dividantur inter
tena non fuerunt iuvati. Antiqua. Si compulso
res exercitus aut aliquos dum exercitum ad
hostem compellunt de domibus eorum aufer
re presumpserint

Servi dominici idem compulsores
exercitus quando gotos in hoste
exire compellunt si eis aliquid tulerint. aut
ipsis presentibus sine ipsorum voluntate de rebus
ipsorum eorum auferre presumpserint. et hec ante
iudicem potuerint approbare ei cui abstu
lerint in undecuplum restituere non morentur.
Itaque ut unusquisque eorum in conventu pub
lice quinquagena flagella suscipiat. An
tiqua. Si prepositi exercitus relicto bel
lo ad domum redeant aut alios redire permittant

Siquis centenarius dimittentem
centenam suam in hostem
ad domum refugerit capitali mortis subia
cebit. Quod si ad altaria sancta vel ad episcopum
confugerit. ccc. sol. reddat comiti civita
tis in cuius est territorio constitutus. et decem
ti sua non permeserit. Ipse tamen comes ci
vitatis notum faciat regi. et sic eius
ordinatione partiantur solidi illi ad ip
sam centenam que ei fuerat ad servandum.
Ipse autem postmodum centenarius nullo mo
do proponatur. sed sit sicut unus ex decimis.
Et si centenarius sui consilia. aut volun
tate prepositi hostis. aut tiufadi sui de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

decentena sua ab aliquo beneficio per
suasus aut rogatus. quemquam ad domum su
am redire permisit. vel in hostem ire n
ambularet relaxavit. quantum ab eo acce
pit in novecuplum comiti civitatis in cu
ius territorio est constitutus satisfacere compel
latur. Et sic secundus ordinis. comes civi
tatis nobis in noticiam referre non diffe
rat. ut eximia preceptione dividantur in
ter eos in cuius centena fuerint ad septem.
Quod si centenarius ab eo nullam mer
cedem acceperit. et sic eum ad domum suam am
bulare dimisit. ille centenarius sicut
superius est comprehensum det comiti civita
tis sol. v. Si prepositi exercitus aut reli
cta expeditione domum redeant aut alio
Si decimus relinquens exire vel compella
decanum suum de hoste ad do ter.
mum refugerit. aut de domo sua cum si
nus est exire ad expeditionem proficisci no
luit det comiti civitatis sol. x. Quod si ali
cui forte mercedes dedit. reddat sol. v.
comiti civitatis in cuius territorio est constitutus
et ipse comes civitatis notum nobis faciat
ut cum nostra iussione dividantur inter eos
in quorum centena fuerint ad septem. Quod si aliquis
in tiufadia sua fuerit numeratus. sine per
missu tiufadi sui. vel quingentarii. vel cente
narii. vel decani sui de hoste ad domum suam
refugerint. aut de domo sua in hoste
proficisci noluerint. in conventu mercatum
publice. c. flagella suscipiat.
et reddat sol. v. Si compulsores exercitus
beneficio accepto aliquem sine egritu
dine domum stare permiserint —

Decani domini qui in hostem exire
compellunt. si ab aliquis se forte re
dimit. quantum ab eo acceperit in nove
cuplum comiti civitatis cogatur exsol
vere. et eos quos rogaverit dum esset sano

ut eum in expeditionem non compellerent ea
am si nullam mercedem ab eo acceperint.
illi qui eum relaxaverint reddant pro eo comi
ti civitatis sol. v. Tiufadi vero qui erant pro
centenarios suos. et centenarii pro decanos
suos. et si potuerint agnoscere. qui pro precep
tione aut pro redemptionem ad domum suam re
fugerint. aut de domo in hostem proficis
ci noluerint tunc tiufadus prepositus comi
tis notum faciat et solvit comiti civi
tatis in cuius territorio constitutus est com
es vindictam que in lege. de his qui pro
se rogant. suis dominicis omnia ad inte
grum impleant non differant. Quod si exege
rint. et celaverint aut in noticiam non
protulerint omnia que exegerint. in novecu
plum reddant. Et si corruptus aliquis
vel rogatus distulit in duplum de pro
pria facultate satisfaciat illi. qui inter
se hanc solutionem fuerint divisuri. Quod
si post exactam rem regi notum non
fecerit. ut ipse iubeat in tiufadia cui de
beant dividi. aut comes civitatis
reddere fortasse distulit. in decuplo com
positionem satisfaciat non moretur De his qui
annonas distribuendas acceperint vel
hec nullum stipare presumunt —
Heligimus. ut per singulas civitates
vel castella que annone erogatores
fuerint constitutus comes civitatis vel anno
ne dispensator annonam quam eis est datu
m exinde integro in civitate vel castello
iubeat exhiberi et ad integrum eis resti
tuere non moretur. Quod si contigit ut ipse co
mes aut annonarius per negligentiam
suam non hiis aut fortasse nolens anno
nam contradere dissimulet. comiti exer
citus sui querelam deponant. Quod si ann
onas eorum eis dispensatores tradere nol
uerint. tunc ille prepositus hostis hoc

BIBLIOTECA PÚBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

suum ad nos minime non detulerit: ita ut
numerentur dies ex quo annone corpo-
rum consuetudinem eis implere non fuerint
et tunc ipse vel annonarius quantum tempus
eis annonas consuetas subtraxerint. in qua-
druplum eis inferat de propria facultate res-
tituat. Similiter et de eis qui in civitatibus
fuerint munitati perpetuo constituti. Quantam
mercedem accipiant qui mancipia vel

[Q]uicumque deinde quibuslibet rebus de manu hos-
tium sive statu hispanie inimicis fuerit aggres-
sus ita ut mancipia vel quorumcumque generis
pecunie aut aliarum rerum ab inimicis possit
excutere. et certus rei dominus apud
eum aliquid invenerit agnoscere. De
eis exeo duas partes presentium in eo do-
mino certo restituat. tertiam vero pro
labore suo primo consequatur. Similiter et si aliquis
quemlibet mancipium ab inimicis sollici-
tatum fuerit et ipsi mancipio patrocinium
aut consilium prestiterit. et cum ad certum
dominum perduxerit. quamvis fuerit agnitus sibi
decimam partem mercedis pro tali
causa aut eventu odio excipiat. Victurus.

[B]amba rex. De his qui exercitu constitu-
to die loco vel tempore diffinito non successerit
aut refugerint. aut quota pars servorum uni-
cuique in ea de expeditione debeat profi-
cisci.

[S]i amatores patrie hi procul dubio
comprobantur qui se pe-
riculis ultroneos pro libertate eius obiciu-
nt cur desertores potius non dicantur.
qui vindicatores eius esse destituunt. Nam
quomodo hi tales voluntarie eam salvandi
credendi sunt. qui nec admoniti pro libera-
tione patrie non resurgunt. dum aut dele-
tionem profecte se defferunt. aut quod peius est
vel remorari eam monitu cupiunt vel
destitui eum ordinem proficiscuntur. Cui
quidem illorum laborandis agris studentium

res suorum multitudine adiuvent et p-
ermaneat salutis sue gratia nec in deci-
mam partem sue familie secum duca-
nt. Sed potius auctores volunt fieri
fuge. quamvis corporis sospitate. dum
sua agunt. et se destituunt. maiorem
diligentiam rei familiaris quam expe-
ditionem bellicis in armis. sed ut laborum
fructum possideant. si victores esse desi-
nunt. Consulendum est igitur talibus per dis-
ciplinam quos studia utilitatis proprie
non invitant. Unde id cunctis populis
regni nostri sub generali et omnimoda con-
stitutione perpetua. ut in statuto ac prefi-
nito die vel tempore. quo aut princeps inter
eorum ire decreverit. aut quibuslibet duci-
bus vel comitibus profuturum in publica
utilitate preceperit. quisque ille sive ad
monitionem cuiuslibet suscipiat vel id
alia vel quocumque indicio innotescat
quo loco exercitus bellaturus accedat. do-
mi in otio resistere non audeat. nec quolibet
sibi indicio remorationem vel excusa-
tionem profuturam exhibeat. Sed diffini-
tis locis atque temporibus. ut quos vel in-
sio principis monuerit. vel monitio
ducis vel comitis. tiufadi. vicarii.
vel cuiuslibet curam agentis contigerit pro-
stum se unusquisque ut deinde est diffini-
to loco vel tempore exhibeat. Jam vero quis-
quis ille admonitus. vel etiam sine
admonitus. et tamen qualibet cognitione
sibimet innotescente. non nesciens aut
progredi statim noluerit. aut indefini-
tis locis atque temporibus presens esse destiterit.
tunc regie potestati sit licitum hunc tran-
sgressorem sub perpetua servitute ut
deinde cui elegerit tradere. Res quoque eius ab
hi fiscalis collatione decreverit vel donare.
Itaut id transgressor nec ad statum li-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

vertant. quolibet sibi modo vel gradu ultro
reddat. nec res sive ulla quocumque
ingenio defraudante recipiat. Post etiam
eventum rex dominus id ipse qui eidem
transgressionis reatus tenebitur per-
petue culpe titulis. sortitum crimino-
sorum notatus aditum omnimodis peni-
tus careat. unde res ipsi in principis po-
testate sint veniat. Nunc ad ea redeo
capituli constitutione tenetur ut etiam si
ipse eam iure non meruerit qui eam
post accepit. in aliis successoribus eius
ipsa res ipsi proficiat. Tantum est ut
illis nulla potestate non cessat. qui
perfectione bellica tardi et dignitate se
vel exitu privati et rebus. Sane
duces omnes seniores palatii adhi-
bitam tenebuntur observari. quicumque
fuerint superius prescripti transgressores ex-
inventi. Nec non et illi huiuscemodi da-
mpnationem subiacere merebuntur. qui
aut de bello refugiunt. aut in bellica
expeditione constituti exitum seniores suu-
m presidium alicubi se repperisse reperiuntur.
Ideo tamen iubet eadem progressione tam
in maiorum personis est observandum. ut siqui-
libet sub gravi egritudine consistens
nullo modo proficiscendi habeat vires. sta-
tim loci ipsius vel territorii episcopo. ad sue
egritudinis inspiciendam molestiam
veniendi exoptet. Item ut illum
ex episcopis inspectorem sue egritudinis
ad videndum in eius territorio vel provincia
quem infirmasse eum contigerit aut innotu-
isse. vel ex alio territorio advenisse con-
tigit. statim si alius ei credendus est. nisi
aut episcoporum testimonio in quorum territoriis in-
firmasse dignoscitur. infirmum se
fuit a veritate firmarit. aut co-
mmunia quos locorum episcopi vice sua

inspectores direxerint fuit compertum.
Sed in episcopi hanc clariter certum habere
in egritudinis eos. aut per se aut
per eos quos direxerint inspiciant
si aut profectio vires non possunt. aut
si post aliquos dies possint destinari
dirigere ad bellandum. id est augusti et
eius imperantis locis ingredi valeat
ad pugnam. et secundum quod talium egritudo vel
ipse indicat ipsorum est iudicio committen-
dum. Verum deinde si superius gravis in-
paratione imorentur an repararentur in
tale illis expectat ambulandi. Si ta-
men sub eorum episcoporum testimonio. aut egritudi-
nibus eos conspectum. ut docet. quod in-
cui si sub egritudine fingitur veloci-
me ut placeat. Iam tamen se si quisquis u-
le ita vident infirmitate detentum ut
nullo modo valeat profectio ad pugnam ve-
niendi ter fuit secundum legis huius institu-
tionem in publicis utilitatibus etiam da-
re vel tenere suo dirigere non meretur.
Sin autem sensit se continuo meliorari
mox ut accepit reparari vires statim
properare cum omni virtute sua. secundum quod
legis huius sanctione perceptum. Sibi ne
moretur succedere ubi noverit se ad ini-
micum exercitum vel exercitum eminere
potuit pervenisse. Nunc ergo quia regi-
onali omnium progressione prosequi volumus
ut de progressu virtute vel copiis
in futuro ponamus. Ex hoc ideo decreto
speciali decernimus. ut quisquis ille est. sive
sit dux. sive comes. aut gardingus
seu sit gotus. sive romanus. si non in-
genuus quisque vel etiam manumis-
sus seu quislibet ex servis fiscalibus. quis-
quis horum est in exercitum progressurus. de-
cimam partem servorum suorum de his qui inven-
ti fuerint a XX anno et supra. usque

BIBLIOTECA PUBLICA DE ...

ad .L. sigillatim unusquisque secum in
expeditione bellica ducturus accedat.
ita ut hec ipsa medietas seruorum non in
ermis existat. sed uario armorum genere in
structa appareat. Primam et uicesimam
partem unusquisque debilis quos secum in
exercitu duxerit. zauis uel loricis munitam
principi uel comiti suo presentare studeat.
Reliquam uero partem armatam ostendat id
est aliquos cum scutis spatis. scramis. lan
ceis. sagittisque munitos aliquos etiam fun
darum instrumentis uel ceteris armis que no
uiter forsitam unusquisque a seniore suo iniu
nctum habuerit

Siquis autem extra medietatem suorum
suorum exercitus progressionem accesserit
omnis medietas suorum eius studiose quesita
atque discussa quecumque minus inuenti fuerint de
hac instituta medietate suorum suorum inbe
llica unusquisque secum expeditione duxisse.
in potestate principis redicendum est. Ita ua
let id ipsum quod minus de hac medietate un
usquisque secum in exercitum duxerit cui princ
eps prelauigi decreuerit sui maneat
in eternum arbitrii. His ita nostris or
dinatis atque constitutis. restat ut frenum
cupiditati eorum ponamus. quos ad pagen
da negotia utilitatis nostre impingimus. Et
ideo nullus dux. comes. tiufadus. seu quis
libet commissos sibi populos regens quemquam ex
his subditis atque accepto beneficio de bel
lica profectione dimittat aut ad monition
es ipsius quo fieri debeant progressione exerci
tus uel indictione armorum. sub ista quamlibet admo
nitionem occasionem inferat unde quem
quam illorum militare perturbat. Nam quis
quis talia agens probatus ut detinere cuius
aliquibus aut oblatum quecumque accepe
rit. aut ipse quocumque cum cum exegerit. et
quando si de primatibus palatii fuerit. et illi

et a quo tale acceperit aliquid in duodecuplo
satisfaciat. et principi pro solo a quo
se munificari presumpserit. xxx. auri sol
dos fisco se nouerit. Minores uero persone et
ea que acceperint in duplum illis a quibus
sunt ablata uel exacta restituant. et
ipsi .L. flagella publice suscipiant. Huius
sane legis edictum. ab anno secundo regni
nostri ex die kalendarum nouembrium de
cernimus ualiturum. Flauius Gl. Wamba rex. Quid
debeat obseruari si scandalum infra
fines hyspanie exsurrexerit.

Cogit nostram gloriam saluberrima in
tentio actionis. ut sicut in diuersis
negotiis populorum legum est auctoritas pro
mulgata. ita in rebus bellicis mutuo
sufficienta presidio. ab illis ad expugnan
dum maneat firmitas dilectionis retenta.
Pro decem omnibus enim tranquillitas nostra non
ambigitur. si cunctorum animos ad bonum pro
situm classica legis tuba euocando con
stringat. Scilicet ut qui in prioris non bene
ordinata discurrerent deinceps disposita
opitulante domino in melius proficiant.
Et ideo huius male usitate consuetudines
mores nostra clementia prohorrescit. et tedio
se tolerat. quod per eorum incuriam frequen
ter incurrunt patrie dampna. Nam quo
tiens fuerit aliquid infestatio inimicorum in pro
uincias regni nostri se ingerit. dum nos
tris hostibus qui in confinio extraneis gen
tibus adiungantur. hostis surgit bellan
di necessitas. tunc quidem facillime a se eorum
ne disiungunt in consuetudine loci. tamen uno
de odio. tamen et impossibilitatis dissimu
latione subintrantur. ut in eo proeliandi cer
tamine. uni alteri firma solatia non impen
dat. Et sub hac occasione qui pro patrie de
bent publicis utilitatibus firmum desti
tuunt adiutorio retrahantur. ut si ag

(c) 2006 Ministerio de Cultura

gredi pro gentis et patrie utilitatibus aut
dacter voluerit imminentis pericli ab adgusa
ris privatur. Ideo sanctione decernimus. ut
die legis huius promotio. vel tempore quolibet ini
micorum adversitas contra partem nostram commo
ta extiterit seu sit episcopus. sive etiam in quocumque
ecclesiastico ordine constitutus. seu sit dux. co
mes. tiufadus. vicarius. gardingus. aut
quelibet persona. que aut ex ipso sit commis
sio vel adversitas ipsa occurrit aut exalto que
in civitate adiungitur. vel quecumque in eas
dem provincias vel territoria supervenit infra
.c. milia positus. statim vel necessitas emi
serit. mox aduct. seu admonitus tiufadi.
vel vicario aut a quolibet fuerit ammonitus
vel quocumque modo ad suam cognitionem pervenerit
et ad defensionem gentis et patrie nostre presto
cum omni virtute sua qua valuerit non fuerit. et q
uibuslibet subtilitatibus vel requisitis occasion
ibus. alibi se transtulerit vel excusare volue
rit ut in adiutorium suorum fratrum promptus
atque alacer pro vindicatione patrie non extiterit.
et superveniens adversariorum hostilitas aliquo
dampnum vel captivitatis in populos vel pro
vincias regni nostri amodo intulit. seu quis
quis seu tardus. formidolosus vel qualibet ma
licia motus. vel tepiditate suggestus ex
titit. et ad prelium vel vindicationem gen
tis et patrie exire vel intendere contra inimi
cos gentis nostre tota virtute intendere distu
lerit. si quisquam ex sacerdotibus vel clericis fuerit
et non habuerit unde conponat dampna terre nostre
ab inimicis illata. iuxta electionem princi
pis districtiori mancipetur exilio. Hec sola sen
tentia in episcopis presbiteris et diaconibus obser
vanda est. In clericis vero non habentibus honorem
iuxta superiorem de laycis ordinem constitutum
omnis sententia adimplenda est. De laycis vero
sive sit nobilis. sive mediocrior vilior que per
sona qui talia gesserit presenti lege consti

tutum. ut amisso testio dignitatis redigatur
protinus in conditione ultime servitutis ut
de eius persona. quicquid princeps iudicare vo
luerit. potestas illi indubitata manebit.
Nam iustum omnino est. ut qui nobilitatem
sui generis. et statum patrie. quo presse gentis ac
quisiunt utilitatis constantia non vindica
re nequiunt. legis huius sententia feriantur. quia no
tabilis sceleribus culpis astrictus. degener
atque inutilis reputetur. de bonis autem trans
gressorum qui sine honore sunt id decer
nimus observandum. ut qui deinceps hoc for
tasse commiserit unde cuncta dampna terre
nostre vel si quis male pertulerunt sarciantur. ut
recte doleant et dignitatem se amisis
se nobilium. et potestatem facultatem eius
maligna et timida factio. non legentem
repulit hostem. ne se hostendit in ad
versario congressione utilem. Nam si
quilibet infra fines hispanie. gallie
gallecie. vel cunctis provinciis que ad
dicionem nostre regiminis pertinent. scanda
lum in quamcumque parte. contra gentem vel patriam
nostram que regnum. vel etiam successorum nostrorum
movere voluerit. cum hec innotuerit pa
ritibus iuxta numerum miliorum super septimi
nunciata extiterit. aut etiam specialiter
quisquis ille a sacerdotibus clericis ducibus. co
mitibus. tiufadis vicariis. vel quibuslibet
personis iuxta superseptum admonitus
fuerit vel ad suam cognitionem quomodo perve
nerit. et statim ad vindicationem patrie non
occurrerit. Si episcopus vel quilibet eccle
sie fuerit. seu ex officio palatino in quocumque
que sit ordine constitutus. vel quelibet per
sona fuerit dignitatis aut fortasse in
ferior hinc infidelitatis implicatus
scele. non solum exilio religetur. sed de
eius facultate quod regalis censura exin
de ordinaverit potestatem habebit. Illi tamen

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Falta esto y
Indice d[e]l lib[ro]
Leyes del libro
lo III. mal es-
crito.

abs dampno erunt indempnes. qui
ab eiectione sunt gravati. quod pretio
donec applicuerint. cum iuramento sui
in adiutorio [illegible] in lege
surgentem. et omnia eamdem legem auctoritate
impleri iubemus. est no. De his qui
ad ecclesiam confugiunt.

Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur nisi armis defensus. Si ad ecclesiam confugiens cum suis armis defenditur occidatur.

De dampno hominum ab ecclesia abstrahentis. ut debitor sive reus ad ecclesiam non abstrahatur sicque sunt debitum reddere. Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur nisi armis defensus.

Nullus de ecclesia ausus sit aliquem abstrahere violenter. nisi ad ecclesiam confugiens armis se defendere voluerit. Si ad ecclesiam confugiens cum suis armis defenditur a[...]gat[...]dit.

Qui ad ecclesie porticos confu[giens] egit. et non deposuit arma que tenuerit. si fuerit occisus percussor in loco sancto nullam facit iniuriam. nec ullam calumpniam pertimescat. De dampno hominum ab altario abstrahentis.

Si quis de altari ecclesie abstraxerit [illegible] servum suum aut debitorem non traditum sibi a sacerdote. vel aliquem eius modo violenter abstraxerit. si honestior is loci persona est ut primum de his iudici fuerit intimatum. altario cui iniuriosus fuit cogatur exsolvere sol. c. Inferior vero persona det sol. xxx. Quod si non habuerit unde componat correctus a iudice .c. flagella suscipiat. Dominus vero servi sive creditor debitorem recipiat excusatum. Ut debitor sive reus de ecclesia non abstrahatur et quomodo sunt debita reddenda.

Eos qui ad ecclesiam dat[...]

[...]ius ad ecclesie porticos confugerint nullus contingere presumat. sed a presbitero vel diacono repetantur. et si [illegible] debitum [illegible] reus qui confugerit. si non mereretur occidi. apud reverentiam ecclesie auctores inveniantur ut ei venia [illegible] indulgeatur. Quod si debitor aliquis ad ecclesiam confugerit. eum ecclesia non defendat sed presbiter aut diaconus debitorem sine aliqua excusatione restituat. Ita tamen ut ipse qui debitum repetit. nequaquam eum [illegible] ligare eum presumat. qui ad ecclesie auxilium occurrit. Sed presentia presbiteri vel diaconi constituatur. tantum quod repetit ei debitum restituat. quod hec ecclesie [illegible] religiosis [illegible] [illegible] tamen non potuerint. De homicidiis. aut maleficiis. et veneficiis. in eorum titulis leges sunt requirende. Explicit liber nonus. Incipit x. de divisionibus annorum temporum atque limitibus. Titulus de divisionibus et terris ad placitum datis.

Ut valeat semel facta divisio.
De non revocanda divisione inter fratres etiam si sine scriptura sit facta. Solum si idonei teste convenerint.
Ut [illegible] in divisione [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible].
Ut [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] [illegible] et [illegible] fieri [illegible] compellit.
Si [illegible] divisione [illegible] divisa [illegible] usurpatio. [illegible]
Si [illegible] [illegible] que in [illegible] [illegible].
Si [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible].
De divisione [illegible] inter [illegible] et [illegible].
De [illegible] inter [illegible] et [illegible] divisione [illegible].
Ut [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]. [illegible]
Ut [illegible] ad [illegible] [illegible] placitum [illegible].
De [illegible] divisione annorum numerum [illegible].

tum deum.

Si ille qui ad placitum accepit dies exinde [illegible]

Si inter eum qui dat et accipit tempus aut sibi co-tinens oratur.

Ut qui ad colendum terram accepit sic ille qui terram de-dit. ita et ille censum persolvat.

Ut si quis de romanis terram quisquam usurpaverit iudex violenter remansisse recipimus.

De mancipiis agnationibus dividendis atque cum pa-rentibus parientibus et discernendis. [illegible]

Ut pecuniis possideat ad unam intelligentiam habeat.

Si pro acceptis rebus promissio non solvatur. Ut valeat semel facta iusta divisio.

Valeat semel facta divisio iusta. et nulla in postmodum immutandi admittatur occasio. De non revocanda divisione inter fratres etiam sine scriptura sit facta solum si idonei testes ostendant.

Divisionem factam inter fratres etiam si scriptura inter eos convenit permanere iubemus. dum inter testibus idoneis compleatur. Quia a plurimis et melioribus in divisione est constitutum a paucis et deterioribus non liceat immutari. —

Si plures fuerint in divisione consortes quod a multis et melioribus iuste constitutum est a paucis et deterioribus non convenit aliquatenus immutari. Ut liceat uni heredi et respondere si sub aliquo petitur et petere si causa communis cum plurimis compellitur —

Legis antique fuit constitutum ut his qui ad dicendam causam compellitur non nisi presente eo qui rei negotiose consors est audiatur presente. satis ex hoc petitorum negotia sine consortio dilatari cum ad dicendam causam persona unius-quisque persona sufficiat. Igitur ne cal-liat oppositione causantis. dicere causam pretenditur pro consorte. tricennalis obviet annositas petitori. pro intentissima deliberatione sancimus. ut remota excusatione consortium tam petentes quam persona persona is qui iudicatur pro omnibus rebus fuerit appellatus respondeat. nec illi preiudicium consortis absentia. sic heredes eius iustissime. seu etiam peronii ad peregrinationem fuerit suspectus in causa. Sed si repetere negotium legaliter intenderit. permittimus. [illegible] numquam supradicte legis tam in veniendi [illegible] hac salubre decretum premunientes regni nostri populos omni determinum reverentia vastituri. ac sic in illic ordo etiam [illegible] si unus forsitam de consortibus quicumque excesserit lite pulsandum. Si placitum quis divisionis irrumpit divisam partem usurparis.

Qui placitum divisionis irrumpit et quamlibet partem aliene portionis invaserit. tam delictum quam de alieno occupavit amittat. Si vineam aut domum quis consortis terra construxit —

Si quis nesciens aut sciens domum vel vineam in consortis terra plantaverit. aut domum fecerit. vel certe ipse qui vineam plantat vel domum fecit. ignoraverit quod pretio sit consentiendum vel sortis aut testibus. aut sine iudicio firmaverit. aliud tantum terre pari mensura domino illi in cuius terra vineam plantavit restituat. et qui posuit vineam secum obtineat. Si vero domino contradicente plantavit iuste perdat quod plantavit. Similis etiam forma et de edificiis fuerit. hoc tamen adiecimus. ut si quicumque alteri terram vendidit. aut donavit. sine commutatione accepit-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

que tn̄ repetatur quiquidē n̄ ei iuris fu
isse: qui dedit sulle qui t̄ram ipsam acce
pit in eadem dom̄ edificauit. aut uine
am plantauit. siue oliueta. ortum uł
pomaria fecit. seu etiam siquid utilita
tis. aut laboris exercuerit. ⁊ dominus t̄re
illius. cui t̄ra ipsa debita fortasse manabit
callidum se fuans ɔtestari noluit. aut
fortasse longe ɔmanens id ignorans. aut nes
ciens. aut ɔtestari neglexerit. ut im p̄t
mod' laboratum sibi ferre aliq. possit.
dum hec ipse cui eandē t̄ram ēe putaue
rit. coram iudice ꝑ pulsauit. ablacio
re qui t̄ram ipsam iniuste alii dedit. al
t̄am similem t̄ram induplo restituat.
⁊ ille qui plantauit uineā. ⁊ in t̄ram la
bores suos exercuit id q' laborauit nu
llo m̄ pdat. Si uineam aliena t̄ra quis
plantet in qua sortem nō habet.

Qui uineam in alieni fundi
t̄ritorio in quo ipse ɔsors ē sū per
missione dn̄i. siue ꝑuin. aut forsi
tam dn̄o nesciente. uł absente plan
tauit. ⁊ si ɔtradictum n̄ fuit uineā
q̄m plantauit amittat. q' sufficere ei
debz q' ad duplationem rey n̄ ad dicēt q̄
aliena peruasisse dignoscatur. De
diuisione t̄rā inter gotum atq
Diuisio int' romanor.

Gotum ⁊ romanū facta de porcio
t̄rar. siue siluar. nulla rōe turbet'.
si tn̄ ꝓbatur celebrata diuisione. q'd
de duab' partib' goti sibi aliq. roma
nus p̄sumat. aut uendicet. aut de
tercia romani gotus s. aliq. audeat
uendicare. aut usurpare. nisi qd' a
nr̄a forsitan ei fuit largitate donatū
Sz q' a parentib' uł uicinis diuisū
ē posteritas inmutare n̄ temptet.
De siluis int' gotum ⁊ romanum indi
uisis relictis

De siluis q̄ indiuise forsitan re
sidue erunt. seu gotus. seu rom
anus. s̄ eas assumpserit. ⁊ fecit fortasse
cultas. statuimus ut si adhuc silua
sup'e. unde paris meriti t̄ra eis cui dele
tur portioni debeat ɔpensari siluam
accipere n̄ recuset. Si aūt paris meri
ti que ɔpensetur silua non fuit q'
ad cultum exculum ē diuidatur.
Ut ea q̄ fiunt nō iubente domino fe
cit excepto q' lex iubet ualē n̄ potis

Quas fiunt nō iubente dn̄o dum
fit. uł fecit excepto q' lex ꝑmit
tit. firmū n̄ ēē iubemus. si id domino
suo noluit custodire. Ut qui t̄ras ad
canonē accip' placitū seruet. R.

Terras que ad placitum canonis
date sunt. quicumqz suscepit ipse pos
sideat. ⁊ canonem dn̄o singulis an
nis qui fuit definitus exsoluat. quia
placitum nō oportet irrumpi. Ideo
si annonas ɔstitutas singulis ann
is implere neglexerit. t̄ras dominus p̄t
suo iure defendat. q' sua culpa be
neficiū q' fuerat ɔstitutū amittit
q' placitum n̄ impleuisse ɔuincitur.
De t̄ris q̄ definito annor' t'mino p

Si ꝑ precariam epistulam placitis dat'
certus numerus annorum fuit cō
prehensus. ita ut ille qui susceperit te
rras. p̄t circulum ipse domino refor
maret uix ɔdicionem placiti t̄ras res
tituere nō moretur. Si ille qui ag
placiti accepit t̄ras extendat cultus

Qui ad placitum t̄ras accepit si
t̄m teneat. q' cum t̄rar domi
no bre ꝑmisit. ⁊ amplius n̄ p̄su
mat. q' si culturas suas longius
extendisse cognoscitur. ⁊ sibi ali

(c) 2006 Ministerio de Cultura

os longe ad excolendos agros forte cō
duxit. aut plures filii uel nepotes in loci
ipsius hereditate sibi creuerint. aut campos.
quos ei dominus terrarum non p̄stitit acceperint. aut
siluam que ei data non fuit per excolendos
agros aut reclusos ad faciendas forsitan
prata succidit quicquid amplius usurpauit q̄
ei p̄stitum fuerat amittat. et in dni con
sistit arbitrio. uel censui adiciatur. Antiq
q. non p̄stitit dominus ipse possideat. Sed si tamen n̄
alicui ager sit datus. et data silua nō
fuit. sine iussu dni. nichil de silua qui
agrum suscepit usurpet. Sunt enim
Sunt qui dat et accepit terram ad si
eum qui accepit uel contentio oriatur de
terris. seu siluis. et qui p̄stitit. et de spa
tio unde p̄stitit fuit orta contentio te
si sic est qui p̄stitit. aut si certe mortui
fuit eius heredes p̄bant sacramento. quia
amplius eorum auctor eorum dedit quam ipsi
desinant ostenderit. et si postquam uiui
uiunt p̄sentibus testibus ei. quod obtinent
signa constituant. ut postea re nulla de
inceps accedat causatio. Si uero consortes
eius non dignantur iurare. aut forte no
uerint uel aliquam dubietatem habuint. quanti
ipsi dederint. uel antecessores eorum ipsi uel ai
mas suas non condempnent. non sacramentum p̄s
tent. sed ad tota antica quantum ipsi uel pa
rentes eorum in silua forte susceperint. p̄ sin
gulis autem quingentos aripennes dare
faciant. Et tamen condicione fuata quantum ce
capitum habent uel cultum mixta. uel
L. aripennes deducant. non plusquam eis
dem mensuratum fuit ostensum. non tamen quod
forte p̄stitit. audeant usurpare. Sed qui
amplius usurpauerint in dominum reddant
inuasa. Ut qui ad excolendam terram ac
cepit. sic ille qui terram dedit terram et iste
censum exsoluat. Qui in agrolam

intra sua susceperit. et postea contingat. et ille
qui suscepit ementum terram reddit. sub
sentiant. et illi qui sunt suscepti. sicut p
rtem eorum qualiter unusquisque contigit. Ut si
goti de romanorum terram quippiam tuller
int iudice constitente romanis cuncta for
Iudices singularum ciuitatum ment.
uillici p̄positi terras romanorum ab illis q
occupatas tenent auferant. et romanis
suam exactionem sine aliqua dilatione resti
tuant. ut nichil fisco debeat deperire. si tamen
eos. L. annorum numerus. aut tempus non exclu
serit. De mancipiorum agnitionibus diui
dendis atque eorum peculiis partiendis. et
Prouidentissimi iustique iuris discernendis
est. ut formam iniectam censure q
adequitatis ratione dissentit. nouellis
etiam legibus emendemus. Sicut inmerito par
nascendi causas non expedit arbitrari. et
ita demum legem ponere nascituris. Si ei
filius genitrici parentis gignitur et crea
tur. eidem ad condicionem tamen pertineat
genitricis. qui sine patre nullatenus po
tuit procreari. Hinc rationabiliter nature le
ge compellimur: ut natos ancille que suo
alieno coniungitur. et peperit inter utrosque
quod dominos eque diuidant. Sed si unum tan
filius ab eisdem parentibus fuit procreatus
quem ambobus dominis in placito non potuit di
uidere. eidem filius apud matrem usque ad
etatis annum. xii. educetur. domini eius
tras in exercendis laboribus fere fructum
pubertatis incipiat. Post autem domini an
cille domino serui eius ancilla cognomi
ta est pretium ex medietate persoluat quan
tum iste filius. a bonis hominibus ua
lere fuerit extimatus. Similis forma ser
uetur et de ceteris filiis qui impari nume
ro fuerint procreati. Peculium uero mobi
lis rei. quod seruus et ancilla perfugauint.

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sub coniugio copulentur, utrisque dominis decernimus permanendum. Sane si ingenuitatem alterius domini ad eius unus filius uel ancilla non pertinebit, preter coniugium agrum eque uel aliquid quod possit esse possibile in mobile, a quo tamen talibus in re mobili fuerit conquisitum, non aliter quam a natiuitate huiusmodi, equaliter eorum domini sibi debeant iudicare. Sed si unus ex omnibus his conubia famulorum fuerit contra tius inrumpere, statim eos separare non differat. Ea tamen conditione seruata, ut postquam ad dominorum cognitionem contubernium eorum peruenerit, si eos in hoc dominorum uoluntas separare noluerit, intra anni spatium ipsum contubernium resoluere non moretur. Ceterum si hoc tolerabile tempus quod hac lege indultum est negligentiam dominorum excesserit, quicquid post expletum annum fuerit procreatum, utrique domini equaliter inter se diuidendum uel etiam conparatione nouerint diuidendum. Sed et si hic anni tempus excesserit, et si uni dominus uel ambo nescierint, quecumque nasci potuerit similiter in diuisione equali portione manebit.

Flavius Recesvindus rex. **Ut peculium et peculiare ad unam intelligentiam habeatur.**

Sepe improbos intentionis arte uidemus sincerum intelligentiam deuitare, quam intellegi possit. Breuitatis compendio itaque sic conuenitur. Omnis generis res que mobilis inmobilisque consistit, cuicumque fuerit gratis siue forme aut peculii uel peculiaris nomine habeatur, unius intelligentie unam euidentiamque obtineat. Ut ex hoc omnis de mobilibus inmobilibusque rebus in tenore conquiescat.

Si pro acceptis rebus promissio non soluatur.

Siquis terram uineam aut aliquam rem alienam percepit uel quibuslibet commodis prestationibus reddendis per scriptum aut quacumque consuetudinem ita ab alio accepit possidendam, ut ille qui dat sic sub annua exsolutione debitum decernere uideatur ius suum amittere uel misse. Quicumque enim qui rem accepit ea iam sine sollicitudine domini ipse sollicitius reddat. Si autem quando uel consuetudo uel promissio exsoluta non fuerit, de rebus suis per se domini excludi non poterit, quia non uoluntate ipsius qui dedit, sed fraude illius qui rem accepit uidetur commodo rerum dominus submoueri. Si autem ille qui rem accepit consuetudinem aut promissionem differat adimplere, cesset ille promissio uel consuetudine debitor, rerum domino in duplum exsoluatur. Solam si reddere promissum aut consuetudinem similiter domini rem legum tempus excludat. Usque ad L annos rem cum augmento soli laboris quod ille fecerit amittat.

Titulus de quinquagenarii et tricennii temporis intentione

Ne post L annos sortes gotice uel tercie romanorum amplius repetantur.
Ne mancipia fugitiua post L annos ad seruitium reuocentur.
De prefixo annorum quo fiscales serui debeant ad seruitium regium.
Ut omnes cause tricennio concludantur.
De interruptione tricennii.
Ne tricennale tempus impediat rebaccatus.

Ne post L annos sortes gotice uel tercie romanorum amplius

Sortes gotice uel tercie romanorum que intra L annos non fuerint reuocate, nullo modo repetantur. **Ne mancipia fugitiua post L annos ad seruitium repetantur.**

Mancipia

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fugitiua que intra. l. annos non fuerint
inuenta non liceat ad seruitium reuoca
re. ~ Ut omnes cause tricennio concludantur.

Omnes cause. seu bone siue male aut
etiam criminales que inter. xxx. an
nos diffinite non fuerint. uel mancipia que
in contentione posita fuerint. aut fuerint
ab aliquo tamen possessa. si definita atque ex
acta non fuerint nullatenus repetantur. Si
quis autem post hunc. xxx. annorum nu
merum causam mouere temptauerit iste
numerus ei resistat. et libram auri
cui rex uoluerit exsoluat. Flauius
Egica rex. De prefixo annorum tempore quo fis
calem seruum ad seruitium debeat repeti.

Abrogata legis illius sententia. que de
fiscalibus seruis percipitur. ut absque
preiudicio temporum in seruitutis pristine
originem reuocentur. in nouo sanc
tionis edicto decreuimus. ut idem
ipsi fiscales serui quos per. xxx. annos
incorrupti presentes aut quisque possederit
aut ipsi coram positi patrem numeri
nullo donante transierunt. uel hii eti
am qui per diuisa uagantes. siue ali
quod tributum uel seruitium impensione l.
quinquagenarii metam peruagan
do excesserint nullatenus fuerit ad fisci serui
tutem ultius repetendi. Si et quod eos fuisse
tricennales uel quinquagenarios legalis
communisque ordo conuicerit. hec eos
esse modis omnibus opprimebit. ~ Ut per
inquisitionem mancipiorum fiscalium.
una eademque lex principes teneat.
et que pro prioribus similibus uocibus dignoscitur constituta. Flauius Egica rex.
De interruptione tricennii. Rx.

Sepe priuum ius alicuius longinqua pos
sessio minus transmittit alteri. Illa
que. xxx. quinque annis completis absque
interruptione temporis possideat. neque quam ultius
per repetentis calumpniam amittere poterit
~ Ut quod tam petenti quam possessori compe
tenter possit esse consultum. id ab omnibus ob
seruandum est. ut quicumque rem que ab a
lio per. xxx. v. annos et supra infra. xx
v. tamen possessa est et sibi iuris esse adstruerit.
et possessor fortasse. siue a iudice
seu a repetente commonitus. uel ueritate
distulerit. uel rationabilem responsum pa
rare contempserit. aut quecumque de illa
eadem uideatur asserere. siue etiam
eiusdem rei que petitur absente posses
sore. hoc est aut in alia prouincia. aut
in expeditione publica constituti esse
patuerit. tunc inter eos qui repetit.
seu possessorem siue qui eum fuerit pro
interruptione temporis coram duobus aut
tribus ingenuis petenti consignare
perrit. ita ut si inter rem ipsam
petenti. saionis instantia preceperit
consignari. per explanationem manu sua
conscriptam eumdem saionem iudex modis
subtilius conplensum informet. et si fuerit
re possessio est non reposita alicui fiducie
sit. nec pro rationales excusatio fiat an
ullo modis. aut saionis qui loco consig
nat eadem ostia ubi res est reposita
per illos octo dies maneat obsigna
ta. et ille qui accepit. viii. tantum diebus
possideat. et nichil exinde expendere aut
euertere. uel alienare presumat. Sed in
eo loco tantum quo uenit aut patuit la
bens exeat. Post. viii. dies autem rem
in integritate dimittat adeo quod possi
dere inuenerat indubitanter ad
prehendendam. et nullam exinde ille qui
octo diebus possedit calumpniam perti
mescat. Iam tamen si uel ipse uel partes ei
aut potestas infra. xxx. annos adie

(c) 2006 Ministerio de Cultura

interrupti temporis rem quam sibi consignari pro
posuerat si iuris esse convincat. Nam si con
vinci eadem si testes est qui dominium alien
um inquietavit vero domino vel iniustus fa
tis faciat peritor. aut si aliquid eicitur. vel
expendit in quadruplum reddere compellatur
parti vel eius aut posteritati. nulla exter
ioris calumpnia moveatur: Illa etiam
tissime conditione servata. ut si divisarum re
rum. et indivisis locis. unde qua agitur
fuit dispersa facultas. et de extraneis his
que ad eandem pertinent repetendum uni
cuique fuit secundum legis presentis decretum
portionem undis consignatum. pretendo
ne teneatur omnium rerum. **Exemplar
epistole informationis**

Ille vicer sancionis informamus te in loc
illum illum quem ille repetit. et nunc
in domino illius esse videtur. iuxta legis
ordinem. coram duobus aut tribus inge
nuis illi consignes. viii. tamen diebus post
sedendum. ita ut si aliquid in repetitionis
habeatur. et annulo domini sui non est signata
pro excusatione auferenda comunibus tui
per illos. viii. dies annulo tuo maneat
obsignatum. aut si nichil eximat aliqua re
nus auferatur. **De tricennale tempore in**

Quanto pluribus condic pediat religa
tione ingeritur humana tanto intus
tis remediis clementiam principalem ne
cessitati constitue decet humane. Idcirco
cum quisque nobilis seu inferior. inge
nuus sive etiam servus regio iussu me
diam vel ministerium exercere deputa
tus. et contingat eum quicquam aut sibi
ipsi tradem invenire aut ad sua bona re
vocari. si quicquid rem in repetitione vide
atur habere. non illud tempore pro tricennali vel
quinquagenario numero annorum in eius
sanctione iungatur quo tempore in eius
mediam vel ministerium fuisse dignoscitur.
Si remoto ille omni tempore quo eundem
eadem persone in presentia. et in penuria
constitute si negocium debitum sequi
non licuit. decretum iuxta legum decre
ta vel tempore in eis actionibus legalis ordo ma
neat constitutus. **Titulus de terminis et li
mitibus. Rubrica.**

Vt termini et limites consurgerent.

De collisione et evulsione limitum.

Quid observetur si de terminis contentio oriatur.

Si alter intra terminos alienos possidere dicatur.

Vt si aliquis partes de aliquo loco per terminos remotas e iterum
postulat. **Ut termini et limites consurgerent**

Antiquos terminos ut limites sic sta
re iubemus sicut antiquitus videntur
esse constructi. nec aliquis permittimus eos comm
overe. **De collisione et evulsione limitum**

Quicumque studio pervadendi limites complana
verit aut terminos fixos fuerit ausus evel
lere. si ingenuus est per singulis signis vel
notis. xxx. sol. ei cui fraudem fecisse cogatur
inferre. Si servus est pro singulis signis. L.
flagella suscipiat. Siquis autem dum ar
at. aut vineam plantat. terminum casu non
voluntate convellerit vicinis presentibus
restituat terminum. et postmodo ex hoc nulli
dampnum aut periculum vereatur. **Quid observetur
si de terminis contentio oriatur**

Quotiens de terminis fuerit orta con
tentio signa que antiquitus constituta
fuerunt oportet inquiri. id est aggeres terre sive
arcas quas propter fines fundorum antiquitus
apparuerit fuisse congestas. atque constructos
lapides etiam quos propter indicia terminorum notis
evidentibus sculptos constiterit esse defixos. Quod
si haec signa defuerint. tunc in arboribus no
tas quas decurias vocamus convenit ob
servare. sed illae quae antiquitus probantur inci
se. **Si alter infra terminos alienos pos
sidere dicatur.**

Siquis inter termi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nos alienos per absentiā aut p pigno
rantiam dn̄i aliq̄m forte possedit. ita
ut diutina mansio etiā multo tp̄r inola
tā ul' amplius q̄m .l. annis dominii per
tiseĩ. habitacio publice ⁊ inobiu' cōsistē
aut p manē uillarenos cōpleuit' statī
ē per antiq̄ signa euidentib' inspec
torib' fenes loci alteri cognoscitur: a
mittat dominio reformandū. Si ec̄. cē
signa euidentia debitum dn̄m illum
longe possōnis tp̄e excludat. S; h̄ exhis
cōtendentib' uni possōris sine auctor
es dn̄ium reperiant' ee' postremi. sta
si tanta tempa excesserunt. ut n̄ ipse
n̄ auctores eo: nouint cui p̄mū al' do
mū. aut dominiū aut possessio fuit.
š n̄ presentem n; per scriptam patuit po
tiens possesso: ostendi. q̄ dubiū p̄
me possōnis cōstat iudiciū uniquisq̄;
possid; irreuocabil' possidebit. ⁊ tam ubi
un' possessor sine alteri dn̄i mansorib'
publice possidens per euidentia signa
locum extitegio uindicare ui'. nulla
ratio sinit ut q̄m uis p longa tp̄a ei pos
sessionis integritas accipiatur. ⁊ unde
si al' se p p̄sumptiuā introduxerit
nobilitatem nich' potit nocere posse
ssori. Si u' inde aliena appetens aliq̄d
de' h' repetit n' p̄sumptiue s; p iudici
um si meretur obtineat. Nam si in
cognite ⁊ impune atemptet aliq̄ten'
accede uellet. hic; hunc domino nere
ut uiolentū accusare. ⁊ ut inuasorē
p iudiciū legib' addicere. Si aliqua
pars de alio loco tp̄e romanor: remota

Si quicum; ante aduentū gotor: de ei
alicui fundi iure remotū ē. ⁊ ad p̄scias
aliq' possidem. aut uendicōe aut don
acōe aut aliq' transacōe transactum ē ideo
eis fundi iure q' romanus antiq̄tus p
batur. ad iure cui iure cōsistat. Cum a
ppetas fundi nullis certissimus signis
aut limitib' pbatur q' debeat obseruari
exigat inspectio iudicantium q's partiū
cōsensus elegit. ita ut uideat q' certiores ag
nouit ul' seniores faciat eos sacrā pbe
re q' tamnos sine ulla fraude mostrant:
⁊ tū nll's nouū tamnū sine cōsortis p̄sen
cia aut sine inspectore cōstituat. q'd si for
sitam liber hec fecit dampnū per uasio
nis incurrat. q'd legib' cōtinetur. Si u'
is fuis admisit domino nesciente. cc̄. fla
gella publice extensus suscipiat. ⁊ iusti
ex' p iudiciū dn̄o cōputet'. Explicit liber
x. Incipit xi. de egrotis ⁊ medicis atq; tra
smarinis negociatorib'. Titulus de medicis
Ne absentib' p̄pinquis medici mulierē flebo ⁊ egrotis.
tomare p̄sumat.
Si medici pro custodia retentis iustitiā p̄sumat.
Si medici p egritudine ad placitū exigerit.
Si ad placiti susceptus moriat' infirmus.
Si de oculis medici p̄pensinata tollat.
Si p' flebotomiā ingenui ul' serius morte incurrit.
De mercede discipuli.
Ne indiscrete medici custodie deputet'. Ne absenti
b' p̄pinquis mulierē medici flebotomare p̄su

Nullus medicus sine ma
p̄sentia patris ma
tris. fris. filii au
uncli. ul' cuiscū
p̄pinqui mulie
re ingenuā fle
botomare p̄sumat:
excepto si necessitas emerserit egritudinis
ubi etiam cōtingat supradictas psonas mini
me adee tunc coram. aut uicinis hones
tis. aut coram fuis ⁊ ancillis idoneis s
qualitatē egritudinis ubi etiam cōting
at q' nouit impendat. q'd si al' p̄sump
sit. x. sol' p̄pinquis aut marito cogatur

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

exsolvat. quia difficillimum non est ut sub tali occasione ludibrium interdum adhereat. Antiqua.

Ne medici custodia retentos inquirere presumant.

Nullus medicorum ubi comites, tribuni aut villici in custodia retruduntur introire presumat sine custode carceris. ne illi per metum culpe sue mortem sibi ab eo explorent. Nam si aliquid mortiferum vel inlicitum ipsis medicis datum vel indultum fuerit, in eum vindictis publicis decernatur. Siquis hec medicus presumpserit sententia cum ultione percipiat. Antiqua.

Si medicus pro egrotante ad placitum exceperit.

Siquis medicus ad placitum infirmo visitando aut vulnus curando proposuerit. cum viderit vulnus medicus, aut dolores agnoverit infirmi, sub certo placito cautione emissa infirmum suscipiat. Antiqua.

Si ad placitum susceptus moriatur infirmus. R.

Siquis medicus infirmum ad placitum susceperit cautionis emisse vinculo infirmum restituat sanitati. Certe si periculum contigerit mortis mercedem placiti penitus non requirat. nec ulla exinde utrique parti calumpnia nascatur.

Si de oculis medicus ypocisim tollat.

Siquis medicus ypocisim de oculis abstulerit, ad pristinam sanitatem revocavit. v. sol. pro suo beneficio consequatur.

Si per flebotomum ingenuus vel servus mortem incurrat.

Siquis medicus dum flebotomum exercet ingenuum debilitaverit. c. l. sol. coactus exsolvat. Si vero mortuus fuerit propinquis continuo tradendus. ut quod de eo facere voluerint habeant potestatem. Si servum debilitaverit aut occiderit huiusmodi servum restituat.

Siquis medicus famulum in doctrina susceperit pro beneficio suo. xii. sol. consequatur. **De mercede discipuli. R.**

Ne indiscrete medici custodie deputentur.

Nullus medicum inauditum excepto homicidii causa in custodia retrudat. pro debito tamen sub fideiussore debet consistere.

De violatoribus sepulcrorum.

Si sepulcri mortuum auferatur.

De violatoribus sepulcrorum.

Siquis sepulcri violator extiterit aut mortuum expoliaverit. et ei aut ornamenta vel vestimenta abstulerit. si liber hoc fecerit. libram auri coactus exsolvat heredibus. et que abstulit reddat. Quod si heredes non fuerint fisco nostro cogatur exsolvere. et preterea. c. flagella suscipiat. Servus autem si hoc crimen admiserit. cc. flagella suscipiat. et insuper in flammis ardentibus exuratur. redditis nichilominus cunctis que visus est abstulisse.

Si sepulcri mortuum auferatur.

Siquis mortuum sarcofago abstulerit dum sibi vult remedium prestare. xii. sol. mortui heredibus coactus cogatur exsolvere. Quod si non inveniantur heredes fisco hoc admiserit de proprio componere non valuerit. Servus vero si hoc sua voluntate hoc admiserit. c. flagella suscipiat. et tumulus loco et corpori proprio reformetur.

Titulus de transmarinis negotiatoribus.

Si transmarini negotiatores furtiva vendiderint.

Ut transmarini negotiatores suis telonariis legibus audiantur.

Si quis furtiva abstulerit.

Si transmarinus negotiator mercennarium tollat.

Si transmarinus negotiator mercennarium ...

re suscepit. Antiqua. Si transmarinus
negociator res furtiuas uendiderit.

Siquis transmarinus negociator aurum,
argentum, uel quelibet ornamenta pro-
uincialibus nostris uendiderit, et conpetenti pre-
cio fuerint uendita, si furtiua postmo-
dum fuerint adprobata, nullam emptor ca-
lumniam pertimescat. Ut transmarini
negociatores suis et telonariis legibus

Dum transmarini negociatores inter
se causam habeant, nullus de sedibus
nostris audire eos presumat, nisi tan-
tum suis legibus audiantur apud telo-
narios suos. Antiqua. Si transmarinus ne-
gociator mercennarium de locis nostris sec-
um tulerit.

Nullus transmarinus negociator de se-
dibus nostris mercennarium audeat
in locis suis transferre. Quod si contra hec
uenire temptauerit, inferat fisco nostro auri
libram unam, et preterea C flagella susci-
piat. Si transmarinus negociator mer-
cennarium pro commercio susceperit.

Siquis transmarinus negociator mer-
cennarium de sedibus nostris pro egen-
do commercio susceperit, det pro beneficio
eius sol. III per annum unum, et nichilo-
minus impleto placito suum dominum re-
formare cogatur. Explicit lib. XI. In-
cipit XII. De remouendis pressuris et om-
nium hereticorum sectis extinctis. Titulus
de temperando iudicio et remouendis pressuris.

De commonitione principis qua uidetur ut iudicum tem-
Ut nulli ex his qui pro lucro fuerint iudices.
acceperint potestatem, et eorum quicumque de pollice aut
in sumptibus aut indictionibus inquietare presump-

tri. Eruigius rex. De commonitione principis.

Qui noces pie quidem uber-
tatem cui iudicatu-
ris hominis seue-
ritatem disponim-

conuenit ut eo placatius remedia mise-
ris impendamus. Ostendamus iam
iudices cunctosque quibus iudicandi con-
cessa potestas est recte uirtutum operi-
tamen commonitionis admonitione signari
quidem rex ueritatem in cunctis omnibus sol-
certes existere, et absque personarum acceptio-
ne negociorum omnium contendere examina-
re. Cum uiles tamen personas ac pauperum
paupertate depressas seruitute legalem
aliquatenus temperare, sicut si intoni-
tuum perspectas attendatur, mitius peculiu-
ris mansuetudo deseruiat. Reccaredus
rex. Ut nulli ex his qui pro lucro acceperint
potestatem et eorum quicumque de pollice aut in
sumptibus aut indictionibus inquietare presumpserit.

Omnis quos regimini nostri felicitatis tue-
mur uiceque aliquos eorum utilitatibus con-
sulentes monita omnibus statuimus in-
si ut nullam dispendiorum suspicionem pa-
tiantur. Hoc est enim iustitie tam pri-
mum uel nobis familiare, quam preuiis fideli-
bus manum porrigere, et iuste eos quos regi-
mis indulsit negociis adiuuare. De-
cernentes igitur et huius legis nostre serui-
tatem constituentes iubemus ut nullus
indictionibus exactionibus operibus uel an-
gariis comes uicarius uel uillicus pro
suis utilitatibus ipsos aggrauare pre-
sumat, nisi de decimatione uel tertio anno-
na accipiat, quia nunc recordatur clemen-
tia quo dumtaxat iudices ordinamus nostra
largitate eis dispendia ministramus.
Sic autem iubemus, rectorem prouincie
siue comitem patrimonii, aut auctor
res fisci nostri, ut nullam in priuatis ho-
minibus habeant potestatem nullaque
eos molestia inquietent. Si si priuatus
cum fiscis fisci nostri habuerit causationem ac-
tor uel procurator communitus iudicio

rectores, provinciae vel iudices, territorii vel
fiscales, cum eis intromissa fuerint, praesenter maneant,
ut discussio negotii districtione le-
gali unicuique emendet excessum. Et quo-
niam regali cura auctores nostri per quas-
que provincias conperimus quod numerarii vel de-
fensores annua vice mutentur, quae de eorum
detinentia nostris ambiguitas ipsis evenit.
Idcirco iubemus ut numerarius vel defensor
qui electus ab episcopis vel populis fuerit, commissum
peragat officium. Itaque ut dum numerarius
vel defensor ordinatur, nullum beneficium
iudici dare debeat. Si inde praesumpserit ab
eis aliquid accipere vel exigere. Si quis
iudicum hanc nostram transcenderit constitutio-
nem, honore privatus, x. libras auri fis-
co nostro coactus exsolvat. Sacerdotes vero quos
divina obtestatione convenimus, si excessus
iudicum aut auctorum scierint, et ad notitiam
nostram non retulerint, agnitionem noverint se desi-
diosos esse plectendos. Et detinentia quae pau-
peres eorum silentio pertulerint, ex eorum rebus
esse restituenda. Titulus de omnium hereticorum
atque iudeorum sectis damnatis.

Quod post datas fidelibus leges, sequuntur infidelibus con-
stitutione composite leges.
De omnium hereticorum erroribus abolendis. Fla.
De datis et confirmatis legibus super iudeorum nequitia promulgatis.
De cunctis iudeorum erroribus generaliter extirpandis.
De eo ne iudei more suo celebrent pascha.
Ne iudei more suo sese copulent.
De eo ne iudei carnis faciant circumcisionem.
Ne iudei more suo diiudicent escas.
Ne iudei questione christianorum insiliant.
Ne iudei contra christianos testificentur, et quando ex illis progenitis
testificari sit licitum.
De pena que imponenda est transgressoribus iudeis.
Ne iudeus christianum mancipium comparet.
De mancipiis christianis que iudeis aut vendita aut li-
bertati tradita esse noscuntur.
Ut nullis modis iudeis mancipia ad serviendum christiana
et ne in servitium eorum se christiani coniungant.
De interdicto omnibus christianis ne quisquam iudeum quacum-
que fraude aut favore tueri vel iuvare presumpserit.
Placitum iudeorum in nomine principis factum.
De emundatione christiane.
De professione hebreorum.
De commendatione R. Recesvindi regis.

Lex quod post datas fidelibus leges, sequuntur infidelibus constitu-
tione composite leges.

Hactenus per arduas culparum semi-
tas iudeorum captos diximus gressus,
et plurimarum adventionibus perpetratos et in-
moderatos excessus ordinare gravitati-
bus eminentiis curavimus. Egisse namque nostrum
ille intemptationem conspiciendum est, et consulta-
re quae male suasum iure libet, et prohibe-
re quae turpe non licet, et auferre quae male ac-
tum decus honestatis abhorret. Ut ei
legalis ordo male conscientiarum sive men-
tium abdita penetraret, ita legalis cen-
sura modum pravitatis conveniret, et scelerum om-
nia truncaret. Verum hanc prudentiam na-
turam non egimus alibi quam inter ecclesiam Dei
vivit. que diversitatem simulationum et
omnium unum tamen immortalitate nostri
ut vita etiam sacre religionis est uni-
cus religatur. Ibi ei hec excellentia
nostri vigoris acuminis ad sit divine gratie sub-
limata culminibus interdum acie iudi-
cantis, et perennii licentia sollicite ve-
tante cuntur, et providentia delecta in tem-
poris diminuendo subtrahit. Nam
vehementer extirpanda collisit. non sol-
um sensus nobilium illustriumque gentium
sed moresque venerabilium et modestis legi-
bus ordinare curaviant illi ... ipso-
rum excessus, et sanctissime quae patrum toto-
tius orbe fidelium et regulam immita-
tus, exemplar presumens quod possit

(c) 2006 Ministerio de Cultura

amplitudo nostre mansuetudinis in illo
rum preceptis. velud in forma operis imi
tandem exprimere admonuit. et celi delere co
gnoscitur primus subiectisque plebibus honesta
tis competentia indidisse decreta. ex quo
aut cuiuspiam meriti sunt euidenter impro
ssa. aut sedium patrum sententiis probata non inue
niuntur. ex quibus dono superne diuini
tatis prouenire consciens. ut et cum prim
is salutari tempore perfruar pace. et diuini
in iudiciis munere regiminis peracta me
rere dispositis dehinc perplexorum fidelium le
gibus atque moribus secte fidei uere ut prauis
membris confecto medicamine salutari. et
ordinata caritatis decentissime pace fide
ter in uirtute dei aggrediar hostes eius.
insequar emulos persequar aduersarios. con
tendens uiriliter perseuerans instanter. aut con
minuere illos ut puluerem ante faciem uen
ti excussum. aut delere ut lutum se
dentium platearum. Certe aut de illis
aut de fide conquirere lucrum esse dei dante
compleui. ut dum fideles propios in religi
one sacre pacis post se... atque infideles
ad concordiam religiose pacis adduxe
rim. et non cesset inglia premii et uirtu
tum dei collatam atque augeam regni

Reccesuindus rex. De omnium hereticorum erroribus ab

Diuine uirtutis eximium **dicatis**
consilium. et inscrutabilium serie seculorum
pietatis eius reuelatum archanum per
uerentibus actorum dierum tempus omne ut cernimus
aduenit. nostri regiminis finibus. et per
fidiam dissipabit errantium. et dogma
tum abdicabit. contra priuorum. et uicti
ne dominus noster consilium iudicibus ipse illud
occurrit. de quo uas electionis olim pre
tulit dicens. Erit enim tempus cum sanam doc
trinam non sustinebunt. sed secundum desideria
coaceruabunt sibi magistros prurientes

auribus. et a ueritate quidem auditum auertent.
ad fabulas autem conuertentur. conueniet ergo
in luce fidei maneant. et antecedentis contradic
tionum edicto legali defendere. ea que erroris
obuiam firmitatem error impulit. quis
uel quis legalia propulsare. Nullus itaque cuius
libet generis uel generis homo propriis. et adue
nam presentis. et indigena. ex talibus. et incola
la ecclesiarum et singulariter unam ueritatis catho
lice fidem quesitam. nouas disputationes cum
eadem fidem impugnans palam pertinaciter an
constanter. uel presentem. uel preferet silentio. atque
preter. Nullus euangelii decreta conuellat. nu
llus apostolica instituta decerpat. Nullus mode
rnorum differentium congruentes fidei tracta
tus spernat. Nullus contra sententiam uere fidei sa
cramentum. aut cogitationes rumineret corde
is. aut usu patentibus presentem causis. Non in
contradictione contrauersiam perfida eleuatur priu
atis. Non priuatis contentione litem sta
tuat aduersantis. Nam quicumque persona in
ueniretis isti uetitis extiterit deprehensa. si
quidem ex clericorum religionis potestate uel
ordine fuerit. amisso loci et dignitatis hono
re perpetuo reatu erit obnoxius. rerum etiam
cunctarum amissione mulctetur. Si uero ex
laicis extiterit. et honore saluatis. et loco
omni. erit rerum possessione nudatus. ita
ut omnis transgressorum agnitionis istius. aut
exilio exilio mancipatus interdat. aut
diuina misericordie respectus. appareat conde
mnatur. et uiuat. **Reccesuindus rex. De**
datis et confirmatis legibus super iudeorum ne
quitiis quacumque promulgatis
Deseculisque generaliter omnium hereticorum
presumptionibus exsecrandis. nunc spe
cialiter ibi est de perfidiis ordinandis. qui in
presenti debet cognoscimus esse presumpti
Nam cum uirtus dei totius uniuersali
tate ubi sui tractatus illum extirpauit

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tardem sola iudeorum nequitia ingemiscimus
regiminis nostri arva esse pollutam. Unde quia
superni dei iudicare eternum pacem nos-
tram quod gentibus stultitia est eisdem vero iude-
is scandalum. Nobis autem credentibus ipsum
est dei virtus. et dei sapientia cuius in fortitudine pro-
venire decimus intentione fidei tam ve-
tustis erroribus ponere finem quam futu-
rum exordiis dedere noluimus. Et quia per eter-
na lege videmus et sacrorum scripturis vis-
is decernimus. tam nostrarum legum edicta
quam predecessorum nostrorum regum legali serie sen-
tentias promulgatas que omnia eorum perfidi-
am et personas constituunt etiam constitutione
immolatam persistere. et perhenni custodia
observatam maneat. Siquis eorum temerator
detectus extiterit. et subiectis legi-
damnis noxia erit. et sentibus ultioni
sententiis subiacebit. Reccesvindus rex.
de cunctis iudeorum erroribus generaliter extir-
Nullus iudeorum sacre religionis patis.
Christianam fidem quam semel perceperunt
unctione baptismatis aut profanet ali-
quatenus aut relinquat. Nullus hanc fac-
tis nullis dictis impugnet. Nullus
hanc absconse nullo palam insultet;
Nullus fugere evadendam intendat. Nul-
lus urbane effugiat quibuscumque latibu-
lis se occultando mutat. Nullus spem quam
cepit perpetrationis iniuncte contineat. Nul-
lus confidentia renovandi erroris assum-
at. Nullus prorsus perfidiam et vane reli-
gionis obviam secreto corde retineat;
nullus perinde factis ostendat. Nullus
celebris quod in eorum placitis est conscripta eorum
publica sub scripture notata temerare
studeat ne vilescere presumat. Nul-
lus enim horum veterum conscium vel operatorem ce-
lare attemptet. Nullus inventum late-
rem publicare retardet. Nullus audi-

tam latebram denuntiare noluerit. Cun-
ctorum namque eorum quicumque transgressores
inventus fuerit constitute legis erit
supplicatio puniendus. Reccesvindus rex.
Ne iudei more suo celebrent pascha
Nullus de iudeis. xiiij. de mensis
lune faciat pascha nec diebus ipsorum
ut soliti sunt sollempnia celebrav-
erunt. Non dies festos omnis sollemp-
nitatis mediocres. aut sabbata quis-
que eorum venerabitur aut intendet errore
vel honore vetusto. Non ferias custo-
diet. non sabbati. et omnia festa ritu ob-
servationis sue deinceps aut colat. aut con-
tingere quisque presumat. Non interventus
mox spiritali dispensationis sue nulletur
ultime. Reccesvindus rex. Ne iudei more
suo fede copulent nuptiale
Nemo eiusdem propinquitatis sanguinis
nefario coniugio copulet adulterio pol-
luet incestu commaculet. Nullus usque
ad .vi. generis gradum consanguinitatis personam quam
eiusdem coniugat. Nullus festa nuptialia
aut quam eiusdem mos ritus vel appetat vel
usurpet. Nam detectus damnationis
dante ultionibus punietur. Ne iudei car-
Nullus iudeorum faciant circumcisione
Non circumcisione carnis operetur. nul-
lo tamen sit paciatur indempnis non
fuerit. vel ingenuus aut libertus. incol-
a vel extraneus eidemque restando sec-
tionis obprobrium quamcumque occasione. aut
pateat aut alii inferre presumat. Nam
quicumque sponte talia fecisse vel sustinuisse
esse probabitur. date legis sententia plecte-
tur. Reccesvindus rex. Ne iudei more suo
Cibus vero discernent escas
Apostolus dicat. Omnia munda mun-
dis. Coinquinatis autem et infidelibus
nichil est mundum meritis iudeorum detesta-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

bilis vite et discretionis ostendere immundicia omnium scelerum errores immunditie et repelli oportet et abici debet. Ne quis ergo ex his prime vite tenoribus et usitate consuetudine vivere mundans ab immundis dinoscitur etas. Nemo sumenda inhoneste vetitat quod valet lena esse sui edicto prohibetur. Nemo ex his aliud quiter aliud usurpet. Non tam illa discretione fruatur quam ab omnibus christianis tenetur salutaris ex consuetudina. Aliquin in transgressione quisque detectus constitutis erit suppliciis abdicandus. Recesvindus rex. **Ne iudei contra christianos testi dicant**

Speciali decreto hoc censetur nullo iudeo pro quocumque negocio quamvis licere contra christianum quamvis humilis sit fuluisque persone testimonium dicere. Nec prosus in actione ad inscriptionem christianum impetere aut pro iudeis causis quemcumque facere. Hunc merito suborne perversum et cum sanctie infidelis antepone et membra Christi adversariorum ei molestiis subiugare. Sane si idem inter se causam negotia reperiantur habere et testificandi ad invicem se et ipsis sibi tantummodo coram christianis iudicibus causam inicere sit illis ubivis licere ex lege. Recesvindus rex. **Ne iudei contra christianos testificentur et qui ex illis provenerint testificari conveniunt**

Si coram hominibus reptum mendacium et infamem facit et damnis affligit, quanto magis in divina fallax fide repertus non erit penitus ad testimonium admittendus. Merito igitur testificari prohibentur iudei, seu baptizati sive non extiterint baptizati. De stirpe autem illorum progeniti, si morum probitate et fidei plenitudine habeantur, probari permittantur illis inter christianos iudicia [illegible] alacer [illegible] rege vel iudice mores illorum et fides omnibus modis complentur. Recesvindus rex. **De pena qua puniendi est transgressio iudeorum. vii**

Hec desinit fortissimarum legum sanctionum decernitur ad puniendam perfidiam iudeorum, ut quicumque superioribus legibus vetita aut sibi invicem placitis temerare voluerit vel frustrare presumpserit more iudei sponsionem ipsorum gentis sue manibus aut lapide puniatur aut in igne crematur. Sed si denotatum crimine regia principalis pietas reservaverit in vitam, illi cui placuerit servitura a rege donetur, et omnia bona eius aliis possidenda tradantur. Sicque fiat ut nec rem amissam recipiat dominus nec libertatem reparet servus. Recesvindus rex. **Ne iudeus christiani mancipium circumcidat.**

Nulli iudeo liceat christianum in mancipio comparare, non donatum accipere. Sed si comparavit vel donatum accepit et circumcidit, et pretium perdat et quem accepit liber permaneat. Ille autem qui christianum mancipium circumciderit omnem facultatem suam amittat et fisco aggregetur. Servus vero vel ancilla qui contradixerint esse iudei ad libertatem provocantur. Sisebutus rex. **De mancipiis christianis que iudeis aut vendita aut libertati tradita esse noscuntur.**

Dilectissimus ac beatissimus Agapio, Cecilio, item Agapio episcopis, sive iudicibus ibidem institutis, sive et reliquis sacerdotibus in territorio Barbi, Aurgi, Sturgi, Iliturgi, Biatia, Tugia, Tutugi, Agabro et Epagro consistentibus. Dudum late constitutionis auctoritas a domino et predecessore nostro Recaredo rege sufficere potuerat, ut mancipia christiana nullatenus in iudeorum iure permaneat ob

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

noria. si iam postmodum contra iusticie
instituta. et eorum pravitas subripiendo p-
rincipum animos. aliqua sibi iniusta non po-
poscissent beneficia. Proinde quoque eos ad-
iuvante legem fieri decrevimus. et fr-
audibus eorum provisa capitula obviant-
ia. pro eo quod retro tempore fuerat inchoatum in
vere edictum antedicti principis decrevimus. ut
si que mancipia christiana eo tempore quo aucto-
ritas data est. in eorum iure fuisse probi-
tur. seu sint libertati tradita. seu forte
ad libertatem non fuissent perducta ad cau-
um romanorum privilegia iure nostre legis
contentum consistere debeant. Sane et si aliqui
illicito ausu de eisdem mancipiis
que per constitutionem regiam fuerant ab-
soluta. in iure eorum per quemcumque sep-
tem consegisse visa sunt recisa tali colli-
gatione ad statum ingenuitatis recep-
ta iuxta leges pretio a venditoribus re-
vertantur. et provetati in politicis pu-
blicis atque secundum eorum peculium iustissim-
a adeptione consisti. ita tamen in ipsi-
is laboribus in ingenuitatem consurgere
valeant. Si que vero mancipia post
metas dierum in quibus auctoritas sepedicti
principis promulgata est ab illis quolibet
titulo iustissime conquisita sunt. aut ven-
dere. aut liberare prout voluerint
usque ad istas nostras licentiam tri-
buimus. Illi vero christiani qui ab ebreis
quocumque tempore circumcisi sunt. vel in ritu
eorum sunt legendi ordinatione mul-
tentur. Sane et de his qui per legem
absoluti esse cernuntur que ab ipsis
ebreis sunt addicti sunt. vel iudicis-
retenti sunt sicut ingenuus eis legibus
satisfacere non morentur. Iudei igitur
qui ad fidem sanctam confugiunt. et iu-
sti se fecisse perdidem sunt adeptam ex sic-

cessione parentum in mancipiis acci-
piant. et venditiones vero que facte fuerunt
et quas minimum tempore venditionis invenit
parentum vel filiorum nulla sit in distra-
hendo divisio. sed minimum ad comparantis
consistant dominium. Sane et quisque de iu-
deis sub nomine competentis fraudulenta
subgestione aliquid a precessoribus nos-
tris iussio est promeruisse. exacta eius
auctoritate fisco nostro faciatis sociari. Man-
cipia vero iudeorum qui ad baptismi gratiam
fecerint confugiunt ubicumque reperta fue-
rint exigantur. et ubi omnis suis red-
dantur. Ita ut qui habet peculium suum.
mea illi libertate conferatur. et qui
non habet a manumissore prout vires
habet illi decedatur. et de septem sic et ce-
teri eorum liberti. cel. pro peculio in impo-
natum. Sisebutus rex. **Ut nullis**
modis iudei adhaereant christiana man-
cipia. et non secta eorum gentem non ducant.

Dimissis prolis ad regni nostri provin-
cias promentibus salutaria rem-
edia nobis gentique nostri conquirimus cum
fidei nostre munitos de infidelium mani-
bus clementer eripimus. In hoc enim or-
dine gloriatur fidei regula. cum illi
in christianis habent potestatem ebreorum ex-
ecranda perfidia. Abominanda est enim in
christianis funestra iudeorum imperia. et
educenda est sub amore catholico
plebe ad sacratam in gratiam. Ob hoc hac
cum palatino officio in perpetuum va-
litura. lege sanctimus atque omni cum
palatino officio futuris temporibus institu-
entes decernimus. ut nullus ebreorum
ab anno regni nostri feliciter primo
christianum liberum sive vel mancipi-
um presumat in patrocinio vel
servitio suo habere. Itaque ex his mer-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cernatur. ullumque sibi sub servili titulo sibi
met adherentem. Hoc quoque sanctio fore
permittit. et vendere tamen infra fines regi
onum nostrarum his locis non commanentes inveni
untur. cum omni peculio christiano cui fas fuit
iustissimo pretio libera facultas subia
ceat. Nec liceat venditoribus in alias
eos regiones transferre. nisi ubi eorum de
mancipiorum sessio videatur et mansio.
Quod si ita provenerit ut hii qui transacti fu
erint nichil in suo cernantur habere peculio
tamen his mancipiis a venditoribus dari
precipimus. quantum illi sufficere ad ex
colendum vel gubernandum se invenerit compa
ratis electio. ne sub nomine emptionis non
tam transactio quam videatur esse exilium.
Liberare vero suum christianum hebreus si vo
luerit ad civium romanorum dignitatem eun
dem manumittere debebit. Nulli scilicet
hebreo vel cuilibet obsequio religatum. Ser
vitutem suam non voluerit manumissio pro
cul ab eorum consortio transigendi habeat
potestatem. Quod si calliditatis fraudu
lentia hebreus infectus. venditionem
atque libertatem tali sub dolo confecit. ut
quandam deceptionis argumentatio vel ve
nundatio vel manumissio futuris tem
poribus in mundo dolo proveniat. quatenus
hunc pretiositas ementis atque ven
dentis dolo malo decipiat. huius nefan
di sceleris argumenti ingenuus sit perpetua
rit facultatem esse perfruiturum in omnibus
videlicet percipiat christianus. Revera quem si his
presumptio reum fecit. nullus si fuit
facultatibus latus in futurum eum vo
luerit princeps revocare. Si reus certe
in illo vitio fuit medietate fisco con
iuncta. perpetua ipse notetur infamia.
Servus vero huius calliditatis detector li
berum se gaudeat perfruiturum. et inter consi

tur. patrocinio vivens cernitur hactenus
fuisse functus. ut autem eius fortissima li
bertas permaneat. vectigarium a fisco suum
cum percepto accipiat. et insuper libram auri ab
ipsis quorum revelavit scelera illa exac
ta perfruatur. Quod si hebreus circumcidit christia
num in suam sectam ritum ve transdu
xit cum augmento decalvationis capitali
subiaceat supplitio. eiusque sine dubio
bona in cunctis sibi vendicet fiscus.
Mancipia vero que et christianorum et hebreorum com
munibus nata vel genita esse noscuntur
id observari censemus ut christiana efficia
tur. Si certe hii qui ritu hebreorum trans
ducti sunt in ea perfidia stare voluerint im
munes ad sanctam fidem pervenerint. in
certum perpetuis liberis esse. atque turpiter de
calvati. christiano cui a nobis iussum fuerit.
perpetuo subdantur servitio. Quod si tam in
licita connubia fuerint perventa. id eligi
mus observandum. ut si voluptas subiacu
erit infidelis ad fidem sanctam perveniat.
Si certe distulerit. noverit se a coniugali
consortio divisum et in exilio perhenniter
permanere. Inter cetera hec adicientes precipi
mus. ut etsi quispiam hebreorum certa devotio
ne in catholicam confugium fecit fidem ex
purificationis unde lavacri sancti suscepe
rit. quamque de decem tempore in omnibus rebus com
probetur habere. remota cunctorum molestia.
ut vere fidelis est in perpetuum vendicet. Si
vero edictum infra diem kalendarum proxi
me succedentium iuliarum. implere cunctos
primum ad collatam regionem. modo
is omnibus premonemus. Sub voluntatis lia
lis. apud quemlibet hebreorum christianum fuerit re
pertum mancipium medietas facultatis
hebrei huius fisco subiacebit. et liber red
dito qui perfidia proditorem fuit apud eum
repertus. nichil sibi hebreo de persona eius

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

vel peculio ultra defensare. Hanc vero le-
gem quam pietatis ac religionis amore
concepimus. per nostri ipsius temporibus atque nostri impe-
rium suffragante auctore domino vali-
turam esse censemus. Successores quo-
que nostros legis huius instituta servan-
tes vincere Christi victores faciat dextera
et eius solum in virtute corroboret cul-
mine fidem inseruit omnia cleme-
ntia tue; huius legis prolatam sententiam
a nemine immutari posse credamus au-
dacia tamen transgressoris. et si venabili-
ter conservantis. sit inter seculo ignomi-
niosior cunctis hominibus. et vita il-
lius eodem tempore decidat. qui sinistre pa-
tris assensum ita nefaria volunta-
te perverit detestanda temeritas tam-
que in eternum obnoxius peccatorum mole
detineatur. in quantum transgressus fu-
erit. legis huius salubre decretum
futuri etiam examinis terribile cum
patuerit tempore et metuendo adveniente domino
fuerit reservatus discretus a grege
prospicio ad levam cum hebreis exu-
ratur flammis atrocibus comitante se-
dia ut ultrix in transgressoribus in eterna
pena desinat. et locuplex remuneratio
servantibus faventibus hic et in eternum cop-
iosa proveniat.

De interdictione christianorum ne quemquam iudeum quacumque factione aut favore vindicare vel pertimeat tueri

In conclusione omnium premissarum legum
quas ad continendam perfidiam iudeorum ta-
tum in tenacio quam de predecessorum nostrorum st-
udio decrevimus oportuit hanc novissi-
me legem ad robur soliditatis adi-
cere et competenti munimento premissa ex-
ordine roborare. Postquam enim decimus
facte fidei perfidis hostibus competentes re-
pudium et incrementis adinventionibus
perfidiorum posuimus exolutio terminum
debite compulsi sumus. et ea que decreta sunt
solidare. et que solidata sunt perseverantiori
venustare. ut quanto artifex innati ex-
presserit ingenium cogitationis marte.
tanto maiorem simul et decus assum-
at quantitatis forme. Sic igitur quibuscumque ad-
inventionibus callidatis iudeorum moli-
untur perfidia. conatu subrepat ob-
tare perfidia vite iure licentie. Pro-
videntur legis huius decrevimus sanctio-
ne ut nullus de religione cuiuscumque or-
dinis vel honoris. seu de palatii me-
dioribus. atque primis. vel omnibus cun-
ctis conditionis aut generis aut principum
vel quamcumque potestatem aut obtio-
ne obtineat. aut subrepat animus
iudeos sive non baptizati sint ad per-
dendum ritum vel perfidium quamque redire
Nullus sub patrocinii nomine. Hos pro-
sue pravitatis licentia conetur in quam-
piam defensare. Nullus quorumcumque ar-
gumento aut factione illis hanc defen-
sionem cognetur impendere. per quam li-
ceat eis obviam sancte fidei. et vano contra-
rium cultum palam aut occulte ali-
quatenus attemptare. et nequiter perfer-
re vel tangere. Sed si quispiam hec pre-
sumpserit temerare. si episcopus fuerit aut
etiam ceteris clericis atque religiosis vel
certe excommunicetis laycis. quisquis dep-
rehensus fuerit extiterit. a conventu catho-
licorum seclusus et excommunicatione ecclesiastica feri-
atur. et quarte partis omnium bonorum suorum
amissione mulctetur que fisco nostro du-
bie quatenus convertetur. Dignum enim
est aliquando a fidelium societate di-
vellis. et rerum dampno mulctari qui
apponitur per amorem et virtutis fide con-
cessu inimicorum eius detestabiliter in-

BIBLIOTECA PÚBL[ICA] DE TO[LEDO]

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pugnare in regum transgressoribus illa
in nobis sententia permanente quam dive me
morie Sisebutus rex instituit in huius
modi actibus superiori lege sanxisse.

Placitum iudeorum in nomine Recesvinthi principis factum.

Clementissimo et serenissimo domino no
stro Recesvintho regi. Omnes nos
Hebrei Toletane civitatis quos in subter scrip
turis vel signa facturi sumus. Bene quidem
et iuste dudum nos meminimus conpul
sos fuisse, quod placitum in nomine dive
memorie Chintilani regis pro suscipien
da fide catholica conscribere deberemus sicut
et fecimus. Sed quia perfidie nostre obstina
tionis et vetustas parentalis erroris
nos detenuit, ut nos veraciter Ihesum
Christum dominum nostrum crederemus nec catholicam fidem
sinceriter teneremus, ideo nunc libenter ac
placite expondemus glorie vestre et tam
pro nobis quam pro uxoribus nostris et filiis per hoc
placitum nostrum ut deinceps nullis
observationibus iudaicis misceamur, iu
deis vero non baptizatis nullo penitus
execrando consortio sociabimur. Solo more
nostro pro iniquitate sanguinis usque ad .vi. gra
dum incestiva pollutione coniungemur. Non
coniugia ex gente nostra aut nos aut fi
lii nostri vel nostra posteritas ullatenus socia
bimus. Sed in utroque sexu deinceps christian
is iugali copula nectemur. Nec circum
cisionem carnis operabimur. Non pascha et sa
bbata ceterosque dies festos nostri ritus iu
daice observantie celebrabimus. Solo esc
arum discretionem vel consuetudinem tene
bimus. Non ex hiis que iudeorum usus et ab
hominanda consuetudo vel conversatio agit
contrarium faciemus. Sed sincera fide gra
tanti et plena devotione in Christum filium
dei vivi, sicut evangelica et apostolica tr
aditio habet, credimus atque hunc confite
mur. Omnis etiam usus sancte christiane religio
nis tam in festis diebus vel in coniugiis et
escis quam in observationibus universis ver
aciter tenemus et sinceriter amplectimur,
nullo observato apud nos oppositionis
obiectu aut fallacie argumento, per quod
et illa que facere denegamus non facia
mus, aut hec que facere que promittimus
minime vel sinceriter compleamus. De su
illis vero carnibus id observare promitti
mus, ut si escas pro consuetudine minime
percipere potuerimus, tamen que cum ipsis
decocta sunt absque fastidio et errore su
memus. Quod si in omnibus que superius
textu inserta sunt vel minimum transgresso
res inventi fuerimus, aut christiane fidei age
re presumpserimus aut que congrua catholi
ce religionis promisimus, verbis aut factis
inferre distulimus, per eundem patrem et fi
lium et spiritum sanctum qui est unus in trinitate deus, qui
iuravimus omnium vel unus transgressor inven
tus fuerit, aut ignibus vel lapidibus perime
tur. Aut si hunc ad vitam glorie vestre serva
verit pietas, mox amissa libertate tam
eum quam omnem ipsius facultatem cui elege
ritis perenniter possidendam donetis vel
quacumque ex eo vel ex rebus eius facere volueritis
non solum ex regni potentia sed etiam ex nostri
sponsione potestatem liberam habea
tis. Acto placito sub die .vii. Kalendas mar
cias anno feliciter .vi. glorie vestre in dei no
mine Toleto.

De penis iudeorum transgressorum.

Sic defendenda christiane est fidei veritas, qui
a multi prevaricatores existunt, ita mo
deratione decernendum, ut ullis omnino veni
am mereatur qui melioris proposito a dete
rius declinasse convincitur. Licet autem crudelis
et stupenda prevaricatio crudeliori debet
exstirpari supplicio, ideo legis huius edic
to decernimus, ut quicumque christianus ac pre

sciam a christianis parentibus ortus sexus scilicet
utriusque circumcisiones uel quoscumque ritus
iudaicos exercuisse repertus est uel quod deus
auferat postmodum uestris reperitur conspiratione
et zelo catholicorum. tam acerbis atrocibus
penis afflictus. morte turpissima perimatur quam ordinis et execrabile malum
est. quod aliud constat esse nequissime perpetratum. Eorum uero bona sibi procul dubio fiscus assumat. si heredes uel propinquos talium personarum fideles huius erroris consentiendo contaminat.

Egica rex.

De perfidia iudeorum.

Cum sacris canonibus edicte decretum sit. ut sine persuasione seu per caritatem tantum ut uere dei filio iungeretur opertum satis est. et ad fidem christianam conuenientes ut sint fideles tributis liberi tantum ad gaudium. ita infideles persistentes aditum. et que fides non in nobis aucta fuit cessat. et iudeorum prauitatis actio cunctis funditus subruatur. Pro hac deuotione mentis decreto censemus. ut quicumque deinceps ex perfidia hebreorum plebe uir seu femina ad catholice fidei rectitudinem peruenerit consulatum sine professionem reddiderit. cumque suorum rituum errorem uel cerimonias abiciens christianorum more transitum uite sue duxerit. ab omni liber maneat honere functionis quam pridem iudaismo consistens publicis utilitatibus usus fuerat persoluisse. ita uidelicet ut illis exsolutionibus eius functio cesset. quas adhuc detestande etiam incredulitatis fuscat nequitia et parentalis erroris manifestius retemptat. Iniustum namque est illos censionis honere pregrauari uel iudaicis amplius indictionibus implicari qui iugum christi dulce eiusque honus leue per dignam conuersationem noscuntur excipere. Hii etiam ueri fidem professione credentibus erit omni modo licitum mercandi usum perquirere ad catapluum. et cum christianis agere christiano more commercium. ita ut quibuslibet si christianorum cellorum consuetudine incaguntur. quicumque de ipsis emere uoluerint non aliter eis liceat nisi prius certo christianum se esse docuerit. ei quem coram testibus eidem orationem uel simbolum reddiderit. et cum christianorum cibos ut uere christicole sumpserit uel libenter acceperit. Si quis uero quisquam ipsorum de eisdem sancte fidei consultis preuaricator extiterit. et omnibus rebus suis est fisco perpetim addicendus. De ceteris uero iudeis qui in perfidia cordis sui persistentes ad catholice fidei consulta neglexerint hanc legis sententiam decreuimus promulgari scilicet ut non ad catapluum transmarinis commerciis faciendis ullatenus accedant. perpetim nec cum christianis quecumque negocium palam uel occulte peragere. sed tantum inter se ipsi habeant licentiam propria commercia diffinire. ac more solito sui censum impensionem uel eorum qui conuersi fuerint exsolutionem de rebus propriis debeant fisco persoluere. et tam mancipia quam edificia. terras. uineas atque etiam oliueta. uel alias quascumque res inmobiles quas a christianis uenditionibus eorum uel quibuslibet aliis modis accepisse noscuntur. licet iam multa annorum curricula effluxissent reddito tamen uel precio depicto. totum fisci erit iuribus sociandum. et ut cui hec regia potestas donare elegerit. illius persistant arbitrio. Si et quicumque de eisdem iudeis infidelitate permanentibus ad cataplum pre sumpserit aut cum christianis christiano aliquod commercium elegerit cum omni actione rerum suarum obnoxius perpetim fisco erit ser

BIBLIOTECA P... DE TOL...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uitur. Omnis uero xpianos admonemus et sub-
diuum iudeis adiuuantem testamur per eum
cuius redempti sanguine sumus. ut amo-
de nullus cum eisdem iudeis ipsi fidei con-
tra argumentis credit conuicium agere
presumat. Sed si quilibet fidelium talia egit
si maior potentiorque persona fuit. tres au-
ri libras fisco persoluat. Siquis quoque amp-
lius adiutorium acceperit. quantum quod donas rex ipsius
quantitatis ualere constitit. quod et super emerit:
triplum de sua facultate una cum pre-
cio quod acceperit. fisci uiribus profuturum amittat:
De inferioribus uero personis siquis talia
egit. centum uerberibus uapulabit. et uir quoque sue
dampnationis facultas extitit. ita et principis
electione fiscalis dampni iacturam ex-
piat. Gundemarus rex. de homicidiis. —

Superiori lege. antiqua censuit institu-
tio ut quicumque uolens homicidium
perpetrauit. si uir cum omnibus rebus suis
in potestatem uel propinquorum heredum def-
uncti uenire mancipet furtiuum. Sed nos tamen san-
cimus. ut quicumque deinceps occidit homi-
nem. si uolens aut nolens homicidi-
um perpetrauit. sunt filios heredes et ab-
sque uoluntate filiorum uel uxoris homicidium per-
petrauit facientis ipse in potestatem paren-
tum uel propinquorum defuncti tradantur fa-
cultates tamen eius filii uel heredes scel-
us perpetrantis accipiant. quia iniustum ordi-
natum esse censemus. ut per parentum
culpis filii uel nepotes ad mendicitatem
deueniant non ualeant proprii exercere
nullam quam cum parentum facultate op-
portebit pro agere negocia publica. Cum-
que dominus precipiat dicens. Anima
patris. anima matris. anima que sola peccauit
sola puniatur. Titulus de nouellis
legibus iudeorum quo et uetera confirmantur
et noua adiecta sunt —

De commemoratione priorum legum que in iudeorum transgressionibus
promulgate sunt. atque confirmatione earum.

De blasphematoribus sancte trinitatis.

Ne iudei aut se aut filios suos uel famulos a baptismi
gratia subtrahant.

Ne iudei more suo celebrent pascha uel circumcisionem
exerceant. ac ne quemquam christianum a fide commoueant.

Ne iudei sabbata ceterasque festiuitates suo ritu celebra-
re presumant.

Ut omnes iudei diebus dominicis et in prenotatis festiui-
tatibus ab opere cessent.

Ne more suo diiudicent escas.

Ne iudei ex propinquitate sanguinis connubia ducant.

Ne iudei religionem nostram insultantes sectam suam
defendere conantes alibi se transducant nec quilibet re-
fugientes suscipiant.

Ne christianus a iudeo quodcumque munus contra fidem christianam accipiat.

Ne iudei libros legant quos christiana fides repudiat.

Ne iudei mancipia defendant uel adsciscant christiana.

Ne iudei seruum esse testantur et alibi non uelit alere ...
re mancipium christianum.

Professio iudeorum qualiter iuste conuertentur ad fidem uenientes
indiculum professionis sue scribere debeant.

Conditiones iudeorum ad quos iurare debeant hii qui ex
eis ad fidem uenientes professiones suas ediderint.

De christianis mancipiis iudeorum qui se non prodiderint in-
iuria sue de publicatoribus eorum.

Ne iudei quibuslibet personis accipiat accepta extra regionem
christiani quod imperare precipere uel distrin-
gere audeant. Sit libertum concessum:

Ut iudei sui nostri ad nos conuersi ad quam christianum conuolauerint.

Ne iudei administratoria uice sub ordine uillico-
rum atque actorum christianam familiam regere audeant. et de
dampnatione eorum qui eis talia ordinanda commise-
rint.

Ut iudei extranei prouinciis uel de terris ad regnum nostrum
uenientes episcopo loci uel sacerdoti se presenta-
re non differant uel quid hinc in toto obseruare con-
ueniat.

Quod ... iudeorum moribus institutis apud

BIBLIOTECA PUBLICA DE ...

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ipsum fieri debeat.

Ut commonitorium iudici factum(?) assignetur, iudex expectet sacerdotem cum quo ei se iungere conveniat.

Ut cum omnes distringendi iudaei fuerint(?) sacerdotibus deserviant(?).

De damno sacerdotum vel iudicum qui in iudaeis institutam legem adimplere distulerint.

Ne iudaei quasque res(?) ex fidelibus excussi(?) erunt sacerdotum commendatam iudicare presumant.

Ut episcopi munera habentes(?) accipere eos esse presumant(?) ea que ipsi non convenerint ad eos non reiungeret(?).

De sua(?) principibus mittendi potestate in ... hinc qui ad fidem vel conversi venerint fuerint.

Ut episcopi omnibus iudaeis ad se pertinentibus libellum hunc de suis erroribus eorum tradant, et ut professionem vel conditionem eorum in se firmiter esse recondant.

De commemoratione priscarum legum que in iudeorum transgressionibus promulgate sunt atque de novella confirmatione earum.

Perfidia iudaeorum errores sepe calcati, sepe convicti, dum ex ulceribus damnationum suarum in memoriam quo institutis eorum se legibus innitentur frequentius renovantur(?). Et ideo licet postmodum sit ... tot tantisque eorum erroribus ... ordine legis liber tam illa primi ... dinis et predecessoribus nostris dicta promulgare, et in eorum transgressione constitutio est inventa. Ordinatioque nos precedentium edicta oportet retexere, ut ex hoc collata cum veteribus nova in his que decreta sunt edicta confirment, ne precedentium sanctio ut deceret sinat et nova sic ordinentur, ne priorum sanctio ne inclinatur confirmatione, quod unum formis membra conpago utrumque legibus ordinata clara iustitia et manifestatione coniectat. Si quidem in prioribus legibus confirmatione sit dignum, quod ne novitatis edicto in dubitabile censeatur, et inque claris patescat que completa hic erroribusque nostris erit declaratam. Et ideo in eisdem precedentium legum statutis reperitur, lege que de omnium illorum erroribus abdicantis promulgata consistit. In qua lege id addicendum emendandumque censens, ut persuasit ut si cuilibet vel ex his principibus quis in sancta contempserit ipsius legis in aliquo institutum, cuiuscumque sit generis persona, sive publica privati dogmata defensione vindicare voluerit, sit ab ordine erit pena religatus, et eius persona in principis potestate consistant. Et si ipse prius errores sectator se corrigere usque destitit, ab eo nullo modo revocetur. Nam et regressu eius princeps conferre voluerit in condemnatione se destinavit. Ceterum si quis ignorantie cecitate deceptus cuiuslibet errores sectam erroris tenuerit et prius in dicere voluerit vel factis cuilibet ostenderit a domino vel ad quemlibet sacerdotum se instruendo ad que sana sunt provocat, qualiter ab eo una cum consensu metropolitani in formulam recte institutionis accipiat. Nam vero si a libris ... quis ille commonitus vel instructus se distulerit corrigendus, sicut sine iactura in ordine sequens adnotato sustineat. Idem vero que illis est lata qui in publica defensione ad viam nostre fidei iudicantur sectam. Denique ... specialiter declarare sit leges que in iudeorum transgressionibus posite sunt, id est de datis et confirmatis legibus hic iudeorum nequiciam promulgatis sive cunctis iudeorum erroribus amputandis. Ita vero ne iudei more suo celebrent pascha, vel more suo fecit nuptiale copulare presumant, et ut carnis circumcisione non faciant, vel more suo discernant escas, sive contra christianos ... in scelere, vel contra christianos testificari presumant. Et ne

(c) 2006 Ministerio de Cultura

macuit vanis mancipiis committerent.
mancipia sunt vana que audeant emi
uendita aut liberata esse noscantur
medium statum libertatis absque
dio optineant et nichilominus uideri
mancipia vana censuimus. De inter
dicto quo omnibus vanis indicitur ne
quis seipsum uideri mancipium faciat ampla
tere uindicare studeat. uel tueri aut
iudicantur uanos pertinaciter ...
parium igitur fortissimam legum
finam imponentes uideri prohibita pro
mulgantes exceptis dumtaxat liberis ad
uentis capitulis certis aliis que conta
ria inueniuntur. et institute regulis
et institutionibus uniformia uidentur
esse. iugi ipsorum continuatione ualituram cen
semus. et irreuocabili gloriose serenita
tis nostre oraculo confirmamus. aut in
ter eos constitutum ualiturum uidere
celebriori peragimus. inquantum nil
repugnantie habuit. cum hiis no
minatis nostre nec similia diffinimus. Nam
quibusdam ipsis legibus quibus in conue
niens uidetur aut contrarium. Vel duo
inter in certam repugnantia continu
ul institutionem nostre capitula contine
gat. Et scilicet decretum hactenus nostre
in anteriori: nullumque ingrediem dei
cepit ualiturum retinebit. Magis
tem minus sententiis prima est pre
uidet datur conuenari licentia mani
mittendi uana mancipia. Sed in na
ep capitulum non solum culpe ad uim
gitur dampnatum sed uindicte. Sola
dam leges sue cuiuspiam dum constitutis
in ... ... Scilicet
primum scelera transgressorum ad uim
tenentur legis penale iudicii
ne sum modo culpe ualeant penam

est in aliis minoribus transgressio. unde no
lentes ... ... simpli
citer. presertim cum de lege preparat
... ... plagam modo ...
... ... sit trans
gressio ... ... ne
letamur impedire ... pro eo quod in
se presumpserint ... ... inso
lentie ualituris retinebit ... pro
inde iam nostre ad obtinendi ... ... capitu
... in ... ... ad ...
mend[a] ... ...
ne ... ... de oppugnatio
nis ... ... pre
ceptionis ... ... **De blasfemantibus**
Sacrosancto euangelio **... ...**

S... ... ...
... ... ad figurat re
rum ... ...
nune ... ... dampnatur q
...missibile. et hec ... ... salua
... ... filiu
dei blasfemauerit nomen eius quod sacrum
corpus sanguinem ... ... sumens
... ... sint recte
esse. uel similibus iniuriis blasfemaui
... ... in patre
et filio et spiritu sancto. ... ... sacer
... ... in ... ciuitate uel ter
ra ... ... blasfe
matorem ... flagellis ... ...
... ... in ... ...
... ... Nos e
... ... manebit quo
... ... potestas ... ...
... ...
E... ... **Si ... aut filios aut familiares ... ...**

C... ... ipsa ... ... et ...
... nos ... ...

gnum celorum violenti diripiant in ullo est dubium. quod ille indulte gratie munere aboriat qui eum accedere ardentio non festinat. Proinde siquis iudeorum scilicet qui adhuc necdum sunt baptizati aut se baptizari distulerint. aut filios vel famulos suos usque modo ad sacerdotem baptizandos remiserint vel suos qui de baptismo redierint. et vel unius anni spatium post legem hanc contra quempiam illorum si quando baptismi contingit horum dominorum contigressorum quisquis ille repertus extiterit. c. flagella suscipiat et decalvatus debita mulctetur exilii pena. Res tamen eius in principis potestate permaneant. qualiter si in corrigibilem diutius remque eum ostendit vita protervia mei cum eas princeps largiri voluit potestate persistant. Ervigius rex. Ne iudei more suo celebrent pascha vel carnem circumcisionem exerceant. ac ne christianum quemquam a fide christi commoveant

Si obstinata iudeorum perfidia non tam figuris quam veritati observantiam legis impenderet nunquam dominum glorie crucifixissent. Proinde nostrum immolatus est christus. et si cordis uberem circumcisionem gauderet ad imitatem illam corporis exprobrationem usque nunc in carne exprimeret apostolo dicente. Circumcidimini domino et auferte preputia cordis vestri. Unde nos non iam figuris preteritis intendentes sed veritatis promissionibus certiores id omnino observando precipimus. ut siquis iudeorum ritu suo pascha celebraverit. c. ictibus verberatus flagellis decalvatus et turpiter exilio diutino mancipetur. et res eius fisco associande sunt. Illi vero qui carnis circumcisiones inferunt vel christianis exercere precipiunt quisque illa intulit aut si masculo promiserit veri exerto amputatione plectetur.

et res eius fisci iuribus sociande sunt. Mulieres vero que aut circumcisiones exercere presumpserint aut circumcidendos quoscumque circumcisorum obtulerint paribus ab se sibi et rebus suis omnibus in principis potestate redactis lugeant facinus sue presumptionis. Simili quoque pena et illi plectendi sunt qui christianum vel christianam a fide demoverint vel vel aditum iudaice prevaricationis adduxerint. Ne iudei sabbata ceterasque festivitates presumant

Siguris gentibus que propria operum indesinenter exhibitiones impendere qui est aliud non amatores veritatis non esse. Unde reprobabile id dicitur quod apostoli insinuans ait. Neomenia et sabbata et sollempnitates vestras odivit anima mea. Ob hoc nos quibus ab apostolo preceptum est ut prout in novitate spiritus quam in vetustate littere ambulemus. id infidelibus fideli intentione precipimus. ut siqui iudeorum neomenia seu festivitates tabernaculorum vel sabba. ferias quoque vel ceteras festivitati sollempnitates ritus sui more peregerint. vel celebrare presumpserint centenis flagellis subiaceant. et decalvati exilio debilitentur erumpna. Eorum quoque bona ad principem recedant. quatenus ea aut proficere illis iudicet. aliquando restituat aut ea in alius pertinentibus cons. ut fas fuerit fruitura concedat. Ut omnes iudei diebus dominicis et in prenominatis festivitatibus ab opere cessent usque est dubium. Alium manifeste fidei catholice adversari. qui reverentiam diebus dominicis non impendit. Unde negatores vel destitutores fidei nostre iustissime insequitur ad religiosa sanctione iubemus. ut sive sit iudeus. sive iudea. quibuscumque operi in natale domini vel in

(c) 2006 Ministerio de Cultura

omnibus sacratissimis sollempnitatibus.
seu dominicis diebus existens. vel maleficia
faciens. seu quecumque operationes vel certa ta
lia agens extra quam nobilium honesta christi
anorum consuetudo permittit presumptor ta
lis reus centenis verberibus subiacebit
decalvatus. Servi sane eorum vel ancille
in talibus diebus reperiantur suprascriptis la
boribus occupati. tunc et ipsi simili sententia sint
ferendi. domini tamen eorum si famulos suos presump
serint talia agere. c. solidos auri fisco compel
lantur reddere. Dies tamen ipsi qui adversis
iudeis sollicita devocione sunt obser
vandi. hii sunt. id est festum virginis sacre
quo gloriosa eiusdem genitricis domini concep
tio celebratur. Item nativitatis est vel circumcisi
onis eius sive apparitionis. Dies quoque pa
sche sanctus. vel dies sanctissimi octavarum. In
ventionis quoque crucis dominice festum. et ascen
sionis dominice dies. vel pentecostes. Sunt
etiam decurrentes per totum annum do
minica. et religiosa fides est venerabiles
dies. Ne iudei more suo diiudicent escas.
Illud sane quod iudeorum detestatur conversatio
magnifica sanctitate polluitur. mundas sibi
immundas iudicans escas. aliud assumunt
aliud reiciat. quicumque in huius observatione
inventus fuerit errore id est aut id faci
at. quam honesta christianis mos est consuetu
do. tunc iudicis instantia in cetu christiano
rum actum extiterit. c. verberibus feriatur
et turpiter decalvetur. huius sane legis
omnimode preceptionis integritas. sicut de esca
rum et de pecudis observanda est. scilicet ut superio
ris iacture supplicium simili quoque ordine
et illi qui christianorum pecculis se abstinere presump
serint patiantur. De escis tamen pecorum
sane et carnibus id discreta nec remissa
pietate decernimus. ut quecumque ex illis
carnibus nesci penitus abhorrescunt

si natura forte id fastidiant fugiunt. et
non more illo presumptionis hoc ipsum diiudi
cantes contempnunt presertim si in ceteris ope
ribus christianis similes habeantur. et christi
anitatis adversus non fuerit votum atque opi
nionis studium. tunc hii tales quos fideles
intelligimus conversationibus comprobant. et per hac
sola reiectione similarum carnium. Iacturam le
gis sententie dispensa tenere non poterunt que
contrarium iudeorum. ut quos manifes
ta operum est nobilitat fides per sola re
iectione unius cibi teneant notabiles. Ne
iudei de propinquitate sui sanguinis connu
bia ducant. et sine benedictione sacerdotis
nubere non audeant.

Nullum iudeorum utriusque sexus permittimus
ex propinquitate sui sanguinis. vel uxoris
sue atque etiam uxorem usque legem que
in christianis est lata. usque ad sextum generis gra
dum connubia ducere vel incesti macu
la operari. huius gratia sive permixtionis per
vasores tali multentur pena. ut sepa
rati invicem centena flagella susci
piant. et decalvati exilioque religati
sub pena maneant. Res eorum quoque ad filios
bona que de presenti coniugio habuerint rede
ant. si tamen et ipsos in nullis iudaice pre
varicationis maculavit nova et ma
la incestive nationis sordidavit ma
cula. Ceterum si non habuerint filios aut an
tos. et ut dein est iudaice involuit er
ror vel incesti fedavit natio. res facul
tatis predictorum omnimode in principis po
testate consistat. Illud tamen modis omnibus
observandum precipimus. ut siquis iudeus
sive iudea novit renati imperiale
festum celebrare voluerint ne ali
quando cum premisso dotis titulo que mu
nus salubris institutione preceptum est
vel sacerdotali benedictione intra sinu

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

est sancte preceptum coniugium quempiam exhibens adire permittimus. Sed si certe sine benedictione sacerdotis quisquam hebreorum nouerit coniugium duxisse uel sollempnitatem legis preuaricationis titulo miscuerit transcendit per renouationem baptismatis, C. solidos principi coactus exsoluat. C. aut flagella suscipiat. exhibens. similia dampna uel inueniatur ille qui nupsit. quam ea que nupta est. uel etiam parentes eorum uniuersis per se iacturam legis susceperit.

Ne iudei religionem insultantes sectam suam defendere conantes. alibi se transducant latitantes. Noue eg. sit.

Iam sane siquis iudeorum religionem cpia; fugie christiane insultare presumpserit. uel lex. christianam fidem uel subuertere. aut secte sue defendere uanitatem. uel si quis disciplinam fidei christiane refugiens. aut intra nostri regiminis se exultans ingesserit. uel in aliis prouinciis se latitans transduxerit. siquis etiam his transgressoribus latibulum prebuerit. dum de eius fuga conscius fuerit omnis captorum quisquis ille fuerit transgressor inuentus. C. flagellis mulctabitur. et decaluatus plagis. et rebus eius in principis potestate redactis exilii continuo erumpnis.

Ne christianus auidus quelibet munera contra fidem christiane accipiat.

Quisquis si extra fidei christiane regulam qui se defensorem ueritatis simulat. et ueritatem ipsam per munerum acceptionem commaculat; audiat dominum contra se prophetam dicentem. Pro eo quod uendidisti argento iustum et pauperem calciamentis ecce ego stridebo super uos. sicut stridet plaustrum quod onustum feno. et peribit fuga a ueloce. et fortis non obtinebit uirtutem suam. et robustus non saluabit animam suam. et tenens arcum non stabit; et uelox pedibus suis non saluabitur. et ascensor equi saluabit animam suam. et robustus corde inter fortes nudus fugiet. Si enim non diuinis argentum iniustus accipitur: et pauper per calciamenta mittitur. si unigenitus filius dei patris cum innocens sanguinis xxx. olim argenteis uenditus. argenteis qui eis uenundantur ab illis fidelibus uiuant. Sunt quidam ex fidelium mundo. qui quasi zelo fidei iudeorum culpas corrigere uel plectere. uiuacitate intentionis permittunt quos tamen de prauitate solita cupiditatis illecebra sciam similibus quoque forsitan fuerant apostolis in munium oblatione oblatum. illi quam preuaricauerit et errores talium quos iudicare et corrigere ante per munerum beneficium intendebantur. quo quidem precepto postmodum insatiabili questu impunitos transire permittunt. unde decernimus ut nullo christiano licebit cuiuscumque generis sit uel honoris. ordinis. siue persone. siue ex religiosis siue etiam laicis quecumque beneficium contra fidem uel aquolibet iudeo uel iudea. siue a personis inter iniquos sibi illatum accipere non; se per munium uindicandum contra regulam fidei christiane oblatis se perimisse in perhenne. Siquis autem quibuslibet beneficiorum exhibitione corruptus. aut agnitos errores iudeorum celauerit. aut ne improbitas talium feriatur quibuslibet modis obstiterit. anathema sit siue diuino patrum regulis erit obnoxius. et tamen in duplo fisci erit partibus illaturus quantum autem quisquis ille accepisse fuerit comprobatus. Eruigius rex.

Ne iudei libros audiant uel legere illos quos christiana fidiat reprobat.

Illos commodari lectionibus consensimus quibus fas non est perurgere in pietatis assensum sed periculo pietatis incommodi. V

(c) 2006 Ministerio de Cultura

iudeo siquis iudeorum libros iudeorum legerit illos uel doctrinas attenderit. siue abditos in domo sua celauerit in quibus male contra fidem christi sentitur. c. flagellis publice uerberetur. aut decaluetur. sed tamen conditionis uinculo alligatus ne umquam talium librorum doctrinas apud se habere presumat. aut attendere audeat uel in studiis meditandi assumat. Iam deinde si post emissi placitum conditionem tale repperire temptauerit. c. flagellis subiaceat decaluatus. et sub perpetua exilii contradatur erumpna. ut qui alia secuto in se est erroris sui calle uestigia. perhenniter eius recula uel desinat quibus principali collatione sunt concessa. Hec et illis similia perpetiant qui quamlibet infantiam edocere presumpserint talia. id est ut doctor nequitie iniquitatis in prima transgressione deprehensus. c. flagellis subiaceat decaluatus placiti quod sibi polliceatur cautio talia ulterius neminem edocere. Quod si prime huius sponsionis sue maculari fidem presumpserit. et adeo que abiecerat repetere conatus fuerit omnis eius facultas in principis potestate redacta. c. ipse uerberibus addicetur ac decaluatus perpetuo erit exilio relegandus. Infantes tamen ipsi uel pueri aetatis supradicte dampnis erunt alieni si ipsa prohibita doctrina infra x. etatis sue annos posita meditasse fuerint uisi. Ceterum si post x. annos quislibet talia attendit uel meditari uetita presumpserit. superioris institutionis dampna uel uerba adnotatis sustineat.

Ne iudei mancipia deseruiant uel adhibeant christiana.

Abominabile sane satis est a christiano cetu iudeorum deberi flagitium. ut gens iudaica contra dominum rebelli semper et impia christiana mancipia sibi habeant seruitiis religata. et ista mox religionis nostre honorabile christi regnum diminuetur ante filios perfidorum. Siquidem corpus christi et sanguinis ueneratur obsequium est ministerium. et cui perfidum ordine ipsis qui nostram impugnant moribus fidem. et obsequentes habeant sub impietatis sue errore famulos facere fidei nostre. Proinde legem illam quam a glorioso precessore nostro diue memorie sisebuto rege est edita. In huiusmodi causis tenendam esse sanccimus. et contentum legis ipsius excepto uno mortis ultio panditur glorioso serenitatis nostre oraculo confirmamus. Cum per hoc legis edicto transgressores legis ipsius precessores nostri regni sub perpetua maledictionibus censura obstringunt. Nullus ex iudeis mancipium christianum habere presumat. nec quodque contra eidem legis monita agere audeat excepto hoc uno quod lex ipsius eis permittit. ut christianum mancipium iudeus audeat manumittere. quia ualet indignum est. ut quos cenosa seruitutis perfidie maculat libertatis titulum christianus imponant. aut seruitutis protegat libertatem. Sed nunc non sancimus per huius legis seriem ut nullus iudeorum christiani mancipium manumittat. quia contra legis ipsius edictum. ut uere utique transgressores christiana mancipia habere comprobantur quibus tamen sufficiebat si per prius transgressionibus non dampnarentur. modo sane illis licentia denegatur. Et quia contra legum et canonum edicta agere presumpserit. hoc tamen illius sine dubio more decorus pietatis ut a primo anno regni nostri usque ad xl. diem habeat quislibet licentiam uendere christiana mancipia. non tamen sine cognitione sacerdotum uel iudicum ad quorum territoria peruenire noscuntur. ne hi qui uenundati sunt dampna mortis

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pferant. ⁊ hii qui uenditores extiterint.
⁊ tercium fraudis agentes uel inferentes
reperiant ultores. Jam uero transacto prefixo
.lx. die nulli iudeorum licebit xpianum uirum ma
cipium. non ingenuum. non etiam seruum. Sed apud
quemcumque iudeum mancipia xpiana reperiantur
e collato sibi a domino precio per hanc legis
edictum erunt liberi modis omnibus permansuri.
si tamen noluerint se a dominis suis celatos
esse pbauerint. Judei tamen ipsi qui expleto
temporis supradicti spatio. tenere uel occultare
siue liberare mancipia xpiana presumpse
rint. aut etiam quibuslibet aliis modis hanc
sanctionem implere distulerint. medietatem
rerum suarum fisco sociandam amittant. aut
si uiliores persone fuerint. ⁊ unde componant
non habuerint. centena flagella suscipiant
decaluati. Eruigi rex. Si se iudeus
xpianum esse testetur. ⁊ ob hoc non uelit a se repe

Si quorundam iudeorum subtilitas mancipia
timens questum rex sue amittere xpiana.
xpiano more se confessam profitetur intime et
ob hoc non se amittere debere dicat xpiana
mancipia. quia ⁊ ipse xpianam iudicatur du
cere uitam his ordinibus explanandum est. quia si
statuta timoris excusatione optineat.
nec sincera confessatio causam eorum peri
culi ferat ac per hoc hec omnimoda sanctio
ne decernimus. ut omnis iudei per uniuersas
regiones constituti a uno anno primo regni
nostri a kalendis februariis usque in sequen
tis presentis anni kalendas aprilis. aut
uendendi xpiana mancipia iuxta premisse
legis ordinem licentiam habeant. aut si
ea apud se retinere noluerint his ordinibus
se xpianos ostendant. Concedimus enim eis
de quibus euidens pluribus suspicio non ha
betur. ut habeant .lx. dierum a kalendis
presentis anni per aprilis spatium. in quo
possint exitus qui saluari desiderant

⁊ xpiane fidei aggregari exobtant. ⁊ ad
episcopos locorum conuertere debeant. ⁊ manu sue
subscriptionibus uel signis roborata illic sue
pfessione publicare studeant federa in
qua. s. pfessione sic unusquisque studeat i
certe ⁊ pfiteri. ut omnis iudaicos errores
abneget. ⁊ in nullo sequatur sectam siue p
uaricationis antique. Set sicque generaliter erroris cor
de pristinos errores confessos fuerit derelinque
⁊ ad fidem sancte religionis confessos fuerit xpiane
cum simbolo quoque interpositione. ⁊ qui ultra ad
uomitus suum nullo modo reuitatur peruenire
ut esse secundum scriptum pfessione ipsius ordin
em quem post hanc legem cuiuntimus adno
tare in nullo se pfitetur exinde aug
ementare hanc sane professionem huius est
efficacius intuendum. ne modis tantum uer
borum ⁊ promissionibus pferunt. ⁊ aliud ipsi pro
mat. aliud corde retineat. ⁊ si inde pro
missis simulatio post quam uitam. Vt ut in
hec lex sibi inueniat. cum sollicita episcoporum
iudicumque instantia. ⁊ illi ipsique seniorem suam
patre fecerint mox illatis codicibus inuenire
debebunt. quia que eorum pfessio contineat sin
cero non maculato corde pfitentur. sicque si
et ut ita que ⁊ pfessio cum opere effectu
sacre fidei dignior esse pbauit. ⁊ nusquam
dei pollicitatio deuotos fore posita inue
niunt ut possint xpiani xpianis manci
piis uti. Nam non aliter poterunt xpiana man
cipia illorum domino sub iugari nisi ⁊ ipsi eui
dentiorum pueniant fuerint xpiani. ⁊ fideli
ter xpianorum esse ad heserint. ⁊ coniugia
inierint. Jam uero qui post datam confes
sionem reddita que iuramento. ⁊ iuxta supe
rius tenorem xpiani se nouerit esse. ⁊ in
quibuslibet ritu iudaice secte auctor fuerit in
uentus. ⁊ huius pmissionis sue transgressor
esse reperiatur. Jdeo quia ⁊ nomen dei ausus est
pfanare. ⁊ iudaici erroris ceno pol

(c) 2006 Ministerio de Cultura

polluere amissis rebus omnibus. et impote
state principis redactus .C. flagella susci
piat. et decaluatus exilio debita dampnetur
et erumpna. Illi tamen qui obdurato corde ob
stinatione malicie interclusi numerum dece
sori constitutum professionem suam publica
re distulerint. aut ita ex preteriti temporis xpiano
rum mancipia hucusque presumpserint ad dampp
nationem persiste legis que de xpianis lata
est mancipiis. ut non fruantur iudeis tene
buntur obnoxii. ut medietatem rerum suarum
fisco sociandam amittant. nisi similes
persone fuerint. et unde componant non habuerint
.C. flagella cum decaluatione suscipiant.
Mancipia tamen xpiana qui retinere apud
se contra legum uirtutem presumpserint. uel
quia ipse se mancipia infra predicti temporis spa
cium xpiana fuisse non prodiderint. in eorum ser
uicio quibus a rege donata fuerint. perpetu
aliter manebunt futurum. Eruigius rex

Professio iudeorum quando unusquisque eorum ad fidem
ueniens iudicibus professionis sue in pre
sentia sacerdotis uel iudicis conscribe
re debeat

[I]nie. ego ille
ad renuntio uniuersis ritibus. et obseruatio
nes secte iudaice me ex omni corde abho
minasse. id est sollempnitatibus uel cerimo
nias. siue obseruationes omnes quas in preterito
tempore usus necnon obseruaui uel tenui. ita ut de
inceps. nichil de ritu uel celebritate eorum
obseruationum exerceant. nichil de usu prete
riti erroris assumam. Id est ut non affectu
talia quippiam non opere quoque. tale xpianam
prorsus abrenunciatis his omnibus que xpi
anitatis doctrina abhominatur. et pluribus

Credo in unum deum
patrem omnipotentem factorem celi et
terre. uisibilium omnium. et inuisibilium.
conditorem. et in unum dominum ihesum xpistum. fili
um dei unigenitum. et ex patre natum
ante omnia secula. deum de deo lumen de lumine
deum uerum de deo uero. natum non factum ho
homousion patris. hoc est eiusdem cum
patre substantie. Per quem omnia facta sunt. que in ce
lo et que in terra sunt. Qui propter nos homines et
propter nostram salutem descendit de celis. et incar
natus est de spiritu sancto. ex maria uirgine ho
mo factus. passus sub poncio pylato. cruci
fixus. mortuus. et sepultus. tercia die re
surrexit. ascendit in celos sedet ad dexte
ram patris. Inde uenturus est cum gloria iu
dicare uiuos et mortuos. Cuius regni
non erit finis. Credo et spiritum sanctum dominum uiui
ficatorem ex patre et filio procedentem.
Cum patre et filio adorandum et glorificandum.
Qui locutus est per prophetas in unam sanctam catho
licam atque apostolicam ecclesiam. Confiteor
unum baptisma in remissionem peccatorum. et ex
specto resurrectionem mortuorum. et uitam futuri
seculi. Et hec omnia ueraciter credens. et fideliter
retinens. et ex toto mentis mee affectu
explens. ac subsequens promitto ut nul
lo umquam tempore ad uomitum superstitionis
iudaice redeam. Sed nequaquam obseruationes uel
cerimonias quas soliti sunt iudei custodi
re. amplius aut opere impleam. aut corde
retineam. abnegans in toto iudaicam
sectam. respuens in toto iudeorum perfidiam ab
iciens quicquid xpianam fidem impugn
at. Ita me deinceps uenerationem in sancta tri
nitate profiteor credere. ut xpiano amore
deinceps uiuere debeam. et iudeorum
deinceps fugiens uenerationem cum societate et
omnibus xpianis me semper adiungam. Sed et ita
ut siue absque ... xpianorum semper cibos acci
piam. et ad ecclesiam dei uere fidelissimus
xpianus deuotissime. et frequentissime occur
re debeam. et in festiuitatibus dominicis si
ue etiam in martyrum festis quas xpiane religio
nis pietas obseruanda decreuit. Ita

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

promitto me ipsis festiuitatibus deuote se-
ruire. et cum summo amore complecti. atque
in ipsis diebus semper uestibus honestissimis
uti et. sicut honesta et decenter consuetudo ho-
minum suscipere consueuit uel facere. Facta fidei cre-
dulitatis mee professio sub die ix. Cum

dicitur iudeus ad quod iurare debeat et
hii qui ex eis ad fidem uenientes pro-
fessiones iudeorum fonte dederunt. —

Iuro primum per deum patrem omnipotentem. qui
dixit per memetipsum iuraui. et nomini dei
nostri qui fecit celum et terram. mare et omnia
que in eis sunt. et mari posuit terminum dicens
usque huc uenies. et hic confringes tumi-
dos fluctus tuos. Et qui dicit celum michi se-
des est. terra autem scabellum pedum meorum. Et
primum angelum de celo proiecit superbum ante
cuius conspectum adstat omnis exercitus
angelorum. cuius tremore cuius aspectus are-
facit abyssos. et indignatio tabescere
montes. Et primum hominem adam in pa-
radiso constituit. et ei preceptum dedit. ne
de uetito ligni pomo comederet. quo
gustato de paradiso est proiectus. et catena
preuaricationis. et uinculo se una pariter
cum genere humano adstrinxit. Et abel
sacrificium libenter accepit. et caym dig-
ne uindicte repleuit. Et enoch huius ui-
te in paradiso conseruans. cum helia in
extremo huius seculi fine moriturum. et ad
remedium reducturus est. Et noe cum uxo-
re et tribus filiis cum uxoribus octo. scilicet ani-
mas cum uolatilibus celi atque reptilibus
in archa tempore diluuii conseruare dignatus
est. ex quibus unumquodque genus recuperaret.
Et de sem filio noe israeliticum populum pro-
pagare dignatus est. qui patriarcham
abraham elegit atque benedixit. Iuro
per eum qui sub habraham repromisit di-
cens. in semine tuo benedicentur omnes

gentes dans eis signum circumcisionis in
federe sempiterno. Iuro per deum qui sodo-
mam et gomorram subuertit. et uxorem
loth aspicientem retrorsum in salis conuer-
tit statuam. Iuro per eum qui luctatus
est cum iacob. et tangens neruum eius fe-
moris claudicare eum fecit. et dixit non
uocaberis iacob sed israel. Iuro per deum qui
ioseph liberauit de manu fratrum. et glo-
riosum meum fecit in actibus pharaonis. ut
per eum omne israel saluaret ab inopia fa-
mis. Iuro per deum qui moysen de aquis
liberauit. et ei in rubo igneus apparu-
it. et per manus ipsius. x. plagas egipto
intulit. et populum suum israeliticum de seru-
tute egipcia liberauit. et per mare rub-
rum siccis pedibus eos transire fecit ubi contra na-
turam fluentis elementi tamquam murus
aqua ab eis solidata stetit. Iuro per deum qui
pharaonem et eius exercitum in mari rubro di-
mersit. qui per diem in columna nubis populum
israeliticum. et per noctem in columpna ignis
precessit. Iuro per deum qui moysi in monte
syna legem dictis suis tabulis lapideis
scriptam dedit. Iuro per deum qui montem
ipsum synay fumare fecit uidente populo
israelitico. Iuro per deum qui aaron sacerdotem pri-
mum elegit sacerdotem. et eius filios in taber-
naculo igne consumpsit quia igne alieno
ausi fuissent offerre coram populo. Iuro per
deum qui dathan et abiron suo iusto iudi-
cio. hiantis terre uoracitas absorbere ius-
sit. Iuro per deum qui amaras aquas ad mu-
tationem ligni in saporem dulcedinis con-
mutauit. Iuro per eum qui siciento populo israeli-
tico percuciente moyse uirga in petram
et in mensas aquam mundatus potauit. Iu-
ro per eum qui per .xl. annos populum israeliticum
in deserto pauit. quorum uestimenta ne-
quaquam fuerant attrita. sed usque quaque fuerunt

(c) 2006 Ministerio de Cultura

E. 21.

integra. Iuro per eum qui renuntiavit
li iussu decreverit nequis de filiis israel pre
in terram promissionis intraret. absque scilicet
quia illi deo non crediderunt excepto ihesu
naue et caleph quibus ille intrare precepit.
Iuro per eum qui precepit ut iecta manu su
a omni maledictor inctor pro filiis israel ex
iret. Iuro per eum qui pariter intra ma
nu ihesu naue iordanis fluminis in testi
monio tollerentur instituit. Iuro per eum
qui ei iussit ut iuxta eodem iordanis
fluuio lapides eternis commendaret precepit.
Iuro per eum qui muros iericho ciuita
tis subuertit. Iu. per eum qui david regem gloria
decorauit et de manu saul filii sui ab
salonis eripuit. Iuro per eum qui ad
orationem salomonis nebula templum repleuit
et suam in vobis benedictionem fudit. Iu.
p. e. qui heliam prophetam per turbinem in
celum igneum etiam sublevans glorie secum
intulit. Iu. p. e. qui tres pueros in ca
mino ignis ardentis sub hostis regis
in festo conservare dignatus est. qui tenet
clavem david et claudit quod nemo aperit et
aperit quod nemo claudit. Iu. p. e. qui di
scipulos apostolos spiritu sancto repleuit et danielem
ab hostibus et in manibus leonibus libera
uit. Iu. p. e. qui omnia mirabilia uir
tutes et signa que in populo israelitico uel in
aliis gentibus fecit. Iu. p. e. et per sacre decem
legis precepta. Iuro et per ihesum christum filium
dei patris omnipotentis sanctumque spiritum paracli
tum qui est in trinitate unus et verus deus.
et sanctam resurrectionem domini nostri ihesu christi et eius
ad celos ascensionem et gloriosum atque terri
bilem eius adventum in quo venturus
est iudicare uiuos et mortuos. mittens a
parens iustis tribulationes aut impius
atque eis venenum corporis et preciosum san
guinem qui deum celos aperuit sumat

carne fecit. paraliticos ad sua membra
reduxit. qui linguas mutorum resoluit.
Demonio uexatos sanauit. claudos cur
rere fecit. et mortuos suscitauit. qui sicut aque
pedibus ambulauit. et lazarum morte re
soluit etiam iam in putredine se carnis solu
sit uiuere eum saluti restituit. et in ligno
crucis exemplum latronum qui est factor
celi lucis principium salutis auctor quem
omni ore suo iudicauit. passione sua rede
mit qui solus inter mortuos liber fuit. et am
ore tenui non potuit. qui tartarea claustra
confregit. et de inferno liberatos animas pre
sentie sue maiestatis sue eripuit. qui de
uicta morte carnem quam de terris assum
psit. in celo per mundi uictoriam deporta
uit. Sedet ad dexteram dei patris omnipoten
tis accipiens ab eo etiam regni potesta
tem. Iuro et per omnes celestes uirtutes omniumque
sanctorum et apostolorum reliquias sunt. et per sancta
.iiii. euangelia que superpositis meis de
xteris in sacro sancto altario sancti illius nobis
contingo manibus uel contingo.

Omnia omnia que in professione mea re
cordari ... uel colligere potui.
quid est dixi uel scribere ego manu mea sic
pertineat sinceritate tota fide dixi et
nullo argumento uel fraude cauillationis
professione composita sunt prolata. Si omni
sinceritate sic eadem professio continet.
et ritus iudaice obseruationis abinceps
abnego. et omni corde meo intentione
in sanctam trinitatem credo. et credens per
petuum in ea permanere me ipsum spondeo
et numquam consortio impietatis iudaice so
cietatis ero. Sed in omnibus et per omnia domino
deinceps. modo me iuuenem et domino par
tecipium bonum suum. et quasi in eadem profes
sione quam de sancte fieri obseruare conscrip
sit oi fidei puritate custodiam. Sed ut

uel apostolicam traditionem uel sacros canones religionem tenentem permittere debeam. Quod si in quocumque abolitionis aut sanctam fidem maculauero. aut ritus iudaice sectam quamcumque obseruare intendero. aut in quocumque seu nequam etiam quolibet plus iuramenti mei professione intentionem maliuola defraudauero et sic aut ita ante prefiniente credita uel intellecta est. Veniant super me omnes maledictiones legis quae in deuteronomio mandatorum dei ore domini promulgate sunt. Veniant etiam super me et super domum meam et filios meos omnes plage egypti. et percussiones eius ad terrorem ceterorum ita mecum datam et abiron super me ueniat. et uiuentem me terra deglutiat. Sicque presentem hac carentio uita me eterni ignis mancipandum cum diabolo et suis angelis sociandum suscipiat. et cum habitatoribus sodome et gomorre participes in penale supplicium conburendum tradat. et cum ante tribunal metuendi et gloriosi principis domini nostri ihesu christi peruenero. in ea parte adnumerer quibus terribili et glorioso iudex minando iudicaturus est dicens. Discedite a me maledicti in ignem eternum. qui preparatus est diabolo et angelis eius. Datum condicionis die tertia.

De christianis mancipiis iudeorum que se non perdiderint esse christiana siue de publica

Ebreorum mancipia religionis nostre coronis sancte titulo consecrata ubi dominorum suorum quibuslibet persuasione fuerint infecta ab incepto nullomodo se fuisse perdiderint christiana qualiter subdere dominorum iugo persistunt. Et quia in omnibus libertatis gratiam respuerint tamen cum a principe collata fuerint perpetua seruitute religata catenis modis omnibus tenebuntur. hii tamen pro quibus fuerint manifestissime detectam si et ipsi cuiuslibet iudei fuerint conuersi ad fidem christi uel habitare persistant. Si a quibuslibet christianis hec perdiderit fuerint. v. solidos pro uno quoque mancipio christiano accipiet ab eo qui ea apud se perdita et detenta conuictus fuerit retinuisse ordinatione. C. xvii.

Ne iudei a quibuslibet potestate accepta regia ordinatione christianum quemquam imperare plectere uel distringere audeant

Nullus iudeorum ad instituendi tantum imperandi uel implectendi potestatem super christianos exerceat. excepto si princeps id super publica permiserit causa. Siquis autem iudeorum accepta a quolibet potestate christianum quemcumque distringere. plectere cedere. uel inmunem de fuisse presumpserit. aut quod quemcumque ei contra legum uetita. aut excogitata que in lege non sunt inserta inferre temptauerit aut medietatem rerum suarum fisco sociandam amittat ut si nullus filius fuerit rebus. c. flagella suscipiat decaluatus. Illi tamen qui hanc eis potestatem super christianos exercere permiserint. et si nobilis qui hoc fecit persona extiterit. x. libras auri principi coactus exsoluat. Si tamen minime inferioris persone. v. libras auri principi coactus exsoluat. Quod si non habuerit unde componat centenis flagellis subiaceat. et decaluationem suscipiat. C. xviii.

Eruigius rex. **Ut iudeorum filii necdum adulti conuersi si ad dei gratiam conuolauerint li**

Cum uas electionis paulus beatus doctor apostolus predicat dicens. Siue per occasionem siue per ueritatem dum modo christus adnuncietur salubre satis est notum. Sic enim fideles in ueritate prouocamus ad gratiam ita quod infideles occasione plectamus ueniendi ad uitam. Proinde siquis iudeorum filius de seruitute eorum moribus ad gratiam christi conuolare desiderant: nullus eum catena seruitutis retineat. nullus huic tali resistat. nullum a quolibet fidei offensionem habeat. Sed mox ut se et professione et insinuandi arestate christiani

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ostenderit, et omni sua privaticatione manifeste proditus vel reprehensus fuerit, a domini illius ex servitutis catena solutus cum omni suo peculio a domino suo eius libertati erit affectus contradendus. Sicque proveniet ut omnibus omnino rebus eius cuiusquam contradictione, ex quo ille omnis iudeis habitu custodiatur, quo devenit et mancipium constituitur. C. xviii.

Ne iudei administrationis usu sub ordine villicorum atque actorum christianam familiam regere audeant, et de dampnis eorum qui talia hic ordinanda iniunxerint.

Si quis iudeorum a quolibet ex laicis commissam curam vel potestatem super christianos acceperit ut christianis familiis preesset, quicquid administrationis sue cura usus fuerit imperare, totum fisco applicare debebit, ita ut ipsi qui hunc administrandi susceperint curam, centena flagella et decalvatione suscipiant et medietatem rerum suarum fisco sociandam amittant. Sane si episcopus vel quilibet ex sacerdotibus seu ministris clericis quoque vel monachis administrationem ecclesiasticis rebus vel super christianos expellendam iniunxerint, quantum ipsum fuerit quod imperando eis preceperint, tantum de bonis proprietatis sue fisco nostro applicandum amittant. Si vero rebus expoliatus extiterit, exilio subiacebit, quo diutius detentus per penitentiam discat dampnis quantis impium inficere fidelibus preponere christianis. C. xx.

Ut iudei ex aliis provinciis ad regni nostri ordinem pertinentibus venientes episcopo vel sacerdoti sive iudici se presentare non differant vel qui hunc in toto observare conveniat institutionis custodiendam.

Si quis iudeorum de alia civitate vel provincia nostre glorie ordini quolibet subaccesserint loco episcoporum vel sacerdoti sive iudici loci illius se minime representent, tamdiu in mane non recessuri quamdiu sabbata ritusque ceteros atque festivitates que vel cuicumque possint occurrere in constituti videantur sacerdotum testimonio transegisse, ne dum iuratis hunc illucque per loca cursibus provocantur, errores suos repetant in quocumque latibulum. In ipsis tamen diebus in quibus ex quolibet loco remorari contigerit, consuetudinem cum christianis perimere habitum est, qualiter cum illis et alios sumere et participationem communis christiane videantur habere. Conversione tamen in ipsis diebus quibus ritus sui amore uti soliti sunt adeuntem ad episcopum vel sacerdotes habeant, qualiter eorum salutaribus monitis instruantur. Si vero si forte placuerit in novitate se asserunt et nigrum vel cuiuslibet in civitatibus necessitatis causa constricte quo illis non liceat diutine immorari, tunc a sacerdote ipsius loci ad quem accesserint velaram placiti sui eandem permittant, ut currentes per viam festivitates vel sabbati ritus sui sine testimonio sacerdotis non transeant. Ipse quoque sacerdos loci epistolam manu sua subscriptam eisdem sacerdotibus per quos se iudei quesisse illic transituri eum dixerit destinabit, ut evacuata omni fraudis suspicione tamen stantes quam prescriptores eorum districtio religiosa coerceat. Si quis autem eorum aliter egisse contigerit, tunc episcopus loci ipsius vel sacerdotes una cum iudice potestas tribuatur centenis adiuvari eos flagellis necabit eos ad propria redire permittimus. Nam cum ecclesie episcoporum vel sacerdotum iniquorum tamen consuetudo hoc fuit accessisse, inquirit in ecclesie sollicitare dierum summa notatis, ex quo die ad episcopum ipsius civitatis accesserint, et quot diebus apud ipsum remorari eos contigerit, vel quo die ab eo ad propria reversuri exierint. C. xxi. **Ut concursio iudeorum in diebus institutis omnis in ad episcopum fieri debeat.**

Omnes iudeorum conventus in quibuscumque locis vel finibus habitare videantur, ad episcopum loci vel sacerdotem diebus sabbatis vel ceteris festi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

inatum quas celebrare solent. decurrere co
uenire celebrent. nec inbus talibus diebus
concessa e licencia pro uagandi usurpari sunt tanto
quanto in excursu dierum ipsorum prestolar. de quorum
celebritate suspicio uitatur. Apud cuius sa
cerdotis siue conuenientia nullo modo mouebu
tur. diebus aut tam sabbatorum decursis eorum sta
tuta intra et preceptione uniuersi decursos eorum
ad epm uel sacerdotem sub quo conuenimus. Sa
ne in locis ubi uel sacerdotali presentia destitu
decursos eorum omnes uel consilio aut cui indi
cibus. aut e xpianis honestissime erit qualiter
sic eos societate inhabitent ut audaces de
eorum consilatione bonorum perquisiti testim
oniant. Mulieres sane iudeorum coniuges seu
atque etiam filie impremeditatis omnibus fes
tiuis diebus quibus errore pro abutitur
ne illius errores uel peruagationes repen
antur locum id omni modo euadunt. ut ui
ris eorum presentibus pro ipsa episcopo uel sacerdoti
in eis exordinatio fiat. ut quemadmodum uiri
eorum presentia sacerdotali se non differt. ita
ut ipse facto concursu omnibus diebus fes
tiuitatum suarum electione sacerdoti atque pon
tifici. e quibus uel aliis honestissime fe
mine xpiane commorari debeant ordinent.
Siquis aut hunc preceptioni uisus fuit eu
enire contrariis publice centenorum flagel
lorum erit supplicius feriendus. atque decalu
andus. Tantum sepius obseruandum est ne
quorum sacerdotum curialium cordi dum intro
libidine exercendi in comminatione exig
iat occasiones quibus mereant quas proli
bidinis suo uoto efficiant. Unde id actio
ne sanctione decernimus. ut sic omnis sac
dos hoc institutum legum nostrarum in tam die
ne femine ebreorum adimpleat. ut nu
llus peculiaritatis locum eius esse femi
nis habeat. pro quo se sordidaturum eius
intendat. si non si quibuslibet sacerdoti con
tigit. ut zelum quod pro domino nomine tam debent.
frequenter ad libidinis sue occasionem usur
per. tunc sacerdos ipse ab honore depositus
exilio e perpetuo mancipandus. Flauius
eruigius rex. xvi. Ut quicumque iudeum
secum obsequentem habuit petente sa
cerdote eum apud se retinere non au
Siquis laicorum quem deat.
Sub tuitione tenuit. s. uel familia sec
obsequentem habuit uel in patrocinio retinu
erit et sublato de pontifici uel sacerdoti
presentia priuata ex sua potestate defende
rit. neque eos ad epm uel sacerdotem debi
tis diebus instruendos uel iudicandos re
miserit ex eo causis ab eodem epo cautela fe
cit sua seruatum. Camullus uel quis ui
deat natur tantum liberari aut uel
sacerdote primo quod dampnatus quo presbyter pri
ncipis presentiam manebit. C. xviii. Ut
licentia omnis distringendi iudeos sol sac
Hec omnium preceptorum dotibus debeatur.
Hanc itaque autem exercenda imper
tionis disciplinam illa me magna gratia ut i
pleantur exequantur quibus iure agendi
omnia ascribitur committit. Ait enim sic me
cum dominus orbem impleret. Statuunt sac
dotes in iudiciis meis et iudicabunt leges
meas et precepta mea. Proinde omnibus sacer
dotibus hoc quod auctor conplexa sunt implenda
decernimus. ita ut nullis iudicibus pro rerum suo
priuantur a quibus defendendi nullusque
tueri fas extra. Ab eorum patrocinius quorum
tueri fauoribus uidentur in potestate
sua redacti ipsorum salutate quod illis eo
tu agendi fore conuenia. diligenter in
stituant. Atque hoc illa erit sollicior cum
in quibuslibet superioris capitulis insti
tutis nostris. C. xviii. De dampnis sa
cerdotis uel iudicis qui in iudeis institu
ta legum implere neglexerint.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Consulendo pie e sacerdotibus eccli di
ne pro delinquentis ipsi impunitati
teneant obnoxii. Si eni ptest si no
puniat quisque suo. cum possit tn ali
eno puniri pcto. Ut ideo ad eor talium
in curiam excitandam. huius pceptio
nis sanctione decernimus. ut siquilibet
pontifice aut cupiditate illectus au
maligne voluntatis incuria tepidus
pdicta h quecumque sunt iudeis decreta
noluerit adimplere. s. ut deiecta ul
abrenunciata perfidia eorum nefanda
mutatur. a bonis equitatis corrige cen
sura trium mensium excomunicationis se
tentia feriat. et libram auri desuis re
bus ptis fisco sociandam amittat. Qd
si no hr unde coponat sex mensibus
sub excomunicationis censura psistat. et in sic
ad tepiditate illius concordie corrigen
da sit. cuilibet epo licitum in quo ze
lus dei fuit excitatus uice illius epi
talium psonaru errata corrige que il
le neglexerit emendare. Qd si al
terna simulatio ul incuria eporum al
ternis in altius correctionis zelo estimate
distulit emdare diuturnus q fuerit in
eis hesitatum ut sit comissa differat
corrigere tunc principis pceptione.
eor eporu arguatur socordia. et psi
cor illeiscant errata. hic etia ordo
eode in eodemque ordine sic tn de epis
constitutu e in ceteris qs religiosis obser
uandu e. Jn pbris. diaconibus ul eti
am quibus clicis hor infidelium a bepo
suo cura regendi comissa e. Judices
tn qui cont iudeis emina copta ul
nunciata sibi legalis no dampna
uint ultione. tunc sic et de epis co
stitutu e. in unam libram auri fis
co psoluant. Comes ui sacerdotes et iudi

ces ul sacerdoti deq quibus iudeis regendi cura
comissa e. ab his dampnis erunt penitus
alieni e impeditos se fuisse pbaui dicen
tes ac a rege pbauerint. Eruigi rex. C. s
xv. Ne iudices quicquid de psidis excess
sibus extra sacerdotum conuenientia iudi
care psumant.

Judices omnes iudeos de psidiorum excessibus ex
sacerdotis conuentiam iudicabunt necesse
pietatis celeriter fidem sctam macule ac
ceptione nummum. Et tn sic absoluet.
si psencia defuerit sacerdotis sola potesta
te iudicium distingendi e. Sane si epin
absens sua conugit aut in ulcinis aut in
longinquo forsitam pgredi talem ex sa
cerdotibus ad uice psone sue relinquat. qu
unus e iudice territorii h instituta sii
munis acceptione pficiat. C. s xv
vi. Ut epi i immunes habeant a dampi
nis cor cum pbris ea que ipsi no cor
rexerint ad eos no remiserint corri
genda.

Presbitr. diaconus. seu ceteri religio
psionis uniuisa. ul iudices uniuer
si pdiuisa loca ul territoria constitui pro
uinqsque conuentus iudeorum ad se ptinere
cognouerit. s in tocius institutionis nre
decreta eos distingere. et coherere n diffe
rant. Ea u que ab ipsis nequiuerint
corrigi ad cognitione principis atque pon
tificum emendanda referant. Sicque
fiet ut constituta dapna no pferentur.
si uniquisque hec pontificibus innotes
cat. Epi qs ipsi tunc erunt immunes a dam
pno qn eis crimine talium no fuerit p sub
ditos nunciatu. Eruigius rex. C. s x
xvii. De sciata principibus potestate
miserendi illis qui conuersi ad fidem
ppi ueniunt.

Hec sane pceptorum nostrorum instituta diligentia qm or

BIBLIOTECA PUBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ordinatis sine his scriptis intorto decreverint no
stra serenitas ostensorum culpas ita mo
derari decrevimus. ut exutos bonarum re
rum suarum exilii erumpna relige
mus. hanc vel nos successoribus nostris invise
rendi licentiam reservamus. aut quicumque
aliqueis dignitatis eis respicit dirigit. et plu
ribus in sanctam trinitatem crediderint hi qui de
illis sacerdotem vel iudicem in cuius territoris
agunt testimonium adtulerint atque ope
ra eorum cum iudicio eorum testio adprobave
rint corroborare. erit nobis nostrisque successo
ribus in his. et talibus et miserendi voti et ef
ficiendi propositum. Idem ut postquam eorum
professio coniurationis aut testationis regie ag
nitionis claruerit licitum habeat principalis
potestas. et rebus eorum itum investire. et ab
exiliorum ergastulo revocare. Iam vero si
quis ex eis postquam se professus fuerit esse xpian
um. et ad errores suos pristinos redierit nonnu
num. et quecumque in eo repertum fuerit prevaricationis
indicium secundum modum culpe quem
incurrerit irrevocabili intentione dap
nationis sententia ut ad veniam ultionis mi
nime recedat. si sive minoris culpe
dignus sit pena sine ulla remissione
irremissibiliter legem suscipiat. C. xv
iii. Ut episcopi omnibus iudeis ad se pervenientibus libellum huius de suis erroribus editum tradant. et ut professiones eorum vel conditiones in scriniis ecclesie recondant.

Solet interdum latebrose
S... nimis perversitas ignoran
tie opponere argumentum in eo quod se sim
ulat ignorasse preceptum. et eo quasi ex
cusabilem se a pena pronunciet quod se no
velle sanctionis ordinem defendit pe
nitus ignorasse. Et ideo ad hanc excusatio
nis evellendam maliciam ad episcopis omni
bus vel sacerdotibus tenendo fore percepimus ut

iudeis conventum ad se pervenientem iudeorum in
stitutionibus reperient. quas in eorum professio
nuper edidimus. instruat et manifeste illis
in conventu relegatur eorum quam sepe sermone pro
testio instructionis reperient. Iam vero post
quam illis publice in ecclesia fuerit lecturis liber
iste vel traditus. Si quis eorum postea aut
defuisse cum legeretur contendat. aut igno
rasse que in precepta sunt asserat. nullo se
ratis per excusationem defendere. si in que
cumque postea fuerit quislibet ille prevaricator
invenietur nullo erit hac legum sanctionem
evasurum. Nam et illud necessario huic le
gi adicimus. ut omnes professiones atque con
ditiones scriptum quas quisque iudeus sacerdoti suo
iam non contulit sollicita unusquisque sacerdos
in artis sue ecclesie condat quatenus per eorumdem profi
dorum testio studiosius conservare possitur.

Decreta Adefonsi regis et Geloyre regine.

Sub era. M. L. VIII. kalendas au
gusti. In presencia regis domini Adefon
si. et uxoris eius Geloyre regine conven
imus apud Legionem in ipsa sede beate Marie omnes
pontifices abbates. et optimates regni
Hispanie. ut iussu ipsius regis talia decre
ta decrevimus que firmiter teneantur
futuris temporibus. Primum

In primis ergo censuimus ut in omnibus con
ciliis que deinceps celebrabuntur cause
ecclesie prius iudicentur iudiciumque rectum
absque falsitate consequatur. II.

Precipimus etiam ut quascumque testamen
tis concessum et roboratum aliquis in tempore
ecclesie tenuit. firmiter possideat. Si vero ali
quis inquietare voluit. illud quod concessum est
testamentis quamquam fuit testimonium in concilium
adducat. et ad iudicis vobis veritatem veri
sit examinatur. et si verum inventum fuit tes
tamentum illum sicut eum agatur iudicium. Si
quis in eo contineat scriptum quiete possideat

esse imperpetuum. Si uero esse in iure tenuit
et inde testimonium non habuit firmiter ipsum ingeni-
tore esse iuramento. ac deinde possideat per
heredem eius si parent meorum iuri ha-
to suo testamento. Quod etenim firmiter fac qui
per triennium re esse resedendit. iii.

Decreuimus etiam ut nullus contineat
seu contendat episcopus abbates suas dio-
ceses siue monachos abbatissas sanctimo-
niales refugantes. sed omnes permaneant sub
ditione sui episcopi. iiii.

Mandamus adhuc ut nullus audeat
aliquid rapere alteri. Et si ad infan-
ciatium per rapinam sumpserit sacrilegium
soluat. et quicquid inde abstulit ut rapinam
reddat. Si autem extra cimiterium iniuste
abstulit rem esse reddat eam. et calumpniam
custoribus ipsis esse more terre. v

Item decreuimus ut si forte aliquis hominem
esse occidit. et ipse ipsi esse iusticiam adipis-
ci non potuit contendat maiordomus regis uo-
cem morti. condonatur per medium calump-
niam homicidii. vi.

Videat qui esse iudicio ad explicit iusticia
agatur causa regis et inde cum populorum.

Decreuimus etiam ut nullus emat vii.
hereditatem sui esse. Si autem emit perdat
eam et precium. viii

Item mandamus ut homicida et cau-
sas omnium ingenuorum hominum regi in-
tegra reddantur. ix.

Precipimus etiam ut nullus nobilis siue
aliquis de benefactoria emat sola-
rium aut excitum alicuius iunioris nisi solum
modo mediam hereditatem de foris. et in ipsa
medietate quam emit non faciat populationem
usque in totam uillam. Iunior uero qui transi-
erit de una mandatione in aliam et
emit hereditatem alterius iunioris si habita-
uerit in ea possideat eam integram. Et si

noluerit in ea habitare mutet se in uillam
ingenuam usque in totam mandationem et ha-
beat medietatem per plenam hereditatis excepto so-
lari et orto. x.

Et qui accepit mulierem de mandatione
et fecit in nuptias fruat per ipsa hereditate
mulieris et habeat illam. Si autem noluerit in-
morari perdat ipsam hereditatem. Si uero uide-
dictatem ingenuam nuptias fecit habeat he-
reditatem mulieris integram xi

Item decreuimus quod si aliquis habitans in man-
datione asseruit se non iuniorem. et filii iu-
nioris esse. maiordomus regis ipsius mandatio-
nis per tres bonos homines exquirere inquisi-
ci habitantes in ipsam mandationem confir-
met in retinendo eum iuniorem. et iunio-
ris filii esse. Et si iuniori fuerit moretur in
ipsa hereditate iunior. et habeat illam ser-
uiendo per ea. Si uero in ea habitare noluerit ua-
dat liber sed non uoluerit cum cauallo. et aton-
do suo dimissa integra hereditate et hono-
ris suorum medietate. xii

Mandamus item ut cum pro aut anni soli-
ti fuerit laborant hereditates regis uel
regine. aut reddere fiscalia tributa sic et
ipse faciat. xiii

Precipimus adhuc ut homo qui est de be-
nefactoria cum omnibus bonis et heredita-
tibus suis eat liberum quem uoluit. xiiii

Et qui iniuriauit aut occidit sagio-
nem regis persoluat. v. sol. xv.

Et qui fregit sigillum regis reddat. c.
sol. et quantum abstraxit de suo si-
gillo persoluat ut rapinam. Si iniustum
fuit extra regis. medium autem calump-
nie regi. aliud autem medium domino here-
ditatis. Et si intrare noluerit extra re-
gis emitatus habeat licentiam intra-
di. et quod inuenit tamen ut rapinam red-
dat. xvi. Item si aliquis saio pig

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nium fecit in mandamento alicuius sagoni
is persoluat calumpniam quemadmodum sine
cent saio. qui uox eius et dominium non ua
leat. non in suo mandamento. xvij
In etiam qui soliti fuerint ire in fos
satum cum comitibus cum maiorinis
eant sic solito more. xviij
Mandamus etiam ut in legione seu omni
bus ceteris ciuitatibus et per omnes al
fozes. habeantur electi a rege. et qui
iudicent causas totius populi. xix
Et qui aliquem pignorauerit nisi per do
minum illius cuius fuerit absque iu
dicio reddat in duplum. Et si facta
fuerit querela querimonia per aliquem pign
orauerit. et aliquis ex pignore occiderit pla
ne absque iudicio reddat in duplum. Et
si facta fuerit querela alicui iudici de suspitione
ille qui in suspitium habuerit defendat se iu
ramento. et cum duobus aliis per manus bonorum
hominum. Et querimonia uera fuerit. et non
per suspitionem pesquirant iudices homines
Et si non habuerit potuerint inueniri uera
exquisitio parentur testimonia exeuntium
ex parte talium hominum qui uiderint et
audierint. et qui conuictus fuerit soluat
more terre illud unde querimonia facta
fuerit. Si autem aliquis testium falsum testifi
catus probatus fuerit reddat pro falsitate re
gi. lx. sol. Et illi ex quo falsum protulit
testimonium quantum suo testio perdidit reddat in
tegrum. domus illius falsi testis destru
antur a fundamentis. et deinceps a nullo
recipiatur in testimonium. xx
Constituimus etiam ut legionenses
ciuitatis que depopulati fuerunt a sarra
cenis in diebus patris mei Veremudi re
gis. repleantur per illos foros subscriptos
et numquam uioletur isti foros in perpetuum
xxi Mandamus ergo ut nullus

Iunior. et calparius. aduenedicius aduen
iens legionem ad morandum inde extrahatur.
Item precipimus ut si fuerit in captiuitate xxij
fuerit inde non extrahatur. non alicui detur.
Seruus uero qui per ueridicos ho xxiij
mines seruus probatus fuerit. tam de cas
tanis quam de agarenis sine aliqua contentio
ne detur domino suo. xxiiij
Ciuitas uero legionis non det ulli homini rau
sum fossataria aut maneria. xx
Siquis homicidium fecerit et fugerit po v
terit de ciuitate aut de sua domo
et usque ad nouem dies captus non fuerit ueni
at securus ad domum suam. et uigilet se de
suis inimicis. et nichil saioni uel alicui
homini pro homicidio quod fecit persoluat. Et si in
fra. ix. dies captus fuerit. et habuerit unde
conpleat integrum homicidium reddat possit
persoluat illud. Et si non habuerit unde red
dat accipiat saio aut dominus eius me
dietatem substantie sue de mobili. aliam uero me
dietatem remaneant uxori eius. et filiis uel
propinquis. cum casis et integra hereditate
Qui habuerit casam in solare xxvi
alieno. et non habuerit caballum uel asi
num det semel in anno domino soli. x. pan
es triticei. et mediam cantarellam uini. et
unum lumbum bonum. et habeat domum qua
lem uoluerit. et non uendat suam domum nec
erigat laborem suum coactus. Sed si uolue
rit ipse sua sponte uendere domum suam. duo
boni et duo iudices apprecient laborem illi
us. et si uoluerit dominus soli dare diffinitum
pretium uendat ei laboris laborem suum
cui uoluerit. xxvii
Si uero miles in legione in solo alteri
us sedem habuerit bis in anno eat cum do
mino soli ad iunctam. Ita dico ut ea
dem die ad domum suam possit redire. et ha
beat domum quemadmodum uoluerit. et faciat de

(c) 2006 Ministerio de Cultura

domo sua sic sup(er) septimum e(st). et illi domi
no n(on) det nuncio. xxviii.

Qui aut(em) equum no(n) habuerit bis etiam in
anno det domino soli asinos suos sic
ut ut eadem die possit redire ad domu(m) suam
et ad soli det illi et asinis suis victum et
habeat dominum que(m)cumq(ue) voluerit et faciat
de domo sua sic s(upra) scriptum e(st). xxix.

Omnes homines habitantes infra subscrip
tos terminos per sanum martii et per
quintinales decima decima. per centum so
tos et per villam mura(m) et per villa fe
liciam. et per illas mulieres. et per alaman
tes et per villam uelliti. et per villar maiore
fite. et per villa de cardone. et per sanum nunan
ti sup(er) contentos q(ui) habuerint c(ontra) legione(m)
se ad legione(m) ueniant accipere et fa
cere iudicium. et in tempore belli et guerre
ueniant ad legione(m) vigilare illos mu
ros ciuitatis. et restaurent illos sic ci
ues legionis. et non dent portatico de
his que ibi vendiderint. xxx.

Omnes habitantes intra muros et extra prope
de urbe semper habeant. et teneant unu(m)
forum. et ueniant in p(rimo) die quadragesi
me ad capitulu(m) ad sedem. s(anct)e marie de regula. et con
stituant mensura(m) panis. et vini. et carnis
et precium laborantium qualiter omnis ciuitas
teneat iusticiam in illo anno. Et si ali
quis preceptum illud preterierit. v. sol(idos) mo
nete regie. suo maiorino regis det.

Omnes iunatarij in commorantes. xxxi
bis in anno dent suos asinos maiori
no regis. ut possint ipsa die ad domos
suas redire. et dent illis et asinis su
is victum habunde. Et pro uno quem
que anno ipsi iunatarij semel in anno
dent. vi. denarios maiorino regis.

Siquis mensuram panis et ui xxxii
ni minorauerit. v. sol(idos) persoluat ma
iorino regis. xxxiii.

Quicumque ceuariam suam ad mercatum detu
lerit. et maquilas regis furtiue subtra
xerit eas in duplo. xxxiiii.

Omnis mercator ciuitatis uendat ceua
riam suam in domo sua. per rectam
mensuram sine calumpnia. xxxv.

Panatarie que pondus panis falsauerit
pro prima uice flagellentur. In se
cunda. v. sol(idos) persoluat maiorino reg(is). xxxvi.

Omnis carnicerii cum consensu conci
lii carnem porcinam hircinam arietem
qui. uacinam. per pensum uendant. et dent
prandium concilio una cum zauazoalmedina.

Siquis uulnerauerit aliquem. xxxvi.
Si uulneratus dederit uocem saionii regis
ille qui plagam fecerit. persoluat sa(i)o
ni regis canatellam uini et componat
se cum uulnerato. Et si saioni uocem non
dederit nichil illi persoluat sed tantum componat
se cum uulnerato. xxxvii.

Nulla nisi ducatur inuita ad fingen
dum panem regis. nisi fuerit ancilla eius. xxxviii.

Ad hortum alterius homines non uadat maio
rinus uel saio, inuito domino orti ut
inde aliquid abstrahat. nisi fuerit seru(us)
regis.

Qui iunatarius non fuerit p(er) forum ueniat unum suum uadio xxxix
mo sua sic uoluerit peruenire mensura(m)
et nichil inde habeat saio regis. xl.

Homo habitans in legione. et infra p(re)
dictos terminos pro nulla calumpnia non
det fiadore nisi in. v. sol(idos) monete urb(is).
Et faciat iuramentum et calidam aquam ho
minum bonorum sacerdotum uel inquisitio
nem per iudices inquisitores si ambab(us)
placuerit partibus. Et si accusatus fuerit fe
cisse iam furtum aut proditionem homi
cidium. aut aliam proditionem et inde fuerit
conuictus. qui talis inuentus fuerit de

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

defendat se in manitio. et percutiat eum armis.
Et mandamus maiorino vel saioni XL.
aut domino soli. vel aliquis senior non
intrent in domo alicuius hominis in legione
commorantis pro illa calumpnia quam fecerit aut
fecerit a domo illius. XLI.
Mulier in legione non capiatur vel iudicetur
nec inficietur viro suo absente. XLII
Omnes macellarii de legione permissu
concilii emant in tempore vindemie dent sa
ioni singulariter utres bonos. et singulis
arietes de sevo. XLIII.
Panatarie dent singulariter argenteos
saioni regis. per unamquamque ebdomadam
exceptis martiis et filiis. et XLIIII
Homines qui adveneriunt ad legio
nem ad vendendum non capiantur per vim
in alio loco a saigione vel ab ullo homine
et qui per vim fecit persolvat concilio
V. sol. et concilio det illi C. flagella in
camisia. ducens illum per plateam civita
tis per funem ad collum eius. Ita et de cete
ris omnibus rebus que legioni ad ven
dendum venerint. XLV.
Qui in mercatum publicum quarta feria
quod antiquitus agitur per vim lu
nit ducat eum nudis gladiis. sci
licet ensibus et lanceis. LX. sol. mone
te urbis persolvat sagioni regis.
Qui in die feriati mercati a XLVI
mane usque ad vesperum aliquem pignoraverit
non debitorem aut fidiatorem suum.
et istum extra mercatum pectet. LX. sol.
sagioni regis. et duplet pignoratam
illi quem pignoravit. Et si sagio aut
maiorinus ipsi die pignoratam fecerit
aut per vim ab alicui abstulerit fla
gellet eos concilium sicut superius septum est.
C. flagella. et persolvat concilio. V. so
l. Et nemo sit ausus ipsa die com

dicere sagioni directum quod regi perti
Quisquis extra nostram progeniem XLVII. fuerit
Qui extranea hanc nostram constitutionem
sciens frangere temptaverit. fracta manu
pede. et cervice evulsis oculis. fusis in
testinis. percussus lepra. una gladio ana
thematis in eterna dampnatione cum diabolo.
et angelis eius luat penas. Decretum Ferdi
nandi regis et Sancie regine et omnium
episcoporum in diebus eorum in Hispania degentium
et omnium eidem regni optimatum. In
In nomine patris et filii era M. LXXX. V
et spiritus sancti. Ego Ferdinandus rex III. —
et Sancia regina ad restaurationem nostre christi
anitatis. fecimus concilium in castro Coion
ca in diocesi s. oveten. cum episcopis et
abbatibus et toci regni nostri obtimatibus. In
quo concilio presentes extiterunt. Froylanus
episcopus ovetensis. Ciprianus legionensis. Di
dacus asturicensis. Miro palentine sedis.
Gomez ausocensis. Gomez calagurri
tanensis. Iohannes pampilonensis. Petrus lucensis
Cresconius iriensis. I —
In primo ergo titulo statuimus ut unus
quisque episcopus ecclesiasticum ministerium cum suis cle
ricis ordinate teneat in suis sedibus. II —
In secundo titulo ut omnes abbates se et fratres su
os et monasteria et abbatisse se et sanctimoni
ales suas et monasteria secundum beati Benedic
ti regant statuta. et ipsi abbates et abbati
sse cum suis congregationibus et cenobiis
sint obedientes. et per omnia subditi suis
episcopis. et nullus eorum recipiat monachum ali
enum aut sanctimonialem nisi per abbatis sui aut
abbatisse iussionem. Siquis hoc decretum vio
lare presumpserit anathema sit. III —
Tercio autem titulo statuimus ut omnes
ecclesie et clerici sint sub iure sui episcopi nec
potestatem aliquam habeant super ecclesias aut
clericos laici. Ecclesie autem sint integre

et non

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et non diuise. cum presbiteris et diaconis et
cum toto anni circulo libris cum ornamen
tis ecclesiasticis. ita ut non sacrificent in calice
ligneo. uel fictili. Vestes autem presbiteri sint
in sacrificio amictum. alba. cingulum
stola dalmatica. manipulum. Altare non
ara tota sit lapidea. et ab episcopo consecra
ta. hostia sit ex frumento electo. sana et
integra. Vinum sit mundum et aqua munda
Ita ut inter uinum et hostiam et aquam tri
nitas sit significata. Altare sit hones
te inductum. et desuper lineum indumentum
mundum. Subtus calix et desuper corpora
le lectum mundum et integrum. Presbiteri uero et dia
cones. et qui ministerio funguntur ecclesie. ar
ma bellica non differant. set coronas ap
tas habeant. barbas radant. mulierem
secum in domo non habeant. nisi matrem aut so
rorem. aut amitam aut nouercam. uesti
mentum unius coloris. et competens habeant.
Infra etiam certum ecclesie. laici uxora
ti non habitent non uiri possideant. Doceant
autem clerici filios ecclesie. et infantes ut sim
bolum et orationem dominicam memoriter teneant.
Siquis tamen laicus uel clericus huius institutionis
uiolator extiterit anathema sit. presbiter uero
aut diaconus sibi iussione destructor ex
titerit. L. sol. episcopo persoluat. et gradu eccle
sie careat. iiii

Quarto uero titulo statuimus ut omnes
archidiaconi et presbiteri sicut canones pre
cipiunt. uocent ad penitentiam adulteros. inces
tuosos sanguine. mixtos. [illegible] fures
homicidas. maleficos. et qui cum anima
libus se coinquinant. et si penitere noluerint se
parentur ab ecclesia et a communione. v

Quinto autem titulo decreuimus. ut
archidiaconi tales clericos constituant
quatuor temporibus ad ordines ducant.
qui perfecte totum psalterium. hymnos et
et canticos. epistolas. et euangelia. et orationes sci
ant. presbiteri ad nuptias causa edendi non eant.
nisi ad benedicendum. clerici et laici qui ad conuiuia
defunctorum ueniunt. sic panem defuncti com
edant. ut aliquid boni pro anima eius faciant ad
que tamen conuiuia. uocentur pauperes et debiles
pro anima defuncti. vi

Sexto uero titulo amonemus. ut omnes christi
ani in die sabbati aduesperascente ad
ecclesiam concurrant. et die dominica matutinam
missam et omnes horas audiant et opus seruile
non exerceant nec faciant iter. nisi orationis causa
aut sepeliendi mortuos. aut uisitandi in
firmos aut pro regis secreto. aut pro sarra
cenorum impetu. Nullus christianus cum iude
is in una domo maneat. nec cum eis cibum
sumat. Siquis autem hanc nostram institu
tionem fregerit. per. vii. dies penitentiam agat. Sed
si penitere noluerit. si maior persona fuerit.
per annum integrum communione careat. Si infe
rior persona fuerit. c. flagella accipiat.

Septimo quoque titulo amonemus ut vii
omnes comites seu maiorini regales
populum sibi subditum per iustitiam regant paupe
res iniuste non opprimant. in iudicio testi
monium nisi illorum presentium qui uiderint et audierint.
non accipiant. Sed si falsi testes conuicti fue
rint talionis supplicium accipiant quod in libro iu
dicum de falsis testibus est constitutum. viii

Octauo titulo autem mandamus. ut in Le
gione et in suis terminis. et in Gallecia
et in Asturiis. et in Portugale tale sit iudici
um quale est constitutum in decretis Adefonsi
regis. pro homicidio. pro rauso. pro sagione. aut
pro omnibus calumniis suis. Tale uero iudicium sit
in Castella quale fuit in diebus aui nostri San
cii regis. ix

Nono quoque titulo precipimus ut tricennium
non includant ecclesiasticas uillas. sed
[illegible] ecclesie sicut canones precipiunt. et sicut lex

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

[I]gotica mandat omni tempore suas uitates ue-
ndere et possideant. x

[D]ecimo uero titulo decreuimus ut ille
qui laborauerit uineam aut terram in
contentione positam, colligat fruges et pro
ea habeant uadium suum ante iudicem. Et si
uictus fuerit laborator, reddat fruges do-
mino hereditatis. xi

[U]ndecimo autem titulo mandamus ut
omnes christiani per omnes sextas ferias ieiu-
nent, et hora congrua cibo reficiantur et faci-
ant labores suos. xii

[D]uodecimo quoque titulo precepimus ut si quis
liber homo pro qualicumque culpa ad ecclesiam
confugerit, non sit ausus aliquis eum inde ui-
olenter abstrahere, nec persequi nec persequi in-
fra dextros ecclesie qui est .xxx. Si sublato mor-
tis periculo et corporis detruncatione faciat quod
lex gotica iubet. Si autem fecerit anathema
sit, et soluat episcopo mille solidos puris-
simi argenti. xiii

[T]ertio decimo titulo mandamus u-
t omnes maiores et minores ueri-
tatem et iustitiam regis non contendant
sed sicut in diebus domini Adefonsi regis fide-
les et recti persistant, et talem ueritatem
faciant qualem illi fecerunt in diebus suis.
Castellani autem in castella talem ueri-
tatem faciant regis qualem fecerunt Sanc-
tio duci. Rex uero talem ueritatem faci-
at eis qualem fecit pater eius comes Sancius.
Et confirmo totos illos foros cunctis habita-
toribus in legione quos dedit illis rex domi-
nus Adefonsus pater Sancie regine uxoris
mee. Si quis igitur hanc nostram constitutionem fre-
gerit, rex, comes, uicecomes, maiorinus,
sagio, tam ecclesiasticus quam secularis, ore sit
excomunicatus, et a consortio sanctorum segregatus
et perpetua dampnatione cum diabolo
et angelis eius dampnatus, et dignitate
sua temporali sit priuatus. De his qui
negocia sua iudicanti incipiunt fi-
nienda relicta pro eis inter se pacisci pre-
in cepta causa extra iudicium audeant

[S]epe cum negocia dirimentis non terminat
discreta sententia, non solum quod difficile
secuntur, aliquando cum negocia sed indiuisse
cause obiectibus iustitia perquisita. So-
lent enim ipsi plerique postquam suarum inten-
tionum iurgia principali aperiunt exa-
mine finienda, quamuis restituta licen-
tia legali fugiendo iacturam ad conuen-
tionis fidem deducere, et regis auditibus
presentare etiam. Sic ergo sub hac fraude iure ingu-
nito pars cauticum iudicialis sententie
tatem effugiat. Ideo presentis legis sanc-
tione decernimus, ut quicumque deinceps ex-
ceptum suum cum alio regi intimauerit
culmini discernendum, nullam inde se
de iuditio subtrahat. Si quoque non fuerit eius
sibi aduersario conuenientiam agere, sed tam-
dem ceptio negocii compositionem interuenire,
domini regalis clementia in speciale parti-
bus iudicium prestat. Si uero si in exactum ne-
gocium coram principe uel quem idem prin-
ceps arbitrum elegit, ex pacto neglexe-
rint, et quicumque cum suo causidico defi-
nitionem pegerint, tam petitor quam pulsa-
tum regie potestati se persoluere noluerint
quantum ille causa peticio extitit, per eum ip-
sum conquirere potuerat. Ita iudex ut
regia potestas exinde facere uel iudica-
re elegit arbitrio uoluntatis sue subia-
ceat. Simili quoque dampno et illi multandi
sunt qui post cause initium remiectores iu-
dicum ceterorum de in cheratoni presumpserint
pascisci negocio. Sit quoque ut tam iudex
quam sano dampnum ipso exsoluerit inter se
diuidere debeant sibique iuri habitaturum
obtineant. Si uero si ipsi causidici non ualuerint

(c) 2006 Ministerio de Cultura

unde dampnum ipsum persolvant cente-
nos ictus flagellorum utrique accipiant.
Et si denuo iudex ipse eam ipsam tamen
modi licentiam habeat. Illos tamen le-
gis huius iactura immunes efficiat quibus
aut regia iussio licentiam deserviendi
nis incluserit. aut quos iudex ille eam
tamen inter se pacificaverit. absolvat.

Ut post mortem matris filii in potes-
tate patris permaneant tuendi etiam si no-
vercam pater superduxerit. et qui de rebus filiorum
conveniat patri secundum superioris legis modum.

In lege enim antiore sanccitum est ut
matre mortua si pater non duxerit novercam
filii in potestate patris cum rebus ma-
ternis tuendi maneant usque ad tempus nup-
ciarum et usufructuario est filius suis omni-
nes sumant expensas. Cum vero ad nu-
pcias venerint vel .xx. annos imple-
verint. extunc mediam ex eadem que unum
quisque contingit de rebus maternis restituat
portionem. et medietatem usufructua-
rio in sua potestate habeat cum advi-
xerit. et nichil exinde vendere donare vel
evertere presumat. filiis eodem contingio
naturalis integram et inteneratam postmo-
dum relinquendam. Si certe pater novercam d-
uxerit. ita decretum est in eadem lege ut
filii accepta a patre omni materna hereditate
te ad alienam transeant potestate tuen-
di eum omni facultate spreta patris cum vi-
timus. Sed quod valde indigne et ovende
num perspeximus clementia esse factum cum
oblitum est Salomone dicente. Qui recedit seducens
filii in abaliena et foveris sinu alterius.
Et iterum. Qui subtrahit aliquid a patre suo et ma-
tre et dicit hoc non est peccatum particeps homi-
cide est. Et iterum. Oculus qui subsannat patrem
et qui despicit partum matris sue effodiant
eum corvi de torrentibus et comedant

illum filii aquile. Hec autem et illud. Melius
est enim ut filii tui te rogent quam te respicere
ad manum filiorum tuorum. Id circo nimium in-
congruum et indignum fore perspeximus talia sub
nostra gloria diutius absque nostre cognitione ta-
lia decreta dispendi. ut ipsi lucrum
de tessella filiorum alienorum habeant qui
nullam cum eis nutriendis habuerint
penitus sed patri generant dampna quod de-
buerant per fructum filiorum gaudium. Nos igitur
animadvertentes quod legis huius seriem sacrorum septi-
mus nostra gloria repleante illud obiciens. Hodie
inimicos ille perdet. Sicut pater miseretur
filiorum. sic misertus est dominus timen-
tibus eum. De quo etiam et Salomon dixit.
filius sapiens doctrina patris. Et iterum. Fi-
li suscipe senectam patris tui et ne con-
tristes eum in vita illius. et si defecerit sen-
sus veniam da et ne spernas eum in virtu-
te. Et iterum. Qui diligit filium suum frequen-
tat illi flagella ut letetur in novis-
simo eius. Qui docet filium suum lauda-
bitur in illo. et in medio inimicorum gloriabi-
tur in illo. Mortuus est pater illius et quasi non est
mortuus similem enim reliquit post se. In vi-
ta sua vidit et letatus est in illo. et in
obitu suo non est contristatus nec confusus est
coram inimicis. Reliquit enim defensorem
domus contra inimicos et amicis redditorem
gratiam. Dum igitur hec et talia nostre memo-
rie excellentissima gloria que ad nos pergu-
nam sicut fuerunt privilegiatum. et nostra du-
xit statim serenitatis nostre obtempe-
rare preceptis et domino ordinante. hu-
ic adde nimium legi. ut scriptis que dig-
ne non sunt posita. in necessitatibus que omni-
bus ad eius pariunt ordinata. unde quod
ad regimen nostri conditionem pertinere com-
monemus per nostri seriem decreti. ut de-
inceps sic fas est iusticie et sacre septem.

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

decet huius sanctionis custodiat forma et
discipline. Post mortem uxoris quisquis il-
le secundum duxerit noviciam, filii qui de eodem co-
niugio nati esse noscuntur in patris potestate
et gubernatione vel potestate permaneant cum
omnibus rebus maternis, quia valde indignum
est, ut filii patris gubernatione vel potestate
relicta matris tantum noviciam deveniant.
Sed institutum pater dum noviciam duxerit
filios suos una cum peculio matris vel
secundum legis modum tutoris in ordine
regat. Ita tamen ordinamus ut inventarium
de rebus filiorum suorum manu sua conscripta co-
ram iudice vel heredibus defuncte uxoris
strenue et fideliter faciat. Talis vero placiti cau-
tione vel heredum suorum nomine conscribantur,
ad quorum tutelam ipsi pertinere videntur
legitime si pater defunxisset. Et nichil de ipsis
rebus filiorum suorum pater evertat. Sed filiorum vitam
sollicito voto vel actu salutari intendat,
et res eorum absque aliqua perditionis diminutio-
ne tuendas accipiat. Quod si pater ipse qui no-
viciam duxerit tutelam suscipere filiorum no-
luerit, tunc a iudice propinquior ex parte genitri-
cis tutor eligendus est, qui tutelam ipsorum acci-
piat pupillorum. Cum vero filius uxorem du-
xerit, aut filia maritum acceperit, statim
a patre de rebus maternis suam recipiat portio-
nem. Ita ut usufructuario iure patri tertia
relinquatur. Par autem cum filio quam filie cum
.xx. annos etatis impleverint mediam ex
inde quam iure competit exigit pro parte de rebus
maternis restituat portionem etsi nullis fuerint
nuptiis copulati. Medietatem vero de ipsis
rebus dum advixerit pater usu vendicet. Filiis
suis qui de eodem coniugio nati sunt post
suum relinquendam integram et intemeratam
eandem quod et de nepotibus forma servari de-
cernitur. Quod si vero pater de ipsis rebus filiorum aliquid
evertere presumpserit, aut si ipse quod constitu-
tum est implere res filiis dare neglexerint aut
tenere presumpserit quantum ex pretione evenire
potuit, omnia de rebus eius propriis vel filiis
quod maternam hereditatem evertit, et redden-
da sunt per iudicis instantiam et omnibus modis
ad integrum sarcienda.

De parvulis qui nati hereditatem capere possit

In rem dubitationis si venientes in lucem fit
quando hanc ambiguitatem perspicimus increv-
isse. Contendunt namque plurimi si ge-
nitus infans non longe defunctus hereditatem
parentum possit ista sortiri quorum licet
ce potuit vero in sanitate. Origo ita docta
manet. Talisque usus decurrit. Nobis qui
nascitur post alium quam se suscipientem ca-
piat lucem, ut de tenebris genitalibus con-
stat esse decretum. Hoc ergo ordine ille ca-
piat hereditatem tenere possessionis qui mox
extreme capiat primordia lucis quamque
sortitur iure esse usui elementorum quibus congre-
gatus est. Aut quam sociat bona rerum aut
quarum dominio natus non est quamque non he-
reditabit potestatis iure celi. Qualis morte
sectum impulsa distribuit portio mundi
quem etiam bone aggreditur viventi
vita qui vicino fuit morte adesse quam
vita. Sicque naufragus in medio lucis
angustias mor genitales exit mor
sed relapsa est in tenebris. Utrisque et pri-
mis parentibus ad successionem ... ad iure
defuncti et ipsi defuncti vita comperit.
Sin enim clara fit vita de ipsa ipsi luce
ac parum ipsius vitam amitteret et cuius par-
ticipationis vite non aliter vitam usque servi he-
reditatem capiet qui nascitur non post nati-
vitatis ortum et sac baptismatis gratiam
consequitur et decem dierum spatiis vixisse
completur ut successores patris vel matris
persona que plurime pro nuptiis tenere cupit
hereditatis adquirere comoda ante mori

(c) 2006 Ministerio de Cultura

terrenę etiam mansionis comparat: ut tamen et
ita demum assequntur uiuentes cum rebus
labentibus tantum. Sicque salutari commercio
dum hereditat ille celum. hereditat iste so
lum. dum illi pendent celestia isti pre
ferunt adire terrena. Dum assequntur ille
perennia. conquirunt iste caduca. ut si de
functis terrenum uiuis non potuit possidere
terreno psaltum. et munere celeste lucrum ua
leat obtinere.   Ericiuus rex. De rebus uen
ditis qui per necessitatem seu per occasionem uen
Ambulare cognouimus sepe dit uel pigni i
amiserorum. ultimas occasiones decer per sse
uere uel ordinare. Scilicet cum: ingenui re rit
suam uendiderit. seu seruos. ancillas. si
ue. ciuitates. uillas. siue sorores. agros.
uineas. uel quecumque de gestis. edificiis ma
gnum uerum erit usque ad. xxx. annos cau
sionem habebit. et uenditio non compatitis irrup
ta. et pretium quod acceptum est dupli restitu
at. et a sine. cognitionis perueniat hereditate
quod non est dignum uel firmum peruenit aboleri
tur. quod tam breuis necessitas cedit homi
nibus codice inuenta requirunt atque breue
sua distripuint. Et ille qui emptor est per
usurias quod tenuit splendida est cautio. ita per
hennitate firma subsistant. Solo si fuit tan
diffinitio et testium scriptura. et ab illis qui
occupatas tenuit. hunc firmum non est dece
nnia. si tamen detestatio est. ut per. xxx. an
nos non inquietet emptore. Si quis enim
teneat ut postea nullo inquietatur de
ueniat. Ideo tamen ordinata legum districtione
decernimus. ut quamuis sit forciosa emptor
utilis. et debilis. ad dictas recipit. inter uitas
que domos hereditas capienda peragat. Nam
si persona contra exierit et compulsores bene
ficio acceptos. et usuras exigat. et fisco au
ri libra coherceat impletum. Nam in to
to iudicium peretas attendimus. bene con

quis episcopus. uel comes in suprema iudicia ar
bitrantis. et si indicent sarcionem. et ple
nitudo uel qualibet ordinata non transferi
tur hereditas incupata. Hec est carta de
legione et de carrione de foris maris.

In dei nomine. Ego regina domna urraca
adefonsi. et constancia regina prolis non
coacta sed spontanea uoluntate. et pro redemp
tione anime parentum meorum do uobis tale fo
rum quale habuistis uos homines de legione
se tantum. et de carrione. in tempore de rege al
fonso auolo de meo patre rege alfonso. et
quod nullus homo non faceret uos inde. De illas
uestras hereditates que unus habetis per totum
de tempore uestros auolos. et de parentes uestros. et de
tempore de rege domno fernando. et de regina do
na sancia usque hunc. mando uos eas dare et
tornare ille qui eas tenuit per pisquirit
tate directa per fide sine ullo ingannio. Et
mulier que uidua fuit aut maritum non habuit.
fussatum non faciat nec pectet fussatum
Et mancipium qui armas non portare fos
satum non faciet nec pectet fossateria. Et
cauallero si de tem exierit et a sarracenos fu
erit exido siue saluo. ut sua mulier non per
dat sua hereditate non suas medias compartitio
nes. nec suo habere. nec suas armas que habuit per
fide sine engano. Et se cauallero si in su
a corte aut in suo lecto morierit. aut
in sua terra. si habuit cauallum ut det eum
in nuncio. et si non habuit cauallum et ha
buit loricam det eam in nuncio. Et si non
habuit cauallum nec loricam det in nuncio
.c. sol. Et cauallero qui amauuyt non
fuit quod non perdat sua hereditate. Et caua
lero qui in fossatum fuit mortuus quod non do
net nuncium. Et cauallero in ipso anno
quod mulier accepit. et nupcias fecit usque an
num completum ad fossatum non uadat. nec
fossateria non pectet. et illa hereditate de

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sca. eccl. et de saldania q° est del comite
don Garcia. q sit pesquirita per rege
del comite do garcia et plurae foras. Et
quis li ad irrumpendu venit. rex aut
regina. comes aut comitissa. e noua
vindicatore erat iudicatus. et cum dath
an et abiron erat dempnatus. et n
habeat partem i pma resurreccione. et re
gnum aut bellum. aut ordem no p
ficiat ei. Facta pagina. iij. nonas.
Klas octubres. Era. m. c. xl. vij.
Deo auxiliante:

Ego regina donna urraca. adefon
si filia. qui hanc cartam scribere ius
si. manu mea roboraui. et signum
feci.

Ego petrus legionensis eps. cf.
Ego pelagius eps de sco saluatore cf.
Ego petrus palentinus eps. cf.
Ego petrus assuriez comite cf.
Ego comes do gomez cf.
Ego comes don froila cf.
Ego fernan gonzaluez cf.
Ego tel telliz cf.
Ego pelagio martinez cf.

In nomine sce et Incipit carta cosue
indiuidue trinitatis tudinum palen
q a fidelibus i unitate co tine ciuitatis.
lit et adorat. Opus e pietatis et ad
salutem anime p̄staitissimu argumentu.
diuisq sine rectoribus ppl'orum spalr con
uenientes. pplos sibi submissos ciuis et sc
ptis legibus gubnare. bonos institu
endo foros. puasq cosuetudines a
bolendo. ne inter dnm et pplm sibi sb
iectu. frequens oriatur discordia. et
ne dns de inclemencia. ut ppls de
infidelitate redarguatur. Sed in hoc
equitas. in illo fidelitas. in utroq
stabilitas mereatur approbari. Ea
ppt ego. Raimundus scds dei gratia
a palentine ecce Eps. bono animo.
et spontanea uoluntate. intuitu pie
tatis ac mie. et p salute aie mee. cu
cosilio paritr et uoluntate omniu soci
orum meorum eiusde palentine ecce sci a
tonini canoicorum. nec no cu cosesu
et uoluntate et cocessione dni nri alde
fonsi Regis Castelle. ut deus remu
nerator omniu bonorum ipi regi uite
coferat utriusq felicitatem. Facio et
Cartam de foras ub toti cocilio de pale
cia psiti et futuro i ppetuu ualituras

De dextoribus Raimu
di epi palnti de sola
rib' i pmis.

Dono ita; ub
istos foros ut
nullo decetero cuicuq generis
coditois. dignitatis. ut ministi sit ta
tum canonicis palentinis saluo et
integro iure suo i omnibus et p om
nia. aliq solare epi copare possit;
in tota palencia. nec in ambitu
suo. n cum suo foro epi palentini.
ut Eps nullatenus pdat. nec pdere
possit suu forum. excepto illo q exa
chabuntur seu ampliabitur intra ci

sas suas. et curtales in quibus morantes
erunt. nullis alijs casis inpositis. nec a
liquo solari. nec in parte solaris heremj.
uel populati. inposita. et ille qui ex mercha
durain illam comparauit. faciat unum forum.
Et quicumque filij eorum. uel parentes. aut qui
bus eorum heredes. aut alij partientur quam
uis omnes partitores exeant per unam
portam. tamen singuli faciant foros integros.
Et illos solares qui . De solaribus.
usque hodie fuerunt comparati qui de episcopo fuerint
uel de hominibus suis. habeant ad tale forum.
qualem habent solares militum. De collatijs.
Habeat episcopus in solares militum. et
in collacios aliorum hominum uille. vi.
denarios ad marciatum. et medietatem
de homicidio. et totum furtum integrum.
et rrhiuon. et in pedido quod pertinerit ad
concilium dent cum eis. et similiter de suas cal
das legadizas. Omnes uero alie caluni
e sint de domino solaris. Et omnes solares
heremj de palencia qui numquam fuerunt de e
piscopo palentino et quibus habuit ali
quando suum solidum. per pesquisam legiti
mam: de huiusmodi solaribus quos in
uenerint per pesquisam: illi qui hodie
tenent illos solares si populauerint eos usque
ad istum primum annum de collatio quj
suus sit episcopi et integrum faciat episcopo: habe
ant eos populatores. Qui uero non populauerint
eos sicut dictum est. et sciendum quod dictum est usque ad u
num annum perdant solares suos per ubi
cumque fuerint. ita quod numquam ipse. nec
aliquis de successione sua: eos repetere
possit: nec debeat. sed sint proprij palenti
ni episcopi in perpetuum. Et hec quod hodie tenent
infra ambitum domorum suorum in quibus
morantur: non respondeant decetero nisi per
forum uille. Et quecumque solares autem exitus
inuenire potuerint per pesquisam legitimam

infra muros palencie de quibus forum
non dederunt. nec fuerunt comparati a morte
de imperatoris usque nunc. omnes huiusmodi sola
res et exitus sint proprij palentini episcopi irre
uocabiliter. Similiter de fo
ros de palencia quod homines de palencia ha
beant eos sicut habuerunt usque modo. De fo
Et a die qua forum presentem ro.
habebit in hereditatem patris uel matris: non sit
forum decetero. sed sit de episcopo sine alio domino.
Nullus homo infra De foro militum et
portas palencie. nec ambitum aliorum
eius habeat quingentos solidos. nec ciuium.
infançon. nec aliquis alius ibi qui inueni
sit de palencia. sed quicumque desonrauerit a
liquem: cum tali onoret eum. cum quali deshonrauit.
Omnis homo De pignoribus et fide
de palencia qui fideiussores dedit iussoribus.
pro suo pede. et sua bona. non sit preso cor
pus suum nec sua bona. nec sua hereditas. Et
qui dedit fideiussorem manifestum. si pignus
abstulerit: uel corpus suum defenderit. uel he
reditatem suam. uel aliquid suum. non pec
te calumpniam. Qui sine fideiussore in ma
nifesto pignus abstulerit. uel se ipsum de
fenderit pectet calumpniam. Qui pignus ab
stulerit sagioni uel portario pectet. v. sol.
et quod abstulit reddat. uel aliud tale et tan
tum. et si hominem abstulerit det illum hominem aut
duplum. uel. ccc. sol. De sobrecibatum la
Quicumque sobrecibauerit. tronum uel traditorem
uel fideiussit. latronem: aut traditorem. si non
potuerit dare latronem uel traditorem det se ipsum
pro eo. et paciatur eandem penam quam ille
pateret. Qui abstulit latronem uel tradito
rem. eodem modo indicetur. si non potuerit eum dare.
Et si eum dedit sit corpus eius absolutum.
Si maiorinus episcopi De querimonia m
habuerit querimoniam de aliquo: iorini episcopi.
habeat spacium trium dierum. ad querendum ami

BIBLIOTECA PÚBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cos: ⁊ ꝯsilium hindum. ⁊ tcia die
ueniat. ⁊ faciat q̄ directum fuerit.
Si uō suspectum eum habuĩt q̄ fu
giat: det sobrecabador. De percus

Qui pcusserit manum aptã: soribꝫ.
pectet .v. sol. ⁊ qui pcusserit cū pugnō
clauso: pectet .i. sol. Qⁱ pcussit cū lā
cea uł cū cultello si ab una pte ad
aliam pforauit scił: ultra exeundo:
pectet .x. sol. Si nō pforauit ab una p
te ad aliam: pectet .v. sol. p espadada
unˉ ossū nō exierit .x. sol. p pedrada
unˉ sāguis exierit. si ossum nō frege
rit .v. sol. Si sanguis nō exierit. ⁊ tu
morē fecit. pectet tot sol. q̄t polgadas
hūit in tumore. De depilatoribus.

Qui messauit aliquem in barba uel
capite: pectet tot sol. q̄t polgadas ha
buerit de messado. Si pcusserit aliqm̄
i oclo. ⁊ pturbauit ipm oclm. pectet
.xx. sol. Si duo pcussint aliquē i tīa: pec
tet .lx. sol. si unꝰ altm̄ pcuit i tra: pec
tet .x. sol. De calumpniis ⁊ liuoribꝫ.

De calumpniis ... liuoribꝰ i corpore
hōis fcīs. eligat maiorino epī unā tā
tū calūpniam quā uoluit de duobꝫ li
uoribꝫ uł mīis. Si quis pcussit aliqm̄
i dentibꝫ. ita ut pdat aliquos dētes. pro
octo antiorbꝫ. s. q̄tuor supiorbꝫ. ⁊ q̄tu
or inferiorbꝫ. p q̄libꝫ dente istoꝝ pectet.
.lx. sol. usq; ad .ccc. sol. ⁊ non amplius. pro
aliis dētibꝫ p q̄libꝫ dente .v. sol. Qui mi

Qui miserit menda serit menda in lo
in loca alīs pectet .ccc. sol. ca alterius.

Qui p malā uoluntatē mi Si q̄s misit
serit cap alicꝰ i riuo. ita ut cap alicꝰ i riuo.
totū caps aq̄ cooptatur. pectet .ccc. sol.

Qui denudauit Qⁱ denudauit aliq̄ a pāno.
aliquē a panno pectet .ccc. sol. Ꝺ desēnorā

Qui desonrauit epm. morādo tis epm.

in suo solare. si hūit tres testes ui
cinos pstos q̄ eū desēnorauit prendat
epc quicq̄ inueñit i solare eū dessēnor
antis. De solutionibus marcii. ⁊

In palncia nllꝰ miles armatꝰ de seni
ore det solidū p marcio. uł aliquid. ñ
eo mortuo uxor eiꝰ uł; nubat. ⁊ p ea c̄
q̄ hi nupserit: tale forꝫ faciat. Similit̄
filiꝰ militis nō det marciū usq̄ q̄ pue
niat ad tēpꝰ ydoneū milicie. ⁊ tūc si ac
cepit arma ab aliquo dño: ulteriꝰ non
det marciū. Quicūq; fuit de palncia. ⁊
q̄ hūerit patrem militē et quo casa
to fuit si uoluerit eē miles faciat forꝫ
sic alii pedites. Pret hoc oms alii uici
ni palncie unū ⁊ eundē forꝫ hnt. saluo
i omībꝫ ⁊ p omia iure canonicoꝝ. De

In palncia nō ha batalla: batalla.
pro nulla re De testimonio ⁊ pingaïde.

Si epc uł maiorinꝰ eiꝰ sup quacūq;
rō uł fcō pesquisam directā habue
rint: debet ei ualē. si pesq̄sā ñ habue
rit. ille cui demandauit. deliurꝫ se c̄
q̄tuor uicinis se q̄nto eis anumiato.

Oms miles extra De dñis et coꝝ in
palnciam pot hre litibꝰ ⁊ aliis ñ in
quēcūq; dñm uoluit: litibus.
et si dñs eiꝰ guerram habuit suū eo
suū p alia re. cont hōies de palncia. ł
ad pendrandū eos uenit: extra cū dño
suo guerreabit palnciam tota die. uł
pendrabit. ⁊ q̄ncūq; uoluerit ueniat
ad domū suam securꝰ. ⁊ de roba ⁊ de pē
dra quā ibi cū dño suo fecit partē q̄m
inde habuit reddat uicinis suis. Ex
cete gētes de palncia exceptis militibꝰ
hntes uicinam. remaneāt illō dño epō.
aut maiorino eiꝰ. aut concilio. ⁊ si nō
habuerint p inde directū. possit exire
de uilla. ⁊ pignorare p illo. et concilium

non sinat

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non sinat eis perdere q ibi hnt. Et qui
cumq; talit pignorauerit. possit ueni
re secur9 ad domu sua. Et si in uolta g
uerre ul' pendre qm fecit cu dno suo.
homo de palncia ibi occiso fuit. no sit
pro inde inimic9. et si dns militis eos
existite in palncia. uenit contre palê
ciam. ul' aliquo m guerreare. exeat ê
uicinis suis. 7 pugnet contra dnm su
u. 7 no ual; inde min9. s; corp9 dni sui
defendat a morte 7 captioe p posse suo.
et det ei caballu suu in pugna si nece
se fuit. Et si ipse cu fuit cum dno suo et
palnciam in guerra ibi occiso fuit ab
hoib; de palncia. null9 ho de palncia si;
pro eo inimic9. De inclusura. arm.

Tres hoies 7 eis ples faciut inclusu
ram. tali m iacendo lapides. ul' aliq
gen9 armoz p eu que incluserit. ita
q lapidib; ul' armis perciant peril
inclusi. ul' in domu ei9 ul' contrale la
pides ul' arma piciat. Qi tale inclus
a fecint. qt homies incluserit. tot. c
cc. sol' pectent. De hereditatibus.

Omes hoies de palncia qui tra hedita
tem habuer de villis de extra palnc
a. 7 de ext muros. de uillis scilic; q p
tinet ad palentina eccam. 7 ad paln
tinu epm. uite heditario q qunt hoi
nes de palncia coparauer. et illis us;
hodie. q habeat saluu 7 qetu semp in
ppetuu. s. tras. vineas. ortos. azenias.
molinos. 7 tota alia heditate. 7 ppt hec
no faciant illic aliq for. S; ille qui
i pstans uillis cpauit solare. faciat il
lic for; uille. 7 nisi fecit for; pdat sola
re cu tota heditate solatis. Qi dcetero
heditatem quamcuq; i pdcis vil
lis compauit. faciat ibi casas 7 foru
ville. 7 nisi fecint for; pdant q cpaue

runt ibi. De hereditate accepta d' cerdos.

Post mortem uo ipatoris qui accepi;
hereditatem in cerdos. si done recta non
pemo sfrauit: relinqt ea. De feria. 7

In palncia null9 ho faciat feria. De ue
Lic; epo uende uinu. dicione uini:
p totu annu qncuq; uoluit. episcopi.
pret qm i feria. scilic; xv. dies ante
festu scti antonini. 7 qndecim p9 festu.
tali m ut pq'm uinu suu tabnet: fa
ciat iactari pcone. viii. dies an qua
tabnet uinu suu. et die quo tabnau
it uinu: omis uindetes uinu i palncia
cortent suos tapones. Omis homo de
palncia qui uendidit uinu. qn totu
epi e uendendi uinu suu. si dns qui
uendiderit uinu fuit inde couictus
trib; testib; uicinis de uilla qui testi
ficetur q uidet: pdat singulis dieb;
p qtcuq; uendidit. v. sol'. Fre de uedicio

Eps uo sic uendat uinu ne uini epi.
suum. unam tn uendat cuba. 7 hec
infra noue dies. 7 amplius no habea;
testitudem. 7 si his noue dieb; cuba
uendita fuit aut non: cess; testatd.
vinu uo epi appcient tres boi hoies
de cocilio. 7 hita rone osimil' uini. un
mealla min9 uendat. De pelagis.

Omis pelagi ab acenis michaelis
cider. us; ad acenias de subrncato s
defensati de rete barredanna tn. et
no de al. Et in his pelagis det epo et
canonicis libos tisim ad piscandu.
et recia sua trahenda: ul' det initu
p ortos. domos. 7 vineas suas. In oi
b; uo pelagis alijs. lic; epo. 7 canoni
cis 7 omib; alijs piscari libe. De hiis

Quicuq; dirrupit qui insfrigunt te
mentu de palncia nem ul mediani.
ul' feria pectet. Lx. sol'. Qui uo fortiam

BIBLIOTECA PÚBLICA DE

© 2006 Ministerio de Cultura

uenientem ad mercatum ul' ad feri
am. sine mandato maiorini ul' sa
gionis pendrauit in mercato ul' in fe
ria pectet in coto .v. sol'. et det illud
quod pendrauit suo d[omi]no. Extra mercatum
sine mandato maiorini ul' sagionis
potest qui uoluerit pendrare et in die
mercati. *De excusatis episcopi.*

Maiordomus ep[iscop]i. et maiorinus. et Sagi
o. et Carpentarius. et ferrero. et Repos
tero. et azemel. et porta. et Ortolano et
molino. et Lauandera. et Pastor. et
magister maior de pescaria. Omnes
isti homines predicti de ep[iscop]o non dent in
aliqua fazendera. si sint excusati de
toto. *De calumpniis et homicidio.*

In omnibus calumpniis et homicidio de
palencia si quis de manifesto uenerit pro
qualibet calumpnia soluenda uel
danda. ul' si de manifesto se dedit
fideiussores de danda ipsa calumpni
a sine alio iudicio. solam medieta
tem cuiuslibet calumpnie et homicidii
det. et non amplius. Si uero negauit
ipsam calumpniam. ul' homici
dium. et fideiussores de niego dedit.
et postea conuictus fuit super quibus ca
lumpnia: pectet totam calumpniam
ul' homicidium. *De pena ppt fosas.*

Nullus uicinus uel uicina de palencia
det aliquid uel pectet ppt osas. ul' a
liquem pro eis niget. si matrimonia
sint libera. *De pena pro casum.*

Si puteus alicuius ul' panes. aut ca
ballus. uel aliqua alia bestia. uel
casura alicuius rei. aliquem hominem mac
tauit uel leserit. ul' si homo mor
tuus quocumque modo in riuo inuentus
fuit: nullus homo de palencia pro
eo aliquid pectet. si uicinus de pa

lencia eum non occiderit. Quicumque
hominem occiderit pectet. ccc. sol'.

Si plagam quis *De plagis.*
fecit unum ossum fractum extrahat.
si fuit fracta in capite. quolibet ossium
fractum a capite abstractum: habeat .L.
sol. et si plura fuerint ossa. quolibet
ossium habeat .L. sol'. usque ad. ccc. sol'.
et non amplius. *De oculis euulsis et me*

Pro oculo euulso. ul' fine *membris absci*
so. c. sol'. et similiter si manus *sis.*
uel pedes abscidatur. ul' digitus. Seu
aliud membrum. usquequo perueniatur ad.
ccc. sol'. tantum. Pro uno quoque membro
per se pectet. c. sol'. et sicut supius positum est.
Quicumque conuictus super aliquo manifestus
uenit. sine aliqua contradictione: de
calumpnia danda. ul' de homicidio. me
dietatem tantum pectet calumpnie ul' homi
cidii. Qui uero negauit. et non uenit de ma
nifesto postea conuictus fuit: totam ca
lumpniam uel homicidium pectet. *De*

Qui uocem *uoce data maiorinis e*
super quibus de maiorino *piscopi.*
ep[iscop]i dedit. si maiorinus habuerit tres
testes directos de uoce sibi data non
possit eam sibi magis tollere. Si uero tes
tes non habuerit iusta quantitatem
nie defendat se. cum. xii. de manu uol
ta. ul' cum. v. qui caldam
iurent electeem illius qui se habet defen

Item non *De calumpniis* *Etiam.*
respondeat quis de nulla calumpnia.
sine querreloso. preter quam de mor
te hominis. *De piscariis.*

Qui pesquam habuerit si riuus eam fre
gerit. uadant domini sui per eam in sic
co. ut faciant pesqueram in suum rectum.

Qui mulierem *De vi illata mulieribus*
forciauerit comprobantis tribus legitimis

(c) 2008 Ministerio de Cultura

testib; pectet. ccc. sol. Si non fuer
int testes quib; possit sibi probari
de forçi facta: & negauit. saluet cũ
q̃stuor se quinto cũ eis annumiato:
In nr̃o coto de illo qui De apelido. ∞.
non exierit in apelido nich inde her
epc̃. nec eius maiorinus. ñ sicuti alius
uicinus. Nos homi pone nr̃os uinad
ros. & nr̃os mesq̃ros. et de coto q̃ fecẽ
mus sup nr̃as uineas uel messib; nich
inde debet hre epc̃. nec eius maiorinus. ñ
sicut alius uicinus. De vindemia epi.
Uerumptã in pago de oter de bispo. &
in uelaza. & in pago sc̃i iuliani a ripa
inferius sicut iter ad uineam epi. in istos
tres pagos nullus debet uendimiaẽ
ante q̃m epc̃ uindemiet. ul' illi q̃ uīe
as istas pro eo tenuerit. De defesa
Defesam montis concilium montis.
de palncia debet eam defensare. & in
eam nõ hẽt facẽ legnã. nec canoni
ci. nisi q̃n concilium de palncia dirump
it eã. De his qui non habent filios.
Omnis homo de palncia qui
filiũ ul' filiam non hũit det heredita
tẽ suã & bona sua quicumq; uoluerit.
Qui merinũ De percussiõe maiorini
epi percusserit directuras epi demandã
do. pectet. xxx. sol. & liuores q̃s fecẽt
eum percutiendo. pectet
qui nõ sit merinus sicu
ti ornaret aliũ uicinũ. De percussione
Portarius & sagio portarii ul' sagiõis.
demandando directuras dñi epi ut
q; hẽt calũpniã. v. solidoꝝ. scilic; ut
si quis eis abstulerit pignora & sit
qui eos percusserit pectet pro unoq̃q;
eoꝝ. v. sol. & insup pectet liuores q̃s
fecẽt. & det eis ornã suam cũ suo pañ.
qui non sit portarius. ul' sagio. sicu
ti daret alii uicino. De querelosis.
Si uicinus palncie dederit forũ suũ
sagioni scil; unũ denariũ. & sagio &
noluerit dare pignora q̃reloso: ad
hibitis duob; legitimis testib;. q̃re
losus monstret illud merino & si
merinus noluerit rem ipsam emẽdaẽ:
ex tũ nullus homo de palncia habeat e
ũ p sagiõe. us; dum merinus melio
ret fallenciã sagionis. p uno denari
o sagio det pignora q̃releso. & pro
duob; denariis integret q̃relosũ de
pigñib; us; ad fiadurã. De liuoribus.
Similr si merinus ul' sagio epi uel por
tarius primo percusserit aliquẽ uicinũ
de palencia. & uicinus repercusserit e
ũ. si liuores aliquos fecẽt. nõ pectet
plus p eo quã pro alio uicino. si liuo
res nõ fecẽt. sic eum percuciendo. nich
pro eo pẽtet. De pendra. ∞ ∞
In tota palncia nullus uicinus aliũ pen
dret. ñ cũ sagiõe. ul' portario epi. ex
ceptis illis qui collacios hñt q̃ possĩt
pendrare suos collacios. sine sagione
et portario epi. & sine calumpnia.
Uerumptã i omnib; solarib; De pen
de palncia sagio & portarius epi dra.
hñt pendrare. preter q̃m i solarib; ca
nonice. in quib; nõ hñt pendrare. ni
si merinus & sagio canonicoꝝ. & excep
tis solarib; canonicoꝝ. & alioꝝ soci
orũ. in quib nullus hẽt pendrare. ñ
decanus ul' prior canonicoꝝ. in illis
scilic; solarib; in quib; canonici ipsi
morantur. Confirmatio donationis.
Et ego. Raimundus di grã se
cundus epc̃ in palncia ut p̃dictũ ẽ
spontanea uoluntate & bono animo
una cũ consensu socioꝝ m̃oꝝ ecclie
sc̃i antonini canonicorũ. & cũ uolu

BIBLIOTECA PÚBLICA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tate τ concessione dñi nr̃i Regis Aldefonsi. hos om̃es predictos foros dono concilio de palncia presenti τ futuro. τ huiusmodi in perpetuũ concedo. saluo in omnibꝫ. et ꝑ omnia iure canonicorum τ in roboratione huiꝯ carte duo mille morabotinos a concilio de palncia accepi. Siquis uo hanc cartam donationis concessionis et confirmationis in aliquo rumpere temptauerit. τ conciliũ de palncia super hoc ociem aliquã uexare. τ foros nominatos infringere ꝓsumpserit. sit maledictus τ excõicatꝯ. τ iram dei omnipotentis plenarie incurrat. τ cũ iuda dñi traditore penas patiatur eternas. τ in super regie parti mille libras auri purissimi pectet in coto. et uob̃ pro noiato concilio de palena a dampnum q̃ intulit duplatũ persoluat. Facta carta in Rosorios de faban aldea de areualo. Era. M.ᶜᶜ. xix. x. kl̃as septembris. Et ego. Raimundꝯ scl̃s ep̃s palntinꝯ hanc cartã quam fieri mandaui manu ꝓpria roboro τ confirmo. Et nos totũ Capitlm̃ de palna hanc cartã roboramꝯ τ confirmamꝯ. Et ego. Rex. Aldefonsꝯ cũ Regina. Alionor regnãs in Toleto τ in Castella hanc cartã manu ꝓpria roboro et confirmo. Rodicꝯ guterij tenens moncon cf. Petrꝯ fernandi tenens donnas τ Tariego. cf. Garsias mrtinez τ Rodericꝯ martinꝫ hereditarios in ual de po. ts.

Isti sũt de Eccia palntina.

Garnerius decanꝯ. cf.
Bernaldꝯ iohis archid. cf.
Raimundꝯ gilibti archids. cf.
Martinꝯ archidiacꝯ. cf.
Petrus sobrinꝯ sacsta. cf.
Ferdinandus ꝑcentor. cf.
Petrꝯ mrti ꝑpositus. cf.
Martinꝯ capellanꝯ epi. cf.
Bernaldꝯ de setmanca ꝑor. cf.
Nicholaꝯ martini canonicꝯ. cf.
Bernaldꝯ raimũdi canonic. cf.
Rodicꝯ de fornellis canonic. cf.
Fernand sancij canonicꝯ. cf.
Raimundꝯ scptor canonic. cf.
Rodic per canonic. cf.
Petrꝯ berẽgarij canonic. cf.
Dñicꝯ stephi canonic. cf.
Mathꝯ canõicꝯ. cf.
De palncia. ts.
Didacus petri. ts.
Petrꝯ martinj. ts.
Sanciꝯ aznarez. ts.
Garsias toleticj. ts.
Stephs martinj. ts.
Rodericꝯ mrti. ts.
Stephs de corral. ts.
Bernald de ponte. ts.

Et nos Capitlm̃ scĩ antonini auditores τ confirmatores.

Raimundus notariꝯ scpsit τ signauit

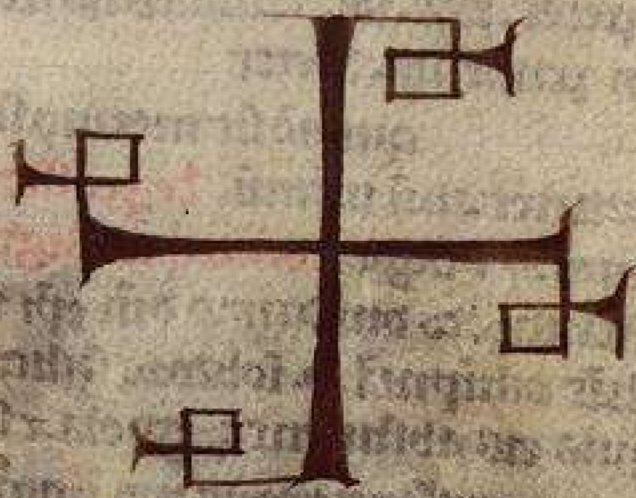

(c) 2006 Ministerio de Cultura

4 In dei nomine. Super contencio
nib; que agebitur int canonicos ec
clesie palentie et concilium palen
ce. facta e hec transactio in psencia dni
aldefonsi Regis Castelle et toleti m
andato ipsius hoc m. sci; singuli ex
cusati canonicoz palnie quos de mo
re antiquo hnt canonici heredes i uil
la palncie. et alij excusati de refectorio
operentur cum alijs palntinis cocuib
in opere muroz de palncia et cercau
is p decem annos. unusqsq; pro m
facultati suaz scdm mensura qua a
lij operabitur conciues per se et p sup
tus pecunie sue. Sz ab omi alio pecto et
fazenda sint excusati. liberi et imunes.
Transactis uo pdcis dece annis. excusa
ti canonicoz uidelic; de uno quoq; cano
nico unus excusatus heres in uilla palncia
e. et alij excusati de refectorio no operentur
i muro amplius nec i cercauis palncie.
Set tam ab omi ope muri et cercauaz
qua ab omi alio pecto. et tributo. et gra
uamine. et exactoe sint ipetuu absolu
ti et imunes immutabilit pmaneat.
Alij aute homines de familia canoi
coz qui non sint heredes i palncia n
operentur in muro ad presens seu cer
cauis. nec fazendera siue aliquod pectu
exsoluant modo nec in postm us; ad
fine. Et hoc ipm concessit palntinus eps
aldeanis de excusatis suis. Ad hec aldeani
palntinus eps. et Capitlm canoicoz pa
lentine Ecclie remittunt oms qrelas
qs de concilio palncie habebant. Et conce
dunt parit et affirmant Cartam ill
foru qua fecerunt Concilio palncie. In
ERa. m. cc. xix. Eps palntin bone me
morie raymundus et Capitlm palntinu
Siquis uo hanc Cartam infringere
seu in aliquo diminuere presumpse
it. iram dei omnipotentis plenarie incur
rat. et cum iuda dni proditore inferna
lib; mancipetur penis. Et in sup regie
parti. m. aureos in cauto psoluat. Et
dampnum qd canonicis palntine ec
clesie intulit duplicatum restituat.
Facta Carta apud Carrionem. ERa.
m. cc. xx. viiij. xij. kalendas may.

Tiene. 101. ojas.

Este codice del Fuero Juzgo es
y pertenece à la Libreria del Conv.to
de San Juan de los Reyes de toledo.

F. A. G. P.

Fray Agustin Garcia Porres.

BIBLIOTECA PUBLICA DE TOLEDO
BIBLIOTECA PUBLICA TOLEDO

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Empieza el códice "Primus titulus. De electione Principum et de communione eorum qualiter iuste indicent vel de ultore neqiter indicantium ex concilio Toletano in libro XLVI. episcoporum édito in presentia Sisenandi regis tertio eiusdem anno regni sui Era D.CLXXI

La denominacion de los epígrafes es por títulos. = como se expresa á continuacion.

Primus titulus — De electione principum con ea ¿posita?

2. Admonitio sacerdotum qualiter moderati et remittes maneant reges erga subjectos.

El paréntesis ocupa en el códice un agujero.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

3. Decretum iudicii universalis editum in nomine prin-
cipis qualiter pietatis de ditus sibi a Deo commissum mise-
riter regat populum.

4. Titulus de reprobatione personarum adipiscendi
Regnum. De reprobatione personarum quae prohiben-
tur adipiscendi regnum de his qui regnum blandiuntur
spe rege superstite. De his qui rege superstite aut sibi aut aliis
ad futurum regnum provident. Et de personis quae prohiben-
tur ad regnum accedere de reprobatione personarum quae pro-
hibentur adipiscendi regnum. Ex concilio Toletano V=

5. De his qui sibi regnum blandiuntur spe rege superstite.

6. De his qui rege exsistente, aut sibi aut aliis ad futurum pro-
vident regnum, et de personis quae prohibentur ad regnum
accedere.

7. Titulus commonitione in principem populus delinquat, et de transgressione fidei quae principibus á populis promittitur et custodia principum et plurite horum. De commonitione plebium ne in principes delinquitur. Et transgressione fidei quae principibus prohibetur a populis.

8. De perfidis clericis sive laicis qui superstite principe in alterius electionem consentiunt.

9. De his qui iuramenti sui profanatores extitisse noscuntur.

10. De custodia vite principum et defensione praecedentium adhibenda regum á sequentibus sibi principibus.

11. De indulgentia principum noxiis reservata (1)

(1) En el codice está escrito en letra del siglo XIX, en lo que ocupan dos lineas que estaban en blanco como para poner el titulo de la ley, ants.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

11. del Códice. De custodia salutis regum et defensione prolis presentium principum et succedentium.

12. De incolumitate, et adhibenda dilectione regie prolis.

13 Item de munitione regie prolis -

14. Item de munitione ~~coniugis~~ [illegible] prolis regie

15. De remuneratione collata fidelibus regiis.

BIBLIOTECA PUBLICA DE

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura